

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- ก้อ สวัสดิ์หาญชัย. บัณฑิตรัฐบาลไทย. กรุงเทพฯ ฯ : วัฒนาพานิช, 2518.
- ก้อแก้ว เพชรบุตร. "การสร้างชุดการสอนเรื่อง "การสื่อสาร" วิชามนุษยกับสังคม สำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษา ตามโครงการการศึกษาทั่วไปของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย." วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- กาญจนา กุณรัตน์. หลักสูตรและการพัฒนา. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2527.
- กาญจนา บุญรัมย์. "สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานทั่วไปในวิทยาลัยครู ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษา." วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- กุลลาบ สายประดิษฐ์. ระเบียบสังคมของมนุษย์. กรุงเทพฯ ฯ : พ.พ., 2521.
- เกษม ศิริสัมพันธ์. วิชาพื้นฐานอารยธรรมไทย. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2514.
- ชัตติยา กรรณสูต (บรรณาธิการ). นโยบายสังคม : แนวความคิดและการศึกษาเชิงทฤษฎี. กรุงเทพฯ ฯ : โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ร่วมกับสำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2526.
- คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, สำนักงาน. วัฒนธรรม พ.ศ. 2515 - 2526. กรุงเทพฯ ฯ : 2526.
- คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อการพัฒนาการศึกษา. การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม : รายงานของคณะกรรมการ ฯ. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์ศูนย์การทหารราบ, 2517.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานการวิจัยเรื่อง ภูมิอุดมศึกษาไทย. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2522.
- ทีกุทธิ ปราโมช, ม.ร.ว. สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2514.
- _____ . "วัฒนธรรมและกษัตริย์." สยามรัฐ, 2523.

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. การสืบทอดมรดกวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : กองส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2530.

การศึกษาเกี่ยวกับการสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2525.

คำบรรยายวิชาพื้นฐานอารยธรรมไทย เรื่อง พื้นฐานทางวัฒนธรรมไทย. พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2514.

โครงการศึกษาทั่วไป ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อารยธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วีรธรรม, 2521.

จรัญ พรหมอ้อย. สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2523.

จำเรียง ภาวิจิตร. ทรรศนะบางประการของนักศึกษาศาสตรศาสตร์เกี่ยวกับครอบครัวและสังคม. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2518.

จิตร ภูมิศักดิ์. บทวิพากษ์ด้วยศิลปะวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2521.

เจดีย์ บุรีภักดี. ปัญหาและความต้องการด้านสังคมและวัฒนธรรมของสังคมไทยในทศวรรษหน้า. (อัครสำเน), 2527.

ชมเพลิน จันทร เรื่องเพื่อ. "โครงการปรับปรุงหลักสูตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาทั่วไป : จุดมุ่งหมาย." ใน รายงานการสัมมนาหัวหน้าแผนกวิชา เรื่อง แผนพัฒนาการศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระยะที่ 4. พระนคร : ฝ่ายวางแผนและพัฒนามหาวิทยาลัย, 2518.

ชนิตา วิยวุฒิ กียรติ. "การทดลองถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในจังหวัดเชียงใหม่." ปริทัศน์นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มศว. ประสานมิตร, 2523.

ชวาล แพร์ตกุล. เทคนิคการวัดผล. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2518.

โชติ กัลยาณมิตร. "สถาปัตยกรรมแบบไทยเดิม." ลักษณะไทย (เล่ม 1). กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2525.

ดร. กัง พวงพิศ. พื้นฐานอารยธรรม. กรุงเทพฯ : แสงรุ่งการพิมพ์, 2523.

- ทัศนีย์ เรืองธรรม. "ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการสอนวิชาสังคมศึกษาของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคเหนือ." วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.
- ทีศนา เขมมณี. "การจัดการเรียนการสอน." แผนปฏิรูปประกอบการเรียนการสอน วิชา 410817 การพัฒนาและการใช้ระบบการเรียนการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ภาคปลาย ปีการศึกษา 2527. (อัดสำเนา)
- _____. "การประเมินผลหลักสูตร." ใน หลักสูตรประถมศึกษา 2521 วิทยุและแนวทางปฏิบัติ. หน้า 276 - 290. สุมิตร กุณานุกร, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์สารมวลชน, 2520.
- เทพเวที (ประยูทธ ปยุตโต), พระ. "ความมุ่งหมายของวิชาพื้นฐานทั่วไป." วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์. 5 (3 กุมภาพันธ์ 2532) : 33 - 61.
- ธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัย. คู่มือการเรียนชั้นปริญญาตรี ปีการศึกษา 2527. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.
- ธำรง บัวศรี. วิทยุหลักสูตร (ตอนที่ 2). ทรชนกร : มงคลการพิมพ์, 2504.
- นวลละออ สุภาพล. การทดลองสอนการถ่ายทอดคอร์ดทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในภาคตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527.
- นฤทธิ ศรีวรรณ. "บทบาทของวิทยาลัยครูในเขตภาคใต้ที่มีต่อการทำนุบำรุงวัฒนธรรมของชาติ." วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- นิพนธ์ คันธเสวี. มนุษย์สัมพันธ์เพื่อการพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2525.
- นีออน กลิ่นรัตน. ค่านิยมและระบบค่านิยมของอาจารย์และนักศึกษาในมหาวิทยาลัย. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ ฯ : 2525.
- เบญจวรรณ วัฒนเสรี. "การสร้างชุดการสอนเรื่องสังคมและวัฒนธรรม วิชาสามัญกับสังคมสำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษา ตามโครงการการศึกษาทั่วไปของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย." วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

- บำรุง สุขพรรณ. "บทบาทและผลการปฏิบัติงานของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมในการเผยแพร่ฟื้นฟูพัฒนาความคิด จิตใจและส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อประชาชนในชนบท." จากรายงานการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2525.
- ประคอง กรรณสูต. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2525.
- ประสิทธิ์พรรณ โพธิ์กระจ่าง. "บทบาทในด้านการสอน การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการถ่ายทอดวิชาศิลปะวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน." ปรินทิพนิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มศว.ประสานมิตร, 2521.
- ประสาธ หลักศิลา. บันทึกสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นครหลวง ฯ : สำนักพิมพ์ท้าวหมา, 2515.
- ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. ค่านิยมและความคาดหวังของเยาวชนไทย. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ ฯ : 2523.
- เปลก สนธิรักษ์. ระเบียบสังคม ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, มปป.
- ทองจันทร์ มณีรัตน์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521.
- ผจงจิตต์ อธิกมนันท์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520.
- ผะอบ โปษะกฤษณะ, พ.ศ.หญิง กฤษณะ. "ปัญหาการศึกษาวัฒนธรรมไทย." เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่องปัญหาการศึกษาวัฒนธรรมไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 12 - 13 กันยายน 2528.
- พัทธา สายหู. "ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการพัฒนาวัฒนธรรม." เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่องปัญหาการศึกษาวัฒนธรรมไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 12 - 13 กันยายน 2528.
- _____ . "การใช้แบบความคิดเรื่องวัฒนธรรมในการพัฒนาประเทศ." วรรณไวทยาการ. โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ทรชนคร : 2524.

- พัทธา สายหู. ความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกของสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2. พระนคร : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, 2517.
- พันธุสุรย์ ตดาวลัย, ม.ล. ทางเลือกในโอกาสของสังคมไทย : ในทัศนะนักวิชาการ. เชียงใหม่ : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ร่วมกับมูลนิธิเอเชีย, 2527.
- พิสิฐ เจริญวงศ์. "ชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์." ลักษณะไทย (เล่ม 1). กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2525.
- เพชร สุมิตร. อารยธรรมตะวันออก เล่มที่ 1. กรุงเทพฯ : 2512.
- ไพฑูรย์ เครือแก้ว. ลักษณะสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ เลียงจงเจริญ, 2515.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. "บทบาทของมหาวิทยาลัยในการสร้างเสริมวัฒนธรรมไทย." เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง ปัญหาการศึกษาวัฒนธรรมไทย มหาวิทยาลัย ศิลปาคร, 12 - 13 กันยายน 2520.
- _____ . ปรัชญาและจุดมุ่งหมายของการอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : แผนกวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
- _____ . หลักและวิธีการสอนระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2524.
- _____ . (บรรณาธิการ). การให้การเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- ไพฑูรย์ ช่างเรียน. ลักษณะสังคมและการปกครองของไทย. พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2514.
- ไพโรจน์ พูลยรัตน์. "การทดลองการถ่ายหอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นใน เขตการศึกษา 3." ปริทัศน์นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มศว. ประสานมิตร, 2524.
- มหาวิทยาลัย, ทบวง. เค้าโครงหลักสูตรปริญญาตรีผลิตกรคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา, 2526.
- _____ . รายงานการวิจัยเพื่อจัดทำโครงร่างหลักสูตรปริญญาตรีผลิตกรคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษา, 2525.
- ยนต์ ชุมจิต. สังคมนวัตนาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2528.

- ยูเนสโก, องค์การ. ความรู้สู่การพัฒนา. นวัตกรรมความร่วมมือไทย-ยูเนสโก.
ธันวาคม, 2529.
- รัชนิกร เศรษฐ์. สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
2523.
- เรณู ผลสวัสดิ์. "พัฒนาการของหลักสูตรวิชาพื้นฐานทั่วไปของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์."
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.
- ละอียด รักษาเสาะ. "รูปแบบการสอนเป็นกลุ่มที่ใ้ประสิทธิภาพเท่ากับการสอนแบบครู 1 คน
ต่อนักเรียน 1 คน." ปรินฎานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ สาขาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527.
- ลักขณา เรชาศิลา. "บทบาทของวิทยาลัยครูในเขตภาคเหนือที่มีต่อการทำนุบำรุงวัฒนธรรม
ของชาติ." วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2526.
- ลัดดา สุขปรดี, และคนอื่น ๆ. โครงการชุดการสอนส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน, 2524.
- วรรณดี ตี๋กุล. "การทดลองการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมของดินแดนแก่งไควยูนใน
จังหวัดนครปฐม." ปรินฎานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มศว.
ประสานมิตร, 2524.
- วันทนา ไชยกิจ. "บทบาทของวิทยาลัยครูในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อการทำนุ
บำรุงวัฒนธรรมของชาติ." วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- วิชาการ, ฝ่าย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. คู่มือการเสนอหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- _____ . วิชาการศึกษาทั่วไป. (เอกสารอัดสำเนา).
- _____ . อารยธรรม. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- วิจิตร ศรีสอาน. หลักการอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ ฯ : วัฒนาพานิช, 2518.
- วิมล คำศรี. "การสอนคติชนวิทยาในวิทยาลัยครูภาคใต้." วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.

- ศิลปากร, มหาวิทยาลัย. หลักสูตรวิชาพื้นฐานทั่วไป มหาวิทยาลัยศิลปากร (ฉบับปรับปรุงแก้ไข ครั้งที่ 1) พ.ศ. 2523. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2522.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. จิตวิทยาพัฒนาการ. เชียงใหม่, 2517.
- ศรีศักดิ์ วลลิโกตม. "ปัญหาการศึกษาวัฒนธรรมไทย." เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่องปัญหาการศึกษาวัฒนธรรมไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 12 - 13 กันยายน 2528.
- ศรีสุรางค์ พูลทรัพย์. (บรรณาธิการ). รวมบทความเกี่ยวกับอารยธรรมตะวันออก. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522.
- สังัด อุหรานันท์. พื้นฐานและหลักการนิยามหลักสูตร. กรุงเทพฯ ฯ : วงเดือนการพิมพ์, 2527.
- _____ . การจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ. พิมพ์ครั้งที่ 1. ม.ป.ท., 2525.
- สังัด อุหรานันท์ และ อุมก สุนทรมาน. รายงานการวิจัยเรื่องคุณภาพบัณฑิตและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- สอน โรจนตระกูล. "บทบาทของวิทยาลัยครูในเขตภาคกลางที่มีต่อการทำนุบำรุงวัฒนธรรมของชาติ." วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- สมคิด เมตไตรพันธ์, พันโท. "การนิยามหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสมรรถภาพการทำงานเป็นกลุ่มสำหรับผู้นำท้องถิ่นระดับหมู่บ้านในพระนครศรีอยุธยา." วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- สมพงษ์ สิงหะพล. "การนิยามรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบภาคสนามสำหรับวิชาหลักการสอน." วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- สมบัติ มหารศ., และคณะ. คำนิยามที่ควรคงไว้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. รายงานการวิจัย. 2521.
- สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน. ทัศนคติและค่านิยมของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยขอนแก่น. รายงานการวิจัย. 2519.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. สังคมไทย : แนวทางวิจัยและศึกษา. กรุงเทพฯ ฯ : แพร่พิทยา, มปป.

- สัจชัย สุวัจนุตร. (บรรณาธิการ). มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. โครงการตำรามหาวิทยาลัย
ศิลปากร, 2526.
- สัจฉก สัจฉกาวิวัฒน์. คุณภาพและคุณธรรมในการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพฯ ฯ : เจ้าพระยา
การพิมพ์, 2527.
- สิปปนนท์ เกตุทัต. "สังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา." สังคมศาสตร์กับการศึกษา.
กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2522.
- สุโยทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. วิทยาการการสอน หน่วยที่ 1 - 7. กรุงเทพฯ ฯ :
อรุณการพิมพ์, 2526.
- สุจริต เพียรชอบ. คุณลักษณะของเยาวชนไทยที่พึงปรารถนา. รายงานการวิจัย.
กรุงเทพฯ ฯ : 2525.
- สุชีพ ปุณฺณานุกาณ. วัฒนธรรมวิทยา. กรุงเทพฯ ฯ : สรยุทธการพิมพ์, 2512.
- สุพัศตรา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรมไทย กานิยม กรอบลรัว ศาสนา ประเพณี.
กรุงเทพฯ ฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2518.
- สุมิตร คุณานุกร. หลักสูตรและการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
ชวนพิมพ์, 2523.
- สุวรรณา เพชรนิล. วัฒนธรรมและศาสนา. ภาควิชาปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. "หลักการแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาวัฒนธรรม พุทธศักราช 2528."
จากประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- อดุล วิเชียรเจริญ. รายงานการสัมมนาเรื่องปัญหาและบทบาทมหาวิทยาลัยในประเทศไทย.
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 1 - 5 มิถุนายน 2503.
- อนุมาณราชธน, พระยา. วัฒนธรรม. กรุงเทพฯ ฯ : บรรณาการ, 2515.
- อัญญา โกมลกาญจน์ และคณะ. ประวัติศาสตร์อารยธรรมโลก 1. มปป.
_____. วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของไทย. กรุงเทพฯ ฯ : กลังวิทยา, 2516.
- อานนท์ อาภาภิรม. สังคม วัฒนธรรมและประเพณีไทย. กรุงเทพฯ ฯ : แพร่ทิทยา, 2519.
- _____. ลักษณะสังคมและปัญหาสังคมของไทย. กรุงเทพฯ ฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2517.

- อุบลวรรณ ภวานันท์. "การทดลองถ่ายถอดความคิดทางวัฒนธรรมของอินเดียแก่เด็กวัยรุ่นใน
จังหวัดนครราชสีมา." ปรากฏาภิเษกการศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มศว.
ประสานมิตร, 2523.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. "สาระสำคัญที่ควรพิจารณาในการสร้างหลักสูตรระดับมัธยมศึกษา."
วารสารวิสามันต์ศึกษา. 3 (มีนาคม, 2513).

ภาษาอังกฤษ

- A Commentary of the Carnegie Foundation for the Advancement of
Teaching. Mission of the College Curriculum : A
Contemporary Review with Suggestions. San Francisco :
Jersey, Bass Publishers, 1978.
- Beauchamp, George A. Curriculum Theory. 4th ed.; U.S.A. :
F.E. Peacock Publishers Inc., 1981.
- Bell, Daniel. "Reforming General Education." Improving
College Teaching. ed.; Colvin B.T.Lee. Washington
D.C. : American Council on Education, 1970.
- Chater W.W. "General Survey Course." Journal of Higher
Education. 13 (January, 1942)
- Dressler, David. Sociology : The Study of Human Interaction.
New York : Random House, Inc., 1960.
- Encyclopedia Americana. Vol.7. New York : American
Corporation, 1929.
- Encyclopedia Britannica. Vol.5. Chicago : The University of
Chicago, 1967.
- Good, Carter V. Dictionary of Education. New York : McGraw-
Hill Book Co., 1945.
- Gray, William S. General Education : Its Nature Scope and
Essential Elements. Chicago : The University Press, 1934.

- Harvard Committee. General Education in a Free Society.
Cambridge, Mass. : Harvard University Press, 1945.
- Joyce, Bruce R., and Marsha Weil. Models of Teaching. 3rd ed.;
New Jersey : Prentice-Hall, Inc., 1986.
- Kluckhohn, Clyde. Mirror for Man : the Relation of
Anthropology to Modern Life. New York : Whittlesey
House, 1949.
- Little, William, Fowler, H.W., and Coulson, J. The Oxford
Universal Dictionary Illustrated. 3rd ed.; London :
The Clarendon Press for the Caxton Publishing Company
Inc., 1967.
- Lovinger, Warren C. General Education in Teacher Colleges.
New York : American Association of College for
Teacher Education, Onconta, 1948.
- McGrath, Earl J., et.al. Toward General Education. New York :
Macmillan Co., 1948.
- MacKenzie Normans, and others. Teaching and Learning. Paris,
1976.
- Merrill, Francis E. Society and Culture : An Intoduction to
Sociology. 3rd ed.; Englewood Cliffs, N.J. :
Prentice-Hall, 1965.
- Saylor, J. Galen. Curriculum Planing for Better Teaching and
Learning. Japan : Holt-Saunders Japan, 1981.
- Sinlarat, Paitoon. General Education : Developing a Program
for Thai University. (An unpublisher dissertation
abstract, University of Pittsburgh, 1976).
- Taba, Hilda. Curriculum Development : Theory and Practice.
New York : Harcourt, Brace & World, Inc., 1962.

Veysey, Laurence. Content and Context : Essey on College
Education. ed.; Carl Kaysen, New York : McGraw-Hill
Book Co., 1973.

Webster's. Seven New Collegiate Dictionary. Based on
Webster's third new international dictionary G&C&C
Merriam Co., 1967.

ภาคผนวก

ผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิทางหลักสูตรและการสอน และผู้เชี่ยวชาญทางสังคมไทย

1. ศาสตราจารย์ ดร. กระทบ ทงธรรมชาติ
คณบดีคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ศาสตราจารย์ ดร. เทพยา สายหนู
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. อาจารย์ ดร. ชัชวาล เถาว์ชาติ
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิคม ตั้งกะพิกพ
ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
5. อาจารย์ ดร. ประเสริฐ มงคล
ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วินัย พงศ์ศรีเพียร
ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีระ บุญเปี่ยม
ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผนวก ข

หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรวิชาสังคมไทยร่วมสมัยใน
ระดับอุดมศึกษาตามแนวกระบวนการทางสังคม

เอกสารประกอบหลักสูตร

คำนำ

หนังสือเล่มนี้เรียบเรียงขึ้นเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบหลักสูตรสังคมไทยร่วมสมัยในระดับอุดมศึกษาตามแนวกระบวนการทางสังคม มีเนื้อหาสำคัญ 3 ตอนด้วยกันคือ

1. ลักษณะสังคมไทย
2. กระบวนการพัฒนาสังคม
3. สังคมไทยในอนาคต

เนื่องจากหลักสูตรสังคมไทยร่วมสมัยในระดับอุดมศึกษาตามแนวกระบวนการทางสังคมเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาผู้เรียนใหม่พัฒนาการด้านความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ในเรื่องราวของสังคมไทยร่วมสมัย ด้านทักษะกระบวนการคิดและการเรียนรู้และด้านเจตคติที่มีต่อสังคมไทยร่วมสมัย การจัดการเรียนการสอนจึงมุ่งให้ผู้เรียนได้กระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรดังกล่าวข้างต้น เนื้อหาที่เรียบเรียงขึ้นจึงเป็นเสมือนแผนที่ส่งต่อไปให้ผู้เรียนได้ทราบจุดสำคัญของสถานที่ต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ค้นคว้ารายละเอียดเพิ่มเติมต่อไป หากผู้ใดปรารถนาจะศึกษาค้นคว้าเพื่อสืบเสาะรายละเอียดใหม่มากขึ้นก็สามารถค้นคว้าเพิ่มเติมได้จากหนังสืออ้างอิงที่ปรากฏอยู่ท้ายเล่ม

ผู้เรียบเรียงหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สอนและผู้เรียนวิชาสังคมไทยร่วมสมัย ตลอดจนผู้สนใจอื่น ๆ บางตามสมควร

จิตรลดา สุวัตติกุล

สารบัญ

ตอนที่		หน้า
1	ลักษณะสังคมไทย	1
	1. ประวัติความเป็นมาของสังคมไทย	1
	2. ลักษณะสำคัญและโครงสร้างที่สำคัญของสังคมไทย	10
	- ลักษณะภูมิศาสตร์และประชากร	10
	- โครงสร้างของสังคมไทย	13
	โครงสร้างสังคมชนบท	13
	โครงสร้างสังคมเมือง	14
	- สภาพเศรษฐกิจของสังคมไทย	17
	3. แนวคิดหรืออุดมการณ์ที่สำคัญของสังคมไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน .	20
	4. ค่านิยมและวัฒนธรรมไทย	26
2	กระบวนการพัฒนาสังคม	59
	1. ความรู้พื้นฐานทางสังคมวิทยา	59
	2. ทฤษฎีสังคม	63
	3. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม	69
	4. กระบวนการพัฒนาสังคม	73
	5. สถาบันสังคม	78
	6. ปัญหาสังคมไทย	96
	7. สวัสดิภาพสังคม	108
3	สังคมไทยในอนาคต	111
	1. ลักษณะสังคมไทยในอนาคต	111
	2. ทางเลือกที่สำคัญในอนาคตของไทย	117
	บรรณานุกรม	127
	ภาคผนวก	131

ลักษณะสังคมไทย

1. ประวัติความเป็นมาของสังคมไทยตั้งแต่เริ่มปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน

สาวท เสนาณรงค์และนอม งามนิตย์ (2529) ไต่ถว้ถึงถิ่นกำเนิดและประวัติศาสตร์ไทยโดยสังเขปไว้ดังนี้

ถิ่นกำเนิดของไทย

จากการศึกษาคนควาหาร่องรอยแหล่งกำเนิดของชนชาติไทยของบรรดานักประวัติศาสตร์ นักโบราณคดีและนักมานุษยวิทยา พอจะสรุปได้ว่ามีที่อยู่ที่ควยแหล่งกำเนิดของชนชาติไทยอยู่ 4 ที่ที่ควยกันคือ

ที่ 1 ตามความเห็นของขุนวิจิตรมาตราเชื่อว่าแหล่งกำเนิดของชนชาติไทยอยู่บริเวณเทือกเขาอัลไตในประเทศสาธารณรัฐมองโกเลียแล้วควย ๆ อพยพมาตั้งหลักแหล่งในบริเวณมณฑลเสฉวน ไทวเจาและทางเหนือของมณฑลยูนนาน ต่อมาเมื่อถูกจีนรุกรานจึงได้อพยพลงมาสู่สุวรรณภูมิ แต่ที่นี้มีหลักฐานสนับสนุนน้อยจึงมีผู้ให้การยอมรับไม่มากนัก

ที่ 2 เชื่อว่าแหล่งกำเนิดของชนชาติไทยอยู่ทางแถบมณฑลกวางตุ้ง กวางสี แล้วอพยพไปทางตะวันตกสู่มณฑลยูนนาน และบางส่วนอพยพขึ้นไปทางเหนือมณฑลเสฉวน ต่อมาคนไทยที่อยู่ทางตอนใต้ของจีนถูกจีนรุกราน จึงได้อพยพโยกย้ายไปหลายทิศทาง ทั้งในดินแดนลาว เวียดนาม ไทย ตอนเหนือของพม่า และรัฐอัสสัมของอินเดีย ที่นี้นักประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ให้ความเชื่อถือกันมาก

ที่ 3 เสนอว่าคนไทยมีแหล่งกำเนิดอยู่ในดินแดนที่เป็นประเทศไทยปัจจุบัน โดยอาศัยการศึกษาจากหลักฐานต่าง ๆ ทั้งโบราณสถานและโบราณวัตถุ เช่น เครื่องปั้นดินเผา เครื่องสำริด กำไล ลูกปัด ขวานหิน และโครงกระดูกมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ เป็นต้น ที่นี้ได้รับความสนใจจากนักวิชาการรุ่นใหม่มากขึ้นเรื่อย ๆ

ที่ 4 เชื่อว่าชนชาติไทยมาจากคาบสมุทรลพบุรีและหมู่เกาะอินโดนีเซีย แล้วควย ๆ อพยพลงมาตามลุ่มน้ำเจ้าพระยาและเลยไปถึงมณฑลยูนนานของจีน ต่อมาเมื่อจีนรุกรานจึงมีบาง

พวกอพยพกลับมาสู่ถิ่นกำเนิดเดิม ขอสนับสนุนของทฤษฎีอาศัยหลักฐานจากการศึกษาความคล้ายคลึงของกลุ่มเลือดระหว่างคนไทยกับคนอินโดนีเซียซึ่งมีเหตุผลอนมาก จึงยังไม่เป็นที่ยอมรับในหมู่นักวิชาการ

อาณาจักรโบราณในดินแดนที่เป็นประเทศไทยและบริเวณใกล้เคียง

ดินแดนที่เป็นที่ตั้งของประเทศไทยในปัจจุบันแต่เดิมเคยเป็นที่ตั้งของอาณาจักรโบราณหลายอาณาจักร ก่อนหน้าคนไทยจะสถาปนารัฐสุโขทัยขึ้นเป็นราชธานี อาณาจักรสำคัญ ๆ ที่ควรจะกล่าวถึงคือ

1. อาณาจักรฟูนาน มีความเจริญรุ่งเรืองอยู่ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 6 - 12 สันนิษฐานว่าอาณาจักรนี้เริ่มก่อตั้งขึ้นในแถบลุ่มน้ำเจ้าพระยา บริเวณเมืองอุทองก่อน ต่อมาจึงได้ขยายอำนาจเข้าไปในเขมรและตั้งเมืองหลวงอยู่ที่วชิราปุระ ในช่วงที่มีความเจริญสูงสุด อาณาเขตของอาณาจักรฟูนานได้ครอบคลุมดินแดนที่เป็นประเทศกัมพูชาในปัจจุบัน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย เวียดนามตอนกลางและบางส่วนของแหลมมลายู ชาวฟูนานนับถือพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ ดำรงชีวิตด้วยการเพาะปลูก หาของป่า ค้าขาย สินค้าที่สำคัญของอาณาจักรฟูนาน ได้แก่ ทอง เงิน ผาไหม ในจดหมายเหตุจีนระบุว่า อาณาจักรฟูนานได้ส่งคณะทูตเดินทางมายังประเทศจีนหลายครั้ง

2. อาณาจักรทวารวดี เป็นอาณาจักรของพวกมอญ ก่อตั้งขึ้นเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 11 สันนิษฐานว่าแต่เดิมอาณาจักรทวารวดีมีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองสะเทิมหรือสุธรรมวดี ภายหลังจึงได้ขยายตัวเข้ามาทางบริเวณภาคกลางของประเทศไทยและสถาปนาราชธานีแห่งใหม่เช่นที่เมืองนครปฐม

ในราวพุทธศตวรรษที่ 13 อาณาจักรทวารวดีได้ขยายอิทธิพลขึ้นไปก่อตั้งอาณาจักรศรีวิชัยเป็นศูนย์กลางการปกครองทางภาคเหนือ อาณาจักรทวารวดีหมดอำนาจไปในราวพุทธศตวรรษที่ 16 เมื่อพวกขอมได้ขยายอิทธิพลจากลุ่มแม่น้ำโขงตอนกลางมายังภาคตะวันออกเฉียงเหนือของดินแดนที่เป็นประเทศไทยปัจจุบัน และบริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยาแทนที่อิทธิพลของอาณาจักรทวารวดี จากหลักฐานทางคานโยราลววัตถุและโบราณสถาน พอจะกล่าวได้ว่าชาวทวารวดีส่วนใหญ่ นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทและบางกลุ่มนับถือศาสนาพราหมณ์

3. อาณาจักรศรีวิชัย ก่อตั้งขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 12 มีเขตอิทธิพลอยู่ทางใต้ของแหลมสุวรรณภูมิ ตั้งแต่จังหวัดชุมพรลงไปจนถึงปลายแหลม รวมตลอดถึงเกาะสุมาตราและเกาะชวาด้วย สันนิษฐานว่าศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัยอาจจะอยู่ที่เมืองปาเลมบัง บนเกาะสุมาตราหรืออาจจะเป็นที่เขตอำเภอลำโพง จังหวัดสุราษฎร์ธานีก็ได้

ด้วยเหตุที่อาณาจักรศรีวิชัยตั้งอยู่ใกล้เคียงกับเส้นทางเดินเรือระหว่างอินเดียกับจีน จึงทำให้

อาณาจักรศรีวิชัยมีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก

อาณาจักรศรีวิชัยเริ่มเสื่อมอำนาจลงตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 17 และในพุทธศตวรรษที่ 18 ก็หมดสิ้นอำนาจลงอย่างเด็ดขาด เมื่อกษัตริย์แห่งราชวงศ์ไศเลนทร์บนเกาะชวายกทัพมาตีเกาะสุมาตราได้ ขณะเดียวกันทัพของขุนรามคำแหงมหาราชแห่งอาณาจักรสุโขทัยก็ทรงแผ่ขยายพระบรมเดชานุภาพลงมาครอบคลุมแหลมมลายูทั้งหมดแทนที่อิทธิพลของอาณาจักรศรีวิชัย

4. อาณาจักรเจนละ เป็นอาณาจักรของพวกเขมร มีความเจริญรุ่งเรืองอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 11 - 13 โดยมีเมืองจำปาศักดิ์เป็นศูนย์กลางทางการปกครอง แต่เดิมอาณาจักรเจนละตกเป็นประเทศราชของอาณาจักรพูนาน จนกระทั่งถึงรัชสมัยพระเจ้าภวรวรมัน ไททรงนำไพร่พลลูกศิษย์ขึ้นต่อต้านอิทธิพลของพูนาน และสามารถยึดเมืองวยาธปุระ ราชธานีของอาณาจักรพูนานไว้ได้สำเร็จ

ในช่วงที่มีความเจริญสูงสุด อาณาเขตของอาณาจักรเจนละครอบคลุมประเทศกัมพูชาและประเทศลาวในปัจจุบัน รวมทั้งพื้นที่บางส่วนของภาคกลางของประเทศไทย แต่หลังจากสิ้นรัชกาลพระเจ้าชัยวรมันที่ 1 แล้ว แฉกแฉกต่าง ๆ ของอาณาจักรเจนละก็ทำสงครามแย่งชิงความเป็นใหญ่กันอยู่บ่อยครั้ง จนทำให้อาณาจักรเจนละแตกแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ ดินแดนส่วนเหนือเรียกว่า "เจนละบก" และดินแดนส่วนใต้เรียกว่า "เจนละน้ำ" กาลเวลาต่อมาอาณาจักรเจนละทั้งสองส่วนก็ค่อย ๆ สลายตัวไปจากแหล่งเดิม อันเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่พระเจ้าชัยวรมันที่ 2 ไท ทรงเป็นผู้นำรวบรวมชาวเขมรก่อตั้งอาณาจักรแห่งใหม่ขึ้นมาชื่อว่า อาณาจักรกัมพูชา

5. อาณาจักรกัมพูชา หลังจากที่อาณาจักรเจนละสลายตัวลง พระเจ้าชัยวรมันที่ 2 ไท ทรงเป็นผู้นำรวบรวมพวกเจนละก่อตั้งอาณาจักรแห่งใหม่ขึ้นมา เมื่อ พ.ศ. 1345 เรียกว่า "อาณาจักรกัมพูชา" มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองอินทปุระ อาณาจักรกัมพูชามีความเจริญรุ่งเรืองอย่างสูงสุดในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 16 - 18 โดยโกลิชนายอานาจเขามาปกครองดินแดนบางส่วนของประเทศไทยในปัจจุบัน เช่น บางส่วนของภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา และตอนบนของแหลมมลายู แต่หลังจากสิ้นรัชกาลพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ใน พ.ศ. 1762 แล้ว อาณาจักรกัมพูชาก็เสื่อมอำนาจลงอย่างรวดเร็ว เป็นเหตุให้ดินแดนที่เคยตกอยู่ใต้อิทธิพลมาก่อนพากันแยกตัวเป็นอิสระ เช่น อาณาจักรสุโขทัย เป็นต้น

6. อาณาจักรพุกาม อาณาจักรพุกามเป็นของชนชาติพม่า เรื่องราวของอาณาจักรนี้เริ่มมีหลักฐานปรากฏอย่างเด่นชัดในตอนปลายพุทธศตวรรษที่ 18 เมื่อพระเจ้าอโนรธาหรืออนรุทธชนครองราชย์ และไททรงแผ่ขยายอำนาจของอาณาจักรพุกามออกไปอย่างกว้างขวาง กลาวคือมีอิทธิพลเหนือบริเวณที่

เป็นประเทศพม่าในปัจจุบันทั้งหมด (ยกเว้นบริเวณภาคเหนือสุดและบริเวณที่เป็นรัฐฉานในปัจจุบัน) ภาคตะวันตกสามารถปราบปรามพวกอารกันได้อีกสาม ภาคตะวันออกแผ่อิทธิพลเข้ามาถึงแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา และทางใต้มีอำนาจครอบคลุมลงมาถึงเมืองตะวาย มะริด ตะนาวศรี หลังจากรัชกาลพระเจ้าอนรุทธแล้ว อาณาจักรพุกามก็เสื่อมอำนาจลงเรื่อย ๆ และล่มสลายลงเมื่อถูกพวกมอญโอบล้อมเข้าโจมตีเมื่อ พ.ศ. 1830

7. อาณาจักรโยนกเชียงแสน เป็นอาณาจักรของกลุ่มคนไทยทางภาคเหนือ สถาปนาขึ้นโดยพระเจ้าสิงหนวัติ มีศูนย์กลางทางการเมืองการปกครองอยู่ที่เมือง เชียงแสน อาณาจักรโยนกเชียงแสนมีความรุ่งเรืองตลอดมาจนกระทั่งถึงสมัยพระเจ้าหงษทราญ พวกขอมเจ้าของดินแดนนี้รวมกำลังกันบุกเข้าโจมตีและยึดเมืองเชียงแสนไว้ได้ และเนรเทศพระเจ้าหงษทราญไปอยู่ที่เมืองเวียงศรีทองเป็นเวลาเกือบ 20 ปี ภายหลังจากชายพรหมกุมารซึ่งเป็นพระราชโอรสองค์หนึ่งสามารถกอบกู้เอกราชกลับคืนมาได้สำเร็จ จึงได้เชิญพระราชบิดาให้เสด็จไปครองเมือง เชียงแสนตามเดิม

ในช่วงรัชสมัยพระเจ้าพรหม เป็นช่วงที่อาณาจักรโยนกเชียงแสนมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมาก พระองค์ได้ทรงย้ายราชธานีมาสร้างใหม่ที่เมืองไชยปราการ เพื่อเอาไว้เป็นเมืองหน้าด่านป้องกันเอกราชของพวกขอม หลังจากสิ้นรัชสมัยของพระองค์แล้ว อาณาจักรโยนกเชียงแสนก็เสื่อมอำนาจลงเรื่อย ๆ จนไม่อาจฟื้นตัวขึ้นมาได้อีก

8. อาณาจักรลานนา ผู้สถาปนาอาณาจักรลานนาคือ พระยามังราย ครั้นแรกตั้งศูนย์กลางของอาณาจักรตั้งอยู่ที่เมือง เชียงแสน ภายหลังจากได้ย้ายมาตั้งราชธานีใหม่ที่ เชียงราย และ เชียงใหม่ตามลำดับ พระยามังรายทรงเป็นกษัตริย์ที่เข้มแข็งและมีความสามารถมาก ทรงตั้งอาณาจักรหรือรัฐย่อย (ลำพูน) และหัวเมืองต่าง ๆ ทางภาคเหนือของดินแดนที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบันไว้ใต้อำนาจใดทั้งหมด อาณาจักรลานนามีความเจริญรุ่งเรืองมากที่สุดในพุทธศตวรรษที่ 19 มีอาณาเขตกว้างขวางใหญ่โต มีตัวอักษร (อักษรไทยขวน) เป็นของตนเอง ชาวลานนาส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทลังกาวงศ์ แต่ในช่วงหลัง ๆ อาณาจักรลานนามักตกอยู่ใต้อำนาจของไทยบาง ของพม่าบางสลับกันไป จนกระทั่งถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ได้โปรดเกล้า ฯ ให้ผนวกอาณาจักรลานนาเข้าเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรไทย

ประวัติศาสตร์ไทยสมัยสุโขทัยโดยสังเขป

ตามตำนานพื้นบ้านตำนานเมืองหรือพงศาวดารคติไตรภพกล่าวสอดคล้องกันว่าคนไทยโดยชนชาติ
 ชุมชนตั้งบ้านเรือนอยู่ในบริเวณภาคเหนือของประเทศไทยหรือที่เรียกว่าดินแดนลานนาและบริเวณที่
 ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่ประมาณ 1,000 ปีที่ผ่านมาแล้ว แต่ในขณะนั้นยังมิได้มีอิสระปกครองตนเอง
 ต้องอยู่ภายใต้อาณาจักรปกครองของพวกชนพื้นเมืองเดิมซึ่งเคยเป็นใหญ่ในดินแดนแถบนี้มาก่อนจนกระทั่ง
 ถึงตอนปลายพุทธศตวรรษที่ 18 ผู้นำคนไทย 2 ท่านคือพ่อขุนผาเมืองเจ้าเมืองราดและพ่อขุน
 บางกลางหาวเจ้าเมืองบางยางได้รวมกำลังกันขับไล่อพยพเจ้าเมืองสุโขทัยซึ่งอพยพมาจากกรุง
 สุโขทัยได้เป็นผลสำเร็จ ต่อจากนั้นพ่อขุนบางกลางหาวได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นกษัตริย์ครองกรุง
 สุโขทัยสืบแทนเฉลิมพระนามว่า "พ่อขุนศรีอินทราทิตย์"

อาณาจักรสุโขทัยสามารถสร้างความมั่นคงให้กับตนเองโดยการขยายอาณาเขตออกไป
 อย่างกว้างขวางและยังสร้างเอกลักษณ์ทรงคุณค่าให้เป็นมรดกสำคัญจนถึงอนุชนรุ่นหลังอยู่หลาย
 ประการ เช่น การประดิษฐ์ตัวอักษรไทยและศิลปกรรมต่าง ๆ เป็นต้น ในช่วงรัชสมัยของพ่อขุน
 รามคำแหงมหาราชเป็นช่วงที่อาณาจักรสุโขทัยมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นปึกแผ่นมั่นคงมากที่สุด แต่
 หลังจากพ่อขุนรามคำแหงมหาราชสิ้นพระชนม์แล้ว อาณาจักรสุโขทัยก็เริ่มเสื่อมอำนาจลงจนกระทั่ง
 ต้องตกเป็นประเทศราชของกรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ. 1921 และเมื่อพระมหาธรรมราชาที่ 4 แห่ง
 ราชวงศ์สุโขทัยสิ้นพระชนม์ อาณาจักรสุโขทัยก็ถูกผนวกรวมเข้ากับกรุงศรีอยุธยาเมื่อ พ.ศ. 1981
 อันเป็นการสิ้นสุดสมัยราชธานีแห่งแรกของไทยหลังจากที่ดำรงอำนาจมานานเกือบ 200 ปี

ประวัติศาสตร์ไทยสมัยอยุธยาโดยสังเขป

กรุงศรีอยุธยาได้รับการสถาปนาขึ้นโดยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) เมื่อ
 พ.ศ. 1893 และได้เป็นราชธานีของไทยติดต่อกันเนื่องกันมานานถึง 417 ปี ในช่วงระยะแรก
 ของการก่อตั้งบ้านเมือง ทุ่งองคพระประมุขและเหล่าชาวไทยได้พยายามสร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคง
 แก่อณาจักรโดยทำการปรับปรุงระบบการปกครองบ้านเมืองใหม่ประสิทธิภาพมากขึ้นด้วยการนำเอา
 ลักษณะการปกครองของพวกเขมรมาประยุกต์เข้ากับแนวความคิด"ธรรมราชา"ของพระพุทธศาสนา
 ฉะนั้นแนวทางการเมืองของกรุงศรีอยุธยาจะเต็มไปด้วยเรื่องราวของการแย่งชิงอำนาจมาโดยตลอด

แต่ระบบการปกครองที่มีประสิทธิภาพก็ช่วยธำรงความมั่นคงให้แก่อาณาจักรได้เป็นอย่างดีอันมีผลทำให้กรุงศรีอยุธยาสามารถจัดระเบียบทางสังคม พัฒนาเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีและความเจริญก้าวหน้าด้านต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ซึ่งบางสิ่งก็เป็นมรดกตกทอดมาถึงชาวไทยในยุคปัจจุบัน

ในด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศ เนื่องจากอาณาเขตของกรุงศรีอยุธยาติดต่อกับพม่า ลาว เขมรและหัวเมืองมลายูจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกรุงศรีอยุธยากับเพื่อนบ้านเหล่านี้ออกมาในลักษณะของการทำสงครามต่อกันเป็นส่วนใหญ่ แต่กับชาว จีน ญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์และอินเดียจะเป็นความสัมพันธ์ทางด้านการค้า นอกจากนี้ก็มีชาวตะวันตก เช่น ฝรั่งเศส อังกฤษ โปรตุเกส เดินทางเข้ามาติดต่อค้าขายและทำการเผยแพร่คริสต์ศาสนาในกรุงศรีอยุธยาด้วย แต่ความสัมพันธ์กับชาวตะวันตกนั้นดำเนินไปได้ไม่นานก็เกิดความขัดแย้งกันขึ้นจึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกรุงศรีอยุธยากับชาติตะวันตกหยุดชะงักลง

ช่วงระยะเวลา 417 ปีที่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีของไทยนั้น กรุงศรีอยุธยาต้องสูญเสียอิสรภาพให้แก่พม่ารวม 2 ครั้ง กล่าวคือ ครั้งแรกใน พ.ศ. 2112 ในครั้งนั้นสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงสามารถกอบกู้เอกราชของชาติกลับคืนมาได้และครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2310 โดยครั้งหลังสุด กรุงศรีอยุธยาถูกพม่ายกทำลายและเผาผลาญบ้านเมืองจนราบคาบ ดังนั้นถึงแม้ผู้นำของไทยจะขับไล่ม้าออกไปจากดินแดนไทยได้ในปีเดียวกันนั้นเองแต่กรุงศรีอยุธยาก็ได้รับความเสียหายอย่างหนักจนยากที่จะบูรณะให้กลับคืนสู่สภาพดั้งเดิมได้ เป็นผลให้พระมหากษัตริย์องค์ต่อมาตัดสินพระทัยย้ายราชธานีมาสร้างใหม่ที่กรุงธนบุรี

ประวัติศาสตร์ไทยสมัยธนบุรี โดยสังเขป

หลังจากที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงกอบกู้เอกราชของชาติไทยกลับคืนมาจากพม่าได้สำเร็จและย้ายราชธานีมาสร้างใหม่ที่ธนบุรีแล้ว พระองค์ทรงมีพระราชภารกิจอย่างมาก อันได้แก่ การบูรณะปฏิสังขรณ์บ้านเมือง การแก้ไขกฎหมายศึกภัย การฟื้นฟูสภาพจิตใจของคนไทยที่เสียขวัญเพราะเหตุการณ์ครั้งเสียกรุง และที่สำคัญที่สุดคือ การทำสงครามกับพม่าเพื่อป้องกัน

อาณาจักร ซึ่งภระดังกลาว เป็นปัญหาเฉพาะหน้าที่จะต้องรีบเร่งทำการแก้ไข ดังนั้นการทำนุบำรุงบ้านเมืองในด้านอื่น ๆ จึงทำได้ในขีดจำกัด

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ากรุงธนบุรีจะเป็นราชธานีของไทยอยู่ในช่วงระยะเวลาอันสั้นเพียง 15 ปี แตกันั้นวามีความสำคัญอย่างยิ่งในแง่ของการเป็นสะพานช่วยถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมจากสมัยกรุงศรีอยุธยาไปสู่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์และเป็นรากฐานในการพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ดำเนินไปได้อย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันก็ช่วยรักษาความเป็นไทยของคนไทยและชาติไทยให้อำรงอยู่ได้อีกด้วย

ประวัติศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์โดยสังเขป

สมัยที่ 1 คือ ช่วงเวลาตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) จนถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) เป็นระยะที่ประเทศไทยพยายามฟื้นฟูบ้านเมืองโดยลอกเลียนแบบกรุงศรีอยุธยาแต่ในขณะเดียวกันก็มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม จึงทำให้สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นมิได้เป็นเมืองที่จำลองรูปแบบมาจากกรุงศรีอยุธยาอย่างแท้จริง นอกจากนี้ประเทศไทยได้เริ่มมีการเจริญสัมพันธไมตรีกับชาติตะวันตกอีกครั้งหนึ่งหลังจากที่ความสัมพันธ์ที่เคยชงักงลงในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย

สมัยที่ 2 คือช่วงเวลาตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) จนถึง พ.ศ. 2475 อันเป็นที่คณะราษฎรทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในช่วงสมัยประเทศไทยเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครองอย่างขนานใหญ่ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้นในสังคม การศึกษาวิทยาการสมัยใหม่ การค้าระหว่างประเทศ ระบบเงินตราและความคิดทางการเมืองประกอบกับในช่วงระยะเวลาดังกล่าวเป็นยุค "จักรวรรดินิยม" ที่ชาติมหาอำนาจตะวันตกกำลังแข่งขันกันแสวงหาอาณานิคมทั่วโลกและไทยก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่ต้องเผชิญกับการคุกคามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งผู้นำของไทยก็ได้ทำการดิ้นรนต่อสู้เพื่อรักษาความเป็นเอกราชของชาติในหลายรูปแบบ เช่น การปฏิรูปประเทศครั้งใหญ่ในสมัยรัชกาลที่ 5 หรือการยอมเสียดินแดนบางส่วนและอธิปไตยบางประการให้แก่ชาติตะวันตก

เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ประเทศไทยเป็นชาติเดียวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่รอดพ้นจากการตกเป็นอาณานิคมของชาติมหาอำนาจตะวันตกมาได้

สมัยที่ 3 คือ ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ถึง ปัจจุบัน หรืออาจจะเรียกว่า "สมัยประชาธิปไตย" อันที่จริงการวางพื้นฐานทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้เริ่มดำเนินการมาบางแล้วตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 แต่ตามความคิดเห็นของปัญญาชนรุ่นใหม่ในขณะนั้นเห็นว่ายิ่งล่าช้ามาก ไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ประกอบกับรัฐบาลไม่สามารถหามาตรการที่มีประสิทธิภาพมาแก้ไขปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำของประเทศได้ กลุ่มบุคคลคณะหนึ่งซึ่งเรียกกันว่า "คณะราษฎร" จึงได้รวมมือกันก่อการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 นับตั้งแต่นั้นมา ประเทศไทยก็นำเอารัฐธรรมนูญมาใช้เป็นกฎหมายหลักในการปกครองประเทศ

ในช่วงสมัยนี้ ประเทศไทยได้เข้าไปมีบทบาทในสังคมโลกเพิ่มมากขึ้นประกอบกับการคมนาคมขนส่งและการติดต่อสื่อสารทำได้สะดวกและรวดเร็วจนทำให้ดูเหมือนว่าโลกของเราเล็กลง ดังนั้นเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นในส่วนตัวของโลกย่อมสามารถเป็นข่าวให้ทราบเรื่องราวใฝ่ภายในเวลานับด้วยวินาทีจนกระทั่งมีผู้นิยมกำหนดเรียกชื่อยุคสมัยของโลกปัจจุบันว่าเป็น "ยุคข่าวสารขอมูล" ดังนั้นเหตุการณ์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเกิดที่ส่วนใดของโลกย่อมส่งผลกระทบต่อถึงกันและกันอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ ประเทศไทยในยุคปัจจุบันได้มีความเจริญในด้านวัตถุเทียมเท่านานาอารยประเทศ การค้าขาย เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองมีความเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมส่งผลถึงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ตลอดถึงค่านิยมและความรู้สึกนึกคิดของประชาชน

ในขณะที่ประเทศชาติเจริญก้าวหน้าขึ้นในด้านต่าง ๆ ดังที่ได้อธิบายสรุปไปแล้ว สิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่กันไปก็คือปัญหาในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและศิลปวัฒนธรรม เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาการจราจรในเมืองใหญ่ ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาเรื่องการศึกษา ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการรับเอาศิลปวัฒนธรรมของต่างชาติเข้ามาโดยไม่สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมและประเพณีของชาติที่มีมาแต่เดิม เป็นต้น จึงเป็นหน้าที่ของชนรุ่นใหม่ในสังคมที่จะต้องศึกษาความเป็นมาของชาติและความเป็นไปในยุคปัจจุบันตลอดจนแนวโน้มของเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเพื่อเตรียมพร้อมกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในทุก ๆ ด้าน

ประเทศสยามและประเทศไทย

แต่เดิมภาคคนไทยมักนิยมเรียกชื่อยานเมืองของตนตามชื่อราชธานี ในประวัติศาสตร์ไทย จึงปรากฏชื่อ อาณาจักรสุโขทัย อาณาจักรศรีอยุธยา เมื่อกล่าวถึงประเทศไทย แต่เมื่อกล่าวถึง ประเทศชาติของตนโดยส่วนรวมแล้ว คนไทยนิยมเรียกประเทศชาติของตนว่า เมืองไทย มาแต่โบราณกาล จากหลักฐานที่ปรากฏระบุว่าแคว้นไทยจะเรียกประเทศของตนว่าเมืองไทย แต่ชนชาติยุโรปกลับเรียกประเทศไทยว่าประเทศสยาม หรือ Siam มาตั้งแต่ พ.ศ. 2133 ซึ่งเป็นปีที่ เซอร์เจมส์ แลงเคสเตอร์ ชาวอังกฤษได้เล่นเรือมายังภาคตะวันออกเฉียงเหนือและเรียกชื่อประเทศไทยว่า เช่นนั้น และหลักฐานที่ปรากฏชื่อก่ออย่างหนึ่ง คือ หนังสือ "พรรณนาราชาอาณาจักรสยาม" ของ เมอซีเออร์ เดอลาลูเยร์ ทูตฝรั่งเศสผู้เข้ามาเจริญพระราชไมตรีในสมัยปลายแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งได้ตีพิมพ์ในกรุงปารีสเมื่อ พ.ศ. 2234

สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้โปรดเกล้าฯ ให้ลงนามในหนังสือสัญญาทางราชไมตรีกับประเทศอังกฤษ เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2398 โดยใช้ชื่อเมืองไทยเป็นชื่อของประเทศไทย แต่ปรากฏว่าในอีกวันมา คือ ในวันที่ 5 เมษายน 2399 เมื่อมีการให้สัตยาบันหนังสือสัญญาทางราชไมตรีฉบับนี้ พระองค์กลับทรงใช้ชื่อประเทศไทยเป็นทางการ

ต่อมาในสมัย จอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการเปลี่ยนชื่อประเทศสยามเป็นประเทศไทย ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยรฐนิยมใช้ชื่อประเทศ ประชาชนและสัญชาติ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2482 ความว่า "โดยที่ชื่อของประเทศนี้มีเรียกกันเป็นสองอย่าง คือ ไทยและสยาม แต่ประชาชนนิยมเรียกว่าไทย รัฐบาลเห็นสมควรดี เป็นรฐนิยมใช้ชื่อประเทศไทยตามชื่อเชื้อชาติและความนิยมของประชาชนชาวไทย ดังต่อไปนี้

ก. ในภาษาไทย

ชื่อประเทศ ประชาชน และสัญชาติ ให้ใช้ว่า ไทย

ข. ในภาษาอังกฤษ

1. ชื่อประเทศไทยให้ใช้ว่า THAILAND

2. ชื่อประชาชนและสัญชาติให้ใช้ว่า THAI

ในปลาย พ.ศ. 2488 หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลจึงบริหารราชการแผ่นดินบน
โดยประกาศให้เรียกชื่อประเทศไทยเป็นภาษาอังกฤษว่า SIAM. อีกครั้งหนึ่ง จนกระทั่ง
วันที่ 11 พฤษภาคม 2492 จึงได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ให้เรียกชื่อประเทศไทยเป็นภาษา
อังกฤษว่า THAILAND ซ้ำมาเดิมตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา จนกระทั่งปัจจุบัน

2. ลักษณะสำคัญและโครงสร้างที่สำคัญของสังคมไทย

ก. ลักษณะภูมิศาสตร์และประชากร

(1) ที่ตั้งและขอบเขตของประเทศไทย

ประเทศไทยตั้งอยู่ใจกลางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือบริเวณที่เรียกว่า
แหลมทอง ตั้งอยู่ระหว่างละติจูด 5° 57" กับ 20° 27" เหนือ และเส้นลองจิจูด 97° 22" กับ
105° 37" ตะวันออก มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 321,250,000 ไร่ จัดเป็นประเทศที่มีพื้นที่ใหญ่เป็น
อันดับที่ 3 ในกลุ่มประเทศเอเชียอาคเนย์ รองจากสาธารณรัฐอินโดนีเซียและประเทศชวา ตามลำดับ

(2) ลักษณะภูมิประเทศ

เดิมประเทศไทยแบ่งออกตามลักษณะภูมิศาสตร์ได้ 4 ภาค คือ

ภาคเหนือ มีเทือกเขาแดนลาวและมีที่ราบลุ่มในระหว่างเขา

ภาคกลาง เป็นที่ราบลุ่มของแม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำท่าจีน

ก็มีเทือกเขาตะนาวศรีและเทือกเขาถนนธงชัยคั่นอยู่

ทางด้านตะวันออกของประเทศ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีที่ราบสูงซึ่งแยกเทือกเขาตองตะลุงเช่น

ขึ้นไปจรดแม่น้ำโขง

ภาคใต้ เป็นแหลมยื่นลงไปทางใต้

ต่อมาหน่วยงานต่าง ๆ ได้แบ่งภาคของประเทศไทยแตกต่างกันออกไปเป็น

4 ภาค ดังได้กล่าวมาข้างต้นแล้วบ้าง และเป็น 5 ภาค โดยแยกจังหวัด ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา
จันทบุรี และตราด ออกจากภาคกลางเป็นภาคตะวันออกบ้าง เพื่อมิให้เกิดความสับสน คณะกรรมการ
ภูมิศาสตร์แห่งชาติจึงได้กำหนดภาคทางภูมิศาสตร์ขึ้นใหม่เป็น 6 ภาค คือ

ภาคเหนือ เป็นภาคที่ประกอบด้วยภูเขาและหุบเขา ประกอบด้วย 8 จังหวัด
คือ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน และอุตรดิตถ์

ภาคกลาง เป็นภาคที่ประกอบด้วยที่ราบลุ่มแม่น้ำ ประกอบด้วย 22 จังหวัด
คือ สุโขทัย ลพบุรี พิษณุโลก กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ อุทัยธานี ชัยนาท สิงห์บุรี ลพบุรี
อ่างทอง สระบุรี สุพรรณบุรี อโยธยา ปทุมธานี นนทบุรี นครปฐม กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ
สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และนครนายก

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภาคที่ประกอบด้วยภูเขา ที่ราบสูง และที่ราบชายฝั่งทะเล
ประกอบด้วย 6 จังหวัด คือ ปราจีนบุรี ชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี และตราด

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภาคที่ประกอบด้วยที่ราบสูง ประกอบด้วย
16 จังหวัด คือ หนองคาย เลย อุตรดิตถ์ นครพนม สกลนคร กาฬสินธุ์ ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด
ชัยภูมิ ยโสธร อุดรธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ นครราชสีมา และสุรินทร์

ภาคตะวันตก เป็นภาคที่ประกอบด้วยภูเขา เทือกเขาสูงและหุบเขาแคบ ๆ
ประกอบด้วย 5 จังหวัด คือ ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ภาคใต้ เป็นภาคที่ประกอบด้วยเทือกเขาเป็นสันนอูตรงกลาง และหุบเขาลาด
ลงสู่ฝั่งทะเลทั้งสองด้าน ประกอบด้วย 14 จังหวัด คือ ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง
สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส ระนอง พังงา ภูเก็ต ตรัง และสตูล

ด้วยลักษณะภูมิประเทศที่แตกต่างกันมีส่วนให้เกิดความนิยมของงานในแต่ละภาค
แตกต่างกันไปด้วย เช่น งานในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีธรรมชาติและภูมิประเทศเป็นป่า
และภูเขาสูง ซึ่งให้ความรื่นรมย์สง่างามทำให้คนในภาคนี้เป็นพวกที่อดทนต่อธรรมชาติ และพอใจในความ
รื่นรมย์สง่างามมากกว่าคนในภาคอื่น ๆ ภาคกลางเป็นภาคที่มีความอุดมสมบูรณ์มากกว่าภาคอื่น ๆ ผู้คนจึง
ชอบใช้ชีวิตอย่างสุขสบาย เกิดความเพลิดเพลินกับการใช้เวลาที่ก่อให้เกิดความสุขและความสนุกสนานต่อตนเอง
คนในภาคกลางจึงมักชอบเล่นการพนันทุกประเภท เช่น ตีโต้ กัดปลา และนอกจากนี้ยังชอบมีการละเล่น
และการบันเทิงอีกหลายอย่าง โด่แก่ เพลงหางมาลัย เพลงเรือ เพลงฉ่อย เป็นต้น ส่วนคนในภาคใต
นั้นเนื่องจากภูมิประเทศติดต่อกับท้องทะเล เป็นเหตุให้คนในภาคนี้ชอบออกเรือไปค้าขายที่ทะเลเป็น
เวลานาน ลักษณะคนในภาคนี้จึงเป็นคนคล่องแคล่วว่องไว เพราะต้องติดต่อกับคนมากและหลายประเภท
นอกจากนี้ยังชอบเสี่ยงภัยและชอบเล่นการพนัน เพราะชีวิตประจำวันต้องเสี่ยงภัยอยู่เสมอเป็นปกติ

(3) ลักษณะภูมิอากาศ

ประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตร้อนในซีกโลกเหนือ ภูมิประเทศส่วนหนึ่งเป็นกึ่งเขตร้อน และอีกส่วนหนึ่งติดต่อกับแผ่นดินอันกว้างใหญ่ทำให้อุณหภูมิในฤดูร้อนและฤดูหนาวแตกต่างกันมาก

ฤดูกาลในประเทศไทย แบ่งออกได้เป็น 3 ฤดู คือ

- ฤดูฝน ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม
- ฤดูหนาว ประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์
- ฤดูร้อน ประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม

(4) ประชากร

จำนวนประชากรจากสถิติล่าสุดของกองทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สํารวจเมื่อ พ.ศ. 2530 ประชากรในประเทศไทยทั้งสิ้นมีจำนวน 53,873,172 คน สามารถแยกแยะเป็นคานต่าง ๆ ได้ดังนี้

	2521	2525	2530
1. การประชากร			
1.1 อัตราการเกิด (ต่อพันคน)	24.6	22.7	16.1
1.2 อัตราการตาย (ต่อพันคน)	5.2	4.7	4.2
1.3 อัตราการเพิ่มตามธรรมชาติ (ร้อยละ)	1.9	1.8	1.2
1.4 อัตราการเจริญพันธุ์ทั่วไป (ต่อสตรีวัยเจริญพันธุ์พันคน)	106.8	98.7	68.3
1.5 อัตราการเสียชีวิต (ร้อยละ)	86.4	77.9	69.5
2. การการศึกษา			
2.1 อัตราส่วนนักเรียนต่อประชากรวัยเรียน	93.3	99.2	94.2
- ระดับประถมศึกษา (ร้อยละ)	93.3	99.2	94.2
- ระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ)	26.4	29.3	28.5
- ระดับอุดมศึกษา (ร้อยละ)	3.0	4.6	4.6

บ. โครงสร้างของสังคมไทย

ลักษณะของสังคมไทยแต่เดิมมานั้นเป็นลักษณะสังคมแบบเกษตรกรรม ประชากรมากกว่าร้อยละ 80 ประกอบอาชีพทางการเกษตร แม้ในปัจจุบันลักษณะสังคมจะเปลี่ยนไปเป็นลักษณะสังคมแบบอุตสาหกรรมมากขึ้น แต่โครงสร้างทางสังคมของไทยก็ยังคงมีลักษณะค่อนข้างไปทางสังคมแบบเกษตรกรรมอยู่ กล่าวคือ มีโครงสร้างที่ประกอบด้วยสังคมชนเผ่าและสังคมเมือง ซึ่งในแต่ละสังคมประกอบด้วยโครงสร้างเหล่านี้ คือ ครอบครัว ชุมชน หมู่บ้าน วัด และสถาบันการปกครอง

(1) โครงสร้างสังคมชนบท

สังคมชนบทของไทย ถือเป็นโครงสร้างที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นสังคมใหญ่แทบจะกล่าวได้ว่า เป็นสังคมเกือบทั้งหมดของประเทศ ลักษณะที่สำคัญของโครงสร้างสังคมชนบทของไทยมีดังนี้

1. มีการรวมตัวกันของชนเผ่าชนเผ่า กล่าวคือชนเผ่าทั่วไปจะมีแบบแผนสังคมและวัฒนธรรมอันมีลักษณะคล้ายคลึงกัน เว้นแต่ชนเผ่าบางเผ่าที่อาจแตกต่างกันออกไปบ้าง เพราะอิทธิพลของสังคมเมืองที่แทรกซึมเข้าไป
2. ไม่มีการแบ่งชั้นทางสังคมอย่างชัดเจน เพราะฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน
3. กลุ่มชนส่วนใหญ่ในสังคมชนบทมีลักษณะเป็นกลุ่มปฐมภูมิ (primary group) ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและเป็นกันเอง จึงไม่มีลักษณะของสถาบันที่เป็นรูปแบบ
4. บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในสังคมไม่ถูกกำหนดแน่นอนตายตัว เพราะการรวมกลุ่มในสังคมมีจำกัดและมักเป็นไปอย่างไม่เป็นทางการ กฎระเบียบบังคับต่าง ๆ ในสังคมชนบทจึงไม่เป็นที่สนใจของสมาชิกมากนัก
5. ความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมชนบทในแต่ละหมู่บ้านมักขึ้นอยู่กับปัจจัยมูลฐานคือ
 - ก. ความผูกพันกันของบุคคลในฐานญาติ หรือเพื่อนสนิท หรือสมาชิกในกลุ่มเดียวกัน
 - ข. สถานการณ์ที่แตกต่างกัน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างชายกับหญิง อาวุโส

กลุ่มชนที่มีบรรพบุรุษเป็นชน

ค. ความแตกต่างกันทางสังคม ไม่เป็นตัวกำหนดรูปแบบของความสัมพันธ์ แต่ในอนาคตอาจมีแนวโน้มที่จะมีความแตกต่างกันมากขึ้น

จากลักษณะเฉพาะ ๆ ที่สำคัญของโครงสร้างสังคมชนบทดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า สังคมไทยส่วนใหญ่มีการรวมกลุ่ม และติดต่อสัมพันธ์กันแบบวงใกล้ชิดและเป็นกันเอง ควบสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น แบบอย่างของชนบทรอบเมืองประเพณี และวัฒนธรรมดั้งเดิมที่คล้อยถึงกันทำให้สังคมชนบทมีโครงสร้างที่คล้ายคลึงกันไปด้วย คือ ไม่มีความแตกต่างทางชนชั้นในสังคมที่เด่นชัด สมาชิกในสังคมรวมตัวกันเหนียวแน่นและทำหน้าที่สอดคล้องต่อเนื่องกัน มีความสัมพันธ์กันฉันญาติ ญาติออาวุโส มีศาสนาเป็นเครื่องควบคุมและกำหนดความประพฤติของสมาชิกในสังคม คนในชนบทจึงยึดถือความดีความงามในพระพุทธศาสนามากกว่าจะยึดถือเรื่องฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ สำหรับสถานะของชนในสังคมชนบทนั้นจะเกิดจากลักษณะเฉพาะตัวมากกว่าจากชาติตระกูลและหรือตำแหน่งหน้าที่ เช่น เกิดจากอายุ ออาวุโส การช่วยเรียน เป็นต้น

(2) โครงสร้างสังคมเมือง

ลักษณะทั่วไป สังคมเมืองมีลักษณะโครงสร้างโดยทั่วไปดังนี้

- 1. เป็นศูนย์กลางของการเมือง ศาสนา สังคม และเศรษฐกิจ
- 2. สถานภาพของชาวกทมจะมีค่าสูงกว่าชาวชนบทที่มีฐานะเท่าเทียมกัน
- 3. มีมาตรฐานในการปฏิบัติตน การแต่งกาย ทัศนคติ และความสัมพันธ์ต่าง

ต่าง ๆ ที่ชนชนบทถือเป็นแบบอย่าง

- 4. มีศักดิ์ศรีเป็นศรีเกรงขามแก่ชาวชนบท
- 5. มีการแข่งขันทางสังคมจากองค์กรต่าง ๆ ในสังคม
- 6. วัตถุประสงค์และระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในแต่ละองค์กรกำหนดไว้ชัดเจน

แน่นอน

7. สถานภาพของบุคคลในสังคมเมืองมักพิจารณาจากชาติตระกูลและฐานะทางการเงินมากกว่าดูความดีและความรู้ความสามารถเฉพาะตัว

ทฤษฎีของสงมาชิกในสังคมเมือง การแข่งขันหรือสถานภาพของชนเมืองหลวง

มักขึ้นกับสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. ฐานะทางเศรษฐกิจ
2. อำนาจทางการเมือง
3. การศึกษา
4. ชชาติตระกูล

ลักษณะโครงสร้างของชนชั้นในสังคมเมือง อาจแยกได้เป็น 5 ชั้น คือ

1. ชนชั้นผู้ดี (Aristocrats) เป็นกลุ่มที่สืบเชื้อสายจากตระกูลผู้ดี เกาและตระกูลขุนนาง กำลังทางเศรษฐกิจไม่ด้อย เพราะมักมีสมบัติเป็นที่ดินมากกว่าเงินสด มีอิทธิพลทางการเมืองอย่างมาก
2. ชนชั้นผู้นำในสังคม (Elite) มักได้แก่ ข้าราชการที่มีตำแหน่งสูง ๆ เจ้าของธุรกิจขนาดใหญ่ นักธุรกิจมีชื่อ ส่วนใหญ่สมาชิกกลุ่มนี้จะมาจากตระกูลธรรมดาแต่ทำงานมานาน และเงินหมั้นถือของคนในสังคม ชนชั้นนี้นิยมความมั่งคั่ง อำนาจทางการเมือง และชอบใช้ชีวิตเลียนแบบชาวตะวันตก

3. ชนชั้นกลางระดับสูง (Upper Middle Class) ได้แก่ ข้าราชการทั่วไป และผู้มีอาชีพอื่น ๆ ที่ไม่ใช่แรงงาน

4. ชนชั้นกลางระดับต่ำ (Lower Middle Class) มักเป็นชนชั้นมากกว่าคนไทย ส่วนใหญ่ได้แก่ พวกช่างฝีมือ กรรมกร ผู้ชำนาญงาน คนงานในโรงงานอุตสาหกรรม ชนกลุ่มนี้จะพยายามเก็บสะสมเงินทอง เพื่อเลื่อนฐานะของตนขึ้นไปเป็นชนชั้นที่สูงขึ้นในสังคม

5. ชนชั้นต่ำ (Lower class) ได้แก่ ผู้ใช้แรงงานหรือกลุ่มชนชั้นกรรมาชีพ คนรับใช้ ผู้ค้าเช่าที่ดิน ชนชั้นนี้มักอพยพมาจากต่างจังหวัดด้วยความหวังว่าจะมีชีวิตที่ดีขึ้น และมักจะมาจับกลุ่มอยู่รวมกัน จนเกิดสภาพสังคมที่มีลักษณะพิเศษ ซึ่งเรียกกันว่าสลัมหรือชุมชนแออัด

องค์กรและสมาคม สังคมเมืองมักมีกลุ่มสมาคมต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์แบบกลุ่มทุติยภูมิ คือ สมาชิกของกลุ่มีการติดต่อสัมพันธ์กันตามระเบียบกฎเกณฑ์หรือแบบแผนที่กำหนดไว้ มิใช่ติดต่อสัมพันธ์กันเป็นการส่วนตัว แต่ในทางปฏิบัติแล้วสมาชิกในสังคมเมืองยังคงมีการติดต่อกันอย่างไม่เป็นทางการอยู่บ้าง จึงยังคงมีการใช้อิทธิพลส่วนตัวในการติดต่อกันอยู่บ้าง

สรุปได้ว่าลักษณะโครงสร้างของสังคมเมืองนั้นจะเป็นหนักไปทางเรื่องของ
อำนาจและความมั่งคั่งมากกว่าสังคมชนบท คนในสังคมเมืองจึงจะพยายามไต่เต้าไปสู่ชนชั้นทางสังคมที่
สูงกว่า โดยอาศัยการศึกษา อำนาจทางการเมือง อภิสิทธิ์ในตำแหน่งหน้าที่ และพวกของ

(3) ลักษณะสังคมชนบทและสังคมเมืองในสังคมไทย

ฉวีวรรณ วรณประเสริฐ ใ้เปรียบเทียบลักษณะสังคมชนบทและสังคมเมือง
ในสังคมไทย ในลักษณะแนวนราบ (Horizontal line) ไว้สรุปได้ดังนี้

- (1) ประชากร สังคมชนบทของไทยมีประชากรมากกว่าสังคมเมืองและ
ครอบครัวในชนบทมีขนาดใหญ่กว่าครอบครัวในเมือง แต่ด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ เป็นสำคัญ
เป็นเหตุให้ประชากรในชนบทมีการโยกย้ายหึ่งแยกถาวรและแบบชั่วคราว ไปสู่สังคมเมือง
- (2) สังคม การรวมกลุ่มของสังคมชนบทมักเป็นไปในลักษณะกลุ่มปฐมภูมิ
(primary group) ส่วนใหญ่ความผูกพันทั้งในครอบครัวและในกลุ่มเพื่อนบ้านจะเป็นแบบระบบ
เครือญาติหรือจากความคุ้นเคย
- (3) วัฒนธรรม สังคมชนบทมักเป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมเดิมเพียงวัฒนธรรมเดียว
หากมีวัฒนธรรมอื่นปะปนอยู่บ้างก็จะไม่มีอิทธิพลสูงถึงขนาดเป็นคู่แข่งเหมือนกับสังคมในเมือง
- (4) สังคมจิตวิทยา ด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจและการศึกษาเป็นสำคัญ
ทำให้ชาวชนบทมีโลกทัศน์ (world view) แปรต่างกว่าชาวเมือง และมักมีการตัดสินใจ
อยู่นานกว่าจะรับนวัตกรรมต่าง ๆ เข้ามาในชีวิต
- (5) นิเวศวิทยา สังคมชนบทเป็นสังคมแบบเกษตรกรรม การตั้งหมู่บ้านจึงมัก
เรียงรายอยู่ตามริมแม่น้ำลำคลอง หรือหนองบึงใหญ่ ๆ และตามเส้นทางคมนาคม ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน
จะเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อการค้ารับซื้อ จึงมีโคววงแถมไวลวงหมา
- (6) เศรษฐกิจ เนื่องจากลักษณะของไทยเป็นสังคมแบบเกษตรกรรม อาชีพ
ต่าง ๆ ในชนบทไทย จึงมักเกี่ยวข้องกับกิจการเกษตร การแข่งขันกันเป็นไปอย่างง่าย ๆ ไม่ชัดเจน
เด็ดขาด และความชำนาญงานเฉพาะด้านก็มีไม่มากนักเหมือนในเมือง
- (7) การศึกษา โดยทั่วไประดับการศึกษาของคนในชนบทอาเส่างต่ำ เพราะ
คนได้รับการศึกษาสูงมักจะย้ายไปอยู่ในสังคมเมือง

(8) การเมืองและการปกครอง โดยปกติชาวชนบทไม่สนใจการเมือง นอกจากได้รับการร้องขอ หากมีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร ก็จะฉีกตั๊กแตนส่วนบุคคลหรือความสัมพันธ์ส่วนบุคคลเป็นหลัก

(9) สุขภาพอนามัย เมื่อเปรียบเทียบกับชาวเมือง ชาวชนบทมักไม่มีความรู้ความเข้าใจ หรือความสนใจด้านสุขอนามัยมากนัก ไม่สามารถเชื่อมโยงอาการและยานเรือนที่ไม่ถูกต้องลักษณะกับโรคภัยไข้เจ็บได้

(10) เทคโนโลยีวิทยา เครื่องมือเครื่องใช้ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับกิจการเกษตร และมีลักษณะง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ประสิทธิภาพของการใช้งานจึงอาจด้อยกว่าเครื่องมือเครื่องใช้ในเมือง

(11) นันทนาการ ชาวชนบทมักทำงานไม่สนุกสนานไป ไม่แบ่งแยกการทำงานกับงานรื่นเริงออกจากกันอย่างเด็ดขาด เช่น ชาวเมืองทำให้ลักษณะการรวมกลุ่มของชาวชนบทมักเป็นแบบไม่เป็นทางการ (informal group) ส่วนของชาวเมืองมักเป็นแบบกลุ่มที่เป็นทางการ (formal group)

ค. สภาพเศรษฐกิจของสังคมไทย

สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้จากการทำการเกษตร ดังนั้นจึงมีรายได้ต่ำและเงินแน่นอน เพราะต้องพึ่งพาธรรมชาติ เมื่อเกิดภาวะฝนแล้ง หรือภาวะน้ำท่วม เกษตรกรไทยจะประสบกับความล้มเหลวในการผลิตจนถึงกับสูญเสียที่ดินทำมาหากินของตน และต้องอาศัยที่ดินทำกินของผู้อื่น อัตราผู้เช่าทำการเกษตรในภาคกลาง ๆ จึงเพิ่มขึ้น เกษตรกรซึ่งได้รับผลผลิตต่ำอยู่แล้วก็มีรายได้น้อยลงไปอีกเพราะต้องเจียดรายได้ไปเป็นค่าเช่า จึงอาจทำให้เกิดปัญหาเรื่อง การเป็นหนี้สินตามมา นอกจากนี้ เกษตรกรไทยยังมีการว่างงานตามฤดูกาลมาก ทำให้เกิดปัญหา การสูญเสียแรงงานโดยใช่เหตุ ผลจากสภาพการทำงานไม่เต็มที่ของชาวชนบท ผลักดันให้เกิดการอพยพ เลื่อนขยายเพื่อแสวงหาที่ใหม่อยู่เสมอ

ปัญหาทางเศรษฐกิจในประเทศไทยนั้น อาจแตกต่างกันไปบ้างตามภาคต่าง ๆ คือ ภาคเหนือประสบปัญหาการหักล้างค่า น้ำท่วม กินเสียมตมภาวะ ที่ดินทำกินขนาดเล็ก รายได้ต่ำ ปัญหาประชากรหนาแน่น อันเนื่องมาจากมีผู้คนอพยพเข้ามา ไปหาที่ทำกินมากกว่าสาธองอก และปัญหาการ ขาดการควบคุมการใช้ทรัพยากร เศรษฐกิจของภาค

ภาคตะวันออก เนื่องจากเมื่อประสบปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำ คุณสมบัติของดิน ไม่เหมาะแก่การเพาะปลูก การใช้ที่ดินไม่สอดคล้องกับคุณสมบัติของดินและสิ่งแวดล้อม การทำลายป่าไม้ และปัญหาอัตราการเพิ่มของประชากรตลอดจนปัญหาการว่างงาน

ภาคกลาง ปัญหาสำคัญของภาคกลาง คือ การทำลายป่า การประกอบการเกษตร ใดผลไม่เต็มที่ และปัญหาที่ดินไม่เพียงพอต่อการทำกิน

ภาคใต้ ประสบปัญหาทางด้านกายภาพ คือมีบริเวณเพาะปลูกได้น้อย แต่ประชากร กลับอาศัยหนาแน่น มีการใช้ที่ดินไม่เหมาะสมกับสภาพ เช่น มีการบุกรุกทำลายป่าต้นน้ำลำธารทำให้เกิด น้ำท่วมอยู่เสมอ รายได้ไม่แน่นอน และมีการอพยพย้ายถิ่นฐาน เนื่องจาก การขาดแคลนที่ดินทำกิน ส่วนใหญ่จังหวัดภาคใต้คือ สตูล ยะลา นราธิวาส และปัตตานี มีปัญหาทางการเมืองการถือครองที่ดิน ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ ปัญหาการว่างงานสูง และมีปัญหาด้านการเมืองการปกครอง

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของสังคมไทย

หลังการผลิต

ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการผลิตข้าว ก้าวถึงผลิตสินค้าได้น้อยชนิด ส่วนมากจะเป็นสินค้าเกษตร ซึ่งส่งออกไปยังต่างประเทศใดก็ตาม ทำให้มีรายได้เข้า ประเทศเพียงน้อย สินค้าอุตสาหกรรมที่จำเป็นแก่การครองชีพของประชาชน ยังผลิตเองไม่ได้ หรือ ผลิตได้น้อยไม่พอใช้ จึงต้องสั่งเข้าจากต่างประเทศในราคาที่สูงกว่าสินค้าทางการเกษตรที่ส่งออก จึงทำให้เกิดภาวะการขาดดุลการค้า อย่างไรก็ตามในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ประเทศไทยเริ่ม หันมาหลังการผลิตซึ่งเน้นไปในทางสินค้าอุตสาหกรรมและกึ่งอุตสาหกรรม ซึ่งสามารถส่งออกเป็นสินค้า ไปยังตลาดต่างประเทศได้สูงขึ้น

ปัญหาที่ทำให้ประเทศไทยมีหลังการผลิตต่ำนั้น เกิดจากปัจจัยด้านต่าง ๆ เหล่านี้

คือ

1. ทุน เนื่องจากรายได้อ่อนแอของประชากรก่อนข้างต่ำ ทำให้ขาดเงินออมเพื่อการ ลงทุน หรือเงินทุนที่มีอยู่ก็นำไปใช้ลงทุนในการที่ไร้ประโยชน์เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น นำไปถวาย ชื้อที่ดินหรือกักตุนสินค้า เป็นต้น

2. ทรัพยากร เมืองไทยมีทรัพยากรหลายอย่างที่เป็นประโยชน์ชนตอ เศรษฐกิจของ ประเทศ แต่ยงขาดการสัมมาเพื่อนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการผลิต นอกจากนั้นทรัพยากรธรรมชาติ ที่อยูก่ลดน้อยลง หรือเสื่อมคุณภาพลงจนอยู่ในภาวะขาดแคลนทรัพยากร เช่น จำนวนปลาในแม่น้ำ ลำคลองและในทะเล ลดจำนวนลงมาก ที่ดินทำกินเสื่อมคุณภาพ ป่าถูกทำลายจนเกิดปัญหาน้ำท่วมใน หลายภาคของประเทศ โดยเฉพาะภาคใต้

3. เทคโนโลยี เทคโนโลยีในประเทศไทยจัดได้ว่ายังอยู่ในภาวะขาดแคลน หรืออยู่ในระยะกำลังเข้ามา เป็นเหตุให้การผลิิตสินค้าที่จำเป็นต่าง ๆ ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

4. ประชากร ประชากรของประเทศไทยในปัจจุบันมีมากถึงประมาณ 53 ล้านคน จัดว่ามีแรงงานมาก แต่เป็นแรงงานที่ไม่มีฝีมือ ขาดการอบรม ขาดการศึกษาทั้งในระดับทั่วไปและการผลิต ผู้มีความรู้ความชำนาญในการผลิตและการบริการมีจำนวนน้อยมาก คุณภาพของประชากรจัด เป็ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในทางเศรษฐกิจ ถ้าได้มีการยกระดับคุณภาพของประชาชนทุกระดับทั้งประเทศให้มีความรู้ และความสามารถในการผลิต มีความคิดเป็นวิทยาศาสตร์และมีความเป็นมนุษย์แล้ว จะช่วยให้ ประเทศไทยเจริญก้าวหน้าขึ้นไ้ด่มาก

ความสัมพันธ์ทางการผลิต

ความสัมพันธ์ทางการผลิตของเศรษฐกิจไทย มีลักษณะพิเศษ ดังนี้

(1) ปัจจัยการผลิตอยู่ในมือคนส่วนน้อย เช่น ที่ดิน เงินทุน โรงงาน หรือบริหารานลา และในจำนวนเจ้าของปัจจัยในการผลิตรายใหญ่ ๆ เช่น ประธานหรือกรรมการบริหารงานของบริษั หรือธนาคารใหญ่ ๆ นั้น มีจำนวนไม่มอ่ยห้มีได้เป็นนักธุรกิจโดยตรง เช่น นายผล ชารายการขึ้นสู่ใหญ่ เป็นตน ด้วยปัจจัยนี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกษตรกรซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ยังคงตกอยู่ในภาวะยากจน

(2) การตัดสินใจทางเศรษฐกิจอยู่ในมือของคนส่วนน้อย ทั้งนี้เนื่องมาจากคนส่วนน้อยที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตเป็นผู้ขาดการตัดสินใจในทางธุรกิจ เช่น ตัดสินใจว่าจะผลิตสินค้าอะไร ผลิตให้ใคร จะขายอย่างไร และจะแข่งขันอย่างไร เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดลักษณะการผูกขาด การก้าวมมา ทำให้ผู้บริโภคและกลุ่มผู้ผลิตรายเล็กลงถูกเอารัดเอาเปรียบ และเป็นสาเหตุหนึ่งของการขาดแคลนสินค้าและบริการที่จำเป็น

(3) เศรษฐกิจถูกรอบงำโดยต่างชาติ ปัญหาที่เกิดจากการอนุญาตให้ชาวต่างชาติ เข้ามาลงทุนในประเทศไทย การค้าที่สำคัญอยู่ในมือของชาวต่างชาติ เราไม่สามารถตัดสินใจดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจตามความต้องการของประชาชนได้เต็มที่ และเมื่อการเมืองเข้ามามีอิทธิพลต่อภาวะเศรษฐกิจด้วยแล้ว ยิ่งทำให้เกิดปัญหาซับซ้อนทางเศรษฐกิจมากขึ้น ชาวต่างชาติจะไขว่คว้ามาได้เปรียบในทางการเมืองมากกำหนดเงื่อนไขทางการค้าได้ เช่น ผลกระทบจากกฎหมายสิ่งทอของ ประเทศอเมริกา เป็นต้น

(4) การแข่งขันอย่างโง่เป็นธรรมชาติ เนื่องจากลักษณะการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตที่ไม่เท่าเทียมกัน ทำให้ผู้มีปัจจัยการผลิตมากได้รับส่วนแบ่งมากกว่าผู้ที่มีปัจจัยการผลิตน้อย

จากปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศไทย มีลักษณะของความเหลื่อมล้ำค่าสูงหรือความไม่เสมอภาคกันระหว่างกลุ่มนายทุนกับกลุ่มเกษตรกร หรือกลุ่มผู้บริโภคร เป็นโครงสร้างที่มีอำนาจในการผลิตเป็นฝ่ายใดเปรียบอยู่อย่างเด่นชัด

3. แนวคิดหรืออุดมการณ์ที่สำคัญของสังคมไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

สังคมโดยทั่วไปจะมีอุดมการณ์และค่านิยมประจำสังคมของตน เราจะอุดมการณ์และค่านิยมจะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้บุคคลในสังคมนั้น ๆ เคารพในลักษณะสังคมของตนได้ชัดและชัดเจนขึ้น

ความหมายของอุดมการณ์

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2515 : 13-15) ในความหมายของอุดมการณ์ไว้ใน 2 ลักษณะ คือ

1. อุดมการณ์เป็นทฤษฎีที่แจ่มแจ้ง แยกแยะแนวความคิด ความเชื่ออย่างมีระบบแผน เพื่ออธิบายสภาพการณ์สังคมในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต โดยศาสตราจารย์ ดร. พิศาล อรรถกฤษณ์ แห่งภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อุดมการณ์เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงฐานะและความต้องการของมนุษย์ กับสภาพแวดล้อมทางสังคม อุดมการณ์จึงไม่จำเป็นต้องเป็นความเชื่อที่ผิดที่ผิดแต่ผลเสมอไป แต่อาจเป็นความเชื่อที่มั่นคง และความศรัทธาจากมวลชนในเรื่องหนึ่งเรื่องใดก็ได้ เช่น ลัทธิชาตินิยม ลัทธิศาสนา

2. อุดมการณ์อาจเน้นเรื่องเมื่อการต่อสู้ทางการเมือง ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคล สองฝ่ายที่มุ่งโต้แย้งหลักการของฝ่ายตรงข้าม โดยมีความเชื่อว่าอุดมการณ์ของฝ่ายหนึ่งมีรากฐานจากการตัดวางผลประโยชน์ทางสังคมของบุคคลกลุ่มนั้น และใช้อุดมการณ์เป็นอุปกรณ์ในการแสวงหาอำนาจทางการเมือง

สรุปได้ว่า อุดมการณ์เป็นแขนงหนึ่งของความคิด ความเชื่อที่ค่อนข้างจะแรงกล้า และอุดมการณ์บางอย่างมีแนวโน้มที่เอื้อต่อการปกครองระบบเบ็ดเสร็จ

อนุช อาภาภิรม (2515 : 6-7) ให้ความหมายของคำว่าอุดมการณ์ว่า แต่เดิมคำว่า อุดมการณ์มีความหมายไปในทางที่ไม่ดีนัก ทั้งนี้เพราะอิทธิพลของมาร์กซ์ นั่นคือ อุดมการณ์หมายถึงความเห็นที่ผิด ซึ่งเกิดจากอคติทางชนชั้น ต่อมาคำว่าอุดมการณ์ใช้ในความหมายที่ดีขึ้น คือใช้เฉพาะในทางการเมืองจึงรวมถึง เศรษฐกิจและศาสนา ในความหมายที่เกี่ยวข้องถึงทฤษฎีเกี่ยวกับคนและสังคมที่มุ่งมุ่งหมาย โดยที่หน่วยงานหนึ่งเป็นคู่กรรหาฝ่ายพหุ และก่อให้เกิดสถาบันวัฒนธรรมขึ้น

สรุปว่า อุดมการณ์ มีความหมายในปัจจุบันจะครอบคลุมด้วยทฤษฎีและจุดมุ่งหมาย ซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติจริง ในสังคมหนึ่งอุดมการณ์อาจมีมากกว่าหนึ่งอุดมการณ์ และเป็นอุดมการณ์ที่ขัดแย้งกันเองจนเกิดภาวะอุดมการณ์หนึ่งครอบงำอีกอุดมการณ์หนึ่ง สถาบันหนึ่งครอบงำสถาบันหนึ่งเป็นต้น ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ เนื่องจากสังคมมีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ อุดมการณ์จึงต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ดังนั้นหน่วยงานที่ปฏิบัติอุดมการณ์จึงจำเป็นต้องนำอุดมการณ์ไปสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น เพราะอุดมการณ์ใดที่ไม่มีการพัฒนา อุดมการณ์นั้นจะเปลี่ยนความหมายไป กลายเป็นประหลาดหรืออธิบายเฉพาะเฉพาะ

จากผลการสังเคราะห์เรื่อง อุดมการณ์กับสังคมไทย เมื่อ 13-14 พฤศจิกายน 2514

๗ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สรุปความหมายของอุดมการณ์ว่า หมายถึงระบบความคิดที่เข้มแข็งแน่นอนก่อให้เกิดแรงผลักดันให้กระทำหรืองดเว้นกระทำในอันที่จะให้เกิดบรรลุถึงสิ่งสัมพัทธ์อันดีเลิศในขณะนั้น

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า อุดมการณ์หมายถึง ความคิดที่มีหลักการสามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้อย่างเป็นระบบ และอุดมการณ์นั้นเป็นเครื่องเร้าให้มนุษย์กระทำหรือเว้นจากการกระทำในสิ่งซึ่งสามารถช่วยให้บรรลุถึงสัมพัทธ์อันดีเลิศในชั่วขณะหนึ่งได้

ที่มาของอุดมการณ์ในสังคมไทย

อนุช อภาภิรม (2515 : 6-12) ได้ให้ความเห็นในเรื่องของอุดมการณ์และกำเนิดของสังคมไทยในอดีต สรุปได้ว่า สังคมไทยดั้งเดิมของไทย คือสังคมไทยสมัยสุโขทัย ถึง พ.ศ. 2475 อุดมการณ์ของไทยมีที่มาจากสภาพ เศรษฐกิจของสังคมและจากการรับอุดมการณ์จากภายนอก ในส่วนสภาพ เศรษฐกิจของสังคมนั้นขึ้นอยู่กับผลผลิตจากการทำนา นาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่กลายเป็นเครื่องหมายของฐานะ อำนาจและพื้นฐานของระบบศักดินาไปในที่สุด ส่วนการรับอุดมการณ์จากภายนอก แบ่งเป็น 2 ระยะ ระยะแรกรับอิทธิพลจากอินเดีย-จีน ผ่านทางศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ และการถือวรรณะ อิทธิพลนี้มีมาจนถึงรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ระยะต่อมาจึงรับอิทธิพลตะวันตก ซึ่งมีลักษณะเสรีนิยมหรือทุนนิยมในระยะเริ่มต้น โดยเริ่มตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 จนถึงการปฏิรูปครั้งใหญ่ในสมัยรัชกาลที่ 5 อิทธิพลของทางตะวันตก ทำให้ลักษณะเศรษฐกิจสังคมไทยสมัยนี้มีลักษณะเป็นแบบกึ่งศักดินา กึ่งทุนนิยม และกึ่งเมืองขึ้น

อุดมการณ์ของสังคมไทยในอดีต

ในการสัมมนาเรื่อง อุดมการณ์กับสังคมไทย เมื่อ 13-14 พฤศจิกายน 2514 ได้มีการอภิปรายกันอย่างกว้างขวางในเรื่องของสังคมไทยในอดีตว่าเป็นสังคมที่มีอุดมการณ์หรือไม่ แต่ทว่าข้อสรุปที่แน่ชัดไม่ได้ ใดๆ ไรก็ตามได้มีผู้พยายามเสนอลักษณะเด่น ๆ ของสังคมไทยในอดีตว่าเป็นลักษณะอุดมการณ์ของสังคมไทยไว้เพื่อพิจารณา ซึ่งจะนำมากล่าว โดยสรุปดังนี้

อนุช อภาภิรม ให้ความเห็นว่าสังคมไทยในอดีตเป็นสังคมที่มีอุดมการณ์ ซึ่งเป็นอุดมการณ์ศักดินา มีลักษณะเด่น ๆ ดังนี้

1. หน้าที่เกี่ยวกับมนุษย์ อันขึ้นแต่นับว่ามนุษย์ไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งตรงข้ามกับอุดมการณ์ของพวกทุนนิยมที่ถือว่ามนุษย์ทุกคนมีความเสมอภาค
2. หน้าที่เกี่ยวกับสังคม สังคมต้องสืบพันธุ์ ชนสูงดูแลชนต่ำ อำนาจทั้งหลายมาจากศูนย์กลางและกระจายออกไป อุดมคติในสังคม คือ ความสงวนเรียบร้อย ดังนั้น การใช้อำนาจเพื่อให้เกิดความสงบในสังคมจึงถือเป็นธรรม สถาบันสำคัญที่สุดโดยแท้ สถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นลักษณะสมบูรณ์ตามสัทธาธิราช กระจายอำนาจการปกครองออกเป็น เมืองลูกหลวง หลานหลวง มีราษฎรที่ขึ้นอยู่กับเจ้าขุนมูลนายกระจายกันออกไป
3. ความชอบธรรมที่สำคัญ คือ กำลัทธิการและคำราว ตลอดจนสถาบันพระมหากษัตริย์

4. การเก็บภาษีแบบเกณฑ์แรงงาน เรียกว่า ไพร่และเกณฑ์ผลผลิตเรียกว่าส่วย
หากใคร ไม่ประสงค์จะถูกเกณฑ์แรงงานก็ส่งส่วยเขาไปแทน

จากอุดมการณ์ศักดินา 4 ลักษณะข้างต้น ก่อให้เกิดค่านิยมแยกศักดินาตามชนมา ที่สำคัญมี

5 ข้อ คือ

1. การรู้จักบุญคุณและสำนึกในชาวดวงเงรอน ถือว่าความกตัญญูยอมอยู่เหนือเหตุผล
ใด ๆ

2. การเคารพผู้มีฐานะสูงกว่า เช่น นักเรียนต้องเคารพครู ลูกต้องเคารพพ่อแม่
โดยไม่มีเงื่อนไข

3. การยึดมั่น เชื่อถือในขนบธรรมเนียมประเพณีโดยไม่มีข้อเคลือบแคลงสงสัยอันใด

4. การยอมรับในชะตากรรม โดยไม่คิดร้นต่อสู้ การเบียดเบียนและรักสนุก

สะทกสะท้าน

5. การเคารพนับถือกันในทางฐานะ เป็นเหตุให้คนใหม่มีลักษณะการรักษาน้ำใจเป็นสำคัญ

สรุปได้ว่าลักษณะของอุดมการณ์ของสังคมไทยในอดีตเป็นลักษณะที่แฝงเร้นอยู่กับสภาพสังคม
มากกว่าจะเด่นชัดออกมา เช่น อุดมการณ์ในสมัยปัจจุบัน

อุดมการณ์กับสังคมไทยปัจจุบัน

กระมล หองธรรมชาติ (2515 : 107-116) กล่าวถึงเรื่องของอุดมการณ์ในสังคมไทย
ไว้โดยสรุปว่า ถ้าถือว่าอุดมการณ์ (ideology) หมายถึงวิถีคิดหรือระบอบความเชื่อถือของชนชั้น
หรือกลุ่มชนในสังคมแล้ว สังคมไทยมีอุดมการณ์หรือหลักการของลัทธิต่าง ๆ เผยแพร่อยู่หลาย
อุดมการณ์ซึ่งสามารถแยกได้เป็น 2 ชนิดใหญ่ ๆ คือ (1) อุดมการณ์หรือลัทธิแบบอนุรักษ์นิยม
(conservatism) ได้แก่ ลัทธิกษัตริย์นิยม ลัทธิอำมาตย์นิยม และลัทธิชาตินิยม
(2) อุดมการณ์หรือลัทธิแบบก้าวหน้านิยม (progressivism) ได้แก่ ลัทธิเสรีประชาธิปไตย
ลัทธิสังคมนิยมประชาธิปไตย และลัทธิคอมมิวนิสต์ นับแต่ พ.ศ. 2502 เป็นต้นมา ประมุขของ
ประเทศไทยได้ทรงใช้หลักการบางอย่างของอุดมการณ์แบบอนุรักษ์นิยมเป็นแนวในการพัฒนาสังคมไทย
โดยการมุ่งพัฒนาสังคมไทยในชนบทให้เจริญก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ

กรมล หงธรรมชาติ ได้เสนออุดมการณ์สำหรับสังคมไทยปัจจุบัน โดยการรวมเอาหลักการสำคัญของลัทธิความเชื่อของชนชั้นหรือกลุ่มชนต่าง ๆ ไว้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้สรุปเป็นอุดมการณ์สำหรับสังคมไทยปัจจุบันได้ดังนี้

1. จงรักภักดีและเทิดทูนพระมหากษัตริย์และราชบัลลังก์
2. รักษาความมั่นคงของชาติไทยทั้งทางภายในและภายนอก การเมืองและทหาร
3. เคารพในลัทธิเสรีภาพของประชาชนและการปกครองโดยทางผู้แทน
4. แจกแจงรายได้ให้กับกลุ่มชนต่าง ๆ ในสังคมไทยอย่างเป็นธรรม
5. จัดการฉ้อราษฎร์บังหลวงอย่างเด็ดขาด
6. ส่งเสริมให้ศาสนาต่าง ๆ มีบทบาทในการสร้างความพอใจทางจิตใจให้คนไทย

อย่างกว้างขวาง

7. ส่งเสริมความสามัคคีระหว่างชนชาติไทยและชาวต่างชาติ

อุดมการณ์กับสังคมไทยในอนาคต

สุรหงษ์ ชัยนาม (2515 : 179-199) ได้แสดงทรรศนะเรื่องอุดมการณ์กับสังคมไทยในอนาคตไว้ว่าควรจะเป็นอุดมการณ์กับสังคมที่เอื้ออำนวยให้มีความยุติธรรมโดยทั่วถึงกัน และเป็นอุดมการณ์กับสังคมที่มีความก้าวหน้าไปข้างหน้า ซึ่งแน่นอนว่าขึ้นอยู่กับสมาชิกในสังคมว่าจะสามารถเปลี่ยนความคิด ความเชื่อและอุปนิสัยจากการเป็นมนุษย์ที่ปราศจากความผูกพันกับอุดมการณ์ใด ๆ มาเป็นมนุษย์ที่มีความคิด มีความรับผิดชอบในสังคมโดยยึดอุดมการณ์ที่ตนเห็นชอบด้วยหรือไม่

กรมล สมวิเชียร (2515 : 210-224) ได้เสนอการสร้างอุดมการณ์ในสังคมไทยว่า ควรจะพยายามสร้างอุดมการณ์จากจารีตธรรมเนียมและแนวปรัชญาพื้นเมือง ซึ่งได้จาก

ก. สุทธศาสนา ควรนำหลักการทางจริยธรรมของพุทธศาสนามาใช้มากกว่าส่วนอื่น ๆ

ข. วัฒนธรรมไทยดั้งเดิม อันเป็นผลผลิตจากศาสนาและความเชื่อต่าง ๆ ผสมผสานกับลักษณะนิสัยคนไทย ภูมิหลังความเป็นมาของสังคมไทย สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และการเมือง วัฒนธรรมไทยดั้งเดิมควรนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการปรับสร้างอุดมการณ์ในอนาคตได้

ค. ความคิด ความเชื่อและความปรารถนาของคน "รุ่นใหม่" เป็นการให้คนรุ่นใหม่
 ร่วมกันแสวงหาสิ่งที่ต้องการและพึงปรารถนา เพื่อร่วมกันสร้างอุดมการณ์ให้ทันสมัยของชน ลักษณะ
 ของอุดมการณ์ที่สร้างขึ้นควรมีลักษณะรวมระหว่างลักษณะเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งนำไปใช้เป็นเครื่องมือ
 แก้ไขปัญหาในอนาคตได้ กับลักษณะเชิงจิตนิยม ซึ่งช่วยปรุงแต่งให้อุดมการณ์ที่สร้างขึ้นมีลักษณะสวยงาม
 ล้ำลึก และพัฒนาชีวิตให้เป็นชีวิตที่สมบูรณ์แบบ

ง. การประยุกต์ปฏิบัติ การสร้างอุดมการณ์ในอนาคต ควรคำนึงว่าจะนำไปใช้โดยภาค
 ไรหรือเพียงใด

อนุช อภาภิรม ได้เสนอแนะกานิยมในอนาคต ซึ่งอาจนำไปสู่อุดมการณ์ในอนาคต
 ไว้ 5 ข้อ คือ

1. ความนับถือและความปรารถนาดีต่อกัน เป็นคานิยมสำคัญอย่างหนึ่งที่ช่วยให้อคน
 สามารถยกกันในฐานะที่เป็นคน
2. ความคิดเห็นแบบวิทยาศาสตร์
3. ความซื่อสัตย์และความจริงใจ
4. ความอดทน
5. การเสียสละ

ขอสรุปจากการสัมภาษณ์เรื่อง อุดมการณ์กับสังคมไทย ในเรื่องการสร้างอุดมการณ์นั้น
 สรุปได้เป็น 5 ประเด็น คือ

1. ที่ประชุมมีมติร่วมกันว่าสังคมไทยควรมีอุดมการณ์ และเป็นอุดมการณ์ที่เป็นอุปการะ
 เพื่อให้เกิดความสุข ความบริสุทธิ์ยุติธรรมต่อคนไทยทั้งหมด โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
 มีใจเป็นอุดมการณ์เพื่อคนบางคนหรือบางกลุ่ม

สถานการณ์ปัจจุบันของไทย มีการเอารัดเอาเปรียบทางเศรษฐกิจและทางการเมือง
 มีความเหลื่อมล้ำทางสังคม จึงต้องมีอุดมการณ์ใหม่เพื่อแข่งกับอุดมการณ์เก่า โดยไม่รับอุดมการณ์
 ขวาลัดหรือซ้ายลัด

2. อุดมการณ์ที่สร้างขึ้นควรเป็นระบบ สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพในการ
 รวมมวลชน

3. อุดมการณ์ที่เหมาะสม คือ อุดมการณ์สังคมนิยมประชาธิปไตยหรือสังคมนิยมเสรี เพราะเป็นอุดมการณ์ที่ไม่ทำลายล้างเสรีภาพส่วนบุคคล แต่จะช่วยขจัดความเหลื่อมล้ำค่าสูงของคนหมู่มากในสังคมได้ ปัญหาสำคัญคือจะทำอย่างไร เพื่อให้ เกิดอุดมการณ์ และจะทำอย่างไรใหม่หลังในสังคมมากพอที่จะช่วยให้อุดมการณ์ดังกล่าวดำเนินไปได้

4. การสร้างอุดมการณ์ใหม่เป็นของสังคมไทย ควรใช้รูปแบบฝ่ายใด หรือ ควรดึงจากข้อดีของระบบต่าง ๆ มาปรับใช้ให้เข้ากับวัฒนธรรมประเพณีของไทย

5. ควรเปิดโอกาสให้มวลชนเป็นผู้สร้างอุดมการณ์ในสังคมของตน โดยการสร้างเจตนิมิตที่พึงปรารถนาขึ้นมาเป็นฐานรองรับเสียก่อน และควรย้ำความไว้วางใจ อดทน ความเสียสละเป็นสำคัญ

4. ค่านิยมและวัฒนธรรมไทย

ค่านิยมในสังคมไทย

มีผู้ให้ความหมายของคำว่า "ค่านิยม" ไว้ต่าง ๆ กัน เช่น

พิทยา สายหู (2516 : 52-53) ให้ความหมายว่า ค่านิยม คือ สิ่งที่มีคุณค่าคือ

ประจำใจที่ช่วยตัดสินใจในการเลือก

โรเจอร์ เดวีแคว (2513 : 85) กล่าวว่า ค่านิยม หมายถึงสิ่งที่คนสนใจ สิ่งที่คน

ปรารถนาจะได้ ปรารถนาจะเป็น หรือกลัวกลายเป็น สิ่งที่คนถือว่าเป็นสิ่งบังคับต้องทำ ต้องปฏิบัติ เป็นสิ่งที่คนบูชา ยกย่อง และมีความสุขที่จะได้เห็น ได้สิ่งเป็นเจ้าของ ค่านิยมของสังคมจึงเป็นวิถีของการจัดรูปลักษณะพฤติกรรมที่ตีความหมายต่อบุคคลและเป็นแบบฉบับความประพฤติที่พึงปฏิบัติ สำหรับการปฏิบัติตัวของคนในสังคม

ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ (มปป. : 39) สรุปความหมายของค่านิยมว่า หมายถึง

สิ่งที่มีคุณค่าคือประจำใจที่ช่วยตัดสินใจในการเลือกที่จะกระทำ ซึ่งเป็นสิ่งที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม แต่เป็นที่ปรารถนาของคนส่วนใหญ่ในสังคมนั้น ๆ

ความสำคัญของค่านิยม

เนื่องจากค่านิยมมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิดในฐานะที่ค่านิยมบางอย่างได้

สร้างแกนของวัฒนธรรม และว่าวัฒนธรรมพื้นฐานก็เกิดจากค่านิยม สังคมแต่ละสังคมจะเจริญก้าวหน้าหรือเสื่อมลงไม่ขึ้นอยู่กับค่านิยมของคนในสังคมนั้น ๆ เพราะค่านิยมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของคนในสังคม ดังนั้นการสร้างค่านิยมที่ถูกต้องและเหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง หนังสือในการสร้างค่านิยมจำเป็นจะต้องคำนึงถึงลักษณะ สภาพแวดล้อมทางสังคมเมื่อสร้างค่านิยมให้สอดคล้องกับสภาพสังคมด้วย

ที่มาของค่านิยมในสังคมไทย

อานนท์ อาภาภิรม (2515 : 89) กล่าวถึงที่มาของค่านิยมไทยไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. ศาสนาพุทธ คนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธและปฏิบัติตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาตั้งแต่เกิดจนตาย ค่านิยมในสังคมไทยซึ่งมีที่มาจากศาสนาพุทธ จึงได้แก่ การห้ามขูดความเชื่อศรัทธา ความสามัคคี การเคารพผู้อาวุโส ฯลฯ
2. ศาสนาพราหมณ์ ค่านิยมที่มีที่มาจากศาสนาพราหมณ์ ได้แก่ พิธีการและพระราชพิธีต่าง ๆ ซึ่งสืบเนื่องมาเป็นประเพณี เช่น พิธีรดน้ำในโอกาสต่าง ๆ พิธีวางศิลาฤกษ์ พิธีทำขวัญภาค ฯลฯ
3. ระบอบศักดินา ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของสังคมไทย ผู้คนมักมีระบบศักดินาเป็นเวลานาน ระบอบศักดินาจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างค่านิยมในสังคมไทย เช่น ความอยากเป็นเจ้าของเป็นนาย ความมีฐานะบรรดาศักดิ์ การยอมรับราชการ ฯลฯ
4. ระบอบเกษตรกรรม เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม คนจึงผูกพันกันใกล้ชิดและมีความสัมพันธ์กันแน่นแฟ้น
5. ความเชื่อในอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันเป็นผลมาจากความกลัว เช่น ความเชื่อในผีและภูตผีต่าง ๆ จึงมักมีการกราบไหว้อ้อนวอนขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยคุ้มครอง ทำให้คนไทยมีค่านิยมในเรื่องการกราบไหว้บูชาภูตผี เทพไท และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไปจากธรรมชาติ

ค่านิยมโดยทั่วไปของคนไทย

ค่านิยมโดยทั่วไปที่สำคัญและเด่นชัดของคนไทย ได้แก่

1. ความจงรักภักดีต่อองค์กรระบอบกษัตริย์ คนไทยทั่วไปยึดถือพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์กลางและศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั้งชาติ เพราะโดยประจักษ์ชัดถึงพระเมตตาบารมีของพระองค์ท่าน
2. ความร่ำรวย เนื่องจากสังคมไทยปัจจุบันได้เงินเป็นสิ่งแลกเปลี่ยนสิ่งของทุกชนิดที่มีในโลก คนจึงให้ความสำคัญกับเงินมากขึ้น เพราะมีค่านิยมว่าเงินเป็นสิ่งซึ่งนำมาซึ่งวัตถุสิ่งของและอำนาจที่ตนปรารถนา เงินเป็นเครื่องหมายของความร่ำรวย และความร่ำรวยทำให้บุคคลนั้นเป็นผู้มีเกียรติ มีอำนาจ ได้รับการยอมรับนับถือและการยอมรับจากสมาชิกอื่น ๆ ในสังคม

3. ความมีอำนาจ คนไทยยกย่องและนิยมความมีอำนาจ เพราะเชื่อว่าความมีอำนาจ เป็นสิ่งที่แสดงถึงความยิ่งใหญ่และความมีเกียรติยศชื่อเสียง ผลจากค่านิยมนี้เป็นเหตุให้คนไทยนิยม และสนับสนุนให้บุตรหลานของตนรับราชการ เพื่อความมีอำนาจและมีเงิน

4. การเคารพผู้อาวุโส ผู้อาวุโสในที่นี้หมายถึงผู้ที่อายุมากกว่าหรือผู้ที่มีตำแหน่งสูงกว่า เช่น พ่อ แม่ พี่ ครู ญาติผู้ใหญ่ เจ้านาย ผู้บังคับบัญชา ฯลฯ ค่านิยมของคนไทยมักจะทำให้เกียรติและ ยกย่องผู้อาวุโส โดยเฉพาะในการตัดสินใจมักให้ผู้อาวุโสกว่าเป็นผู้ตัดสินใจ เพราะเชื่อว่าเป็นผู้มี ประสบการณ์มากกว่า

5. ความเป็นครู ไก่แก่ ผู้มีวิชาดีคน ไทยจะนิยมยกย่องและให้ความเคารพนับถือ ผู้ที่มีความรู้มาก เป็นเหตุให้คนไทยมีค่านิยมที่จะศึกษาให้สูงกว่าผู้อื่นเพื่อจะได้เป็นผู้รู้ในสังคม

6. ความนิยมในการทำบุญทำกุศล และความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม อันเป็นค่านิยม ที่โอบมาจกศาสนาพุทธ เพราะชาวพุทธมักเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด จึงต้องหมั่นทำบุญทำกุศลเพื่อผลไปดีถึงชาติหน้า

7. ความรักสนุก คนไทยมักนิยมความสนุกสนาน ความร่าเริง สนุกสนาน ถึงนี้ อาจมีสาเหตุมาจากความอุดมสมบูรณ์ของสังคม และระบอบการปกครองที่ราษฎรไม่มีส่วนในการออก ความเห็นหรือไม่ต้องรับผิดชอบในการบริหารประเทศ ทำให้ประชาชนมีโอกาสได้สนุกสนานกับเต็มที่ จึงกลายเป็นค่านิยมในเรื่องของความรักสนุกและสืบทอดไม่ถึงการ เป็นคนที่นิยมเสาะแสวงหาอาการ รับประทานเป็นเลิศ หรือเป็นนักบริโภคนิยมไปไหนที่สุด

8. การให้ความสำคัญในเบญจกมล คนไทยนิยมให้ความสำคัญต่อตัวบุคคลมาก จนกลาย มาเป็นนิสัยรักหวงรักของ การตัดสินใจใด ๆ มักจะถือบุคคลสำคัญกว่าหลักการ

9. การขาดระเบียบวินัย เนื่องจากคนไทยชอบทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความพอใจของตน มากกว่าจะคิดถึงส่วนรวม จึงเป็นเหตุให้เกิดการขาดระเบียบวินัยตามมา เช่น การซัดตามความ พอใจของตนมากกว่าจะเคารพกฎจราจร การซื้อขายของในที่ห้ามขาย การแก่งแย่งแย่งยึดถือ กันชิงรถ ฯลฯ

ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ

ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ เกิดขึ้นจากการศึกษาและกำหนดค่านิยมพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เนื่องจากสังคมไทยปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยีแบบใหม่ พฤติกรรมของคนในสังคมจึงเปลี่ยนแปลงไปควย และมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การฉ้อราษฎร์บังหลวง การติดอยู่ในอบายมุข การสร้างปัญหาอาชญากรรม การทำลายความมั่นคงของชาติและพระพุทธศาสนา เป็นต้น สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติจึงพิจารณาว่าวิธีการหนึ่งที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นได้ คือ การแสวงหาและกำหนดค่านิยมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคม เพื่อสร้างความสำนึกทางค่านิยมที่พึงประสงค์และใช้ค่านิยมเป็นแนวทางกำหนดและควบคุมพฤติกรรมรวมทั้งสกัดกั้นและแก้ไขค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ให้ลดน้อยลง ในปลายปี พ.ศ. 2522 สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้ดำเนินการโครงการค่านิยมเพื่อชีวิตและสังคมไทย โดยรวบรวมเอกสารค่านิยมจากแหล่งต่าง ๆ และเชิญผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมประชุม ในที่สุดได้กำหนดค่านิยมเพื่อชีวิตและสังคมไทยได้ 20 ประการ คือ

1. การประหยัดและประมาณตน เมื่อการดำรงชีวิตที่เรียบง่าย
2. การรักความจริงและกล้ากระทำการเพื่อความป็นจริง
3. ความมุ่งมั่นทำงานเพื่องาน โดยตระหนักว่างานคือชีวิต
4. การเคารพตนเอง หักตนเอง และไม่ขอหรือยอมยอผู้อื่น
5. การไม่หาถวามรู้และใช้สติปัญญา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต
6. การตระหนักในคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการดำรงชีวิต

ที่สมบูรณ์

7. ความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน เคารพสิทธิและวางภาระใจของผู้อื่น
8. ความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนทั้งต่อสังคม โดยกระทำความดีเป็นประโยชน์กับหมู่คณะ และไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน
9. การตระหนักในคุณค่าของการทำงานร่วมกันด้วยความสามัคคี รู้แพ้ รู้ชนะ

รู้ภัย

10. การเห็นความสำคัญของการอบรมสั่งสอนและสัจธรรม

11. ความมุ่งมั่นที่จะช่วยกันรักษาและเสริมสร้างความเป็นธรรม เสรีภาพ และภรรรภาพ
ในสังคม
12. การตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาชีวิตและสังคมที่เกี่ยวกับจิตใจ คุณธรรม
ชนธรรมนิยมประเพณีอันดีงาม
13. การรักษาความเป็นเอกราชของชาติไทย ภูมิใจความเป็นไทย รักไทย นิยมไทย
ยินดีเสียสละเพื่อชาติและผุขชีวิต
14. การยึดมั่นในศาสนาธรรม เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติในการดำรงชีวิต
15. การยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตย
16. การเห็นคุณของพระมหากษัตริย์เป็นองค์พระประมุข เป็นจึงขวัญและเป็นศูนย์รวม
น้ำใจของคนในชาติ
17. การเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ขอบังคับ กฎ กติกา และระเบียบแบบแผน
โดยเคร่งครัด เพื่อความสงบสุขของสังคม
18. การช่วยรักษา หวนแทนสาธารณสมบัติและมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ
19. การปลูกฝังสุนทรีย์และรักชาติส่งเสริมสุขภาพพลานามัยของตน ของครอบครัวและชุมชน
20. การยกย่อง สรรเสริญผู้กระทำความดี ตลอดจนการกระทำความชั่ว

ในวันที่ 23 พฤศจิกายน 2524 ได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง นโยบาย
วัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อเป็นหลักให้หน่วยงานของรัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชนได้ร่วมกันรักษา
และส่งเสริมวัฒนธรรมอันดีงามที่มีเป้าหมายตรงกันและประสานสอดคล้องกัน ซึ่งจะทำได้ขอเมื่อมีหลักแห่ง
คุณธรรมเป็นแนวในการดำเนินชีวิต ดังมีคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จึงได้ออกประกาศเรื่อง
คานิยมพื้นฐาน เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2525 เชิญชวนให้ทุกคนร่วมกันเสริมสร้างและปลูกฝัง
และปฏิบัติตามคานิยมพื้นฐาน 5 ประการ ซึ่งสรุปมาจากคานิยม 20 ประการข้างตน ดังนี้

1. การพึ่งตนเอง ยืนหยัดเ็นรและมีความรับผิดชอบ
2. การประหยัดและออม
3. การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย
4. การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา
5. ความรักชาติ ศาสน กษัตริย์

(สำหรับแนวทางการปฏิบัติตามคานิยมพื้นฐาน อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก)

วัฒนธรรมไทย

ก่อนที่จะกล่าวถึงวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะจะขอกล่าวถึงเรื่องของวัฒนธรรมโดยทั่วไป
พอสังเขปก่อน

ความหมายของวัฒนธรรม

แต่เดิมนักมานุษยวิทยาใช้กันในความหมายต่าง ๆ ไปตามแต่ความคิดเห็นของตนเป็นสำคัญ
จนกระทั่ง พ.ศ. 2414 นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกันชื่อ Edward B. Tylor ได้ให้ความหมาย
ว่า วัฒนธรรมหมายถึงความสลับซับซ้อนของสิ่งหนึ่งปวงที่ประกอบไปด้วย ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ
คุณธรรม กฎหมาย ธรรมเนียมประเพณี รวมถึงความสามารถอื่น ๆ และลักษณะนิสัยหนึ่งปวงทั้งหมด
ได้มาจากการเป็นสมาชิกของสังคม (Hedding and Glick, 1976 : 58 อ้างถึงใน
วัชรานาถ, 2530 : 97)

ลักษณะสำคัญของวัฒนธรรม

นักมานุษยวิทยาอีกท่านหนึ่งคือ George P. Murdock ได้สรุปลักษณะที่สำคัญของ
วัฒนธรรม ดังนี้ (Zanden, 1970 : 34-36 อ้างถึงใน วัชรานาถ, 2530 :
98-102)

1. วัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้ (Culture is learned) วัฒนธรรมไม่ได้

เกิดขึ้นเองโดยสัญชาตญาณ หรือโดยลักษณะทางชีวภาพของมนุษย์ การสร้างบ้านน้ำแข็งของชาว
เอสกิโมย่อมแตกต่างไปจากการที่นกสร้างรัง เพราะนกสร้างรังขึ้นโดยสัญชาตญาณซึ่งหมายถึงสิ่งที่
เป็นไปเองตามธรรมชาติโดยไม่ต้องการเรียนรู้หรือสั่งสอน แต่การสร้างที่อยู่อาศัยของมนุษย์เป็น
สิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ของสมาชิกในสังคม ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมเกิดขึ้นในมนุษย์
จากการที่มนุษย์เป็นสมาชิกในสังคม

2. วัฒนธรรมเป็นการถ่ายทอดจากสมาชิกรุ่นหนึ่งไปสู่สมาชิกรุ่นต่อไป (Culture is
transmitted from one generation to the next.) วัฒนธรรม

คือได้ว่าเป็นบรรดากฎเกณฑ์ของมนุษย์ ซึ่งทำให้มนุษย์ต่างจากสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ทั้งนี้จะสังเกตได้ว่า
มนุษย์ในวัยเด็กจะไร้ระยะเวลาที่ไร้การอบรมสั่งสอนอย่างยาวนาน การถ่ายทอดวัฒนธรรมไปสู่
สมาชิกรุ่นนั้นเป็นกระบวนการที่ใช้เวลานานหลายพันปี โดยมนุษย์ในสมัยเริ่มแรกจะใช้ประสบการณ์

จากการลงมือปฏิบัติจนสามารถค้นพบวิธีการต่าง ๆ ที่สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตและถ่ายทอดสืบต่อมา นอกจากนี้ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดก็นำมาปรับปรุงให้เหมาะสมแก่การดำรงชีวิตยิ่งขึ้น วัฒนธรรมจึงเป็นการสะสมประสบการณ์ของมนุษย์ที่สืบทอดกันต่อมา

3. วัฒนธรรมเกิดจากการรับรู้ร่วมกันทางสังคม (Culture is socially shared) วัฒนธรรมมิได้เป็นของผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นกระบวนการที่มนุษย์อยู่ร่วมกันและสร้างรูปแบบการดำเนินชีวิตในสังคมร่วมกัน วัฒนธรรมจึงเป็นคุณลักษณะร่วมของสมาชิกในสังคม

4. วัฒนธรรมแสดงถึงรูปแบบของความคิดในการแสดงพฤติกรรม (Culture represents the ideal forms of behavior) วัฒนธรรมของสังคมเกิดขึ้นโดยการร่วมกันกำหนดรูปแบบความคิดในการแสดงพฤติกรรมของสมาชิก โดยสมาชิกคาดหวังว่าจะประพฤติปฏิบัติตามแนวความคิดที่รับรู้ร่วมกันนั้น อย่างไรก็ตามวัฒนธรรมเป็นเพียงรูปแบบของความคิดเท่านั้น แต่ในการแสดงพฤติกรรมจริงของสมาชิกบางคนอาจไม่ปฏิบัติตามวัฒนธรรมของสังคม เช่น วัฒนธรรมในสังคมสมัยใหม่ทั่วไปนั้น ผู้ชายควรสละหมวกให้สตรีในรถโดยสารประจำทาง แต่ในความเป็นจริงปรากฏว่ามีคนเป็นเช่นนั้นเสมอไป เพราะวัฒนธรรมเป็นเพียงแนวความคิดต่อพฤติกรรมที่คาดหวังให้สมาชิกแสดงออกเท่านั้น

5. วัฒนธรรมเป็นการสนองความต้องการและความพึงพอใจของสมาชิก (Culture is gratifying) วัฒนธรรมเกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ ทั้งที่เป็นความต้องการทางร่างกาย เช่น ความหิวกระหาย และความต้องการทางจิตใจ เช่น ความต้องการอำนาจและความสำเร็จอื่น ๆ ในชีวิต ซึ่งก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่สมาชิกที่สามารถบรรลุถึงความต้องการเหล่านั้นได้ด้วยการประพฤติปฏิบัติตามแบบแผนทางวัฒนธรรมของสังคม

6. วัฒนธรรมมีการปรับปรุง (Culture is adaptive) วัฒนธรรมมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการปรับปรุงเพื่อควบคุมสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสังคม แนวาสัตว์จะเกิดการปรับตัวใหม่เข้ากับสิ่งแวดล้อมแต่ก็มีได้เป็นผลมาจากวัฒนธรรม เช่นเดียวกับสังคมมนุษย์ ทั้งนี้เพราะธรรมชาติมีอิทธิพลเหนือการปรับตัวของสัตว์เหล่านั้น เช่น การเปลี่ยนสีของสัตว์ตามสีของพืชพันธุ์ที่มันอาศัยอยู่ แต่วัฒนธรรมของสังคมมนุษย์มิได้ถูกรอบงำโดยอิทธิพลของธรรมชาติอย่างสิ้นเชิง แต่ยังสามารถปรับเปลี่ยนได้เสมอเพื่อให้สามารถเปลี่ยนแปลงธรรมชาติให้สนองต่อความต้องการของมนุษย์ เช่น การเปลี่ยนหน่อไม้แดงให้สามารถเพาะปลูกได้ การเปลี่ยนแปลงลักษณะที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับจำนวนสมาชิก เป็นต้น

7. วัฒนธรรมมีบูรณาการ (Culture is integrative) วัฒนธรรมแต่ละอย่างในสังคมหนึ่ง ๆ ย่อมมีความสอดคล้องระหว่างกันเป็นส่วนรวมของสังคม วัฒนธรรมแต่ละส่วนจะเสริมสร้างความมั่นคงระหว่างกันเพื่อในการแสดงพฤติกรรมระหว่างสมาชิกมีความกลมกลืนโดยไม่มีขัดแย้งต่อกัน

ส่วนประกอบของวัฒนธรรม (The components of culture)

ในทางสังคมวิทยามักนิยมจำแนกวัฒนธรรมออกเป็น 2 ส่วน คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) กับวัฒนธรรมทางมโนคติ อย่างไรก็ตามวัฒนธรรมทั้งสองส่วนย่อมเกี่ยวข้องต่อกัน โดยวัฒนธรรมทางวัตถุย่อมมีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมทางมโนคติ

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ อันเป็นผลมาจากกิจกรรมของมนุษย์ในสังคม ซึ่งมีใ้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และสามารถสังเกตหรือสัมผัสได้โดยตรง เช่น ผลงานศิลปะต่าง ๆ เครื่องดนตรี เครื่องมือเครื่องใช้ รวมทั้งสรรพสิ่งทั้งปวงที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นในสังคม โดยทั่วไปวัฒนธรรมทางวัตถุเกิดขึ้น เพื่อแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตของมนุษย์ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่รอด ต่อมาเมื่อสังคมมนุษย์สืบต่อยาวนานขึ้น วัฒนธรรมทางวัตถุจึงมีจุดมุ่งหมายเพิ่มสูงขึ้น คือ เพื่ออำนวยความสะดวกสบายแก่มนุษย์นอกเหนือไปจากเรื่องหรือการดำรงชีวิตอยู่รอดเท่านั้น เช่น การประดิษฐ์ไฟฟ้า แทนหลังงานแสงสว่างจากไข่มันสัตว์ เป็นต้น วัฒนธรรมทางวัตถุก็เป็นส่วนหนึ่งที่ย่างแยกความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับสัตว์ เพราะการสร้างสรรคสิ่งต่าง ๆ ของสัตว์จะเป็นไปเองโดยธรรมชาติ เช่น การสร้างรังของผึ้ง ที่ไม่มีการเปลี่ยนรูปร่างไปจากเดิม นับเป็นเวลาหลายหมื่นปี แต่วัฒนธรรมทางวัตถุของมนุษย์จะเกิดจากการเรียนรู้และถ่ายทอดไปสู่สมาชิก ทั้งยังมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมทางวัตถุย่อมขึ้นอยู่กับ การตกลงร่วมกันของสมาชิกในสังคมเกี่ยวกับวิธีการที่จะนำไปใช้ เช่น สุรา ไชยริโภคเพื่อความรื่นเริง ลิขสิทธิ์ใช้ใดเฉพาะสิทธิ์เรศไปจนถึงการใช้คอมพิวเตอร์ในปัจจุบัน ซึ่งถ้าปราศจากการตกลงร่วมกันในวิธีการใช้ให้เกิดประโยชน์ก็ไม่อาจเป็นวัฒนธรรมของสังคมได้ และการตกลงในแนวคิดของการนำไปใช้ร่วมกันก็คือวัฒนธรรมทางมโนคตินั่นเอง นอกจากนี้วัฒนธรรมทางวัตถุยังต้องอาศัยความรู้และทักษะในการประดิษฐ์ ซึ่งล้วนแต่มีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมทางมโนคติทั้งสิ้น

2. วัฒนธรรมทางมโนคติ หมายถึง องค์ประกอบของระบบความคิด ซึ่งสมาชิกเรียนรู้ และรับรู้ร่วมกัน อันเป็นเครื่องนำให้เกิดการแสดงพฤติกรรมทางสังคมของสมาชิกในสถานการณ์ต่าง ๆ วัฒนธรรมทางมโนคติอาจเรียกได้ว่าเป็นวัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุ (Nonmaterial Culture) ซึ่งประกอบไปด้วย บรรทัดฐาน สถาบัน กานิยม และความเชื่อทางสังคม ซึ่งได้กล่าวไปบ้างแล้วใน บทที่ 4 เรื่องการจรรยาบรรณสังคม

เนื่องจากวัฒนธรรมทางมโนคติเป็นระบบความคิด ดังนั้นจึงไม่อาจสังเกตหรือสัมผัสได้โดยตรง วัฒนธรรมทางมโนคติจึงเป็นเพียงการกำหนดสัญลักษณ์ร่วมกันของสมาชิก (Symbolic) เพื่อสื่อความคิดให้เป็นรูปแบบเดียวกัน โดยไม่อาจศึกษาวัฒนธรรมตามนี้ได้โดยตรง แต่อาจศึกษาได้จากกรณีการปฏิบัติการปฏิสัมพันธ์หรือพฤติกรรมที่แสดงออกระหว่างสมาชิกในสังคม วัฒนธรรมทางมโนคติ ประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

2.1 บรรทัดฐานทางสังคม (Social Norms) ได้แก่ กฎเกณฑ์หรือแบบแผนของพฤติกรรมที่คาดหวังให้สมาชิกประพฤติปฏิบัติในสถานการณ์หนึ่ง ๆ บรรทัดฐานทางสังคมจะเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับมาตรฐานอย่างกว้าง ๆ ที่สมาชิกพึงประพฤติปฏิบัติในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งทำให้สมาชิกสามารถแสดงพฤติกรรมในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างผสมกลมกลืน โดยคาดคะเนได้ว่าบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์อยู่นั้น จะแสดงพฤติกรรมสนองตอบอย่างไร และตนเองจะแสดงพฤติกรรมอย่างไรต่อบุคคลนั้น บรรทัดฐานทางสังคมจึงเป็นการกำหนดรูปแบบการดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคม ทั้งที่เป็นพฤติกรรมที่ปรากฏให้เห็นได้โดยตรง (Explicit) และทั้งที่เป็นแนวความคิดหรือความเชื่อที่สมาชิกรับรู้ร่วมกัน โดยไม่แสดงออกโดยตรง (implicit) (Hebding and Glick, 1975 : 86)

บรรทัดฐานทางสังคมยังจำแนกเป็น วิถีประชา จารีต และกฎหมาย

2.2 กานิยม (Values) เป็นวัฒนธรรมทางมโนคติที่แตกต่างไปจากบรรทัดฐานทางสังคม ทั้งนี้เพราะกานิยมหมายถึงการประเมินค่า หรือการตัดสินต่อสิ่งต่าง ๆ (Objects) ต่อความคิด (Ideals) ต่อการกระทำ (Action) ต่อความรู้สึก (Feeling) และเหตุการณ์ต่าง ๆ (Events or Condition) ในแง่ของการมีคุณค่า ความถูกต้อง หรือความปรารถนา (Zanden, 1970 : 56) กานิยมเกิดจากการรับรู้และการถ่ายทอดทางจิตระหว่างกันของสมาชิกในสังคม ดังนั้นจึงเป็นพื้นฐานประการหนึ่งที่สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแก่สังคม

ในหนึ่งจะยกตัวอย่างที่แสดงความแตกต่างระหว่างบรรทัดฐานทางสังคมกับค่านิยม
เด็ก ๆ อาจปฏิบัติตามคำสั่งของบิดามารดาตามบรรทัดฐานทางสังคม ทั้งนี้เนื่องจากบรรทัดฐาน
เวลานั้นจะมีบทลงโทษผู้ละเมิด แต่เด็กผู้นั้นอาจไม่มีความพึงพอใจที่จะกระทำสิ่งดังกล่าว โดยมีค่านิยม
ของตนเองควรมีอิสระที่บิดามารดาไม่เข้ามาทวงถามการดำเนินชีวิตของตน เป็นต้น ดังนั้นโดยทั่วไป
ค่านิยมและพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมักจะไม่มีความสอดคล้องกัน แต่ก็มีพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมิใช่
น้อยที่เฝ้ามองตามค่านิยมของบุคคลนั้น ในทางสังคมวิทยาการศึกษาค่านิยมมักพิจารณาจากพฤติกรรม
และการแสดงความคิดเห็นที่สมาชิกแสดงออก ซึ่งเรียกว่าค่านิยมทางสังคม อันเป็นเครื่องแสดงถึง
แนวความคิดรวมกันของสังคมนั้น ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประการหนึ่งของแต่ละสังคม

ในสังคมไทยมีค่านิยมหลายประการซึ่งได้รับการปลูกฝังและถ่ายทอดแนวคิดดังกล่าว
สืบต่อกันมา ค่านิยมบางอย่างก็เป็นคุณค่าของสังคม และบางอย่างก็เห็นว่าการละเมิดค่านิยมเหล่านั้นจะต้อง
ยกเลิก ค่านิยมที่สำคัญของสังคมไทย ได้แก่ การเคารพของคณะพระมหากษัตริย์ การนับถือพระพุทธศาสนา
การนิยมจัดงานพิธี การยกย่องผู้มีเงินหรือผู้มีอำนาจ การเชื่อถือโชคลาง การนิยมความหมางใหญ่โต
และการกตัญญู เป็นต้น ค่านิยมจึงเป็นพื้นฐานสำคัญทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของ
สมาชิกในสังคมอย่างมาก

2.3 ความเชื่อ (Beliefs) หมายถึง ความคิดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ โดยทั่วไป
แม้ว่าความเชื่อและค่านิยมจะเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับความติดใจก็ตาม แต่ก็มีลักษณะแตกต่างกันคือ ความเชื่อ
จะเน้นในเรื่องข้อเท็จจริง (Facts) ที่ต้องการพิสูจน์ว่าความคิดดังกล่าวถูกต้องเป็นจริงหรือไม่
ในทางตรงข้ามค่านิยมจะเน้นในมาตรฐานของคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับความถูกต้อง ซึ่งไม่อาจพิสูจน์ความ
ถูกต้องได้ ความเชื่อจึงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในสังคมซึ่งก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ
หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ร่วมกันระหว่างสมาชิกในสังคม อันนำไปสู่การสร้างค่านิยม บรรทัดฐาน และ
วัฒนธรรมทางวัตถุของสังคมนั้น ๆ

2.4 สัญลักษณ์ (Symbols) สัญลักษณ์เป็นวัฒนธรรมทางมโนคติที่มีความสำคัญ
ต่อการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความคิดทั้งปวงระหว่างสมาชิกในสังคม ซึ่งทำให้เกิดการตกลงร่วมกัน
ในการดำรงชีวิตและการสร้างระบบความสัมพันธของสังคม ที่สำคัญได้แก่ภาษา สัญลักษณ์หมายถึง
การกระทำหรือสิ่งใด ๆ ที่สังคมยอมรับให้เป็นเครื่องหมายแทนสิ่งอื่น (Zanden, 1970 : 60-61)
และถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่สำคัญของมนุษย์ซึ่งก่อให้เกิดการรับรู้ร่วมกันในการตีความของ

ปรากฏการณ์ต่าง ๆ เพื่อการดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคม นอกจากภาษาแล้วสัญลักษณ์ยังรวมไปถึง วัตถุต่าง ๆ ที่สมาชิกใช้แทนความหมายบางประการ การใช้กิริยาท่าทาง การส่งสัญญาณจากเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิก เป็นต้น

หน้าที่และความสำคัญของวัฒนธรรม (The Functions of Culture)

โดยแท้จริงวัฒนธรรมเป็นเพียงนามธรรมที่มนุษย์ใช้เป็นเครื่องมือ เพื่อให้การปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมมีความหมายที่เข้าใจร่วมกัน เพื่อบรรลุความต้องการของสมาชิกและสังคม ดังนั้น การค้นหาหรือความสำคัญของวัฒนธรรมต่อสังคมมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏให้เห็นได้โดยตรง เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นเพียงโครงสร้างแบบแผนและกฎเกณฑ์ความประพฤติของสมาชิก อันก่อให้เกิดความเป็นระเบียบแกสังคม ด้วยการยอมรับและการถ่ายทอดความหมายร่วมกันในแบบแผนดังกล่าว จากสมาชิกคนหนึ่งไปสู่สมาชิกอื่นต่อไป เราอาจจะจำแนกการหน้าที่และความสำคัญของวัฒนธรรมได้ ดังนี้ (Cordero and Panopio, 1967 : 38-40)

1. วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการปรับคนของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อม การดำรงชีวิตของมนุษย์จำเป็นต้องแสวงหาวิธีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ มนุษย์จะแสวงหาความรู้จากประสบการณ์ที่ได้รับและประดิษฐ์คิดค้นวิธีการใช้ทรัพยากรนั้นให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิต การเกิดความรู้ การประดิษฐ์ทางวัตถุ และการสร้างแบบสังคมนำเสนอของสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ จะถ่ายทอดจากสมาชิกคนหนึ่งไปสู่สมาชิกอื่นต่อไปได้โดยวัฒนธรรมของสังคม ทั้งนี้เพราะโดยลักษณะทางกายภาพของมนุษย์จะไม่สามารถดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมบูรณ์ หากปราศจากการรวมกลุ่มและสร้างวัฒนธรรมในสังคม

2. วัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างบุคลิกภาพทางสังคมแก่บุคคล เช่น การสร้างนิสัย เจตคติ ความคิดเห็น ทักษะ ความเชื่อ และรสนิยมอื่น ๆ วัฒนธรรมไม่เพียงเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้มนุษย์บรรลุความต้องการทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือที่บุคคลบรรลุความต้องการทางจิตใจ เช่น ความต้องการชื่อเสียง เกียรติยศ ความรัก ความร่วมมือต่อกัน เป็นต้น มนุษย์จะถ่ายทอดค่านิยม ความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ทางวัฒนธรรม ไปสู่สมาชิกใหม่ตั้งแต่เกิด ทำให้สามารถพัฒนาบุคลิกภาพของตนให้มีคุณลักษณะของการเป็นสมาชิกในสังคมนั้นตามที่สังคมคาดหวัง ทำให้บุคลิกภาพของบุคคลมีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคมนั้นเป็นส่วนรวม

3. วัฒนธรรมเป็นเครื่องแยกแยะมนุษย์จากสัตว์ประเภทอื่น มนุษย์สามารถสร้างสิ่งแวดลอมต่าง ๆ ที่จะเสนอความตองการของตน โดยสามารถเรียนรู้และถ่ายทอดสิ่งต่าง ๆ ด้วยการสื่อความหมายแห่งความเข้าใจร่วมกัน วัฒนธรรมจึงมิได้มีในสัตว์ประเภทอื่นนอกจากมนุษย์ โดยถือว่ามนุษย์เป็นสัตว์ประเภทเดียวที่รู้จักสร้างสัญลักษณ์และการสื่อความหมายได้เอง นั่นคือมนุษย์เป็นสัตว์ที่สามารถสร้างวัฒนธรรมในสิ่งลอมของตน

4. วัฒนธรรมเป็นเครื่องสร้างระเบียบแก่งคตมนุษย์ วัฒนธรรมเป็นเครื่องนำในการแสดงพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมใหม่ ระเบียบแบบแผนที่กระจางชัด รวมถึงผลของการแสดงพฤติกรรมดังกล่าว อันใดแก่วัฒนธรรมทางวัตถุ ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมือในการสร้างพฤติกรรมของสมาชิก ทั้งที่เป็นพฤติกรรมที่ปรากฏให้เห็น (Overt Behavior) และพฤติกรรมที่ไม่ปรากฏให้เห็น (Covert Behavior) ตลอดจนถึงการสร้างแบบแผนของความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของสมาชิกให้อยู่ในกรอบชายันเดียวกัน

วัฒนธรรมไทย

ศรีคีกร วลลิโกตม ได้ให้ความหมายและพระณะต่าง ๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยไว้ดังนี้

ความหมายของคำว่า วัฒนธรรมไทย หากพิจารณาเป็นเรื่องที่เกิดจากวิวัฒนาการของภาษา หรือสรุปได้ว่า เป็น (1) เรื่องที่วิเคราะห์และดกกันเฉพาะความหมายของคำศัพท์ที่มาจากภาษาสันสกฤต เช่น หมายถึง สิ่งที่เกิดจากงาน เป็นคน และ (2) เป็นเรื่องที่เน้นกันเฉพาะพระเพณีที่เห็นวาคิงาม เช่น การอบนอมและนมนอบผู้ใหญ่ เป็นคน ประเพณีเหล่านี้แต่แท้จริงแล้วเป็นเพียงส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเท่านั้น หากได้ครอบคลุมไปถึงความหมายทั้งหมดของวัฒนธรรมจนกระทั่งเมื่อเร็ว ๆ นี้ก็ได้มีการให้ความหมายของวัฒนธรรมกันใหม่ โดยพยายามนำความหมายของคำว่า คัลเจอร์ (culture) ตามแบบสากลมาใช้ ทำให้คำว่าวัฒนธรรมมีความหมายกว้างขวางไม่แคบเหมือนแต่ก่อน คือ หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นมา หรือดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอันหนึ่ง วัฒนธรรม ก็คือ วิถีชีวิตของมนุษย์นั่นเอง

กระนั้นก็ตามความหมายของคำว่า วัฒนธรรมก็ยังเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน ยากแก่การสัมผัสด้วยความเข้าใจ โดยเฉพาะเมื่อนำมาปะติดปะต่อเป็นวัฒนธรรมไทยแล้ว ก็ยังไม่รู้ว่าคืออะไร และเป็นอย่างไร และไม่เห็นเป็นภาพพรหมที่เป็นเหตุและผลใด ในที่สุดก็อยู่ที่แต่สิ่งที่เข้าใจกันมาแต่กว้าง ๆ และนั่นก็คือ ยังคงเน้นความเข้าใจและความสนใจเฉพาะประเพณี หรือสิ่งที่เห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงามเท่านั้น สาเหตุอย่างหนึ่งที่ทำให้เข้าใจความหมายของคำว่า วัฒนธรรมไม่เขาช่วยหลักสากลก็เพราะไปละเลยคำ ๆ หนึ่ง ซึ่งเป็นของคู่กันหรือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ประชูดานหัว กอขบน หรือญิงวันเดียวกัน คำนั้นก็คือ คำว่า สังคม นั่นเอง คำว่าสังคมมีความหมายอย่างง่าย ๆ และสั้น ๆ ว่า กลุ่มชนที่อยู่รวมกันมาชานาน จนมีความสัมพันธ์กันเป็นอันหนึ่งอันเดียว เป็นพวกเดียวกัน สิ่งที่ทำให้กลุ่มชนหรือสังคมนั้นดำรงอยู่ได้และสืบต่อกันมา ก็คือ วัฒนธรรม เพราะฉะนั้นถ้าจะรู้จัก วัฒนธรรมก็จะต้องรู้จักกลุ่มชนหรือสังคมที่เป็นเจ้าของด้วย

การแลเห็นและเข้าใจวัฒนธรรมนี้ ก็คือเห็นว่ากลุ่มชนนั้นดำรงอยู่ได้อย่างไร นั่นคือคนในกลุ่มนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างไร มีการขบแระหรือยุติ มีการสละยกกันอย่างไร และแต่ละคนแต่ละฝ่ายจะครองปฏิบัติต่อกันอย่างไร มีการทำมาหากินและรวมใจกันอย่างไร ในการอยู่ร่วมกันนั้นคืออะไร เป็นระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ มีภาษา ศาสนา และระยยะความเชื่อ ตลอดจนพิธีกรรมเป็นอย่างไร และสิ่งเหล่านี้มีหน้าที่และความหมายต่อการอยู่รวมกันของกลุ่มชนในสังคมอย่างไรบ้าง สิ่งที่จะเป็นวัฒนธรรมได้มีแต่อย่างใด เป็นสิ่งที่ชนกลุ่มใหญ่ในสังคมยอมรับว่าเป็นของร่วมกัน ต้องมีลักษณะที่สม่ำเสมอและดำรงอยู่นานพอสมควร ไม่ใช่มีขึ้นประเดี๋ยวแควหายไประยะการเอาอย่างหรือที่เรียกกันว่า แฟชั่น แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าวัฒนธรรมจะไม่มีการเปลี่ยนแปลง เมื่อสังคมหรือกลุ่มชนมีการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย สิ่งที่ทำให้วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงก็คือกลุ่มชนนั่นเอง คนมีชีวิตจิตใจ มีการเรียนรู้ มีความคิดเห็น ขวมกิดกันหรือประเดิฐฐสิ่งต่าง ๆ ขึ้น เพื่อให้การดำรงอยู่ของกันนั้นเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม นอกจากกิดประเดิฐฐขึ้นเองแล้ว ยังมีความรักหลายสิ่งหลายอย่างงาจากภายนอก ทั้งเพราะคนแต่ละกลุ่มแต่ละสังคมนั้นไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยว หากมีการสังสรรค์หรือสมาคมกิดต่อกัน หอนภายนอก การพบเห็นสิ่งที่น่าสนใจจากหอนจึงเป็นของธรรมดา มักมีการลอกเลียนแบบหรือรับเอามาปรับปรุงแก้ไขในสังคมของตน ดังนั้นการที่จะเข้าใจวัฒนธรรมใดนั้นจำเป็นต้องดูหองกลุ่มชน เวลา และสถานที่ด้วย เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ส่วนการที่จะรู้ว่าวัฒนธรรมมีความดี ความเหมาะสมเชิงใภะมัน จำเป็นต้องดูว่ามีความสำคัญ มีหน้าที่และความหมายต่อการดำรงอยู่อย่างราบรื่นของกกลุ่มชนในสังคมนั้น ๆ เชิงใภะใด การที่จะอนุรักษ์หรือรักษาวัฒนธรรมจำต้องพิจารณาจากประเด็นนี้เป็นหลักด้วย

นักภาษาศาสตร์ไปก็ถือว่าวัฒนธรรมไทยนั้นเป็นเรื่องใหญ่ เพราะคำว่า ไทย चीงในทีแรกคือ
 สังคมไทยนั้นกินความหมายถึงคนไทยทั้งประเทศ ทั้งอดีตและปัจจุบัน รวมทั้งที่จะสืบต่อไปในอนาคต
 ด้วย เป็นเรื่องที่ใหญ่โตเกิดขึ้นมาเขาใจอย่างเป็นเหตุเป็นผลได้ ยกตัวอย่างเช่น มีการกล่าวว่
 ประเพณีจับเด็กแรกเกิดใส่กระชังเพื่อถวายให้แม่วียนั้น เป็นลักษณะของวัฒนธรรมไทย แต่แท้จริงแล้ว
 ประเพณีนี้เฉพาะบางภูมิภาค บางท้องถิ่นเท่านั้น หากใดเป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันทุกแห่งทุกเวลาไม่ว่า
 จะนับคำว่าไทยหรือสังคมไทยเลย ๆ จึงเป็นเรื่องยาก ไม่อาจนำมาไว้ในกรอบของเวลา สถานที่
 และกลุ่มชนใด ทำให้การที่จะเข้าใจความหมายของวัฒนธรรมไทย เป็นสิ่งที่ล้อย ๆ อยู่เท่านั้น
 การเข้าใจวัฒนธรรมไทยและสังคมไทย จึงเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาในเรื่องกลุ่มชนที่สังคมนั้นมีเวลา
 และสถานที่ นั่นก็คือ ต้องพิจารณาจากความเป็นมาของกลุ่มทางชาติพันธุ์ในแต่ละภูมิภาคแต่ละท้องถิ่นใน
 ทางประวัติศาสตร์เป็นประการแรก ลักษณะเช่นนี้เป็นการมองในแนวนอน ทำให้ทราบโดยกว้าง ๆ
 ในระดับภูมิภาคขณะนั้นว่า คนไทยที่อยู่ในแต่ละภูมิกษณนั้น มีวัฒนธรรมไม่เหมือนกัน แตกต่างกันอย่างเห็น
 ได้ชัดในเรื่องภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณี ในขณะเดียวกันก็ต้องพิจารณาในแนวดิ่งเป็นประการ
 ที่สอง อันเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับพัฒนาการในทางประวัติศาสตร์ ที่นำสังคมในแต่ละภูมิภาคมารวมกันเป็น
 อันหนึ่งอันเดียวกันในขณะนั้นด้วย กล่าวคือสังคมไทยส่วนใหญ่ทุกภูมิภาคได้ผ่านขั้นตอนในการเปลี่ยนแปลง
 ทางการเมืองและวัฒนธรรมมาแล้วอย่างน้อย 2 ขั้น คือ เปลี่ยนจากสังคมเผ่าพันธุ์ (tribal
 society) มาเป็นสังคมชาวนา (peasant society) มาถึงแต่ราชวงศ์สุโขทัย
 ที่ 12 เกิดเป็นขานเป็นเมืองและเป็นรัฐเดี่ยวอย่างเป็นอิสระต่อกัน เช่นนี้นับเป็นขั้นแรก ขั้นที่สองก็คือ
 ตั้งแต่ราชวงศ์สุโขทัยที่ 20 ลงมา ขานเมืองก็ล้อย ๆ กลายเป็นจากการเป็นรัฐอิสระในแต่ละภูมิภาค
 มารวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเป็นรัฐประชาชาติ โดยมีกรุงศรีอยุธยาและกรุงเทพฯ ในกาลกลาง
 เป็นศูนย์กลาง แต่ที่ตามก็คือทำให้สังคมไทยในแต่ละภูมิภาคประกอบด้วยสังคมเมืองและสังคมชนบทเป็นพื้นฐาน
 คนในสังคมทั้งสองระดับนี้มีการเกี่ยวข้องกับสังคมในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและ
 วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ไมอาจแยกออกจากกันได้ เป็นผลให้วัฒนธรรมของขานเมืองจึงกลายเป็นวัฒนธรรม
 ของดินที่ เกิดขึ้นจากการผสมผสานระหว่างสิ่งที่รับมาจากเมืองกับสิ่งที่รับมาแต่เดิมในท้องถิ่นนั้น ๆ
 แต่ละท้องถิ่นแต่ละภูมิภาคจะมีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่แตกต่างกันออกไป อันเนื่องมาจากการปรับตัวเอง
 เข้ากับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ทางสังคม และเศรษฐกิจไม่เหมือนกัน สิ่งที่ไม่เหมือนหรือ
 แตกต่างจากท้องถิ่นนั้น คือ ลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ เวกลักษณะของท้องถิ่นอาจได้เห็น

โดยทั้งทางรูปธรรมและนามธรรม ตัวอย่างเช่น ลักษณะโบสถ์ วิหาร หรือยานเรือนที่อยู่อาศัยมีรูปแบบที่แตกต่างไปจากท้องถิ่นอื่น หรือประเพณีการละเล่น หรือพิธีกรรมที่ไม่เหมือนกับที่อื่น ๆ เป็นเรื่องที่เราเห็นได้เป็นรูปธรรม ส่วนด้านนิมิต ทัศนคติ หรือความรู้สึกนึกคิดที่ไม่เหมือนกับที่อื่นนั้น เป็นนามธรรม ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นดังกล่าวนี้ เช่นสิ่งที่พบเห็นอย่างสง่าผ่าเผยจนเป็นรูปแบบไม่จำกัดอยู่เพียงหมู่บ้านใดบ้านหนึ่ง หากมีไปทั่วหลาย ๆ หมู่บ้าน จนถึงตำบลหรืออำเภอ โดยมีขอบชายที่เล็กมักเรียกว่า คุ้มบ้าน แต่ดาเขยกว้างออกไปถึงอำเภอหรือจังหวัด หรือภาคก็เรียกว่า เป็นพื้นเมือง ยกตัวอย่างเช่น ผาโหลมหางกรง ครอบแปงของพื้นเมืองในเขตจังหวัดโคราชหรือนครราชสีมา เป็นต้น

นอกเหนือไปจากลักษณะความแตกต่างหรือสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ในทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นก็คือ สิ่งทั้งหลายตั้งกันในลักษณะของวัฒนธรรมทุกภูมิภาคหรือท้องถิ่น เป็นสิ่งที่เกิดจากอิทธิพลของวัฒนธรรมจากเมืองหลวง เขา ไปผสมผสาน วัฒนธรรมจากเมืองหลวงในที่นี้ใคร่เรียกว่า วัฒนธรรมหลวง เพราะเป็นวัฒนธรรมกลุ่มชนชั้นปกครอง เป็นพื้นฐาน การแพร่หลายของวัฒนธรรมหลวงลงสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นนั้น เกิดขึ้นอย่างเจตนาและไม่เจตนา ทั้งเจตนาอันเห็นได้จากความพยายามของทางเมืองหลวงที่จะเปลี่ยนแปลงขนบประเพณีและศิลปกรรมของท้องถิ่นให้หมดไป โดยการเอาของทางเมืองหลวงไปใส่ให้แทนที่ เห็นได้จากรูปแบบของวัดวาอาราม หนังสือและภาษาทางราชการ ตลอดจนพิธีกรรมทางศาสนา ส่วนที่ไม่เจตนาอันเห็นได้จากบรรดาเจ้านายชนเมืองหรือผู้บริวารในท้องถิ่นเป็นผู้ที่มีความคุ้นเคยและนิยมวัฒนธรรมหลวง มักจะรับและนำพาเอาอิทธิพลของวัฒนธรรมหลวงลงไปสู่ท้องถิ่น เพราะอย่างน้อยก็ทำให้ตนมีฐานะความเป็นอยู่แตกต่างไปจากชาวบ้านชาวเมืองผู้ชนปกครอง ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้ชาวบ้านชาวเมืองสนใจและยอมรับ ดังเห็นได้จากการอยากให้ลูกหลานของตนเป็นขุนนางเป็นลูกศิษย์เขาย่าง สิ่งใดที่มาจากเมืองหลวงจึงเป็นสิ่งงามและสวยงาม จากความนิยมดังกล่าวนี้ทำให้วัฒนธรรมหลวงแพร่หลายลงมาสร้าง ความคล้ายคลึงกันในแกววัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง

จากความคล้ายคลึงในทางวัฒนธรรม นี้จึงเป็นอิทธิพลของวัฒนธรรมหลวงดังกล่าวนี้ ทำให้คนหัวไปนี้มองและคิดต่ำกว่าวัฒนธรรมไทย คือ วัฒนธรรมหลวง เพราะฉะนั้นเวลาอ้างอิงถึงยุคเอา เพราะสิ่งที่มีสัมพันธ์กับความเป็นอยู่ของชนชั้นปกครองในเมืองหลวง มาเป็นตัวอย่างหรือมาเป็นตัวแทน อย่างเช่นการแสดงวิถีทางวัฒนธรรมในพิธีอภิเษกสถานแห่งชาติ เป็นต้น ก็คือทั้งหมด

เป็นศิลปวัตถุที่สัมพันธ์กับชีวิตความเป็นอยู่ของชนชั้นปกครองทั้งสิ้น การส่งเสริมรักษามรดกนิยม
ประเพณี ตลอดจนการให้การศึกษอบรมแก่เยาวชนที่สร้างแต่ให้สิ่งที่เป็นวัฒนธรรมหลวงทั้งนั้น

เมื่อดูตามความเป็นจริงแล้ว วัฒนธรรมหลวงหรืออีกนัยหนึ่งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนชั้น
ปกครองนั้น ใจอาจเป็นทั้งหมดของวัฒนธรรมไทยได้ เป็นแต่เพียงส่วนผสมที่ทำให้เกิดความคล้ายคลึงกัน
หรืออีกนัยหนึ่งให้เกิดการเป็นเอกลักษณ์ในความเป็นไทยของชนทั้งชาติเท่านั้น ส่วนผสมดังกล่าวนี้
เรียกได้อย่างกว้าง ๆ ว่า ประเพณีหลวง ที่มาผสมผสานกับประเพณีราษฎร์ในแต่ละท้องถิ่น ทำให้
เห็นเป็นรูปแบบทางวัฒนธรรมขึ้นแก่กลุ่มชนในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศ

หากที่กล่าวมาแล้วนั้นจะเห็นได้ว่า ถ้าจะหาความหมายของวัฒนธรรมไทยนั้น จำต้องมอง
วัฒนธรรมว่าเป็นสิ่งทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่ของกลุ่มชนหรือสังคม ต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมของกลุ่ม
ชนต่าง ๆ ที่อยู่ในแต่ละท้องถิ่นและในแต่ละภูมิภาคด้วย รวมทั้งการผสมผสานกันระหว่างประเพณีหลวง
และประเพณีราษฎร์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องความแตกต่างของวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นและ
ความคล้ายคลึงกันของวัฒนธรรมทั้งชาติในส่วนตัว เมื่อเป็นเช่นนี้การแบ่งวัฒนธรรมออกเป็นประเภท ๆ
ก็เป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ ยกตัวอย่างเช่น มีการแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภทอย่างกว้าง ๆ คือ
วัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมทางจิตใจ เป็นต้น กล่าวคือ สิ่งที่ยับต้องได้เป็นรูปร่างหรือรูปธรรม
เรียกว่า วัฒนธรรมทางวัตถุ ส่วนสิ่งที่ยับต้องไม่ได้เป็นนามธรรมเป็นเรื่องของวัฒนธรรมทางจิตใจ
เมื่อดูตามความเป็นจริงแล้วทั้งสองอย่างก็คือ สิ่งเดียวกัน เพราะประเภทแรกเป็นเรื่องของรูปร่าง
(form) ส่วนประเภทหลังเป็นเรื่องของความหมาย (content) การดูอย่างใดอย่างหนึ่ง
แต่เพียงอย่างเดียวนั้น ไม่อาจเข้าใจวัฒนธรรมได้ วัฒนธรรมเป็นเรื่องของระบบและกระบวนการ
การทำความเข้าใจแต่เพียงองค์ประกอบกันใดก็ตามหนึ่ง โดยไม่พยายามให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับ
ระบบหรือกระบวนการทั้งหมดนั้น ย่อมไร้ความหมายและไร้ประโยชน์

“ถ้าหากจะแบ่งหรือวิเคราะห์วัฒนธรรมไทยแล้ว การวิเคราะห์ออกเป็นประเภทต่าง ๆ
ที่มีความหมายต่อการดำรงชีวิตอยู่ของชนในสังคม เช่น ประเพณีในการตั้งหลักแหล่งและสร้างที่อยู่อาศัย
ประเพณีในการทำมาหากิน ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ประเพณีทางการปกครอง ประเพณีที่เกี่ยวกับระบบ
ความเชื่อ เป็นต้น ประเภทต่าง ๆ เหล่านี้ ควรได้มาจากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มชน
ที่อยู่รวมกันเป็นชุมชน (community) ในท้องถิ่นต่าง ๆ นับแต่ระดับหมู่บ้าน (village)
ขึ้นไปจนถึงระดับเมือง (town) เช่น ตำบล และอำเภอจนถึงระดับนคร (city) อันได้แก่
จังหวัด

จังหวัด เมื่อนำมาประมวลเขาแล้วก็จะแลเห็นรูปแยกทางวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของถนนในแต่ละสังคม
ในท้องถิ่นต่าง ๆ ในระดับต่าง ๆ หรืออาจนำมาเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างหรือคล้ายคลึงกัน
ของวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชนในประเทศได้ ผลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ดังกล่าวนี้นับว่าเป็น
ประโยชน์ในการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก

การมองวัฒนธรรมไทยเท่าที่ผ่านมา ดูเหมือนจะเห็นว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่หยุดนิ่ง
ทั้ง ๆ ที่เวลาให้ความหมายของคำก็มักจะกล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เจริญงอกงาม มีการเปลี่ยนแปลง
ก็ตาม แต่เมื่อไปเน้นความหมายของคำนี้ในลักษณะเฉก ๆ ว่าเป็นสิ่งที่นิ่งแล้ว ก็ทำให้เป็นเรื่องที่ไม่
การยุติและตอรั้งรักษาหรืออนุรักษ์ไว้เท่าที่มิใช่ยอมรับในเรื่องความเปลี่ยนแปลงนั่นเอง แต่วัฒนธรรมใน
ความหมายที่สัมพันธ์กับสังคมตามที่กล่าวมานี้ เป็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงเสมอ มีสาเหตุที่ทำให้เกิด
ทั้งภายในและภายนอก ที่มาจากภายในนั้น เนื่องมาจากกรณีที่มีคนคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมา จนเป็น
ที่ยอมรับกันทั่วไป เช่น การผลิตภาพยนตร์ เพื่อใช้ในการจำหน่ายแทนสัตว์เลี้ยง เช่น ควาย วัว และ
การคิดเรื่องเรือหางยาวขึ้น เพื่อการขนส่ง และการคมนาคมของกลุ่มชนที่หลักแหล่งอยู่ตามแม่น้ำ
ลำคลอง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจ และทำให้สภาพดังกล่าว
มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย ส่วนสาเหตุที่มาจากภายนอกนั้น ก็เนื่องจากไม่มีสังคมใดหรือชุมชนใดอยู่
อย่างโดดเดี่ยว โดยไม่มีการเกี่ยวข้องกับสังคมอื่น ๆ การติดต่อกับภายนอกทำให้มีการรับเอาวัฒนธรรม
จากเพื่อนบ้านมาแทนที่ หรือผสมผสานกับของเดิมที่มีอยู่แล้ว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมขึ้น
ภายในสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอันเนื่องมาจากการรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกนั้น
มักเป็นเรื่องใหญ่ กลายเป็นปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจแก่ประเทศที่คอยรับเอาหรือกำลังรับเอา เช่น
ประเทศไทยเรา เพราะมีการรับสิ่งต่าง ๆ จากภายนอกเข้ามาอย่างรวดเร็ว ทำให้การปรับตัวของ
คนไทยในสังคมกระทำไม่ได้โดยทันที โดยพื้นฐานสังคมไทยเป็นสังคมแบบท้าวหน้า มีชนชั้นวรรณะเป็น
พื้นฐานที่สำคัญ มีความก้าวหน้าทางวิชาการและความเจริญทางวัตถุสูง ก็ทำให้ไม่อาจนำสิ่งที่รับเข้า
ผสมผสานกับของเดิมที่มีอยู่ให้เป็นผลดีได้ เป็นผลให้มีการเลิกหรือทิ้งของเก่าที่ยังตั้งอยู่แล้วหันมารับ
ของใหม่ในรูปแบบที่เอาเขามาใช้ทั้งคุณ ทำให้สังคมโดยทั่วไปไม่อาจปรับตัวได้ทัน เกิดสภาวะที่เรียกว่า
การล้าหลังทางวัฒนธรรม (culture lag) ขึ้น ยกตัวอย่างเช่น การสร้างหมู่บ้านจัดสรรตาม

ตามเมืองในกรุงเทพมหานครหรือตามจังหวัดใหญ่ ๆ ในขณะนี้ พยายามเลียนแบบลักษณะบ้านช่อง ถนนหนทางแบบบ้านเมืองทางตะวันตก แต่ก็มีความสำเร็จเพียงผิวเผิน เพราะเมื่อสร้างเสร็จแล้ว มีคนเขาไปอยู่เรียบร้อยแล้ว ก็มีสภาพเป็นเพียงแหล่งที่อยู่อาศัยซึ่งต่างคนต่างอยู่ ไม่มีความสัมพันธ์กัน ไม่เหมือนกันกับในต่างประเทศซึ่งเป็นลักษณะของชุมชน (community) คนที่อยู่มีความสัมพันธ์กัน หุกระดึบนับแต่เด็กจนถึงผู้ใหญ่ เพราะชุมชนจัดสรรที่เขาสร้างขึ้นนั้น มีองค์ประกอบอันจะทำให้คน มามีความสัมพันธ์กัน อยู่รวมกัน มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน องค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านั้น ได้แก่ วัด ตลาด โรงเรียน สวนสาธารณะ สถานที่เล่นกีฬา เช่น สระว่ายน้ำ สนามเทนนิส เป็นต้น ในเมืองไทยไม่มีใครมีสิ่งเหล่านี้ ต่างคนต่างอยู่ จึงไม่มีการร่วมมือกันป้องกันความเดือดร้อน เช่น น้ำท่วมอันเกิดจากหอรบายน้ำอุดตัน ถนนเสีย รวมทั้งการที่คน แปลกหน้า เขามากระทำโจรกรรม

ปัญหาที่สำคัญในสังคมไทยขณะนี้ก็คือ การรับวัฒนธรรมทางตะวันตกเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ ได้ ไม่มีการถ่วงถ่วงและเลือกเห็นว่าอะไรเหมาะสมหรือไม่ สังคมเมืองหลวงเอง ก็ดูเหมือนจะเป็นตัว ส่งให้วัฒนธรรมจากภายนอกเขามาอย่างง่าย ทั้งนี้เพราะคนรุ่นใหม่ ๆ มักมีค่านิยมในการเห็นสิ่งต่าง ๆ ทางตะวันตกดีกว่าของในบ้านเมืองตนเอง เห็นได้จากการเล่นแบบที่เป็นแฟชั่นกันหลาย ๆ อย่าง และที่กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมก็มากมาย อิทธิพลของสื่อมวลชนนับแต่หนังสือ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ ตลอดจนการแพร่หลายของแบบวีดีโอ ได้นำสิ่งต่าง ๆ จากวัฒนธรรมตะวันตกแพร่หลายลงสู่ สังคมในชนบทหรือสังคมท้องถิ่นอย่างรวดเร็ว จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมขึ้นทั้งในระดับ สังคมเมืองและสังคมท้องถิ่น ดังเห็นได้จากรูปแบบบางอย่างในค่านิยมและการแต่งกาย คนในเมืองนิยมการแต่งกายอย่างง่าย ๆ มีสีสันแจ่มจรัส มีแบบต่าง ๆ มากขึ้น ชอบออกไปทานอาหารนอกบ้าน ในที่ต่าง ๆ มากขึ้น ทำให้มีศูนย์การค้า ร้านอาหารภัตตาคารต่าง ๆ มากมาย โรงแรมใหญ่ ๆ ขึ้นหนึ่งเกิดขึ้นหลาย ๆ แห่ง ไม่ได้ทำมาจากบริษัทเชกจากต่างประเทศแต่เพียงอย่างเดียว ยังเป็นสถานที่ จัดการประชุม งานเลี้ยงสังสรรค์ งานแต่งงาน ตลอดจนเป็นภัตตาคารและแหล่งขายสินค้าชุมชน เพื่อประโยชน์ของคนในสังคมเมืองโดยตรง

ส่วนผู้ที่อยู่ในชนบทหรือในสังคมท้องถิ่นนั้น การกินอยู่ตามธรรมดาประจำวันไม่เปลี่ยนแปลง เหมือนกับคนในเมือง ก็เคยแทบทุกแห่งยังมีรูปแบบเดิม ที่เปื้อนมาหลายศตวรรษ เช่น ยังคงกินข้าว กับปลาร้าและผักเป็นอาหารหลักอยู่แต่การแต่งกายเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมโดยสิ้นเชิง เช่น นิยมการ

ใส่เสื้อและกางเกงขี้นและคาดเข็มขัด เป็นแบบพวกทนายอยู่ในสังคมวันออก เสื้อผ้าแต่ละชุดล้วนมีราคาแพงกว่าสิ่งที่เคยสวมใส่ในสมัยก่อน ๆ หลายเท่า อาจกล่าวได้ว่า คนรุ่นใหม่ ๆ นั้น ใช้จ่ายเงินทองที่หามาได้ไปในเรื่องสุรุ่ยสุร่ายมากกว่าจะนำมาปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ให้เหมาะสม ให้มีสุขภาพดีกว่าเดิม ยิ่งกว่านั้นรายได้ที่ได้อาจมีลักษณะที่ไม่สม่ำเสมอ เพราะในหลาย ๆ แห่งนั้นมาจากการรับจ้างเป็นครั้งเป็นคราว เมื่อไม่มีอะไรจะจ่ายสิ่งของฟุ่มเฟือยที่หลังไหลเข้ามาอย่างไม่ขาดสาย ก็ต้องวิ่งเก็บหารายได้มาเพิ่มเติม แต่คนในชนบทส่วนมากนั้นเป็นแรงงานประเภทที่ไม่มีฝีมือ ไม่อาจหางานประจำที่สม่ำเสมอได้ ทางออกของคนเหล่านี้เท่าที่เห็นอยู่ขณะนี้ก็คือมีการเคลื่อนย้ายเข้ามาทำงานในเมือง ทำให้เกิดความแออัด เกิดแหล่งเสื่อมโทรมขึ้น เป็นปัญหาทางสังคมในเมือง ส่วนในชนบทนั้นในหลาย ๆ แห่งที่เดิยที่คนในวัยรุ่นกลายเป็นอาชญากร เล่นการพนัน ติดยาเสพติด ปล้นฆ่า หรือ ไม่ก็กลายเป็นพวกมือปืนรับจ้าง ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเป็นปัญหาลังคมทั้งสิ้น

สิ่งที่เป็ปัญหาทางวัฒนธรรมในสังคมไทยขณะนี้ก็คือ การรับอิทธิพลวัฒนธรรมทางตะวันตกนั้น ทำให้คนรุ่นใหม่ทั้งในสังคมเมืองหลวงและสังคมท้องถิ่นในชนบท หันหลังให้กับวัฒนธรรมเดิมของตนรับสิ่งใหม่ ๆ เข้ามามากเกินไปโดยไม่พิจารณาว่าเหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของตนหรือไม่ การละทิ้งของเก่าทำให้เกิดการขัดแย้งกับคนรุ่นเก่า ส่วนของใหม่ที่ได้อาจยังไม่เหมาะสมไม่ได้ เพราะส่วนใหญ่มาจากสังคมที่มีระดับทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่ห่างไกลกับของตน การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไทยจึงเป็นไปอย่างไร้ทิศทางและไม่มีเอกลักษณ์ ผลของการไม่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมนั้น ย่อมกระทบกระเทือนถึงการที่จะสร้างให้เกิดบูรณาการทางสังคมของประชาชาติในส่วนรวมด้วย

คำว่าเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมในที่นี้ ไม่ได้หมายถึงสิ่งแปลกในสังคมที่แตกต่างไปจากสังคมอื่น ๆ เช่น การนั่งห้อยเขี้ยว ทารำแว่นแวนของหญิงไทย และการเคารพนบนอบผู้หลักผู้ใหญ่ เป็นต้น หากหมายถึง รูปแบบที่เกิดจากระบบการรับตัวของตัวเองของกลุ่มชนในสังคมให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เศรษฐกิจและสังคมของแต่ละท้องถิ่น วัฒนธรรมท้องถิ่นของแต่ละแห่งแต่ละภูมิภาค ล้วนมีลักษณะที่เป็นตัวเอง เป็นสิ่งที่มีความหมายต่อการดำรงอยู่ร่วมกันของกลุ่มชนในชุมชนหรือสังคมหนึ่ง ๆ ไม่มีของใครดีหรือเหนือกว่ากัน เป็นสิ่งไหนในกลุ่มที่เป็นเจ้าของมีความภาคภูมิใจ ถ้าหากมีการส่งเสริมให้คนภายในได้เห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของตนว่าไม่ด้อยไปกว่าของคนอื่นแล้ว การที่จะรับอิทธิพลวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาอย่างง่าย ๆ นั้นคงไม่มี คงจะมีการเลือกเห็นสิ่งที่เหมาะสมมาปรุงแต่งกับของเดิมที่มีอยู่แล้ว ผลักทำให้สังคมมีการสืบเนื่องและเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร้มโนคติ

ในขณะที่เดียวกันก็ควรทำให้คนแต่ละกลุ่มแต่ละเหล่าได้มีการแลกเปลี่ยนทำความเข้าใจถึงความสำคัญ
ของวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มว่า ล้วนมีความหมายที่เท่าเทียมกันทั้งสิ้น ไม่มีใครดีเกินหรือดีกว่าใคร
การตระหนักถึงความเข้าใจดังกล่าวนี้ จะมีผลไม่ถึงการเข้าใจอันดีซึ่งกันและกันว่า จะอยู่รวมภายใน
สังคมไทยเดียวกันอย่างไร

เท่าที่ผ่านมากการดำเนินการในทางวัฒนธรรม มักเป็นเรื่องของการรวมอำนาจเข้ามาไว้
ศูนย์กลาง อยู่ในภาวะรับผิดชอบของกรม กอง ในส่วนกลางเพียงไม่กี่แห่ง ทำหน้าที่ในการลดความ
สำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่นให้หมดไป แลวนำวัฒนธรรมจากส่วนกลางไปปลูกฝังให้แทน เพื่อให้คนไทย
ทั่วประเทศมีรูปแบบทางวัฒนธรรมที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน แต่ในเวลาที่ผ่านมาเรามีเพิ่มขึ้นหลาย
เท่าตัว แต่ละท้องถิ่นมีการศึกษาค้นคว้า ความรู้สึกในการอยากเป็นตัวเองมีมากขึ้น การจะทำทุกแห่ง
ให้มีลักษณะเป็นภาคกลางเช่นนี้แล้ว ๆ ภา คงไม่ประสบความสำเร็จและมีผลดีแต่อย่างไร เพราะสังคม
และวัฒนธรรมในส่วนกลางเอง ก็เป็นสื่อให้อิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาบีบเบียดครอบงำทั้งใน
สังคมเมืองหลวงและสังคมหัวเมือง ดังนั้น การที่จะกำหนดอิทธิพลวัฒนธรรมจากภายนอกที่ไม่
เหมาะสมนั้น จำต้องหันมาเสริมสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ให้แก่กลุ่มชนทั้งในสังคมเมืองและ
สังคมหัวเมือง แต่การจะหราบเอกลักษณ์ใดนั้นก็ควรเป็นเรื่องที่จะต้องทำการศึกษาวิจัยกัน โดยมุ่งที่
กลุ่มชนที่อยู่รวมกันเป็นลักษณะที่เป็นชุมชน (community) ไม่ว่าจะป็นชุมชนในระดับหมู่บ้าน
เมือง หรือนคร ก็ได้เป็นหลักแล้วควาากลุ่มชนที่ทำการศึกษานั้น มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่หรืออีกนัยหนึ่ง
คือ ระบบทางวัฒนธรรมอย่างไร ในอดีตเป็นมาอย่างไร และในปัจจุบันเป็นอย่างไร การที่จะให้เห็น
ลักษณะพิเศษหรือเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นได้นั้น ต้องอาศัยการศึกษาเปรียบเทียบซึ่งกันและกัน
แลวนำสิ่งที่เป็นลักษณะพิเศษนั้นมาพิจารณาวิเคราะห์หาความสำคัญมีความหมายต่อการดำรงอยู่อย่าง
มั่นคง และความเป็นปึกแผ่นทางสังคมของกลุ่มชนในท้องถิ่นนั้น ๆ อยางไร ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษา
วิจัยดังกล่าวนี้ จะได้เป็นสิ่งที่ใช้ในการวางแผนเพื่อการอนุรักษ์ และการพัฒนาทางด้านสังคมและ
วัฒนธรรมโดยถูกต้อง โดยเฉพาะการสร้างให้เกิดบูรณาการทางสังคมใหม่แก่ประเทศไทยในสวนรวม
เพราะนอกจากการทำให้สังคมแต่ละท้องถิ่นได้เข้าใจว่าทางวัฒนธรรมและมีเอกลักษณ์ที่
ภาคภูมิใจไม่ยิ่งหย่อนกว่าใครแล้ว เรายังควรจะแสวงหาแก่นแท้ของวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ที่
เช่น การนับถือศาสนาเดียวกัน มีชนมประวัติ ภาษา ตลอดจนอนุกรมการณ์เหมือนกัน และภายใต้
การปกครองที่มีสถาบันระ มหากษัตริย์ เป็นสัญลักษณ์ของความ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

สภาพการณ์และปัญหาทั่วไปทางสังคม-วัฒนธรรม

สังคมไทยก็ดั่งเหมือนสังคมโลกที่สาม ส่วนใหญ่ที่มีปัญหาทางวัฒนธรรมและการเมือง อันเนื่องมาจาก (1) การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ-สังคมภายใน และ (2) การรับวัฒนธรรมสมัยใหม่จากภายนอก อาจกล่าวได้ว่า ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายในและภายนอกนี้ ไม่มีกลุ่มชนกลุ่มใหม่เลยที่ได้รับ เพราะการปรับปรุงทางคมนาคมทำให้ไม่มีกลุ่มชนหรือชุมชนใดที่อยู่โดดเดี่ยว โดยไม่มีการติดต่อเกี่ยวข้องกับใคร ๆ ย้อนหลังขึ้นไปในอดีตเคยมีชุมชนไม่ว่าจะเป็นระดับเมือง หรือหมู่บ้าน สามารถดำรงอยู่โดยกลมกลืนในลักษณะที่พึ่งตนเองทั้งทาง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม แต่ในปัจจุบันทั้งบ้านและเมืองมีความสัมพันธ์กันใกล้ชิด อิทธิพลวัฒนธรรมสมัยใหม่จากภายนอก การตั้งคมเมืองลงสู่หมู่บ้านในชนบททั่วทุกหนแห่งทั่วทุกภูมิภาคอย่างรวดเร็ว เกินกำลังที่ชุมชนแต่ละแห่งแต่ละท้องถิ่นจะปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งใหม่ ๆ ที่แพร่เข้าไปได้ เป็นเหตุให้เกิดการสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและ เกิดความขัดแย้งที่อาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม-วัฒนธรรมที่ไม่มีทิศทาง การเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปคามยถากรรมเช่นนี้ มักก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและการเมืองซึ่งกระทบความมั่นคงของรัฐและสังคมในส่วนรวมได้

ลักษณะอย่างหนึ่งที่เหมือนกันของ ประเทศในโลกที่สามก็คือ การมีช่องว่างระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบทซึ่งส่วนใหญ่เป็นสังคมชาวนา (peasant society) มีความแตกต่างกันทั้งในระดับความเจริญทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี การศึกษา และความมั่นคงทางวัตถุ ถึงแม้ว่าสังคมเมืองลงอาศัยผลผลิตทางเศรษฐกิจจากการเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรมในชนบทก็ตาม แต่คนในชนบทก็มักมองเมืองเป็นความมุ่งหวังของตน ย่อมอยากให้อุณหภูมิของตนได้รับการศึกษาดี เขามาทำงานในเมืองเป็นใหญ่เป็นโต หรือมีฐานะมั่งคั่งก็มีความเป็นอยู่ดี จึงกล่าวได้ว่าสังคมชนบทนั้นค่อนข้างพึ่งสังคมเมืองในด้านวัฒนธรรมอย่างใดอาจแยกออกจากกันได้ สังคมชนบทหรืออิทธิพลวัฒนธรรมจากสังคมเมืองตลอดเวลาไม่ว่าจากทางตรง ซึ่งผ่านเข้ามาทางตามการโยกย้ายและการปกครอง หรือจากทางอ้อมซึ่งเนื่องมาจากความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการคมนาคม เพราะฉะนั้นวัฒนธรรมในชนบทนั้นเนื้อแท้ก็คือ การผสมผสานระหว่างชนบทดั้งเดิมและประเพณีที่มาจากเมืองกับสิ่งที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นอันเนื่องมาจากการปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม

ในอดีตสังคมหมู่บ้านในชนบทส่วนใหญ่ ยึดมั่นในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี

(Tradition oriented society) ไม่มีช่องว่างระหว่างวัยเพราะคนรุ่นเด็ดยังเคารพ

เชื้อสืงกรมุนอาวุโส ซึ่งนอกจากเป็นผู้อบรมสั่งสอนในค่านิยมบรรพชาปฏิบัติและคตินิยมแล้ว ยังสอนให้
เรียนรู้ในเรื่องของการทำมาหากินและการประกอบอาชีพอีกด้วย แต่ปัจจุบันการปรับปรุงการคมนาคม
ให้เมืองกับชนบทติดต่อกันได้อย่างสะดวก ทำให้มีการนำความรู้ในสาขาวิชาอื่น เทคโนโลยีใหม่ ๆ
ตลอดจนการศึกษาแผนใหม่เข้ามาเมืองไปยิ่งชนบท นำผลในชุมชนในชนบทที่มีความสัมพันธ์และพึ่งพาเมือง
ในทางเศรษฐกิจอย่างเห็นได้ชัด คนรุ่นเด็กลงในชนบทได้เรียนรู้การประกอบอาชีพแบบใหม่ และมีการ
ศึกษาที่ก้าวหน้ากว่าคนรุ่นเก่า ไม่จำเป็นต้องอาศัยหรือพึ่งพาคนรุ่นอาวุโส เช่นแต่เดิม ช่องว่างระหว่าง
วัยก็เกิดขึ้น รวมไปถึงความขัดแย้งกันในด้านรูปแบบต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตด้วย ความแตกต่างที่
สำคัญระหว่างการดำรงชีวิตแต่เดิมกับปัจจุบัน อยู่ที่แตกอนเบนการอยู่ร่วมกันอย่างเสมอภาคทางสังคม
มีความสัมพันธ์อย่างเป็นกันเองและมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จึงไม่ได้แลเห็นสิ่งที่เป็นศัตรูกันหรือ
เครื่องหมายของชนชั้น ยกตัวอย่างเช่น ลักษณะบ้านช่อง ตลอดจนการแต่งกายและการกินอยู่ของคนจน
คนรวยมีความคล้ายคลึงกัน และสังสรรค์กันได้เสมอ สิ่งที่แสดงถึงความมั่งคั่งหรือเกียรติภูมิทางสังคม
ไม่ได้เป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่งในชุมชน หากเป็นสิ่งที่เห็นกันทั่วกันของส่วนรวมทั้งหะใดใดก็ตาม
อารามหรือศาสนสถานมีสร้างอย่างวิจิตรพิศดาร หรือไม่ว่าสถานที่สักการะของผู้นำหรือหัวหน้าของ
ชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอบรมทั้งทางศาสนาและทางโลก กล้วนเน้นถึงการเอื้อ
เอื้อ: เมื่อแต่ ความสามัคคีกลมเกลียวและความสามัคคีในชุมชนร่วมกัน

แต่ปัจจุบันการเรียนรู้หรือรับรู้อารยธรรมแบบใหม่จากเมืองได้เข้ามาแทนที่ และกระตุ้น

ให้คนรุ่นใหม่ในชนบทที่มีความเป็นปัจเจกบุคคล (individualism) เพิ่มขึ้น การประกอบกิจกรรม
ร่วมกันเพื่อส่วนรวมทางสังคมเริ่มหมดไป ความต้องการความสะดวกสบายและวัตถุใหม่ ๆ เพื่อฐานะ
ของตนเองและครอบครัวเป็นสิ่งที่ไม่เห็นใครคนใด ความมุ่งหมายในการดำรงชีวิตจึงเน้นไปในเรื่อง
ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจเฉพาะตัว และครอบครัว เป็นเรื่องของ การลงทุน การไถ่กำไรและขาดทุน
การเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ การใช้เครื่องมือใหม่ ๆ เพื่อการเกษตรและหัตถกรรมล้วนเป็นสิ่งจำเป็น
เพื่อผลประโยชน์ทางทั้งสิ้น ผลที่ตามมาคือเกิดการเกิดความแตกต่างกันในฐานะทางสังคมและรูปแบบ
ในการดำรงชีวิต เกิดชนชั้นคนรวยหรือนายทุนกับคนจน คนรับจ้างขึ้น ซึ่งเห็นได้เช่นคนรวยมีที่ดิน
บ้านช่อง มีโทรทัศน์ มีรถยนต์ รถจักรยานยนต์ มีการแต่งกายและการกินอยู่แตกต่างไปจากคนจน

แม้กระทั่งในพิธีงานศพก็มีการแสดงออกถึงฐานะของบุคคล ทัศนคติรวบเฝ้า ในเมรุวัดสร้างไว้อย่างสวยงาม มีการจัดพิธีอย่างใหญ่โต ส่วนพระคณาจารย์ตาม เชียงระยงคอนที่อยู่ชายเขตวัดหรือตามป่าช้า ชายเขตหมู่บ้าน เป็นต้น

พฤติกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นจนเป็นรูปแบบดังกล่าวนี้ กินกำลังที่สถาบันทางสังคมที่เป็นประเพณีแต่เดิมจะควบคุมได้ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มบุคคลอาวุโส หรือระชนความเชื่อและพิธีกรรมที่เคยมีบทบาทมาแต่เดิม ในทำนองตรงข้ามประเพณีและพิธีกรรมก็กลายเป็นทางออกที่สำคัญในการสนุกสนานรื่นเริง และเป็นแหล่งการละเล่นเพื่อการผ่อนคลาย เพศบทบาทที่เคยมีในการอบรมศีลธรรมและการอยู่รวมกันอย่างมีความหมายในทางสังคม งานประเพณีเหล่านี้ทุกครั้งที่เกิดขึ้นมีผลไปถึงการใช้จ่ายที่มุ่งเฟื่องฟูในเรื่องค่าแต่งงาน ค่าอาหาร เครื่องดื่ม และเหวอเทรที่กินฐานะและรายได้ เกือบทั้งสิ้น ยิ่งกว่านั้น เกือบเป็นประจําที่มีการทะเลาะวิวาทกันจนบาดเจ็บและถึงแก่ชีวิต นับเป็นปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างเห็นได้ชัด ความเลื่อมใสในเรื่องค่านิยมทางสังคม และชนบทประเพณีเดิมเป็นผลให้เกิดความว่างเปล่าที่เชื่อ ใช้อิทธิพลวัฒนธรรมจากภายนอก เขามาแทนที่ ความเจริญในด้านกรรมมาคมและการสื่อสาร นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีการติดต่อทางเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมกับต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศทางตะวันตกซึ่งคนส่วนใหญ่ในสังคมไทยนิยมและยึดถือเป็นแบบฉบับ เห็นได้ชัดนับแต่การส่งบุตรหลานไปศึกษาต่อ การนำเอาแบบอย่างชีวิตความเป็นอยู่ รูปแบบยานธอง เครื่องแต่งกาย ตลอดจนรูปแบบต่าง ๆ ในงานสัมมนาการมาปรับใช้ในสังคม ล้วนเป็นกระบวนการซึ่งการสืบเนื่องมาจางอย่างกลอกเลียน เขามาชั่วคราวชั่วคราวในลักษณะเป็นแฟชั่น แลหลาย ๆ อย่างที่รับเขามาผสมผสานเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่ เกิดขึ้นใหม่ การรับวัฒนธรรมใหม่จากภายนอก เขามาใช้มักไม่คำนึงถึงความเหมาะสมว่า เขาก็ได้โดยพื้นฐานหา วัฒนธรรมและ เศรษฐกิจของสังคมแต่เดิมหรือไม่ ส่วนใหญ่มีมุมมองถึงความโก้เก๋ มีหน้ามีตา เป็นสำคัญ จึงกลายเป็นเรื่องของ การกระทำ เพื่อแสดงฐานะของใจ เจกบุคคลของครอบครัว และของชนชั้นต่าง ๆ ในสังคม มีการแข่งขันชิงเด่นกันเป็นประจํา อิทธิพลของวัฒนธรรมใหม่มีคามมองดูฐานะของสังคม หรือของ ประเทศในส่วนรวมแล้ว ก็อาจกล่าวได้ว่า เป็นของแพง กินฐานะทาง เศรษฐกิจของคนส่วนใหญ่จะรับได้ จึงเป็นเหตุให้เหล่านี้อยู่มีรูปแบบของชีวิตและการใช้จ่ายอย่างฟุ้งเฟ้อและฟุ้งเฟื่อง ส่วนคนที่จนก็อยากมีบ้าง เพื่อความทันสมัย และมีหน้ามีตา ทำให้เกิดการใช้จ่ายที่กินฐานะเป็นหนักนินและในที่สุดก็หันไปกระทำสิ่งทุจริต ผิดศีลธรรม เช่นการคอร์รัปชันในบริหารราชการ การลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ และประภอมอาชญากรรม

ต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ เป็นปัญหาหรือความขัดแย้งทางสังคมที่นำไปสู่ความไม่มั่นคงของสังคมใน ส่วนรวม

ถ้าจะมองว่าสังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากแต่เดิมอย่างไรนั้น เห็นจะต้องดูที่พฤติกรรม ของคนรุ่นใหม่ ๆ โดยเฉพาะพวกเยาวชนทั้งในสังคมเมืองและสังคมชนบท อาจกล่าวได้ว่าลวนเป็น ผู้ที่มาจากครอบครัวที่มีความหลากหลายในด้านฐานะทาง เศรษฐกิจและพื้นฐานทางการศึกษาอบรม แต่ว่ามีพฤติกรรมและค่านิยมที่เป็นรูปแบบเหมือนกันในเรื่องการแสวงหาความสนุกสนานเพลิดเพลิน การใช้จ่ายอย่างสุรุ่ยสุร่าย การแข่งขันกันเพื่อแสดงความเก่งความเด่นของตนเองหรือของกลุ่ม และมีความง่ายที่จะกระทำสิ่งที่ไม่ดีกฎหมาย รูปแบบในทางพฤติกรรมและค่านิยมเหล่านี้ ไม่เห็น อย่างโดดเด่นในสมัย 20 ปีที่ผ่านมา จึงนับได้ว่าลักษณะวัฒนธรรมของคนรุ่นใหม่มีหันเหหรือ เปลี่ยนแปลงไปจากวัฒนธรรมเดิมในลักษณะรวดเร็วและลึกซึ้งดี ยกตัวอย่าง เช่นคนวัยรุ่นในสังคมเมือง นิยมการแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าแบบไม่มีเสต ชอบเดินเที่ยวเตร่ตามศูนย์การค้าและสถานอาหารการ มัถตาคาร และร้านอาหารที่มีดนตรีประกอบ บางพวกยังลุ่มก้นตามสถานที่เล่นสะเค้และโยวถึง บางพวกก็นิยมเล่นดนตรีสมัยใหม่ที่เต็มไปด้วยแสงเสียงและเครื่องเล่นที่ดังอึกกร ะทึกจนฟังไม่ได้อีก ความ วารองอะไร หูตอะไร พวกที่เป็นลูกหลานคนร่ำรวยจับกลุ่มกันแข่งรถตามถนนหลวง ซึ่งนับว่าเป็น การละเมิดกฎหมายและมักมีอุบัติเหตุให้เกิดมากเจ็บและเสียชีวิต สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่ได้รับอิทธิพล มาจากวัฒนธรรมต่างชาติ แต่นำมาใช้ในทำนองที่ไม่เหมาะสม ยิ่งกว่านั้นมีคนในวัยรุ่นเป็นจำนวนมาก ที่ตกเป็นเหยื่อของยาเสพติดอันเนื่องมาจากการรวมอยู่ในกลุ่มบุคคลที่ประพฤติน่าเป็นภัยต่อสังคม

ส่วนคนวัยรุ่น ในชนบทนั้นส่วนใหญ่มิใช่ฐานะทาง เศรษฐกิจค่อนกว่าผู้ที่อยู่ในเมือง แต่ก็ยังขาด นิยความข่มขู่เพียงไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน นิยมการใช้จ่ายไปในด้านการแต่งกายเช่น ชอบซื้อเสื้อ กางเกง ยีนส์ที่มีราคาแพง ๆ ที่บรรดาพ่อค้าหัวใสจากในเมืองประดังซื้อด้วยรถจักรยานยนต์หรือรถจักรยานยนต์หรือ เมืองนอก แต่แท้จริงทำในเมืองไทย ในขณะที่ชีวิตกับการทำมาหากินอยู่ยังไม่ห่างไกลสภาพเดิม เช่น ยังกินข้าวและปลาร้าหรืออาจจะเปลี่ยนมาเป็นปลากรอบ และอาศัยอยู่กับพ่อแม่ดั้งเดิม ในยาม เห็นแว่จะใช้จ่ายอย่างข่มขู่เพื่อจนกล่าวได้ว่า เงินทองมีละสงมาบนไม่มีเหลือ เกยที่จะไปลงทุนหรือ กิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ แต่ก่อนชุมชนในชนบทอยู่ห่างไกลจากเมืองอันเนื่องมาจากความไม่ สะดวกในการคมนาคม แต่ปัจจุบันการเข้ามาทาง เศรษฐกิจของบ้านเมืองช่วยให้มีการสร้างถนนหนทาง

และมีพหุมาติดต่อกับเมืองสะดวก ทำให้คนในชนบทเดินทางเข้ามาเมืองเป็นประจำทุกวัน และ
 อาจใช้เวลากว่าได้ การเที่ยวเตร่หาความบันเทิงจึงไม่จำเป็นต่อจรรยาให้ถึงฤดูกาลของงาน
 นักชัฏกษ หรืองานบุญงานฉลองในหมู่บ้านแต่อย่างใด เขามาเที่ยวเตร่ดูหนังและฟังดนตรีกันในเมือง
 ไต่ทุกเมื่อ หรือไม่กี่ทีไหนมีงานก็เดินทางไปร่วมด้วยจ่าย สิ่งเหล่านี้คือสภาพทางสังคม - วัฒนธรรม
 ที่เปลี่ยนแปลงจากเดิมอย่างเห็นได้ชัด จนอาจกล่าวได้ว่ายังมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจสมัยสนุนใหม่
 เกษตรกรรมพืชไร่หรือสร้างแหล่งอุตสาหกรรมมากขึ้นเท่าใด คนชนบทที่ร่ำรวยได้เริ่มขึ้นจากการทำงาน
 เหล่านี้กลับมีแนวโน้มที่จะใช้จ่ายไปในสิ่งที่มุ่งเพื่อความงามแปลกประหลาดแทนที่จะนำมาใช้จ่ายในการ
 ปรับปรุงฐานะทางครอบครัวและตนเองให้มีความมั่งคั่งอย่างมีคุณภาพและมีการออมทรัพย์เพื่อการ
 ลงทุนหรือไว้ใช้ในอย่างจำเป็น ปัญหาที่เป็นภัยทางสังคมที่ตามมาคือรายได้จากการทำงานของคนวัยรุ่น
 ในชนบทนั้น มีลักษณะไม่คงที่ขึ้น ๆ ลง ๆ ความหวาดระแวง และการลงทุนของผู้ที่เป็นนายทุนจากเมือง
 จึงยึดกันกับความเคยชินในการใช้จ่ายอย่างประหยัดจนเป็นนิสัยชอบ เมื่อเกิดความขัดแย้งกันขึ้น
 ก็หาทางออกด้วยการทำทุจริตเวณลักษณะโง่ หรือปล้นสะดมชิงทรัพย์ จนปรากฏเป็นข่าวบ่อย ๆ ตามชนา
 หนึ่งคือพิมพ์ บางแห่งมีอาวุธสงครามใช้ในการปล้นสะดม รวมทั้งการเป็นมือปืนรับจ้างฆ่าคนด้วย
 พฤติกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมเหล่านี้ล้วนส่งผลให้เห็นว่าสถาบันต่าง ๆ หรือชนบทประเพณีและค่านิยม
 ต่าง ๆ ที่มีมาแต่เดิมกำลังหมดความสามารถที่จะทำใหคนรุ่นใหม่ยึดถือและอยู่ในระเบียบแบบแผนได้
 ดังนั้นในที่นี้อาจสรุปได้อย่างกว้าง ๆ ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคม - วัฒนธรรมของ
 ประเทศในโลกที่สาม เช่นประเทศไทยนั้น มีอัตราการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนเกือบกล่าวได้ว่า
 เป็นไปอย่างกำลังลึมหาคิด คนรุ่นใหม่หรือคนที่ได้รับอิทธิพลอารยธรรมสมัยใหม่ เปลี่ยนนามีค่านิยม
 ที่มองเฉพาะตัว (individualism) ในการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพื่อสนองตน
 และเกียรติภูมิทางสังคมเพื่อประโยชน์ของตนเองและครอบครัว ขาดความสำนึกรวมที่จะอยู่ร่วมกัน
 อย่างเป็นกันเองเช่นในอดีต การเอาใจเอาเปรียบและแสวงหาประโยชน์ส่วนตัวหรือเพื่อรรถพวก
 ทำให้กลายเป็นผู้ละเมิดกฎหมายอันมีผลให้เกิดปัญหาทางสังคมที่กระหึ่มกระเื่อนสวัสดิภาพและความ
 มั่นคงทางสังคมของคนทั่วไปในสวนรวม โดยเฉพาะกรณีประเทศไทยนั้น ความเคยชินอย่างหนึ่งที่ปรากฏ
 ในค่านิยมของคนรุ่นใหม่ ๆ ก็คือ การขอละเมิดกฎหมายซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ยังไม่มีสถาบันทางสังคมใด
 ที่เคยมีมาในอดีตจะควบคุมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางแก้ไขภายในองค์กร

ความตระหนักในเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคม - วัฒนธรรมอย่างรวดเร็วนั้นเนื่องมาจากการที่ชุมชนแต่ละแห่งมีการติดต่อเกี่ยวข้งกันทั้งด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมกันทั่วทุกประเทศไม่ว่าจะเป็นกลุ่มสังคมนิยมหรือกลุ่มเสรีประชาธิปไตย ต่างก็แสวงหาวิธีการ และแนวทางที่จะปรับปรุงและควบคุมให้อยู่ในทิศทางที่เหมาะสมด้วยกันทั้งนั้น แต่จะแตกต่างกันตรงที่ว่ามีการริเริ่มและอุดมการณ์ต่างกัน ทางฝ่ายสังคมนิยมมุ่งไปในทิศทางที่จะควบคุมสังคมให้ทุกคนใหม่ฐานะทางเศรษฐกิจระดับเดียวกัน ไม่ให้มีความแตกต่างในเรื่องชนชั้นจะใคร่ทุกสิ่งทุกอย่างเหมือนกัน โดยไม่ต้องแก่งแย่งหรือแข่งขันชิงดีกัน ดังนั้นรัฐจึงเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงทางสังคม - วัฒนธรรมเสียเอง โดยการกำหนดให้เป็นไปตามแผนที่มีเป้าหมายที่ระบุไว้อย่างแน่นอน นับเป็นการบังคับให้เปลี่ยนแปลงโดยอาศัยการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเป็นหลัก (forced change)

ส่วนทางฝ่ายเสรีประชาธิปไตยนั้นคำนึงถึงเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเป็นพื้นฐาน ไม่นิยมการกำหนดหรือบังคับให้คนในสังคมเปลี่ยนแปลงไม่ทุกสิ่งทุกอย่างทั้งทางรัฐคิดให้กลุ่มพยายามกระตุ้นให้กลุ่มสนใจในสังคมแต่ละกลุ่มแต่ละเหล่าปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงตนเองในทิศทางที่เหมาะสม การดำเนินการจึงมักเป็นเรื่องของการวางแผน (planned change) ให้มีการผสมวัฒนธรรมของรัฐชาติกับการเลือกเฟ้นของกลุ่มชนที่จะต้องเปลี่ยนแปลง

ความคล้ายคลึงกันในการดำเนินการในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม - วัฒนธรรมไปอย่างมีทิศทางของสังคมทั้งสองกลุ่มก็คือ การจัดให้มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจ - สังคม โดยเฉพาะการพัฒนาทางเศรษฐกิจนั้นเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดว่าจะต้องมีการดำเนินการเป็นขั้นตอนไป ซึ่งตามองอย่างผิวเผินแล้วก็จะเห็นว่าแผนการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและเศรษฐกิจเป็นเรื่องใหญ่ แต่ตามองให้ลึกซึ้งก็จะวิเคราะห์ได้ว่าในกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงนั้น หากมองไปที่การศึกษาและการดำเนินการทางสังคม - วัฒนธรรม ก็จะเห็นได้ว่าในกลุ่มสังคมนิยมให้ความสำคัญในเรื่องครอบครัวเป็นหลักและรัฐเข้ามาทำหน้าที่ทั้งในการเลี้ยงดู และการศึกษารอบร้อมของเด็ก เพราะเหตุที่เป็นห่วงแหว่งออกไปทำงาน เด็กถูกเลี้ยงดูในครอบครัวรับภาระอบรมเรื่องต่าง ๆ ที่ทางรัฐกำหนดให้เหมือนกันจึงเท่ากับเป็นการอบรมและขัดเกลาให้คนที่เติบโตมาด้วยกันมีความรู้สึกนึกคิดเหมือนกันรวมทั้งมีความเข้าใจเหมือนกันด้วย ทั้งนี้เพื่อสร้างความสามัคคีร่วมในการอยู่ในชุมชนเดียวกันอย่างไม่มีความรู้สึกในเรื่องปัจเจกบุคคล ส่วนฝ่ายกลุ่มเสรีประชาธิปไตยนั้น ถึงแม้ว่าจะไม่เข้ามาจัดการอย่างลึกซึ้งกับความเป็นอยู่ในชีวิตครอบครัวของบุคคลก็ตาม แต่ก็ให้ความสำคัญต่อการศึกษาและพัฒนาชุมชนเป็นอย่างมาก เพราะ

ถือว่าชุมชนเป็นหน่วยที่มีความหมายในค่านิยม - วัฒนธรรม เป็นอย่างมากก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นโดยการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เขามาในการเกษตรหรืออุตสาหกรรม หรือ การสร้างถนนหนทาง การสร้างยานตลาด โรงงานอุตสาหกรรม เขื่อนกั้นน้ำ และอื่น ๆ จำต้องทำการสำรวจศึกษาพื้นฐานทางสังคม - วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของคนที่อยู่ในแต่ละชุมชนในท้องถิ่นนั้นอย่างลึกซึ้ง เพื่อจะไดวางแผนให้กลุ่มชนเหล่านั้นรับตัวเอง เขาก็กับสภาพแวดล้อมและโครงสร้างทางสังคม - เศรษฐกิจที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ได้เหมาะสม ในการดำเนินการเช่นนี้ จึงควองอาศัยนักวิชาการที่มีความรู้ในทางสังคม - วัฒนธรรมมารวมอย่างใกล้ชิด ซึ่งมักได้แก่นักสังคมวิทยา นักมานุษยวิทยา นักจิตวิทยาสังคม รวมไปถึงนักสังคมสงเคราะห์อื่น ๆ เป็นต้น งานทางด้านมานุษยวิทยา โดยเฉพาะมานุษยวิทยาประยุกต์นับได้ว่ามีบทบาทสำคัญในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมมาก เพราะนอกจากทำการสำรวจศึกษาทางด้านชาติพันธุ์วรรณาของชุมชนเพื่อทราบถึงพื้นฐานทาง เศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมในระยะแรกแล้ว ยังมีบทบาทในการศึกษาติดตามเพื่อประเมินผลการปรับตัวเองของกลุ่มชนต่อสภาพแวดล้อมทางสังคม - เศรษฐกิจให้เหมาะสม นั่นคือ กระบวนการที่จะรับทราบและควบคุมให้การเปลี่ยนแปลงทางสังคม - วัฒนธรรมเป็นไปอย่างมีทิศทางอย่างหนึ่งนั่นเอง

สิ่งที่ เป็นหัวใจในการศึกษาและดำเนินการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หึ่งกลุ่มประเทศ สังคมนิยม และเสรีประชาธิปไตยมีเหมือนกันก็คือการเลือกเห็นว่า วัฒนธรรมหรือประเพณีอย่างใหม่ที่มีความเหมาะสมที่จะอนุรักษ์หรือพัฒนา สิ่งที่จะเห็นว่าเหมาะสมก็คือสิ่งที่มีความหมายต่อการดำรงอยู่ของกลุ่มชนในลักษณะที่ราบรื่น ไม่ง้อโง่ เกิดความขัดแย้งทาง เศรษฐกิจและ กิดปัญหาทางสังคมขึ้น ในเรื่องที่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มสังคมนิยม และเสรีประชาธิปไตยโดยอยู่ที่ว่าฝ่ายแรกทางรัฐจะเป็นผู้เลือกหรือกำหนดให้ว่าอะไร เป็นสิ่งดีเหมาะสมหรือไม่ แต่ฝ่ายหลังนิยมที่จะให้กลุ่มชนในชุมชนนั้น ๆ มีส่วนในการเลือก เห็นและปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงตนเองเป็นสำคัญ เพราะฉะนั้นในการศึกษาของนักวิชาการทางด้านสังคม - วัฒนธรรม โดยเฉพาะนักมานุษยวิทยานั้นการประเมินให้เข้าใจในเรื่องความหมายหรือบทบาทของชนนยประเพณี ค่านิยม และอื่น ๆ ในวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชนแต่ละท้องถิ่นนั้น จึงเป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างมากในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจและสังคม

ปัญหาในการศึกษาวัฒนธรรมไทย

ตามที่กล่าวมาแล้วจะเห็น ใ้ความการศึกษา เรื่องราวทางสังคมวัฒนธรรมในลักษณะที่เป็นสากลในปัจจุบันมีจุดมุ่งหมาย เพื่อการควบคุมการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมใหม่ที่เกิดทางเพื่อป้องกัน การเกิด การขัดแย้งหรือปัญหาทางสังคม - เศรษฐกิจที่นำไปสู่วิถีทางที่ไม่ราบรื่นในสังคมเป็นสำคัญ การตระหนักถึงปัญหาและการเห็นความสำคัญในเรื่องนี้ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ริเริ่มขึ้นในสังคมไทยในอดีต หากเป็นการนำเอาความคิดและรูปแบบจากภายนอกมาดำเนินการ เพื่อแสดงให้เห็นความทันสมัยของบรรดาผู้นำในสังคมไทย จึงมีลักษณะที่ผิวเผินและขาดความลึกซึ้งอีกทั้งก่อให้เกิดปัญหาหลาย ๆ อย่างตามมา ซึ่งอาจมีทั้งผลดีและไม่ดี ก่อนหลังไปในอดีตการเปลี่ยนแปลงทางสังคม - วัฒนธรรมมักเกิดขึ้นจากเริ่มตนของบุคคลที่เป็นผู้นำอันได้แก่ พระมหากษัตริย์ เจ้านาย และบรรดาขุนนางข้าราชการเสมอ เพราะเป็นกลุ่มชนที่นอกจากมีการศึกษา มีความรู้และมีอำนาจหน้าที่แล้ว ยังเป็นผู้ที่มีโอกาสติดต่อพบเห็นหรือแลกเปลี่ยนทางความคิดเห็นกับสังคมภายนอกด้วย ดังนั้นจึงทำหน้าที่เป็นผู้เลือกเห็นว่าอะไรดีหรือไม่ดีควรนำมาปฏิบัติใช้ในสังคมไทย โดยทั่วไปแล้วความคิดริเริ่มในการเปลี่ยนแปลงหรือการดำเนินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากคนในกลุ่มผู้นำนี้ มักเป็นที่ยอมรับและปฏิบัติตามจากคนทั่วไปในสังคมเสมอ การยอมรับเช่นนี้เป็นลักษณะของการเชื่อฟังอย่างที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นประเพณี จึงมักไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์หรือโต้แย้งอะไร เพราะฉะนั้นจุดอ่อนในเรื่องนี้จึงอยู่ที่ว่า การริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ ก่อให้เกิดการรับวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาในสังคมไทยในอดีตของบุคคลที่เป็นผู้นำนั้น มีลักษณะที่ผิวเผินขาดความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง บางครั้งก็เกิดเป็นปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจตามมาเหมือนกัน ยกตัวอย่างเช่นการเลิกทาสในสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงแม้ว่าจะเกิดผลดีในการสร้างความสัมพันธ์และเกียรติภูมิกับประเทศนั้กล่าวคืออาณาจักรสยามนอกก็มิใช่ปัญหาทางสังคมในเรื่องการปรับตัวของบุคคลที่เคยเป็นทาสมาสู่ภาวะความเป็นเสรีชน หรือในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลย์สงครามออกคำสั่งให้คนเลิกกินหมาก และกวาดชนไหม้แถบแนวในการแต่งกายเช่นสวมหมวกเป็นคน ล้วนเป็นสิ่งที่มิได้ผลกระทั่งไปถึงการปรับตัวเอง ไม่ใช่ของชาวบ้านในทางวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก สิ่งที่อยู่เหมือนมีผลเสียมากกว่าอย่างอื่น ๆ ในสมัยหลัง ๆ ลงมาก็คือการตั้งกระทรวงวัฒนธรรมขึ้น เป็นเรื่องที่มีพื้นฐานมาจากการขาดความเข้าใจในเรื่องความหมายของวัฒนธรรม กล่าวคือจำกัดความหมายอยู่เพียงแต่ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและศิลปกรรมที่เห็นว่า เป็นสิ่งที่ดีงามและเป็นเอกลักษณ์ของประเทศชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐบาลจะต้องคงไว้และส่งเสริมให้มีการปฏิบัติ

ประเพณีที่กินต่อ ๆ มา เพราะฉะนั้นการดำเนินงานทางวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องแคบและจำกัด เฉพาะ
 วัฒนธรรม นิยมประเพณีและศิลปกรรม ซึ่งเมื่อเห็นแล้วก็คือการอนุรักษ์และพัฒนาเพียงสิ่งที่เรียกว่า
 ประเพณีหลวง (Great tradition) นั้นเอง ยิ่งกว่านั้นยังเป็นการอนุรักษ์และพัฒนาที่มี
 ลักษณะหยุดนิ่ง อย่างเอารูปแบบที่ทางส่วนกลางคิดเป็นใหญ่ ไม่นำเอาต่อกรที่ประเพณีราษฎร์หรือ
 วัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนในแหล่งต่าง ๆ ในภูมิภาคต่าง ๆ ผลที่เกิดขึ้นก็คือเป็นการอนุรักษ์หรือพัฒนา
 แต่เพียงสิ่งที่ เป็นรูปแบบ (form) มากกว่าที่จะทำให้เกิดความเข้าใจความหมาย (content)
 ซึ่งสิ่งเหล่านั้นก็มีความสำคัญในการดำรงอยู่ทางสังคมของบุคคลที่เรียกว่า คนไทยในท้องถิ่นต่าง ๆ
 ในภูมิภาคต่าง ๆ วย่างไร เพราะฉะนั้นบทบาทของกระทรวงวัฒนธรรมในยุคนี้จึง เป็นแต่เพียงแต่
 สนองเจตนารมณ์ของผู้นำในทางส่งเสริมกิจกรรมที่แสดงสิ่งที่ดีในกลุ่มนั้นว่าดีว่าเป็นสิ่งที่ดีงามหรือ
 เป็นสิ่งที่แสดงความรู้เรื่องในอดีตของบ้านเมือง เป็นส่วนใหญ่

ถ้านึกย้อนไปเปลี่ยนรัฐบาลเป็นสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงในกลุ่ม
 บัณฑิตชนของชาติอันเนื่องมาจากมีผู้มีความรู้หลาย ๆ สาขาจบการศึกษามาจากต่างประเทศ อีกทั้งทาง
 รัฐบาลก็สนับสนุนและเปิดโอกาสให้นักวิชาการรุ่นใหม่ เข้ามา เป็นที่ปรึกษาหรือทำงานในหน้าที่บริหาร
 แทนคนรุ่นเก่า ๆ วิชาการที่ทันสมัยและมีความจำเป็นต่อสังคมในโลกที่สามขณะนั้นก็คือ วิชา
 เศรษฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ รัฐศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ เป็นต้น มีผู้จบมาเป็นจำนวนมาก
 หรือได้รับการสนับสนุนให้ไป เรียนต่อกี้นอก ผลของความรู้อย่างใหม่เหล่านี้ทำให้ทางรัฐบาลมองเห็นว่า
 งานของกระทรวงวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่สร้างความหนักหน่วงไป ไม่ก่อผลในทาง เศรษฐกิจและสังคมอย่างใด
 ในการพัฒนาประเทศ จึงยุบเลิกแล้วต่อมาจึงจัดตั้งกระทรวงวัฒนธรรมการ เศรษฐกิจและสังคมขึ้นแทน
 นับเป็นการสร้างมาตลอดโดยสิ้นเชิงเพราะกระทรวงใหม่ตั้งขึ้นก็คิด หรือแนวความคิดและความมุ่งหมาย
 ของรัฐบาลก็คือ ล้วนแต่เห็นวัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งจำเป็นอีกทั้งเป็นเรื่องที่หยุดนิ่งติดกับอดีต เป็นสิ่งที่ไม่ค่อย
 โยงใยประ โยชนต่อการพัฒนาบ้านเมืองให้ก้าวหน้าอย่างไร ในขณะที่เดียวกันก็หันมาทุ่มเททุกอย่างในความ
 พัฒนาทาง เศรษฐกิจหรืออีกนัยหนึ่งเพื่อความเจริญทางด้านวัตถุ เพื่อให้ เกิดการอยู่ดีกินดีและเพียง
 อย่างเดียว อย่างเช่นการสร้างสิ่งที่เป็น โครงสร้างขั้นพื้นฐานทาง เศรษฐกิจ เช่น ถนน เขื่อนกั้นน้ำ
 การชลประทานและการผลิตไฟฟ้า การส่งเสริมการลงทุนและงานอุตสาหกรรม เป็นต้น สิ่งที่สำคัญ
 ก็คือ เกิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจ - สังคมในระดับชาติขึ้น ในแต่ละแผนตั้งแต่แผนที่ 1 - 4 ไม่ปรากฏ
 เรื่องที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมว่าเป็นสิ่งสำคัญแต่อย่างใดเลย เว้นแต่ความหมายของสังคมก็คง เป็นแต่เพียง
 ห้อยเหวี่ยงให้เป็นพัฒนา เศรษฐกิจ - สังคม เท่านั้นต่างประเทศ อาทิ

ความคล้ายคลึงกันในระหว่างความสับสนของการเน้นเรื่องวัฒนธรรมในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ด้วยการให้ความสำคัญทางเศรษฐกิจในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็คือการกระทำของทั้งสองรัฐบาลมีลักษณะจากเบื้องบนลงมาจากกลาง ไม่ว่าจะเป็นดำเนินการทางวัฒนธรรมหรือเศรษฐกิจ ล้วนเป็นการใช้ความนิยมของทางราชการ โดยเฉพาะจากผู้ใหญ่หรือจากส่วนกลางไปสู่ประชาชนทั้งสิ้น นี่เป็นสิ่งที่สร้างความกดดันแก่บรรดาผู้ที่เป็นปัญญาชนที่กำลังเติบโตขึ้นมาในยุคนั้น อันเนื่องมาจากการได้รับการศึกษากว้างขวางขึ้น มีมากมายหลายสาขา ไม่จำกัดอยู่เฉพาะเศรษฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์และการศึกษาอะไรทำนองนั้น ความกดดันดังกล่าวนี้ ได้กระตุ้นและผลักดันทัศนคติในเรื่องการแสดงความคิดเห็นและการวิพากษ์วิจารณ์เป็นอิสระเสรีขึ้นในบรรดาอาจารย์ นักศึกษา นักวิชาการในสถาบันการศึกษา และบรรดานักเขียนหัวก้าวหน้าในวงการสื่อมวลชน จนเป็นเหตุให้ทางรัฐบาลต้องดำเนินการควบคุมและออกกฎหมายว่าด้วยการกระทำให้เป็นกึ่งนิรโทษออกมา ภาวะเช่นนี้มีส่วนสนับสนุนให้เกิดความรู้สึกในเรื่องความเหลื่อมล้ำทางสังคม (relative deprivation) ขึ้นมาขึ้นในกลุ่มชนที่เป็นปัญญาชนรุ่นใหม่ ๆ อันเป็นการเปลี่ยนแปลงกฏเกณฑ์จากการยอมรับที่ต่ำสูง (absolute deprivation) ระหว่างชนชั้นชนอยู่กันใหญ่ในสังคมแบบประเพณีมาสู่การแสดงออกของความเหลื่อมล้ำในลักษณะวิพากษ์วิจารณ์ด้วยลายลักษณ์อักษรจนถึงการเดินขบวนการคัดค้านในที่สาธารณะ หลังเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 แล้วการกล้าแสดงออกในการวิพากษ์วิจารณ์เรื่องภาวะทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่มีบรรดาชนชั้นจากความรู้สึกเหี้ยมโหดในทางสังคมกลายเป็นรูปแบบ (pattern) อย่างหนึ่งของสังคมไทยอย่างชัดเจน กล่าวคือ ไม่จำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มปัญญาชนเท่านั้น ยังแพร่หลายไปสู่ชนหลาย ๆ กลุ่ม หลาย ๆ ชั้นที่มีความขัดแย้งกัน ในที่สุดก็เกิดภาวะสับสนที่นำไปสู่เหตุการณ์วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ซึ่งมีผลให้เกิดรัฐบาลแบบที่ใช้อำนาจและกฏเกณฑ์แบบกึ่งเผด็จการมาควบคุมอยู่เบื้องบนที่จะลดความตึงเครียดลงสู่สภาพที่มีอยู่ในปัจจุบัน

ในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองนับแต่วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เป็นต้นมานั้น อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มปัญญาชนเป็นจำนวนมากเริ่มแต่เห็นความสำคัญเรื่องของสังคม - วัฒนธรรมเด่นชัดขึ้น อันเนื่องมาจากมีทั้งประสบการณ์และมีความรู้และความวิพากษ์วิจารณ์ สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นจากการจัดทำแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติซึ่งบรรดาผู้ดำเนินการทางวัฒนธรรมไว้มันเป็นสาระสำคัญอย่างหนึ่ง ในขณะที่เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวขึ้นในเรื่องของสถาบัน เช่น สำนักงาน

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ซึ่งทำหน้าที่ในการดำเนินการและประสานงานกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมต่าง ๆ กับหน่วยงานและองค์การทั้งทางราชการและเอกชนภายในและภายนอกประเทศ รวมทั้งการจัดให้มีศูนย์วัฒนธรรมในจังหวัดต่าง ๆ โดยย่อก็คือคล้ายกับการรื้อฟื้นหรือฟื้นวัฒนธรรมขึ้นมาใหม่ แต่ความชอบเขตและหน้าที่ในการดำเนินงานเล็กกว่าหน้าที่สำคัญก็คือการดำเนินการส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมและประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์การที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวในทางกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นอย่างใดผลดี เห็นจะได้แก่การดำเนินงานของสถาบันการศึกษาในส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นอันได้แก่ มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยครู มีการจัดตั้งศูนย์การศึกษาวิจัยและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เช่นเอกสาร โบราณและเครื่องมือเครื่องใช้รวมทั้งวัตถุทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นขึ้นไว้ ที่สำคัญคือจัดให้มีการสัมมนาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวรรณกรรมของท้องถิ่นอยู่เนือง ๆ นับเป็นกิจกรรมที่ก้าวหน้าและได้ผลดี เพราะนอกจากจะกระตุ้นใฝ่บรรดานักวิชาการรุ่นใหญ่ ๆ มีความตื่นตัวในความรู้อาณาวิชาใจแล้ว ยังแพร่หลายลงสู่ท้องถิ่นไปยังผู้นำของท้องถิ่น พ่อค้า และพระสงฆ์ของลุ่มเจ้าอีกมากมาย สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นจากการจัดงานประเพณีต่าง ๆ ของท้องถิ่นหรือของจังหวัด ซึ่งมีการเน้นในด้านการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและการนำเอาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีมาเผยแพร่

อย่างไรก็ตามกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมที่มีการจัดใหม่ขึ้นหรือส่งเสริมใหม่ขึ้น รวมไปถึงการดำเนินงานของหน่วยงานทางราชการหรือองค์กร ในส่วนเอกชนที่เกี่ยวข้องนั้น ก็สะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าและความคล่องตัวในด้านความรู้ความเข้าใจในแนวคิดและความคิดเรื่องวัฒนธรรมระหว่างกันเป็นอย่างดี โดยเฉพาะระหว่างสถาบันการศึกษาด้วยหน่วยงานราชการที่เริ่มมาหรือมีผลต่อกล่าวคือในขณะที่ยังสถาบันการศึกษา เช่นวิทยาลัยครู วิทยาลัยอาชีวศึกษาและแนวทางการดำเนินการดำเนินการในทางก้าวหน้า โดยการจัดให้มีการสัมมนาการสัมมนาเผยแพร่ เอกสารตลอดจนการส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมขึ้นในท้องถิ่นที่ประชาชนมีส่วนร่วมขึ้น ทางหน่วยราชการส่วนใหญ่อยังยึดมั่นอยู่กับแนวความคิดและความหมายทางวัฒนธรรมที่หยุดนิ่งแข็งดิ่ง คิมีที่สืบทอดมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาวัฒนธรรมในสมัยรัชกาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีถึงเวลานั้น บางแห่งยังมียึดมั่นในลัทธิและค่านิยมของลัทธิอะไรก็ตามที่ตนคิดว่าเป็นที่นิยม เป็นสิ่งถูกต้องโดยชอบธรรม มักไม่ยอมฟังการวิพากษ์วิจารณ์และโง่งมใจที่จะให้การร่วมมืออีกด้วย ความคล่องตัวดังกล่าวนี้มีผลให้การดำเนินการในทางวัฒนธรรมไม่ก้าวหน้าไปอย่างทีควร ส่วนใหญ่จึงกลายเป็นเรื่องหรือหะนะญาร์ รักรักษาสิ่งที่เป็นศิลปกรรมและประเพณีหลวง เพื่อแสดงความภาคภูมิใจความรุ่งเรืองและความมีระเบียบเรียบร้อยของสังคมไทยในส่วนรวม

ในส่วนงานการศึกษานานาชาติทางวัฒนธรรมมุ่งหวังให้นานาชาติรูปแบบบางอย่างของท้องถิ่นมาผสมผสานกัน
 สิ่งที่เป็นประโยชน์แล้วเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปยอมรับ หรือ ไม่ก็เพื่อกิจกรรมในการท่องเที่ยว
 เช่นการประชาสัมพันธ์โบราศคดี หรือการจัดนิทรรศการเพื่อในจังหวัดต่าง ๆ หรือท้องถิ่นต่าง ๆ
 เพื่อจะได้มีผู้คนและชาวต่างประเทศมาเที่ยว ผลก็คือมีรายได้ทางเศรษฐกิจ กิจกรรมเหล่านี้มักได้รับ
 การตอบสนองเป็นอย่างดีจากบรรดาพ่อค้าคนคหบดีที่มุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตัวในทางเศรษฐกิจ และ
 จากบรรดาผู้คนที่อยากไปเที่ยวเตร่หาความสนุกสนาน เพราะฉะนั้นตามองในมุมกลับแล้วก็คือการมุ่ง
 หาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยการไว้ชีวิตวัฒนธรรมที่เป็นมรดกทางภูมิปัญญาของสังคมในอดีตเป็น
 เครื่องมือของตนเอง

ถ้าจะประเมินผลการดำเนินงานทางวัฒนธรรมเท่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้โดยตัดสินที่ใจชอบกล
 อย่างที่กล่าวมาแล้วออกเสีย ก็อาจกล่าวได้ว่าส่วนหนึ่งมีความตื่นตัวไปในทางที่เป็นสาระและเหมาะสม
 แต่อย่างไรก็ดีบรรดาเป้าหมายในทางที่จะควบคุมทิศทางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม - วัฒนธรรม
 การดำเนินการที่เกี่ยวกับการศึกษานานาชาติ การแสดงผลงานและส่งเสริมการละเล่นพื้นบ้าน
 ขึ้นเมืองก็ดี รวมไปถึงการศึกษารวบรวมข้อมูลทั้งในระดับภูมิภาคและท้องถิ่นก็ดี เป็นแต่เพียงขั้นตอน
 เบื้องต้นในกระบวนการของดำเนินงานทางวัฒนธรรมที่มุ่งเป้าหมายเพื่อความมั่นคงของสังคมเท่านั้น
 ซึ่งก็ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็น แต่จะต้องมีการดำเนินการขั้นต่อไปในเรื่องการสร้างความรู้สึก
 ให้เป็นประโยชน์แก่แนวราชการ องค์การเอกชน หรือบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องการควบคุม
 ทิศทางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม - วัฒนธรรม ซึ่งขณะนี้กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในลักษณะที่
 อดีตในอยู่ในแนวทางที่เหมาะสม จริยวัตรที่ดีในขณะนี้มีแนวราชการหรือองค์กรต่าง ๆ ที่มีหน้าที่ในการ
 ดำเนินการ ในด้านวัฒนธรรม - เศรษฐกิจ เป็นจำนวนมาก เกือบจะครอบคลุมทุกกระทรวง ทบวง
 กรม แต่การดำเนินงานเหล่านี้มักเป็นไปโดยเอกเทศขาดความเห็นลู่ลื่นในด้านวัฒนธรรมและ
 ประวัติศาสตร์ของชุมชนและท้องถิ่น จึงเป็นเหตุให้เกิดเรื่องราวยุติความไม่อยู่ของกลุ่ชุมชนที่เกี่ยวข้อง
 ด้วยแต่เพียงปัจจุบัน หรือเฉพาะที่เกิดมีปัญหากทางสังคม - เศรษฐกิจเท่านั้น เพราะฉะนั้นผลงานที่ออกมา
 จึงจำกัดอยู่เพียงแต่ประโยชน์เฉพาะหน้า ไม่อาจคาดคะเนหรือมองเห็นความร้ายแรงทางสังคมในอนาคต
 ได้อย่างเหมาะสม ยิ่งกว่านั้นในบางครั้งก็เกิดความขัดแย้งและเข้าใจผิดกันบ่อย ๆ ระหว่างฝ่ายที่
 ดำเนินการทางวัฒนธรรมและอีกฝ่ายที่รับผิดชอบงานการบริหาร การพัฒนาเศรษฐกิจ - สังคม
 ฝ่ายแรกมักจะถูกมองไปในแง่ที่ล้าหลังล้าครึบเก่าแก่ งานอนุรักษ์หรือสิ่งที่ยุติมนิ่งไม่ก่อผลผลิตทาง
 เศรษฐกิจ - สังคมแต่อย่างใด ส่วนฝ่ายหลังก็มักกล่าวว่าฝ่ายแรกล้าสมัยล้าและระงับยั้งเนื่อง
 อย่างไม่ราบรื่น เกิดปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจมากมาย

ถิ่นเวลาจะจงวางการดำเนินงานทางวัฒนธรรม อาจจะให้ผลดีต่อความมั่นคงทางสังคม
 ของบ้านเมืองแล้ว ยิ่งต่อไปก็อาจจะหาอย่างไรให้มีการประสานงานทั้งในทางวิชาการและการ
 ดำเนินการระหว่างหน่วยราชการ สถาบัน องค์กรหรือเอกชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานทางด้าน
 วัฒนธรรมฝ่ายหนึ่งกับฝ่ายที่รับผิดชอบทางด้านบริหาร และการพัฒนาเศรษฐกิจ - สังคมอีกฝ่ายหนึ่ง
 จงหาอย่างไรที่จะให้ทางฝ่ายรัฐและเขาใจว่าทางก็มีเป้าหมายทางสังคม - วัฒนธรรมร่วมกัน
 เพื่อจะใคร่ร่วมมือกันทำงานให้เกิดผลดีในการสร้างบูรณาการทางสังคม - วัฒนธรรมให้แก่ประเทศชาติ
 สรรวม

กระบวนการทำความเข้าใจ

1. ความรู้พื้นฐานทางสังคมวิทยา

ก่อนที่จะกล่าวถึงทฤษฎีสังคมโดยตรง จะขอกล่าวถึงความรู้เบื้องต้นทางสังคมวิทยาโดยสังเขป เพื่อเป็นพื้นฐานความรู้ในการศึกษาทฤษฎีสังคมต่อไป

ความหมายของสังคมวิทยา

นักสังคมวิทยา ได้ความรู้มาจากการสังเกตด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถอธิบายเหตุและผลอย่างมีหลักการจากการสังเกตการณ์ ๆ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าสังคมวิทยา คือวิธีการศึกษาอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับสังคมและความสัมพันธ์ต่าง ๆ ในสังคม

การศึกษาทางสังคมวิทยา

เราสามารถแบ่งโลกออกตามข้อเท็จจริงได้หลายด้าน ได้แก่

- (1) โลกแห่งความเป็นจริงด้านชีวภาพ เช่น มนุษย์ของหายใจและมีเลือดไหลเวียนไปตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย การสัมผัสสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า
- (2) โลกแห่งความเป็นจริงด้านจิตวิทยา เช่น คนเราย่อมมีความต้องการ มีการรับรู้ และมีความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ
- (3) โลกแห่งความเป็นจริงด้านสังคมวิทยา เช่น คนเราต้องเกี่ยวข้องกับและมีความสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ในสังคม ต้องมีเพื่อน มีกลุ่มสังคม มีค่านิยม มีอาชีพ

จากความเป็นจริงที่ปรากฏ จะเห็นได้ว่าการศึกษาเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับโลกกับสังคมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวิเคราะห์ระเบียบวิธีและเหตุผลที่แตกต่างกันไปในแต่ละแขนงวิชา และแม้แต่ในกรณีเดียวกัน ก็ยังอาจจะศึกษารวม ๆ กันไปไม่ได้ แต่จะต้องแยกย่อยออกไปศึกษาอย่างละเอียด เพื่อให้ได้ความรู้และข้อเท็จจริงที่แท้จริง เช่น ในการศึกษากรณีธรรมดา ๆ กรณีหนึ่ง คือ ผู้หญิงคนหนึ่งมีความประสงค์จะซื้อตัวเครื่องบิน 4 ใบ เพื่อไปพักผ่อนที่ฮาวายพร้อมกับครอบครัวเป็นเวลา 2 สัปดาห์ กรณีหากศึกษาทางจิตวิทยาอาจจะสนใจการตัดสินใจในการเลือกไปพักผ่อนที่ฮาวาย หรืออาจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเรื่องการพักผ่อนกับลักษณะบุคลิกภาพของผู้หญิงคนนั้นว่า

มีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร หากศึกษาทาง เศรษฐศาสตร์ จะคงพิจารณาเปรียบเทียบสายการบินที่ต่าง ๆ กับสายการบินที่เธอเลือกใช้บริการ วิธีการซื้อตั๋ว เครื่องบิน ในด้านสังคมวิทยาจะตองศึกษา โดยการพิจารณาหรือตั้งข้อสังเกตในเรื่องการชววนการตัดสินใจที่จะไปพักผ่อนที่อาววยกับบุคคลในครอบครัวของเธอว่าใช้วิธีการหรือการชววนการอย่างไร

จะเห็นได้จากตัวอย่างเล็กน้อยเพียง เรื่องการซื้อตั๋วเครื่องบินไปอาววยนั้น เราอาจศึกษาถึงสาเหตุที่เกิดขึ้นได้ไม่เฉพาะแต่เพียงด้านจิตวิทยา เศรษฐศาสตร์หรือสังคมวิทยาเท่านั้น แต่ยังสามารถศึกษาถึงผลรวมของทั้งสามสาขาวิชาการ ในขณะเดียวกันด้วย จึงกล่าวโดยสรุปไ้ได้ว่า การศึกษาทางสังคมวิทยานั้นมิได้เป็นการศึกษาพฤติกรรมคนใดคนหนึ่งของมนุษย์แต่เพียงด้านเดียวเป็นพิเศษ แต่เป็นการศึกษาที่ เกี่ยวข้องกับการตีความพฤติกรรมของมนุษย์ซึ่งมีพื้นฐานมาจากโครงสร้างทางการศึกษาหลายด้านด้วยกัน โครงสร้างทางการศึกษาที่นักสังคมวิทยาใช้เป็นแนวทางในการสังเกตปรากฏการณ์ของโลกประกอบด้วย 5 โครงสร้าง คือ

1. โครงสร้างทางประชากรศาสตร์และนิเวศวิทยา การศึกษาด้านนี้ได้แก่ความพยายามที่จะศึกษาและอธิบายสภาพของประชากรในด้าน การเกิด การตาย การอพยพโยกย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย และลักษณะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกันมนุษย์ โครงสร้างด้านนี้เป็นโครงสร้างที่นำมาใช้ศึกษาพิจารณากันมาก เพราะมีสิ่งที่จะต้องศึกษาหลายด้าน เช่น อัตราการเกิดของประชากรในประเทศของโลกทั้งสาม ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนมีผลให้ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจต้องชะงักงันลงไป เนื่องจากตองกระจายรายได้และผลผลิตออกไปเลี้ยงประชากรที่มีจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว นั้น นักสังคมวิทยาและนักวิชาการแขนงอื่น ๆ ได้พยายามศึกษาลักษณะวัฒนธรรมและองค์ประกอบพื้นฐานอื่น ๆ ของสังคมเหล่านี้ เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการหยุดยั้งอัตราการเกิดของประชากร ให้มีให้ประชากรเพิ่มขึ้นจนก่อให้เกิดปัญหาวิกฤติคือไปในอนาคต

2. โครงสร้างทางจิตวิทยาสังคม ได้แก่ การศึกษามนุษย์ในสังคมในด้านแรงจูงใจในสังคม ความคิด หักกะ เจตคติ และความเป็นเอกลักษณ์ การศึกษาเรื่องปฏิสัมพันธ์ของคนในกลุ่มเล็ก ๆ เจตคติหรือกานิยมในสังคมหนึ่ง ๆ เกิดขึ้นมาได้อย่างไร ด้วยเหตุใด สังคมและเอกลักษณ์มีปฏิริยาเกี่ยวข้องกันอย่างไร ในกระบวนการทางสังคม ความเชื่อต่าง ๆ เกิดขึ้นได้อย่างไร จนกระทั่งทำให้เกิดพฤติกรรมของกลุ่มที่เหมือน ๆ กัน เช่น ความหวาดวิตกในฝูงชน ความตื้นทรหันทกใจและความสับสนอลหม่านในฝูงชน เป็นต้น

3. โครงสร้างทางการปะทะสัมพันธ์ในสังคม เป็นการศึกษารวม ๆ ที่ใช้ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของคนที่แตกต่างกันไปในเวลาเดียวกัน เช่น การศึกษาพฤติกรรมของครอบครัว สมาคม หรือกลุ่มที่เกิดจากการจัดระบบอย่างแข็งแกร่ง เช่น กองทัพ การศึกษาแนวนี้ นักสังคมวิทยาอาจเลือกศึกษาจากกลุ่มเล็ก ๆ เช่น ครอบครัวที่กำลังจะไปพักผ่อนยังชายหาด ซึ่งอาจศึกษาโดยการตั้งข้อสังเกตจากการลำคัมเหตุการณและผลที่เกิดขึ้น จนกระทั่งบุคคลในครอบครัวตัดสินใจที่จะไปชายหาด โดยอาจศึกษาพฤติกรรมในการสื่อสารกันของสมาชิกในครอบครัว อาจศึกษาอิทธิผลที่ทำให้ครอบครัวนี้ตัดสินใจไปชายหาด เช่น อาจมีสมาชิกคนใดคนหนึ่งของครอบครัวที่มีอิทธิผลในการตัดสินใจสูงกว่าสมาชิกคนอื่นตามี เป็นเพราะเหตุใด และทำให้เกิดผลอย่างไร เป็นต้น นอกเหนือจากนี้นักสังคมวิทยายังคงศึกษา กลุ่มสังคมเล็ก ๆ และการจัดระบบภายในกลุ่มสังคมนั้นตามแนววิธแห่งสังคมวิทยา เช่น อาจจะวิเคราะห์ผลการแข่งขันระหว่างพรรคการเมือง วิเคราะห์ความขัดแย้งระหว่างชนทางผิว หรือการชิงดีชิงเด่นระหว่างกลุ่ม เป็นต้น

4. โครงสร้างทางการศึกษาในเรื่องของความสัมพันธ์ของโครงสร้างต่าง ๆ ในสังคม การศึกษาดานนี้ นักสังคมวิทยาจะมีแนวคิดว่าสังคมมิใช่เรื่องของประชาชน แต่เป็นเรื่องความสัมพันธ์ในโครงสร้างของสังคมและความสัมพันธ์นั้น เป็นตัวกำหนดปฏิสัมพันธ์ในสังคมนั้น ๆ เช่น การศึกษาโครงสร้างสังคมของชนช่อมถนบ มีวิธีการศึกษาดังนี้คือ แยกสังคมนั้นออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามบทบาทของงานในแต่ละกลุ่ม เพราะบทบาทจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุผลตามความหมายของโครงสร้างใหญ่ กลุ่มชนช่อมถนบอาจแยกเป็นกลุ่มชนเมืองให้ส่งผู้แทนเกรดที่ส่งดูจรร ไปมา กลุ่มคนชั้นรุดบรรทุกอยาง มะตอย กลุ่มคนเกตุยง มะตอยลงบนถนนและกลุ่มคนชั้นรุดบดถนน โดยในแต่ละกลุ่มจะมีบทบาทของตนตามหรับงอยหมาย และนักสังคมวิทยาจะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างงานในแต่ละกลุ่มซึ่งเป็นการศึกษา โครงสร้างสังคมของชนกลุ่มนั้น

ลักษณะโครงสร้างสังคมที่ปรากฏอยู่โดยทั่วไปในสังคมปัจจุบัน ได้แก่ กลุ่มนักการเมือง กลุ่มนายจ้าง กลุ่มลูกจ้าง กลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มยูบริโกล เป็นต้น พฤติกรรมของแต่ละกลุ่มจะมีโครงสร้างที่ประกอบด้วยบทบาทหน้าที่สัมพันธ์

5. โครงสร้างทางการศึกษาลักษณะทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่กำหนดระเบียบการให้ดูจาก การศึกษามพฤติกรรมสังคมคนต่าง ๆ เช่น หลักในการประพฤติปฏิบัติ พิธีสถานในสังคม ระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวกำหนดใหญ่ในสังคมประพฤติไปในทางเดียวกัน

จากโครงสร้างทั้งหา โครงสร้างข้างตน เป็นแนวทางที่ช่วยให้นักสังคมวิทยาใช้ศึกษา
 เพื่อการค้นพบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในสังคมที่มีอยู่เป็นปกติ และความแปรปรวนของกฎเกณฑ์ต่าง ๆ
 เหล่านั้น และเพื่อการสรุปลักษณะสิ่งนี้อาจเป็นไปได้ในสังคมหรืออาจเกิดขึ้นได้ในสังคม ตลอดจน
 ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในสังคมนั้น ที่กล่าวเช่นนี้เพราะลักษณะของสังคม จะมีธรรมชาติอยู่
 2 ประการ คือ บุคคลกลุ่มหนึ่งในสังคมจะพยายามดำรงรักษาสังคมไว้ให้คงสภาพเดิมให้มากที่สุด
 ในขณะที่บุคคลอีกกลุ่มหนึ่งจะพยายามให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของตน

ความสัมพันธ์ระหว่างสังคมวิทยาและสังคมศาสตร์สาขาต่าง ๆ

สาขาต่าง ๆ ของสังคมศาสตร์ แยกได้เป็น สังคมวิทยา จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์
 รัฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และมานุษยวิทยา ซึ่งต่างก็เกี่ยวข้องกับการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งสิ้น
 ดังนั้นพื้นฐานความคิดและวิธีการศึกษาก็คล้ายคลึงกัน จนบางครั้งก็อาจมีการศึกษาเนื้อหาซ้ำซ้อนกัน
 อยู่บ้าง แต่ถึงแม้จะมีความคล้ายคลึงกันอยู่มากดังกล่าวยังคงมีความแตกต่างกันในสาระสำคัญ
 บางอย่างอยู่ จึงจะกล่าวถึงลักษณะสำคัญของแต่ละสาขาวิชาโดยสังเขปดังนี้

จิตวิทยา - มุ่งสนใจศึกษาเอกลักษณ์บุคคลโดยเฉพาะ จึงเน้นการศึกษากระบวนการภายใน
 ตัวบุคคล เช่น อารมณ์ ความจำ สติปัญญา ฯลฯ ในด้านจิตวิทยาสังคมจะรวมเอาสังคมวิทยา และ
 จิตวิทยาเข้าด้วยกันเพื่อศึกษาถึงผลของสังคมและแรงผลักดันของสังคมที่มีต่อบุคคล

เศรษฐศาสตร์ - มุ่งศึกษาผลผลิต การกระจายและการบริโภคทรัพยากร นักสังคมวิทยา
 จะสนใจของประกอบกันเศรษฐศาสตร์ต่อเมื่อประกอบกัน ๆ มีอิทธิพลหรือได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรม
 ของสังคมเท่านั้น เช่น ในขณะที่นักเศรษฐศาสตร์ศึกษาเรื่องการใช้เงินของประชากร นักเศรษฐศาสตร์
 จะจำกัดขอบเขตการศึกษา โดยใช้หลักการและเหตุผลที่เป็นระบบระเบียบในเรื่องที่ศึกษา นักสังคม
 วิทยาอาจจะสนใจศึกษาในแง่วิธีการใช้เงินที่แตกต่างกันของประชาชนที่มีพื้นฐานการศึกษาที่แตกต่างกัน
 เป็นต้น

รัฐศาสตร์ - มุ่งศึกษาวิธีการบริหารและผลเมืองใดอำนาจและใช้อำนาจนั้น ๆ ตลอดจน
 การกระจายอำนาจในสังคม นักรัฐศาสตร์จะเน้นศึกษาเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งในสังคมมากกว่า
 จะศึกษาชีวิตในสังคม โดยทั่วไป เช่นนักสังคมวิทยา แต่อย่างไรก็ตามรัฐศาสตร์บางสาขาก็มีขอบข่าย
 ของเนื้อหาที่ใกล้เคียงกับสังคมวิทยามาก เช่น รัฐศาสตร์การเมือง

ประวัติศาสตร์ - ในบรรดาสาขาต่าง ๆ ของสังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ จัดได้ว่าเป็นสาขาที่มีลักษณะของวิทยาศาสตร์น้อยที่สุด จนบางคนไม่ถือว่าประวัติศาสตร์ เป็นสาขาหนึ่งของสังคมศาสตร์ อย่างไรก็ตามก็ค้นพบว่าประวัติศาสตร์มีวิธีทำงานที่คล้ายกับนักสังคมวิทยาในส่วนที่มีการศึกษาค้นคว้าหาความจริงและมักจะสร้างทฤษฎีขึ้นพิสูจน์ความจริงนั้น ๆ นักประวัติศาสตร์มักจะมีแผนภูมิแสดงลำดับเหตุการณ์ตามเศรษฐกิจ การเมือง และเหตุผลทางจิตวิทยา เพื่ออธิบายเหตุผลของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพียงแต่นักประวัติศาสตร์มุ่งศึกษาสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีต ในขณะที่นักสังคมวิทยามุ่งศึกษาสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

มานุษยวิทยา - วิชาที่ต่างกับวิชาสังคมวิทยาอยู่อย่างน้อยสองประการ คือ

- (1) ในระยะแรก ๆ ของการศึกษานั้น เป้าหมายของกลุ่มสังคมที่นักมานุษยวิทยาและนักสังคมวิทยาสนใจศึกษาแตกต่างกัน คือ นักมานุษยวิทยาสนใจศึกษาสังคมกลุ่มเล็กที่ขังไม่รู้นั้นสิ่ง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสังคมที่มีใช้สังคมในประเทศทางตะวันออก ส่วนนักสังคมวิทยาจะสนใจศึกษากลุ่มสังคมที่มีขนาดใหญ่และเป็นสังคมทันสมัยในแถบยุโรปและอเมริกาเหนือ แต่ต่อมาเมื่อสังคมต่าง ๆ ถอย ๆ เริ่มหันมาตนเองขึ้นจนเป็นสังคมทันสมัย นักมานุษยวิทยาและนักสังคมวิทยาจึงมักจะศึกษาในเรื่องเดียวกันอยู่บ่อย ๆ
- (2) วิธีการศึกษา นักมานุษยวิทยาจะค้นคว้าหารูปแบบของวัฒนธรรมในสังคมที่ตนศึกษา เช่น อาจจะมีศึกษาวิธีการปฏิบัติของภาษาศาสตร์ หรือ พิธีกรรมอันเรนลับของวัฒนธรรมในกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในแถบแปซิฟิกใต้ ส่วนนักสังคมวิทยาจะค้นคว้าศึกษาเรื่องกฎหมายทั่วไปที่มีใช้ในกลุ่มชนนั้น หรือศึกษารูปแบบของพฤติกรรมในชุมชน ซึ่งนำมาเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น ๆ ได้

จะเห็นได้ว่าแก่นักวิชาการทั้งสองแขนงจะมีวิธีการศึกษาที่ต่างกันอยู่บ้าง แต่จากความที่รอมหรือมีโครงการสร้างในการศึกษาที่เป็นแบบเดียวกัน

2. ทฤษฎีสังคม

ในการศึกษาสังคมวิทยานั้น นักสังคมวิทยามักวางชื่อในทฤษฎีสังคมแยกออกเป็น 2 กลุ่มคือ

1. กลุ่มทฤษฎีสังคมวิทยาแบบจุลภาค (Micro sociology)
2. กลุ่มทฤษฎีสังคมวิทยาแบบมหภาค (Macro sociology)

กลุ่มทฤษฎีสังคมวิทยาแบบจุลภาคนั้น สนใจศึกษาปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ โดยมุ่งเน้นไปที่รูปแบบของพฤติกรรมซึ่งจำแนกลงไปจนถึงหน่วยที่เล็กที่สุด ผู้นำของทฤษฎีนี้คือแมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) ซึ่งเชื่อว่าเราจะเข้าใจปรากฏการณ์ในสังคมได้ก็ต่อเมื่อได้ศึกษาปฏิสัมพันธ์ของบุคคลในสังคมนั้น ๆ ดังนั้นวิธีการศึกษาตามแนวทฤษฎีนี้จึงมุ่งไปยังเอกลักษณ์ของพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคล แรงจูงใจ การคาดหมายผลที่จะได้รับ ฯลฯ ปฏิสัมพันธ์ของแต่ละเอกลักษณ์ดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โครงสร้างของสังคมดำรงอยู่ในแนวอนุรักษ์ หรือเปลี่ยนแปลงไปได้

กลุ่มทฤษฎีสังคมวิทยามหาคมีสเปนเซอร์ (Spencer) และเคอร์ไกม (Durkheim) เป็นผู้นำทางความคิด ทฤษฎีนี้มุ่งสนใจไปที่รูปแบบของพฤติกรรมที่จะเป็นตัวกำหนดรูปแบบและลักษณะของสังคมทั้งหมด ดังนั้นสิ่งที่นักทฤษฎีสังคมกลุ่มนี้สนใจศึกษาจึงได้แก่ สถาบันทางครอบครัว การศึกษา ศาสนาและลัทธิความเชื่อ ตลอดจนองคประกอบอื่น ๆ ทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอยู่ก่อนแล้วในสังคมและเป็นตัวกำหนด และหล่อหลอมลักษณะของประชากรในสังคม นอกจากนี้ยังศึกษาถึงผลกระทบที่สังคมต่อเอกลักษณ์บุคคล และประเด็นหลักที่นักทฤษฎีสังคมกลุ่มนี้ให้ความสนใจได้แก่ การศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างองคประกอบต่าง ๆ ในสังคม และกระบวนการที่ทำให้องคประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ พัฒนาและเปลี่ยนแปลงไป

2.1 ทฤษฎีสังคมวิทยาจุลภาค

นักสังคมวิทยาหลายคนได้เสนอทฤษฎีต่าง ๆ ที่มุ่งจะอธิบายปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น จอร์จ โฮมส์ (George Homans) เชื่อว่าเราจะเข้าใจเรื่องของปฏิสัมพันธ์ได้ก็ต่อเมื่อศึกษาถึงสิ่งที่เกิดขึ้นเสมอในปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคมได้แก่ การได้รับรางวัลและการถูกลงโทษ คนเรามีแนวโน้มที่จะมีรูปแบบของพฤติกรรมซ้ำเดิม กับรูปแบบของพฤติกรรมที่เขาได้แสดงไปในครั้งก่อน ๆ และได้รับรางวัลออกมาในรูปใดรูปหนึ่ง แฮโรลด์ การ์ฟิงเคิล (Harold Garfinkel) ได้ศึกษาทฤษฎีว่าด้วยชาติพันธุ์วิทยาซึ่งว่าด้วยเรื่องจิตสำนึกและความเข้าใจซึ่งทำให้มนุษย์กำหนดรูปแบบพฤติกรรมของตนไปในทางใดทางหนึ่งกับบุคคลอื่น ๆ เออร์วิง กอฟมันน์ (Erving Goffman) ได้มองว่าปฏิสัมพันธ์เป็นเรื่องของการแสดงความประทับใจโดยเปรียบเทียบกับโรงละครหรือการแสดงละคร ในละคร คณะของเขาเห็นว่ามีมนุษย์ก็เหมือนกับตัวละครซึ่งแสดงบทบาทไปโดยรู้ตัวทุกอย่าง และการแสดงบทบาทนั้นก็เพื่อเป็นการสร้างภาพ (images) และความประทับใจ (impressions) ให้แก่ผู้อื่นที่กำลังชมเขาเหล่านั้น ๆ

อาจกล่าวได้ว่าขอบเขตของสังคมวิทยาจุลภาคในปัจจุบันก็คือ การศึกษาถึงเรื่องปฏิสัมพันธ์แบบ
 สัญลักษณ์ ซึ่งกลุ่มของแนวคิด เช่นนี้มีพื้นฐานมาจากงานของ จอร์จ เฮอริเชอร์ท มีด (George
 Herbert Mead) และงานของ เฮอริเชอร์ท บลัมเมอร์ (Herbert Blummer) ผู้ซึ่งถือคำว่า
 ปฏิสัมพันธ์แบบสัญลักษณ์มา พฤติกรรมของมนุษย์นั้นไม่ควรจะมองว่าเป็นเรื่องเหมือนกับการตอบ
 สนองอื่น ๆ ที่ง่ายกว่าดังนั้นจะควรรู้ไม่ไปว่าพฤติกรรมของมนุษย์เกิดขึ้น เมื่อมีสิ่งเร้าเกิดขึ้น
 เช่นเดียวกับเมื่อมีสิ่งเร้าคือแมลงบินเสียดังนี้ ๆ มาทำให้กบแลบลิ้นตัวคเอาแมลงนั้นเข้าไปกิน
 เพราะ มีหลายกรณีด้วยกันที่มนุษย์มีไคแสดงพฤติกรรมใด ๆ เพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เกิดขึ้นจากโลก
 ภายนอกเลย มนุษย์เพียงแต่กำหนดความหมายของสิ่งเร้านั้น ๆ และตอบสนองหรือรับรู้ต่อความหมาย
 ของสิ่งเร้านั้น ๆ สิ่งเร้าที่มีความหมายก็คือ "สัญลักษณ์" อันใดแกดอยคำ, วัตถุ, ระยะห่างของ
 บุคคลต่อบุคคล, การแสดงสีหน้า, และการกระทำอื่น ๆ คำว่า "หยุด" ก็ดี, รูปจระเข้นเสื้อ
 ยี่ห้อลาออสก็, การที่เพื่อนเรียกชื่อนานอัย ๆ เป็นสัญลักษณ์ใหญ่โตแล้วก็ได้ - เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็น
 สัญลักษณ์ทั้งสิ้น ประสพการณ์หลังสมมาในอดีตและความเข้าใจร่วมกันว่าสัญลักษณ์นั้น ๆ หมายถึง
 อะไรจะทำให้ปฏิสัมพันธ์เป็นไปด้วยความราบรื่นเป็นส่วนมาก แต่อย่างไรก็ตามยังคงมีสิ่งเร้าหลาย
 อย่างที่มีความหมายคลุมเครือ ไม่ชัดเจนทำให้มนุษย์ยากที่จะตีความหมายใดหรือตีความรูปแบบ
 พฤติกรรมของผู้อื่นไม่ได้ เช่น สมมุติว่ามีคนที่ไม่รู้จักคุณเคยก่นหนึ่งลุกขึ้นมายังคังทวะในการสนทนา
 ในที่สาธารณะแห่งหนึ่ง เราอาจจะต้องชะงักหยุดนิ่งไปชั่วครู่เพื่อหึ่งเอาความหมายของพฤติกรรม
 ของผู้อื่น ระหว่างที่ชะงักไปเราอาจจะดูความเคลื่อนไหวและสิ่งอื่น ๆ ของผู้อื่นเพื่อพยายามตีความหมาย
 คำพูดและการกระทำของเขา เพื่อที่จะค้นหาทางตอบสนองให้ถูกวิธี

นักปฏิสัมพันธ์แบบสัญลักษณ์นั้นมองประเด็นของการศึกษาไปยังการกระทำต่าง ๆ ของผู้คน
 ในชีวิตสังคมประจำวัน กล่าวตาม แม็กนีย์ เวบเบอร์ แล้ว การศึกษาในแนวนนี้จะพิจารณาจากสัญลักษณ์
 ที่ผู้คนไคแสดงพฤติกรรมออกมาและต่อ งศึกษาถึงทัศนคติที่มาของการตีความหมายอย่างนั้น ๆ ด้วย

2.2 สังคมวิทยาจุลภาค : ทฤษฎีแห่งหน้าที่ และ ทฤษฎีแห่งความขัดแย้ง

ในสังคมวิทยาจุลภาค มีทฤษฎีที่แข่งขันกันในเรื่องแนวคิดอยู่สองทฤษฎีคือ ทฤษฎีแห่งหน้าที่
 และทฤษฎีแห่งความขัดแย้ง ในที่นี้จะไคชี้ให้เห็นถึงธรรมชาติของแต่ละทฤษฎี เพื่อเปรียบเทียบ
 และชี้ให้เห็นว่าจริง ๆ แล้วทั้งสองทฤษฎีนี้อาจจะไม่ค่อยกันโดยมากกว่าจะเป็นแนวคิดที่ขัดแย้งกัน

2.2.1 ทฤษฎีแห่งหน้าที่ (Functionalism)

ทฤษฎีของนักทฤษฎีนี้เห็นว่าสังคมและโครงสร้างของสังคมนั้นเป็นไปตามแนวคิดของ เซอร์เบอร์ท สเปนเซอร์ ที่ว่าสังคมมีลักษณะเหมือนกันกับสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย แต่ละส่วน ๆ ในสังคมนั้นเป็นเหมือนระบบของอวัยวะต่าง ๆ ซึ่งทำงานร่วมกันตามบทบาทหน้าที่ของตนทำให้เกิดเป็นสังคมทั้งหมดขึ้นมา อวัยวะและระบบในร่างกายแต่ละอย่าง ๆ แตกต่างกันอย่างไร องค์ประกอบต่าง ๆ ในสังคมก็มีบทบาทหน้าที่และความซับซ้อนไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน บางอย่างก็จำแนกแตกแขนงออกไปจนเกือบจะหาจุดที่มาไม่ได้ เช่น การนับถือศาสนาของคนที่มาจากการเมือง และการประกอบอาชีพของคนที่มาจากชีวิตในครอบครัว เป็นต้น

แต่ละส่วนของสังคมหรือสิ่งมีชีวิตนั้นมีหน้าที่เฉพาะของตน ยิ่งความแตกต่างกันมีมากเท่าใด ส่วนอื่น ๆ ก็ย่อมไม่สามารถกระทำหน้าที่แทนได้เสีย นั่น ผลที่สุด ไม่ว่าจะเป็นอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ในสังคม ก็จะทำให้โดยผลรวมหนึ่งมาจากส่วนอิสระแต่ละอย่าง ๆ แนวความคิดเกี่ยวกับระบบของสังคม เช่นนี้ถือได้ว่าเป็นสาระสำคัญของแนวคิดแบบนี้ (ทฤษฎีแห่งหน้าที่)

ในขณะที่สเปนเซอร์เป็นผู้วางรากฐานของทฤษฎีแห่งหน้าที่ ผู้ที่นำแนวคิดนี้มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาสังคมเป็นคนแรกก็คือ เอมีล เดอร์ไคม์ และเขาทบทวนสังคมเป็นเสมือนร่างกายซึ่งมีอวัยวะต่าง ๆ ซึ่งทำหน้าที่และบทบาทแตกต่างกันออกไปดังที่กล่าวมาแล้วจริง การที่จะอธิบายข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคมก็จำเป็นต้องแสดงบทบาทหน้าที่ขององค์ประกอบต่าง ๆ ในสังคมไปทีละส่วน ๆ วิธีการเช่นนั้นทำให้เกิดผลที่น่าตกใจอยู่บ้าง ถึงขนาดว่าผู้ศึกษาว่าคอยเรื่องการเมืองเบี่ยงเบนออกจากพฤติกรรมปกติของสังคมจะมอง (วิชาน์) ว่าเสมือนหนึ่งวิชาอายุเวช แต่เดอร์ไคม์กลับมองเห็นว่าเป็นเรื่องปกติ ในทฤษฎีของเดอร์ไคม์เห็นว่า การเบี่ยงเบนจากสังคมหรือการไม่ทำตามปกติของสังคมนั้นเป็นเรื่องจำเป็นในกรณีศึกษาในสังคมมนุษย์กับโลกเป็นไปเช่นนั้น ความจริงแล้วเขาเห็นว่าอาชญากรรมก็อาจเป็นผลในทางบวกต่อองค์ประกอบในสังคมก็ได้ เพราะทำให้สังคมต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขึ้นมา มีความร่วมมือร่วมใจกัน เป็นต้น นักสังคมวิทยาที่เดินตามรอยความคิดของสเปนเซอร์และเดอร์ไคม์ก็เรียกชื่อกันว่านักประโชยนิยมหรือนักหน้าที่นิยม (functionalist) ผู้ซึ่งจะมีหลักการพื้นฐานก็คือการกำหนดส่วนหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ในสังคมออกมา (เช่น การศึกษา, ครอบครัว, ศาสนา ฯลฯ) แล้วศึกษาหาหน้าที่ขององค์ประกอบเหล่านั้นทั้งในทางที่เป็นประโยชน์และ

ในทางที่โทเช เสร็จแล้วจึงนำส่วนประกอบของสังคมเหล่านั้นมาพิจารณาในภาพรวมอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้เห็นถึงภาพของสังคมโดยรวม

ในสองสามทศวรรษที่ผ่านมา แนวคิดของนักทฤษฎีสถาบันได้รับการขัดเกลาให้มีหลักการเพิ่มขึ้น โดยนักสังคมวิทยาเช่น ทาลคอต พาร์สัน (Talcott Parsons) โรเบิร์ต เมอร์ตัน (Robert Merton) และคิงสลีย์ เดวิส (Kingsley Davis) สมมุติฐานที่สำคัญของกลุมนักทฤษฎีนี้ในยุคปัจจุบันมีดังต่อไปนี้

- 1) สังคมเป็นระบบขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่รวมกันเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
- 2) ระบบต่าง ๆ ในสังคมนั้นค่อนข้างจะมั่นคงเพราะชาวในสังคมนั้น ๆ ได้มีการสร้างกลไกภายในขึ้นมาควบคุมตนเอง
- 3) อุปสรรคหรือข้อขัดข้องของระบบหาหนทางที่อยู่นอกระบบในแต่ละส่วนประกอบของสังคม แต่จะสามารถแก้ไขได้ด้วยตัวเองหรือมีเจ้านับอุปสรรคหรือข้อขัดข้องนั้นก็จะกลายเป็นส่วนประกอบอีกอย่างหนึ่งในระบบยาว
- 4) ความเปลี่ยนแปลงใด ๆ มักจะค่อย ๆ เป็นค่อย ๆ ไป
- 5) การรวมกันเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคมเกิดจากความเห็นของท้องถิ่นของสมาชิก ส่วนใหญ่ในสังคมนั้น ๆ โดยยึดถือกฎบางอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นหลัก ระเบียบการใหญ่สุดถือว่าเป็นส่วนประกอบที่มั่นคงที่สุดในระบบทั้งหมดของสังคม

2.2.2 ทฤษฎีแห่งความขัดแย้ง (Conflict Theory)

ความคิดของ คาร์ล มาร์กซ์ นี้กล่าวตามความเป็นจริงแล้วเป็นเอ็กซีซิทีฟซึ่งต่างหาก ในมิติทางสังคมที่โดยพิจารณากันจา ก็นั้นจึงเป็นมิติที่แตกต่างออกไปไม่เพียงแต่แตกต่างจากทฤษฎีหน้าที่นิยมเท่านั้น หากแต่แตกต่างไปจากเดิมทั้งหมด ในกรณีของทฤษฎีแห่งความขัดแย้งที่เป็นพื้นฐานของแนวคิดของมาร์กซ์ทั้งหมดอยู่ที่ว่า - ประชาชนทั้งหมดถูกแบ่งออกเป็นชนชั้นต่าง ๆ และแต่ละชนชั้นต่างก็ได้รับผลประโยชน์หรือสร้างผลประโยชน์ให้แก่กันและกัน มาร์กซ์เองสังคมวิทยาศีลระบบอย่างหนึ่งที่เป็นเรื่องของการต่อสู้ (อย่างการ) ระหว่างชนชั้น

ในปัจจุบัน ผู้ที่เป็นผู้นำในเชิงความคิดแนวทฤษฎีแห่งความขัดแย้งคนหนึ่งได้แก่ ราล์ฟ คาค์เรนดอร์ฟ (Ralf Dahrendorf) เขาผู้นี้ได้ปฏิเสธหลักการส่วนใหญ่ของคาร์ล มาร์กซ์ เช่นเดียวกับนักเขียนเรื่องทางสังคมวิทยารุ่นใหม่ ๆ ทั่วไป แต่ยังคงเหลือความคิดบางส่วนไว้เป็นพื้นฐานแห่งความคิดของเขาเอง กล่าวคือแทนที่เขาจะกำหนดคนออกมาเป็นชั้นชั้นตามฐานะทางเศรษฐกิจ เขากลับแบ่งกลุ่มคนออกเป็นชั้นชั้นตามวงศะระกอบทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งโดยการไต่การกระจายอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน ดังนั้นตามทฤษฎีสังคมนิยมได้ประกอบกันขึ้นด้วยการเห็นร่วมกันในคุณค่า แต่เป็นการรวมกันขึ้นจากกำลังและการบีบบังคับแนวคิดในการศึกษา เช่นสามารถนำไปใช้วิเคราะห์สังคมใดทั้งสังคมทั้งหมดและกลุ่มย่อย ๆ ที่มีอยู่ในสังคม

นักทฤษฎีแห่งความขัดแย้งในรุ่นปัจจุบัน ได้มีสมมุติฐานดังต่อไปนี้

- 1) ลักษณะที่สำคัญของสังคมใดก็ตามที่เปลี่ยนแปลง, ความขัดแย้งและการใช้อำนาจยังคงมี
- 2) โครงสร้างของสังคมอยู่บนพื้นฐานที่ว่าคนกลุ่มหนึ่งยอมให้สิทธิครอบครองอีกกลุ่มหนึ่ง
- 3) แต่ละกลุ่มในสังคมจะมีความสนใจร่วมกันอยู่อย่างหนึ่ง หวังไม่ว่าสมาชิกในกลุ่มนั้นจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม
- 4) เมื่อประชาชนเริ่มรู้ถึงความสนใจของตน ประชาชนกลุ่มนั้นอาจกลายเป็นชนชั้นหนึ่งในสังคม
- 5) ความเข้มข้นแห่งการขัดแย้งระหว่างชนชั้นจะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางการเมืองและทางสังคม (เช่น เสรีภาพจะเป็นตัวกำหนดทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน), ขึ้นอยู่กับการกระจายอำนาจและการกระจายตัว, และขึ้นอยู่กับความเปิดกว้างของระบบชนชั้น

จากถกเถียงมาข้างต้นอาจจะสรุปได้ว่า ทฤษฎีแห่งความขัดแย้งและทฤษฎีแห่งความขัดแย้งแตกต่างกันแต่เพียงพื้นฐานมาจกอย่างเท่านั้น ในขณะที่ทฤษฎีแรกเห็นว่าสังคมเป็นระบบที่ค่อนข้างคงที่และรวมเขาด้วยกันอย่างดี แต่ทฤษฎีหลังเห็นว่าสังคมนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและพร้อมที่จะเกิดความขัดแย้งขึ้นได้ในทุกแง่ และทฤษฎีแรกเห็นว่าการขยายตัวในสังคมคือเป็นเรื่องสำคัญที่สมาชิก

ส่วนใหญ่เห็นตรงกัน แต่ทฤษฎีหลังเห็นว่าเรื่องสำคัญในสังคมคือการใช้อำนาจบีบบังคับแก่กลุ่มหนึ่ง โดยคนอีกกลุ่มหนึ่ง

มติแห่งการมองสังคมทั้งสองทฤษฎีต่างก็มีจุดอ่อนด้วยกัน ทฤษฎีแรกนั้นมองข้ามความจริงที่ว่า ในสังคมส่วนใหญ่คนไม่เคยมีข้อตกลงเห็นเรื่องตรงกันในเรื่องของคุณค่าที่ถาวร และนอกจากนี้ยังมองข้ามความเปลี่ยนแปลงมาอย่างที่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างกะทันหัน เช่นการปฏิวัติ หรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความขัดแย้งภายในสังคม ส่วนทฤษฎีหลังก็ไม่สามารถอธิบายได้ว่าเหตุใดในเมื่อสังคมมีความขัดแย้งอยู่อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา สังคมจึงดำเนินไปใคร่หรือรวมกันเป็นสังคมใด

การโต้แย้งในเชิงทฤษฎีระหว่างแนวความคิดทั้งสองสาขานี้ยังคงมีอยู่ต่อไปเรื่อย ๆ ทั้งนี้ เพราะต่างก็ไม่ยอมรับหรือมองข้ามข้อเท็จจริงหรือข้อเท็จจริงบางส่วนเสมอ ความจริงแล้วทั้งสองทฤษฎีต่างก็มีความซับซ้อนและลุ่มลึกอยู่ในแนวคิดของตนและไม่สามารถมองข้ามไปได้ง่าย ๆ และควรที่จะมีการประสานแนวคิดบางอย่างเข้าด้วยกัน แท้จริงแล้วสังคมต่าง ๆ นั้นต่างวางอยู่ด้วยกันอย่างเห็นได้ชัด เจนและสมาชิกในสังคมต่างก็มีส่วนแบ่งปันในระบอบคุณค่าแก่กันและกันมาโดยตลอด แต่ในเวลาเดียวกันก็เป็นทีที่เห็นได้ชัด เจนยิ่งกว่ากลุ่มต่าง ๆ ในสังคมเป็นจำนวนมากต่างยังคงมีความขัดแย้งและความเปลี่ยนแปลงในสังคมก็เกิดขึ้นเสมอ ๆ ดังนั้นการพัฒนาทฤษฎีโดยการประสานความคิดทั้งสองเข้าด้วยกันจึงเป็นสิ่งท้าทายเป็นอย่างมากยิ่งว่าสังคมในมิติแห่งทฤษฎีทั้งสองนั้นควรจะอธิบายโดยวิธีหลักการ เช่นใด

3. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

สิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมบางเป็นเพียงสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ เพียงบางอย่างก็อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างใหญ่หลวงตามมาได้ในที่สุด ยกตัวอย่างเช่นในสังคมเกษตรกรรมของจีนในยุคก่อนประชาชนส่วนใหญ่จำนวนหนึ่งประกอบอาชีพทำนาและทุกคนจะมีวัวควายไว้ทำหน้าที่หลักคือ การไถนา และชักลากก่อให้เกิดผลผลิตในทางการเกษตร ต่อมาเมื่อมีการประดิษฐ์รถไถนาหรือ "ควายเหล็ก" ขึ้นใช้ ทำให้ชาวบ้านสามารถไถนาไต่สวนเร็วมากกวาคอนมาก อีกสิ่งไม่คงใช้เวลาเกี่ยวขายนวดข้าวและสีข้าวมากเหมือนสมัยก่อน ผลกระทบอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นจึงจะนำมาบอกตัวอย่างพอเป็นสังเขปก็คือการเกิดช่องว่างชั้นระหว่าง "ความร่ำรวย" กับ "ความจน" เกิดขึ้น ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้ขายวัวควายของตนเพื่อนำเงินไปซื้อ "ควายเหล็ก" มาใช้ในกิจการของตน ผู้ที่ขายเหล็กก็สามารถทำงานให้ไต่สวนรวดเร็วขึ้นกว่าแต่ก่อนทำให้เกิดความพยายามที่จะเอาอย่างกันขึ้นมา

ผลกระทบในทางสังคมก็คือเกิดการเปรียบเทียบและแข่งขันลักษณะของสังคมที่เอื้อเฟื้อช่วยเหลือกันไม่ว่าจะเป็นประเพณีการลงแขกเกี่ยวข้าว นวดข้าว กักอ้อย ทุยไป การละเล่นรื่นเริงแบบพื้นบ้าน เช่น การวิ่งควาย การทำขวัญควาย การเล่นเพลงพื้นบ้านต่าง ๆ อันเกิดจากกิจกรรมที่กระทำร่วมกัน เช่น เต้นกำรำเกี้ยว เพลงสงกรานต์ ฯลฯ ก็กลายเป็นอดีตที่ไม่สามารถฟื้นคืนกลับมาได้อีก

สังคมได้เปลี่ยนไป เป็นสังคมแห่งการผลิตเพื่อธุรกิจมากขึ้น และผลกระทบโดยตรงที่เกิดขึ้นจากตัว "ควายเหล็ก" โดยตรงก็มี เช่น การมีเสียงก๊อง การมีขยะอันเกิดจากกระป๋อง น้ำมัน ที่ต้องซื้อมาเติมรถไถนา การที่พื้นดินขาดความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ เนื่องจากไม่ได้รับปุ๋ยจากวัวควาย ตลอดจนความสัมพันธ์ร่วมมือกันในหมู่ชุมชนก็ได้เปลี่ยนรูปแบบไปทั้งหมด

จากตัวอย่างเล็ก ๆ น้อย ๆ เพียงตัวอย่างเดียวจะเห็นว่าสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ ผลผลิต รูปแบบของปฏิสัมพันธ์ในสังคม การบริโภค วัฒนธรรม และอื่น ๆ รวมถึงวิถีชีวิตประจำวัน โลกในยุคปัจจุบันเป็นโลกที่มีความเปลี่ยนแปลงงันมาเร็วยิ่งกว่าเมื่อครั้งทวารวดีก่อนเป็นอันมาก และโลกในยุคปัจจุบันนี้มีสังคมเชิงเมืองที่แห่งไหนที่จะไม่ได้รับผลกระทบทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อมที่เกิดจากสังคมอุตสาหกรรม ความเจริญอย่างใหม่ ๆ อันได้แก่ เครื่องมือเครื่องใช้ทันสมัย, กรรมวิธีในการผลิตทางเกษตรกรรมแบบใหม่, ตลอดจนรูปแบบลัทธิการปกครองอย่างตะวันตกได้แพร่หลายไหลมา ทั่วไปสู่สังคมแบบดั้งเดิมในแทบจะทุกแห่งหนในโลก

ในขณะที่โลกแห่งอุตสาหกรรมได้แพร่อิทธิพลทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่ และรวดเร็วดังได้กล่าวมาโดยสังเขปแล้ว การศึกษาที่เป็นอีกสิ่งหนึ่งซึ่งแพร่หลายขยายโตรวดเร็วมากรวมถึงผลิตผลต่าง ๆ ก็มีปริมาณเพิ่มขึ้นอันเป็นผลมาจากการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ ไปใช้ อิทธิพลทางการเมืองก็ตกอยู่ในกำมือคนในอุตสาหกรรมมากขึ้นยิ่งกว่าแต่ก่อน กล่าวได้ว่า สังคมทั้งความเปลี่ยนแปลงทางฐานะมีอยู่ก็เพียงสังคมนานาเดอนลาหลังมาก ๆ เท่านั้น แต่ถึงอย่างไรก็ยังไม่มีใครประสบอยู่อย่างไม่วางหลักเลี้ยงดู ปราบปรามการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมานี้ อยู่ในความสนใจของนักสังคมวิทยาเป็นอย่างยิ่ง

ถ้าตามทฤษฎีสนใจก็คืออะไร เป็นสาเหตุแห่งความเปลี่ยนแปลงของสังคม นักสังคมวิทยาได้พยายามค้นหาสาเหตุคำตอบต่าง ๆ กันแต่สรุปได้ว่ามีปัจจัยหลายอย่างที่มีส่วนทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่แพร่หลายกว้างขวางและรวดเร็ว เช่นนี้จึงแตกต่ากันไปโดยขึ้นอยู่กับกรณีในสังคมและสภาพแวดล้อมแห่งสังคมนั้น ๆ ซึ่งไม่เหมือนกัน ปัจจัยเหล่านี้ได้แก่สิ่งต่อไปนี้

จำนวนประชากร

จำนวนประชากรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วตามอัตราความเจริญของการสาธารณสุข และโภชนาการซึ่งเป็นผลมาจากการขยายผลผลิต ซึ่งต่างกับประชากรที่เคยปรากฏว่าเนื่องจากความขาดแคลนอาหารทำให้ประชากรเกิดความหิวโหยและโรคภัยไข้เจ็บ และบางครั้งการขาดแคลนอาหารนั้นถึงกับทำให้เกิดสงครามเพื่อแย่งชิงอาหารและทรัพยากรจากสังคมอื่น แต่ในสมัยสังคมปัจจุบันปัญหาเช่นนั้นได้ลดน้อยลงมากแล้ว เนื่องจากวิถีการ เมืองซึ่งสามารถแก้ปัญหา เช่นนี้ลงไปได้ ส่วนหนึ่ง

สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

ปรากฏการณ์จากภัยธรรมชาติเช่น แผ่นดินไหว น้ำท่วม ภูเขา การระเบิดของภูเขาไฟ เป็นต้น สามารถทำให้ประชากรล้มตายลงได้หลายล้านคน และในเวลาเดียวกันก็ก่อให้เกิดปัญหาที่เป็นผลกระทบกับสังคมได้ ครั้งหนึ่งในช่วงปี ค.ศ. 1930 ได้เกิดความแห้งแล้งอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน เกิดขึ้นที่เมืองโอกลาโฮมา ทำให้ประชาชนไม่สามารถเพาะปลูกได้ จึงพากันอพยพไปยังเมืองคาลิฟอร์เนียซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตก และเขาไปทำงานเป็นคนงานอยู่ตามไร่สวนต่าง ๆ ปรากฏว่าความแห้งแล้งในเมืองโอกลาโฮมา ได้ก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อเมืองโอกลาโฮมา และเมืองคาลิฟอร์เนียและทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในสังคมทั้งสองแห่งตามมา

เทคโนโลยี

สิ่งนี้โดยปกติอย่างกรณีการวิจัยเหล็กกล้าโดยเร็วจะเห็นได้ว่าประสิทธิภาพเพียงอย่างเดียวสามารถทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวง เกิดขึ้นในสังคม การที่เครื่องยนต์เกิดขึ้นในโรงงานอุตสาหกรรมทำให้เกิดผลกระทบอย่างใหญ่หลวงในสังคมเดียวกัน การผลิตรถยนต์ทำให้ต้องมีสังคมอุตสาหกรรมอย่างอื่น ๆ มารองรับเช่นสังคมที่ผลิตเหล็กกล้า ผลิตยาง ผลิตน้ำมัน เป็นต้น รถยนต์ทำให้ลักษณะการพักผ่อนหย่อนใจของคนธรรมดาในสังคมเปลี่ยนแปลงไปเป็นการออกท่องเที่ยวไปเที่ยวรถยนต์ และทำให้หลงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ อีกอย่างไม่ว่าจากเวลาหรือรอบคลุมได้ทั้งหมด กรณีของรถยนต์เพียงอย่างเดียวเมื่อเปรียบเทียบกับความเจริญทางเทคโนโลยีอื่น ๆ ก็จะเห็นว่าต่างทำให้เกิดผลกระทบตามมาอย่างใหญ่หลวง เช่น การใช้เทคโนโลยีอย่างใหม่ในการผลิตทางด้าน การเกษตร การแพทย์ เช่น การใช้ยาปฏิชีวนะ เป็นต้น

วัฒนธรรม

ความเปลี่ยนแปลงในสังคมในด้านความรู้ ความเชื่อ คุณค่า และวิธีการแสดงออกต่าง ๆ ย่อมส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงในสังคมอย่างใหญ่หลวง ความเจริญก้าวหน้าทางคานาวิชาศึกษาศาสตร์ ในต้นศตวรรษที่ 19 ทำให้ในศตวรรษต่อมามนุษย์สามารถสร้างระบบโทรเลขและโทรศัพท์ขึ้นมาได้ เพียงแต่ทั้งสองอย่างนี้ส่งผลกระทบต่อมาอีกคือมนุษย์สามารถส่งข่าวสารในด้านธุรกิจได้กว้างขวางรวดเร็ว ขึ้นกว่าแต่ก่อน

ความเชื่ออย่างใหม่ ๆ ก็เช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น การเกิดลัทธิโปรเตสแตนต์ขึ้นทำให้คนหนุ่มสาวจำนวนมากเกิดคานิยมอย่างใหม่ ๆ ขึ้นในคานารูปแบบของสังคม เช่น การก่อตั้งลอมบุญ เป็นต้น ความเจริญทางคานาข่าวสารและการคมนาคมในทุกคานาทำให้โลกปัจจุบันแถบลง สามารถติดต่อ นำข่าวสารและความรู้อย่างใหม่ ๆ ไปถึงกันได้โดยนับเวลาเป็นเพียงแต่นาที ทั้งนี้ยกเว้นแต่สังคมที่ล้าหลังอย่างมากเท่านั้นจึงจะไคร้รับผลกระทบจาก "วัฒนธรรมอุตสาหกรรมใหม่" น้อยกว่าสังคมอื่น ๆ

พฤติกรรมมนุษย์และความเคลื่อนไหวทางสังคม

พฤติกรรมมนุษย์และความเคลื่อนไหวทางสังคมนั้นมีส่วนสำคัญ เช่น เดียวกันในการที่จะทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ เช่น ความยากคั่ง ความวุ่นวายของลอมชุมชน การจลาจลต่อต้าน ฯลฯ เหล่านี้เป็นสาเหตุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ทั้งสิ้น นอกจากนี้ความเคลื่อนไหวทางสังคม เช่น การเลิกทาส การเลือกตั้ง การออกกฎหมาย การเรียกร้องสิทธิของลอมชุมชน ฯลฯ ก็เช่นเดียวกัน

ทฤษฎีแห่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

เราไค้เห็นแล้วว่าความเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นอาจเกิดขึ้นไค้จากหลายสาเหตุด้วยกัน จากการที่นักสังคมวิทยาไค้ศึกษาถึงสาเหตุต่าง ๆ ของการทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงนั้น สิ่งไค้เรียกว่า "ตัวแปรอิสระ" คืออะไร ส่วน "ตัวแปรคานา" นั้นไค้มีนักสังคมวิทยาหลายคนวิเคราะห์และระบุตัวแปรเหล่านี้ออกมาดังนี้

1. คุณลักษณะของประชากรที่อยู่ไค้ในสังคมที่เรากำลังศึกษา
2. ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดของพฤติกรรมที่เกิควิวัฒนาการ
3. ความเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของสังคมหรือรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม
4. ความเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของวัฒนธรรม

(1) คุณลักษณะของประชากรที่อยู่ในสังคมที่นำมาศึกษา - นักสังคมวิทยาผู้สนใจศึกษาถึงผลกระทบของเส้นทางรถไฟสายใหม่ที่ตั้งเข้าสู่เมืองเล็ก ๆ อาจจะไม่เลือกศึกษาหัวข้อการเปลี่ยนแปลงของความสมดุลทางเผ่าพันธุ์, อาชีพ, และรายได้ของผู้อยู่อาศัย การที่มีเส้นทางเชื่อมจากในเมือง อาจทำให้สิ่งกันจากท้องถิ่นที่จะเข้ามาซื้อหรือปลูกสร้างงานใหม่ในเมืองเล็ก ๆ แห่งนั้น และเดินทางกลับไปกลับเพื่อทำงานในเมือง และเมื่อเป็นดังนี้ของหน้าที่หรือตราประชากรในเมืองนั้นเปลี่ยนแปลงไป

(2) ความเปลี่ยนแปลงชนิดของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามปกติ ยกตัวอย่าง เช่นนักสังคมวิทยาที่จะศึกษาผลกระทบของการที่มี "ควายเหล็ก" เขามาใช้ในสังคมเกษตรกรรมชนบทจะสังเกตเห็นว่ามีความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เกิดขึ้นมากในแง่ของปฏิสัมพันธ์ในสังคม นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบถึงปริมาณของวัวควายในสังคมที่เคยมีมาแต่เดิมอีกด้วย เป็นต้น

(3) ความเปลี่ยนแปลงในด้านโครงสร้างสังคมหรือรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์บุคคลโดยปกติในงานศึกษาวิจัยในเรื่องนี้มักมุ่งความสนใจไปที่ความเปลี่ยนแปลงของคุณลักษณะแห่งความสัมพันธ์ในระหว่างสถาบันต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม ยกตัวอย่าง เช่นสังคมชาวนาที่มีควายเหล็กเข้ามาใช้จะเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจและเปลี่ยนแปลงในด้านอำนาจและอิทธิพลของผู้ซึ่งมีฐานะร่ำรวยขึ้น ผลกระทบอื่น ๆ ที่ตามมาคือปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว ในการศึกษา และในด้านการณ์นับถือศาสนา ฯลฯ

(4) ความเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของวัฒนธรรม - ความรู้ใหม่ ๆ ก็คือ ความเชื่อใหม่ ๆ ก็คือ ตลอดจนถึงคุณค่าและรูปแบบแห่งการแต่งตัวของคนต่าง ๆ ไม่เพียงแต่จะเป็นสาเหตุของการทำให้สิ่งอื่น ๆ เปลี่ยนแปลงไปเท่านั้น หากแต่ความเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ จะเกิดขึ้นในตนเองอีกด้วย

4. กระบวนการพัฒนาสังคม

หลังจากสงครามโลกครั้งที่สองเกิดขึ้นประมาณ 25 ปี นักสังคมวิทยาส่วนใหญ่ซึ่งศึกษาความเปลี่ยนแปลงในสังคมได้มุ่งประเด็นแห่งความสนใจไปยังกระบวนการพัฒนาสังคมไปสู่ความทันสมัย (Modernization) คำว่า "การทำให้ทันสมัย" หรือ Modernization นั้นรวมถึงความเปลี่ยนแปลงไปในทางหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นในแทบจะทุกจุดของสังคมแบบเก่า ซึ่งโดยพื้นฐานตนเองมาเป็นสังคมอุตสาหกรรม คำว่า "ทันสมัย" นั้นรวมถึงความเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจของสังคม, การเมือง, การศึกษา, ประเพณี, และศาสนา, ในบรรดาที่กล่าวมานี้บางอย่างก็เปลี่ยนแปลงไปก่อนสิ่งอื่น แต่ทั้งหมดทั้งมวลต่างก็ได้รับผลกระทบด้วยกันทั้งสิ้น

แรงผลักดันที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเข้ามาให้ทันสมัยนั้นนี้สาเหตุสำคัญมาจากความล้มเหลวของลัทธิจักรวรรดินิยมซึ่งเกิดขึ้นในศตวรรษที่ 18 และศตวรรษที่ 19 อาณานิคมหลายต่อหลายแห่งกลายมาเป็นชาติใหม่ ๆ หลายประเทศด้วยกัน และในการศึกษาประเทศที่กำลังพัฒนาเหล่านี้ นักสังคมวิทยาได้นำเอาความคิดแบบเปรียบเทียบมาใช้ กล่าวคือเปรียบเทียบย้อนไปในศตวรรษที่ 19 ในความคิดที่ว่า สังคมแบบเก่า (traditional) มีลักษณะต่างจากสังคมแบบใหม่โดยสิ้นเชิง และโดยพื้นฐานความคิดเช่นนี้ แมกระทั่งยุโรปในยุคที่นานมากก็มีลักษณะของสังคมเก่าก่อนที่จะมีสังคมใหม่จะเข้ามาแทนที่ นักสังคมวิทยาได้นำเอาว่าประเทศในโลกที่สามที่กำลังจะเดินตามรอยที่โลกตะวันตกได้เคยมาแล้ว แดเนียล เกลินเนอร์ (1958) ได้นิยามคำว่า "ทันสมัย" ว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งสังคมที่พัฒนาการลาหลังพยายามจะพัฒนาตนเองให้มีลักษณะคล้ายคลึงกับสังคมที่พัฒนาการก้าวหน้ามากกว่า"

หัวใจของการที่จะเข้าใจเรื่องความทันสมัยนั้นขึ้นอยู่กับวิธีคิดว่า ความทันสมัยเป็นผลรวมของภาวะเปลี่ยนแปลงที่ กิดขึ้นและไปกระหมัดกับสังคมทั้งหมด ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ นั้นมีมากมายหลายด้านและมีลักษณะซับซ้อน แต่ละอย่างก็เกี่ยวพันซึ่งกันและกัน นอกจากนั้นกระบวนการเปลี่ยนแปลงหนึ่งก็จะต่างกันไปในแต่ละประเทศขึ้นอยู่กับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของประเทศนั้น ๆ เอง เมื่อจำหลักการดังที่วามันได้แล้ว เราจะลองพิจารณาดูถึงรูปแบบบางอย่างของการทำให้ทันสมัย

4.1 กระบวนการพัฒนาดังคย ไปสู่ความทันสมัย

ผู้ศึกษาในเรื่องของความทันสมัยนั้นเป็นลักษณะของกระบวนการที่ไม่ค่อยจะเหมือนกัน บางคนเน้นไปที่เรื่องของเทคโนโลยีและแนวโมเดลของเศรษฐกิจ, แต่อย่างไรก็ตามผลการศึกษาของเขาจะเห็นว่ารูปแบบหลากหลายซึ่งเป็นลักษณะที่ปรากฏในประเทศทำให้ทันสมัยแล้ว ได้แก่

- 1) มีความเปลี่ยนแปลงจากการใช้กลวิธีต่าง ๆ แบบดั้งเดิมมาเป็นการใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- 2) การเกษตรกรรมเปลี่ยนจากการทำกินในที่ดินเล็ก ๆ มาเป็นธุรกิจการเกษตรหรือการผลิตเพื่อการพาณิชย์กันอย่างกว้างขวาง ซึ่งหมายถึงว่าการเงินได้สะสมมากขึ้น มีการซื้อขายผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีใช้ผลิตผลทางการเกษตร โดยตรงกันใจฉลาด และมีการวางทำงานในหน่วยงานไรสวน

3) ในวงการเกษตรกรรมได้มีการเปลี่ยนแปลงจากการใช้แรงงานคนและแรงงาน
ตัวมาเป็นการใช้เครื่องจักร เครื่องยนต์ และมีการนำสินค้าที่ผลิตได้ไปแลกเปลี่ยนเป็นเงินตราซึ่งตลาด
แลกเปลี่ยน

4) สังคมเปลี่ยนจากการที่คนคนหนึ่งต้องมีชีวิตผูกพันเกี่ยวข้องกับองศาไหนองศาหนึ่งและ
หมู่บ้านมาเป็นศูนย์กลางหรือขึ้นกับเมืองใหญ่

4.2 การศึกษาและการพัฒนาสังคม

ระบบของการศึกษานั้นคือ ความสำเร็จของชีวิตที่หลักคือ เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่พัฒนาสังคม
ในทุกสังคมนั้นเอง แต่โดยทั่ว ๆ ไปแล้วมันจะมีข้อจำกัดคือมันจะเป็นระบบที่จำกัดอยู่ในตัวเองเพราะ
ความกลัวเอียงในสังคม ผู้ที่จัดระบบการศึกษาในสังคมต่าง ๆ กล่าวได้ว่าเป็นผู้ที่มีฐานะและโอกาสที่ดี
กว่าคนกลุ่มอื่น ๆ ที่อยู่ในสังคมนั้น ดังนั้นการศึกษาก็เป็นช่องทางหนึ่งที่จะทำให้ผู้ด้อยฐานะนั้นได้รับผล
ตอบแทนทั้งในทางสังคมและเศรษฐกิจ ในที่สุด สังคมจะต้องก้าวจะมองเพิ่มเติมให้เข้าไปในสังคมต่าง ๆ อย่าง
เป็นรูปธรรม

ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาและการพัฒนาในสังคมจะมีลักษณะดังต่อไปนี้คือ
การศึกษาจะสะท้อนสังคม ความเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาการ ในทางการศึกษานั้นจะเปลี่ยนไปตามความ
เปลี่ยนแปลงของสังคม หรือมีอะไรรองรับที่ก็คือ การศึกษาจะเป็นเงื่อนไขหรือตัวกำหนดพัฒนาการ
ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ผลที่มันจะตามมาในลักษณะของปัญหาก็คือการที่ระบบการศึกษาเป็นหน่วยหนึ่ง
ที่ถอนตัวอิสระในตัวเองในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมนั้น ผลที่ได้จากการศึกษาก็จะเป็น
ได้ทั้งในทางที่คาดหวังและในทางตรงกันข้ามจนก่อให้เกิดความขัดแย้งในด้านเป้าหมายและคุณค่าในสังคม

แต่อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวได้ว่าในเชิงสรุปเป็นเบื้องต้นเกี่ยวกับบทบาทของการศึกษา
ในฐานะที่เป็นหน่วยสำคัญในการพัฒนาสังคมว่า เราสามารถวางแผนการศึกษาเพื่อให้ได้ผลเปลี่ยนแปลง
ต่อสังคมทั้งหมดได้ ความเกี่ยวข้องกันของระบบการศึกษา กับสังคมนั้นได้มีผู้สรุปให้เพิ่มเติมบทบาทที่ต่อกัน
และกันไว้เป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

1. การศึกษา เป็นกระบวนการที่สังคมพยายามจะให้สมาชิกแห่งสังคมนั้นได้ซึมเอา
คุณค่าทางวัฒนธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งอันเป็นที่ยอมรับไว้ในตัวเอง โดยถือองค์กรหรือหน่วยของสังคม
ที่ทำหน้าที่ทางด้านนี้โดยตรง เป็นผู้กระทำให้บทบาทนี้ องค์กรดังกล่าวก็เช่นโรงเรียน เป็นกลไก กระบวนการ
ทางการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางสังคมซึ่งเด็ก ๆ ทุกคนจะต้องผ่านกระบวนการนี้

2. งบประมาณการทางสังคมบางส่วนซึ่งหมายถึงการ เรื้อนรู้และรับเอาคุณค่า,

ความคิด, และความลาดหวัง ซึ่งทั้งหมดนี้ไดมาจากกรอบตัวและการ แลกเปลี่ยนทรศนะกันในสังคม
วงแคบ แต่งบประมาณทางการศึกษา ซึ่งเฉพาะเจาะจงลงไปนั้น เป็นงบประมาณที่สังคมได้ถ่ายทอด
คุณค่า, ทักษะและความรูจากตน ๆ หนึ่งหรือคนกลุ่มหนึ่ง ไปสู่อีกกลุ่มหนึ่ง

3. หน้าที่หลักของ ระบบการศึกษาคือการ ถ่ายทอดวัฒนธรรม การศึกษาจะรับมทา
ทั้งเป็นผู้อนุรักษ์เอาคุณค่าและความคิดแบบเก่าไว้ และเป็นทั้งตัวกดดันให้มีการ เปลี่ยนแปลงในสังคม
เสียใหม่ ทั้งนั้นขึ้นอยู่กับสังคมนั้น ๆ เอง ว่ามีแนวโน้มที่จะอนุรักษ์หรือแนวโน้มให้ทางกา
เปลี่ยนแปลง

4. หน่วยงานทางดานการศึกษาจะทำหน้าที่ในดานควบคุมสังคม โดยการสอนให้
นักเรียนเห็นคุณค่าและส่งเสริมในความ เป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม โดยบทบาทเช่นนี้การศึกษา
จึง เป็นหน่วยในสังคมที่ทำให้ เกิดความมั่นคงและความ เป็นเอกภาพในสังคมนั้น ๆ

5. สถาบันการศึกษาทำหน้าที่เป็นเสมือนหนึ่งหน่วยกลั่นกรองของสังคม ได้แก่
การที่หน้าที่เป็นตัวกำหนดคกลาย ๆ ให้แกสมาชิกในสังคมวันใดแก่นักเรียนทั้งหลายว่า เขาจะต้อง
ออกไปทำหน้าที่ (ประกอบอาชีพ) อะไรในอนาคต งบประมาณเช่นนี้มองได้อีกทางหนึ่งว่า สถาบัน
การศึกษาเป็นผู้กำหนดฐานะทางสังคมใหม่แกสมาชิกในสังคม

6. การศึกษามีบทบาทอย่างสำคัญในการ ชักเยือกกลายพฤติกรรมของเอแต่ละบุคคล

7. งบประมาณทางการศึกษานั้นมิได้ปราศจากอุปสรรคเสมอไป ความขัดแย้ง
ที่มีมักจะเกิดขึ้นคือ (ก) ความสงสัยเกี่ยวกับคุณค่าที่จะนำมาสั่งสอนในโรงเรียน และ (ข) ความ
ขัดแย้งในเรื่องบทบาทหน้าที่ของ ระบบการศึกษาเอง

8. ระบบการศึกษาปัจจุบันเกิดขึ้นจากสาเหตุหลักที่สำคัญ 3 ประการ คือ

- (ก) การปฏิวัติเรียกร้องตามสิทธิแห่งประชาธิปไตยซึ่งชนชั้นที่เสียเปรียบในสังคมได้เรียกร้องเอา
สิทธิในทางการเมืองและทาง เศรษฐกิจ จนทำให้เกิดแนวความคิดในเรื่องของความเสมอภาคในดาน
โอกาสขึ้นมา (ข) การปฏิวัติอุตสาหกรรม ซึ่งทำให้เกิดความตองการคนที่ได้รับการศึกษาและองงาน
ที่มีทักษะมากขึ้น ส่งผลกระทบบทำให้เกิด โรงเรียนและการ ผลิตครูที่สังคมคาดหวัง (ค) การตั้งการ
ศึกษาขึ้นเป็นร ชนบสถาบันในสังคม

9. การศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่เหมือนกันในสังคมต่าง ๆ ทุกสังคม กล่าวคือ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทางตามจิตใจและร่างกายให้กลมกลืนกันของเด็กเล็ก แต่พอมาถึงการศึกษาระดับที่สูงขึ้น การศึกษาก็จะแตกต่างกันมากในแต่ละสังคม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิถีในการมองของสังคมนั้น ๆ เช่น ความแตกต่างที่ว่า จะจัดการศึกษาเพื่อมวลชนหรือเพื่อชนชั้นสูง การจัดการศึกษาโดยรัฐหรือเอกชน, จัดการศึกษาแบบรวมอำนาจหรือกระจายอำนาจ, และจัดการศึกษาแบบวิชาชีพและเทคนิคกวิธีต่าง ๆ หรือจัดการศึกษาเน้นในเรื่องสามัญ

10. ในความเห็นของชนชั้นสูงในสังคมมักมองเห็นว่า โรงเรียนคือองค์กรที่มีประสิทธิภาพ มีครูประจำการที่มีบทบาทหน้าที่เฉพาะอย่างและอยู่ในระบบที่รองรับคำสั่งหรือนโยบายมาปฏิบัติ โรงเรียนสำหรับชนชั้นสูงจะให้บริการพิเศษแก่เฉพาะทางแก่นักเรียนของตนและในเวลาเดียวกันก็ให้บริการในเรื่องทั่วไปด้วย

11. นักเรียนในโรงเรียนจะถูกจัดกลุ่มโดยลักษณะและนิสัยระดับความสามารถต่างกันออกไป แยกเป็นกลุ่ม ๆ ได้ 4 ลักษณะคือ นักเรียนแบบแผน นักเรียนวิชาชีพ นักเรียนเฉพาะนักวิชาการ และนักเรียนที่ไม่สามารถจัดเข้ากลุ่มประเภทใด ๆ ได้

12. มาตรฐานของผู้เรียนที่ต่างกันทั้งในค่านิยมหรือวิธี หน้าที่ ระดับจริยธรรม ฯลฯ จะส่งผลต่อการรับเอาคุณค่า เจตคติและพฤติกรรม และผลกระทบที่เกิดขึ้นจะมีผลมากที่สุดต่อระหว่างที่ศึกษาในระดับปริญาตรี หลังจากนั้นแล้วนักเรียนจะมีค่านิยมในระบบความเชื่อที่ตนไว้มากขึ้น และเข้ามาตนเองไปในแนวทาง ๆ

13. ผลจากการศึกษาที่ระดับมัธยมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจะต่างกันไปตามพื้นฐานระดับสังคม เชื้อชาติ วัฒนธรรมและวัฒนธรรม ตลอดจนเพศของผู้เรียน จากการทดลองและทดสอบต่าง ๆ พบว่านักเรียนชายกลุ่มผิวขาวจะได้รับผลดีจากการศึกษามากกว่ากลุ่มผิวดำ กลุ่มนักเรียนหญิงและกลุ่มนักเรียนที่มาจากชนกลุ่มน้อย

14. ผลกระทบของการเมืองและสังคมที่มีต่อระบบโรงเรียน เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการควบคุมโรงเรียน ทำให้เกิดข้อขัดแย้งระหว่างการจัดตั้งและเป้าหมายแบบเก่ากับความต้องการของนักเรียน ความต้องการของชุมชนและความต้องการของสังคม

15. นักสังคมวิทยาได้ศึกษามาเป็นเวลานานและจนกระทั่งได้ข้อสงสัยว่าการที่คนจะ
 ใฝ่ใฝ่การศึกษาที่มากกว่าและดีกว่าคนอื่น ๆ นั้น จะทำให้คนนั้น ๆ มีรายได้สูงและเปลี่ยนแปลง
 สถานะในสังคมได้สูงขึ้นจริงหรือไม่ ทั้งนี้เพราะสถานะทางสังคมในบางสังคม เช่น ในอเมริกา
 ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ อีกมากนอกจากการใฝ่ใฝ่การศึกษา ปัจจัยดังกล่าวนี้ เช่น สถานะทางสังคม
 ของผู้ปกครอง, ตลาดแรงงาน และแนวคิด "โชค" ของแต่ละคนด้วย ดังนั้นจึงยากที่จะสรุปว่า
 ความสำเร็จในทางการศึกษา, สถานะทางสังคมและจำนวนรายได้มีความเกี่ยวข้องกัน

16. ในยุคปัจจุบันมีการขยายขอบเขตแห่งวิชาการและสาขาวิชามากขึ้นกว่าแต่ก่อน
 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอุดมศึกษา ปรากฏการณ์นี้อาจจะต้องมีการปรับปรุงทบทวนโดยตัวระบบ
 ของการศึกษาเองอีกครั้งหนึ่งในทศวรรษต่อไป เพราะโดยสามัญสำนึกบางอย่างหากจะแก้ไขให้เกิดผล

สรุปว่าการศึกษาในฐานะที่เป็นขององค์กร ในการพัฒนาสังคมนั้น เกิดขึ้นจากความต้องการ
 ของสังคม และถูกควบคุมโดยสังคม การศึกษาจะพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามสังคมหรือจะเป็นตัวกำหนด
 ความเปลี่ยนแปลงของสังคมขึ้นอยู่กับวิธีการกำหนดในเบื้องต้นของสังคมนั้น ๆ เอง

5. สถาบันสังคม (Social Institution)

กล่าวหาว่า สถาบันสังคมมีผู้ให้ความหมายต่าง ๆ กันไป เช่น เดวิส (Davis, 1967 : 71)
 ในความหมายว่า สถาบันสังคม เป็นระบบความสัมพันธ์ที่เกิดจากการเชื่อมโยงวิถีประเพณี จารีต
 ประเพณี และกฎหมาย เพื่อสนองตอบต่อความจำเป็นที่เกิดขึ้นในสังคมหรือเพื่อกระทำหน้าที่ต่าง ๆ
 เพื่อให้สังคมดำรงอยู่ได้

ใน Dictionary of Modern Sociology (1972 : 165 - 166)

ให้ความหมายว่า สถาบัน เป็นกระบวนการหรือการรวมกลุ่มที่มีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

- (1) มีการจัดระเบียบอย่างเด่นชัดเฉพาะ เช่น กำหนดบทบาทและความสัมพันธ์ของสมาชิกของสถาบัน
- (2) มีระบบ (3) มีความมั่นคง การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จะเกิดขึ้นโดยยาก และจะไม่วุ่นวายกับ
 บุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ

บุคฮอนง บุคโฮทยาน (2518 : 43-44) ให้ความเห็นว่า สถาบันทางสังคมวิทยา
 หมายถึงสิ่งที่เป็นรูปธรรม (concrete) สังเกตเห็นได้และที่เป็นนามธรรม (abstract)
 มองเห็นไม่ได้ แต่ก็เป็นสิ่งที่มีอยู่ในรูปธรรม เช่น การประกอบพิธีทางศาสนา การสมรส การ
 ดำเนินในกิจการปกครองและการเมือง เช่น การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเปลี่ยนรัฐบาล

และอื่น ๆ ส่วนในด้านที่เป็นนามธรรมก็คือ สิ่งที่เป็นที่สถานสังคมต่าง ๆ ซึ่งมีมนุษย์อยู่แน่นอนว่ามีอยู่ แม้จะมิได้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรก็ตาม

สรุปแล้ว สถาบันสังคม หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการรวมกลุ่มในสังคมอย่างมีระเบียบ และมีความมั่นคง โดยที่สมาชิกส่วนใหญ่ในสังคมของรับปฏิบัติ เพื่อประโยชน์ร่วมกัน

สถาบันสังคมที่สำคัญ

สถาบันสังคมมีมาก ในหนังสือกล่าวถึง สถาบันสังคมที่สำคัญเพียง 5 สถาบัน ได้แก่

1. สถาบันครอบครัว
2. สถาบันการปกครอง
3. สถาบันศาสนา
4. สถาบันการศึกษา
5. สถาบันเศรษฐกิจ

1. สถาบันครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันสังคมที่สำคัญที่สุด เพราะถือได้ว่าเป็นสถาบันมูลฐานของสังคมที่มีความลงหนักที่สุด มนุษย์ทุกคนอยู่ในสถาบันครอบครัว เนื่องจากเป็นสังคมกลุ่มแรกที่มนุษย์จะต้องสัมผัสเกี่ยวข้องกับตั้งแต่แรกเกิด สถานภาพต่าง ๆ ของมนุษย์ตั้งแต่กำเนิด ชื่อ และสกุล ก็ได้จากสถาบันครอบครัวทั้งสิ้น

ความหมายของครอบครัว

เบอร์เกส และ ล็อก (Burgess and Locke) ว่างถึงใน ศุภตรา สุภาส, 2521 : 96) ในคำจำกัดความของครอบครัวว่าจะต้องมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ

1. ครอบครัวประกอบด้วยบุคคลที่สามารถรวมกันโดยการสมรส หรือความผูกพันทางสายโลหิต หรือการมีบุตรบุญธรรม
2. สมาชิกของครอบครัวอยู่รวมกันภายในครัวเรือนเดียวกัน หรือบางครั้งอาจแยกไปอยู่ต่างหาก
3. ครอบครัวเป็นหน่วยของการติดต่อโต้ตอบระหว่างบุคคล เช่น สามี-ภรรยา พ่อ-แม่-ลูก เป็นต้น โดยสังคมนแต่ละแห่งจะกำหนดบทบาทของแต่ละครอบครัว ซึ่งขึ้นอยู่กับประเพณีของสังคมนั้นแต่ละแห่ง

4. ครอบครัวถ่ายทอดค่านิยมวัฒนธรรม โดยสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้รับแบบและถ่ายทอดความประพฤติในการปฏิบัติต่อกัน

ประเภทของครอบครัว

โดยทั่วไปครอบครัวแบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ

1. ครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) เป็นครอบครัวที่ประกอบด้วยสามี ภรรยาและบุตร จัดเป็นครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กันใกล้ชิดที่สุดและมีอิสระ แต่จัดเป็นครอบครัวที่ต้องหางเห็นจากญาติพี่น้องซึ่งอาจทำให้เกิดความวุ่นวายและขาดความอบอุ่นได้

2. ครอบครัวขยาย (Extended Family) เป็นครอบครัวที่ประกอบด้วยครอบครัวเดี่ยวหลายครอบครัวรวมกันและอาจมีญาติพี่น้องอื่น ๆ อยู่รวมภายในบ้านเดียวกันหรือเขตบ้านเดียวกัน สมาชิกที่มีอาวุโสสูงสุดจะเป็นหัวหน้าครอบครัวคอยดูแลทุกข์สุขของสมาชิกอื่น ๆ เป็นลักษณะครอบครัวที่อบอุ่นแต่ขาดความเป็นอิสระ

หน้าที่ของครอบครัว

1. สร้างสรรค์สมาชิกใหม่ให้แก่วงศ์
2. อบรมเลี้ยงดูสมาชิกใหม่ให้เจริญเติบโตขึ้นในสังคมและรู้จักระเบียบของสังคม
3. ทำหน้าที่สนองตอบต่อความพึงพอใจแก่บุคคลในครอบครัว ได้แก่ การบำบัดความต้องการทางเพศระหว่างสามีภรรยา การให้ความรักความอบอุ่นระหว่างสามีภรรยา พ่อแม่ลูก เป็นต้น
4. กำหนดตำแหน่ง บทบาทและสถานภาพในสังคม เช่น สถานภาพโดยกำเนิด การใช่ชื่อ-สกุล สัญชาติ หรือฐานะทางเศรษฐกิจ-สังคม เป็นต้น
5. หน้าที่ทางเศรษฐกิจ ในสังคมชนบทและสังคมแบบดั้งเดิม ครอบครัวจะเป็นหน่วยการผลิตทางเศรษฐกิจ เช่น การทำเกษตรกรรม ปัจจุบันหน้าที่การผลิตของครอบครัวลดลง แต่พ่อแม่ยังคงเป็นบุคคลที่หาเงินทองมาเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวและนำเงินไปใช้ในการบริโภคภายนอกต่าง ๆ

บรรทัดฐานคำคัญของสถาบันครอบครัว

1. การเลือกคู่สมรส สังคมแต่ละสังคมจะกำหนดบรรทัดฐานในการเลือกคู่สมรสต่างกัน สังคมสมัยก่อนมักยึดถือการยินยอมจากบิดามารดา ปัจจุบันจะมีอิสระในการเลือกคู่สมรสมากขึ้น แต่จุดหมายสำคัญของการเลือกคู่สมรส คือ การผลิตสมาชิกใหม่แก่สังคม

2. การควบคุมการสมรส ในทุกสังคมจะมีจารีตและข้อบังคับเกี่ยวกับการสมรส ส่วนใหญ่ขอห้ามการสมรสกับเป็นลักษณะของ Incest Taboo หรือการสมรสระหว่างบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดทางสายเลือด เช่น ระหว่างบิดาหรือมารดากับบุตร และระหว่างพี่น้อง เป็นต้น

3. การหย่าร้าง ของสังคมห้ามคู่สมรสหย่าร้างจนกว่าจะตายจากกัน บางสังคม การหย่าร้างต้องได้รับอนุญาตจากสถาบันศาสนา แต่ในปัจจุบันสถาบันการปกครองจะเข้ามาเกี่ยวข้อง ควบคุมการหย่าร้างและการจัดเลี้ยงหรือสินชอ คู่สมรสที่ประสงค์จะหย่าร้าง

4. บรรทัดฐานอื่น ๆ ในครอบครัว โดยทั่วไปสถาบันการปกครองจะมีความสำคัญในการกำหนดระเบียบต่าง ๆ ของครอบครัว เช่น การควบคุมวัยในการสมรส การออกกฎหมายควบคุมจำนวนบุตร ควบคุมการทำแท้ง ควบคุมภาระหน้าที่ของบิดา มารดา หรือบุตร หรือของบุตร ต่อบิดา มารดา เป็นต้น

ลักษณะทั่วไปของครอบครัวไทย

ครอบครัวในสังคมไทยมีลักษณะโดยทั่วไปดังนี้

1. ประเภทของครอบครัว มักเป็นลักษณะครอบครัวเดี่ยว (nuclear family) อันประกอบด้วย สามี ภรรยา และบุตร แต่อาจจะมีคนโต ลูกพี่ลูกน้องมาอาศัยอยู่บ้าง นอกจากนี้ก็อาจมีลักษณะของครอบครัวขยายปะปนอยู่บ้าง โดยเฉพาะครอบครัวของคนไทยที่มีเชื้อสายจีน

2. ลักษณะของคู่เดียวเมียเดียว (Monogamy) คนไทยปัจจุบันนิยมมีคู่สมรสแบบคู่เดียวเมียเดียว ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1445 ซึ่งอนุญาตให้ชายหรือหญิงจดทะเบียนสมรสได้กับคู่สมรสเพียงคนเดียว แต่ยังมีชาวไทยส่วนหนึ่งที่ยังนิยมมีคู่สมรสแบบคู่เดียวหลายเมีย โดยมีภรรยาหลายคนที่ไม่ถูกต้องกฎหมาย

3. คู่สมรสไทยส่วนใหญ่จะแยกบ้านออกจากอยู่อย่างอิสระ ไม่อยู่ร่วมกับครอบครัวเดิมของตน

4. คนไทยส่วนใหญ่นิยมสมรสนอกตระกูล (Exogamy) โยนิยมสมรสกับคนในสกุลเดียวกัน

5. ระบบเครือข่ายของครอบครัวไทย ถือว่าญาติทั้งฝ่ายบิดาและมารดาที่มีความสำคัญเท่าเทียมกัน ครอบครัวไทยมีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตเหนียวแน่น มีการติดต่อเชื่อมโยงกันอย่างสม่ำเสมอในระหว่างเครือญาติ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตรจะผูกพันกันมากที่สุด

6. ผู้นำในครอบครัว สังคมไทยสมัยก่อน โดยเฉพาะสังคมไทยในชนบทจะถือสามีเป็นใหญ่ มีการะหน้าที่เป็นผู้นำและผู้ตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ของครอบครัว แต่ปัจจุบันผู้หญิงเริ่มได้รับการศึกษาสูงขึ้น วัฒนธรรมตะวันตก เข้ามามีอิทธิพลมากขึ้น ภรรยาจึงเริ่มมีบทบาทในครอบครัวมากขึ้น สามี-ภรรยาจึงเริ่มมีความสำคัญเท่าเทียมกัน

7. ครอบครัวไทยมีขอบข่ายแห่งเครือญาติที่มีความสัมพันธ์กันทางสายโลหิต ในฐานะบิดาหรือมารดากับบุตร พี่น้องร่วมบิดามารดา หรือร่วมบิดาหรือมารดา

2. สถาบันการปกครอง

สถาบันการปกครองจัดเป็นสถาบันเก่าแก่ที่มีความสำคัญต่อทุกสังคม เพราะเป็นหน่วยของการควบคุมทางสังคม ซึ่งมีความจำเป็นในการนำ ประสาน ปกครองและกำจุนสถาบันทั้งหลาย โดยการใช้อำนาจหมายควบคุมเพื่อกำหนดให้กิจกรรมหรือกิจการต่าง ๆ ดำเนินไปตามขอบเขตที่เหมาะสม ช่วยให้บุคคลดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีสันติสุข ช่วยสร้างดุลยภาพระหว่างเสรีภาพกับการควบคุมเพื่อความมั่นคงของชีวิตบุคคลและการดำรงอยู่ของสังคม

โครงสร้างของสถาบันการปกครอง

ในสังคมแบบเผด็จการยังไม่มีการสร้างที่เด่นชัดของสถาบันการปกครอง เพราะส่วนใหญ่การปกครองมักรวมอยู่กับสถาบันครอบครัว ต่อมาเมื่อสังคมขยายขึ้น โครงสร้างของสถาบันการปกครองจึงเริ่มเด่นชัดขึ้น

ปัจจุบันโครงสร้างพื้นฐานของสถาบันการปกครองขึ้นอยู่กับอำนาจในสังคม 3 ส่วน ได้แก่ องค์การต่าง ๆ ที่ดำเนินการในการใช้อำนาจ ดังนี้

1. อำนาจนิติบัญญัติ ได้แก่ การสร้างกฎหมายเพื่อควบคุมบังคับให้สมาชิกปฏิบัติตาม
2. อำนาจบริหาร ได้แก่ การบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายแห่งการอยู่ร่วมกัน

ของสมาชิกในสังคม

3. อำนาจตุลาการ ได้แก่ อำนาจในการตีความกฎหมายที่เป็นบังคับ หรือข้อขัดแย้ง
ต่อแนวปฏิบัติของสมาชิก

สถาบันการปกครองที่สำคัญ

สถาบันการปกครองโดยทั่วไป ได้แก่

1. รัฐบาล คือ สถาบันที่เป็นรูปธรรม ซึ่งแยกออกเป็น

1.1 โครงสร้างหรือองค์การ มีอำนาจชอบธรรมในการปกครอง ได้แก่ สถาบัน
พระมหากษัตริย์หรือสถาบันประมุขประเภทต่าง ๆ สภานิติบัญญัติ คณะรัฐบาล ศาล และองค์การ
ประเภทอื่น ๆ เช่น กระทรวง หน่วยงาน

1.2 หน้าที่หรือกระบวนการ หลายถึงกระบวนการในการปกครอง หน้าที่ปกครอง
รักษาความสงบเรียบร้อย ควบคุมให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย

1.3 องค์บุคคล รัฐบาลต้องประกอบด้วยคณะบุคคล ซึ่งมีตำแหน่งในองค์การ
ปกครองและทำหน้าที่ในการปกครอง เช่น นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี ผู้พิพากษาศาลสูง สมาชิก
รัฐสภา ข้าราชการทั่วไป

2. สถาบันอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลและการปกครอง ได้แก่ รัฐ อำนาจ
อำนาจปกครอง ความชอบธรรม และการเมือง

รัฐ หมายถึง องค์กรทางการเมืองสำคัญของสังคม ประกอบด้วย อาณาเขต ประชากร
อำนาจอธิปไตย และรัฐบาล

อำนาจ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดมีอิทธิพลเหนือ
พฤติกรรมของบุคคลอื่นหรือกลุ่มบุคคลอื่น ทำให้พฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มนั้นต้องดำเนินไปตามแนวทาง
ที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลอิทธิพลปรารถนา

การใช้อำนาจอาจทำได้ 3 วิธี คือ

(1) ใ้กำลังบังคับ ได้แก่ การลงโทษทางฆหลวงโทษต่าง ๆ ที่มีอยู่

(2) การสั่งการ หรือ การบังคับบัญชา เช่น รัฐบาลสั่งการ หรือบังคับประชาชน

ขอแม้มันจะมีลูก

(3) การดำเนินการ คือ การใช้ความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจของผู้อื่นให้อยู่ในวิธีเห็นของตน เช่น การโฆษณาชวนเชื่อ การหาเสียงเลือกตั้ง

อำนาจปกครอง หมายถึงอำนาจอันชอบธรรม มีลักษณะดังนี้

- (1) เป็นที่ยอมรับของผู้ที่อยู่ในอำนาจ
- (2) ผู้ที่อยู่ในอำนาจถือว่าผู้ใช้อำนาจมีความชอบธรรมในการมีและการใช้อำนาจ

ความชอบธรรม หมายถึง ความถูกต้องหรือการยอมรับว่าถูกต้องซึ่งเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์หรือความเห็นของประชาชน วัฒนธรรมนิยมประชาธิปไตย การสืบสกุล หลักปรัชญาหรือความเชื่อ การใช้อำนาจยังชีพ การกล่าวอ้าง หลักนิติธรรมและเหตุผล หรือบุคลิกภาพพิเศษของผู้ปกครองประเทศ

การเมือง อาจมีความหมายเป็น 3 อย่าง คือ

- (1) กระบวนการที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งของประชาชนสามารถกำหนดตัวผู้นำ (รัฐบาล) และนโยบายการปกครองได้
- (2) กระบวนการในการแปรความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ของประชาชนให้กลายเป็นข้อตกลงและนโยบาย
- (3) กระบวนการของการแข่งขันหรือการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการกำหนดหรือก่อตั้งตัวบุคคลหรือคณะบุคคล เพื่อทำหน้าที่ปกครองและกำหนดนโยบายของรัฐบาล

หน้าที่ของสถาบันการปกครอง

สถาบันการปกครองแยกหน้าที่ออกเป็น 2 ด้าน คือ

1. หน้าที่ภายใน (Internal function) ได้แก่

- 1.1 สร้างระเบียบกฎเกณฑ์และสังคม โดยองค์กรที่ดำเนินการสร้างกฎหลาย เช่น การออกกฎหมายประเภทต่าง ๆ
- 1.2 วินิจฉัยข้อขัดแย้งระหว่างสมาชิกในสังคมตามกระบวนการยุติธรรม โดยองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ
- 1.3 บริหารงานเพื่อให้เกิดผลแก่สมาชิกในทางปฏิบัติ โดยองค์กรต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารเฉพาะด้าน

2. หน้าที่ภายนอก (External function) ได้แก่

2.1 การป้องกันภัยจากการถูกรุกรานภายนอก มักจะใช้หลักการทำสงคราม

และการทูต

2.2 การสร้างความสำคัญของชาติเพื่อให้อำนาจอื่น ๆ ยอมรับ ตลอดจนความร่วมมือ
กันต่าง ๆ ระหว่างชาติ

บรรทัดฐานสำคัญของสถาบันการปกครอง

1. การมีสัญชาติ เป็นส่วนที่ช่วยเสริมสร้างให้สมาชิกมีระบบความสัมพันธ์ในสถาบันการ
ปกครองโดยตรง ทำให้สมาชิกมีสถานภาพเป็นพลเมืองของประเทศนั้น ๆ
2. การมีระบบพรรคการเมือง ได้แก่ การรวมกลุ่มของผู้ที่มีความสนใจการเมือง
โดยมีวัตถุประสงค์ส่งเสริมร่วมกันในการปกครอง เพื่อควบคุมการบริหารของรัฐ อาจใช้ระบบพรรคเดียว
สองพรรคหรือหลายพรรคตามบรรทัดฐานของแต่ละสังคม
3. การเลือกตั้งและลงมติ สมาชิกในสังคมน่าจะเลือกผู้เข้ามาทำหน้าที่ปกครอง หรือ
ลงมติในปัญหาต่าง ๆ โดยมีเสรีภาพเต็มที่ หรือโดยอยู่ในขอบเขตที่กำหนด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบรรทัดฐาน
ทางการเมืองของแต่ละสังคมแต่ละประเทศ
4. ระบบราชการ เป็นการจักรเย็บขององค์กรของสังคมปัจจุบัน โดยกำหนดสถานภาพ
บทบาทหรือหน้าที่ของสมาชิกในองค์กรอย่างชัดเจน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอุดมคติของแต่ละตำแหน่งหน้าที่
5. การรวมอำนาจและการกระจายอำนาจ สังคมปัจจุบันรัฐบาลบริหารประเทศโดยใช้
วิธีดำเนินการ 2 แบบ คือ การรวมอำนาจและการกระจายอำนาจ หากสถาบันการปกครองประกอบด้วย
ตัวขององค์กรที่เป็นศูนย์กลางควบคุมและกำหนดนโยบายหลักในสังคม เรียกว่า รวมอำนาจ แต่หาใช่อิสระ
แก่องค์กรปกครองท้องถิ่นที่จะดำเนินการบริหาร โดยเฉพาะในขอบเขตที่กำหนดให้ ถือเป็น การกระจาย
อำนาจ

รูปแบบการปกครอง

โดยทั่วไปการปกครองสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายรูปแบบ เช่น ราชาธิปไตย กษัตริย์ไทย
ประชาธิปไตย แต่กิจการ ฯลฯ แต่รูปแบบการปกครองที่สำคัญในสังคมปัจจุบันมีอยู่ 2 รูปแบบ คือ

1. ประชาชนไทย ได้แก่ การปกครองโดยประชาชนจำนวนมากหรือประชาชนส่วนใหญ่ หรือการที่ประชาชนมีอำนาจปกครองตนเอง
2. เผด็จการ ได้แก่ การปกครองซึ่งอำนาจในการปกครองตกอยู่กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มบุคคลใดกลุ่มบุคคลหนึ่ง หรือชนชั้นใดชนชั้นหนึ่ง หรือสัญชาติใดสัญชาติหนึ่ง หรือเชื้อชาติใดเชื้อชาติหนึ่ง

การปกครองของสังคมไทย

การปกครองของสังคมไทยในขั้นนี้จะเริ่มตั้งแต่สมัยสุโขทัย เป็นต้นมา ซึ่งมีลักษณะการปกครองที่เด่น ๆ ดังนี้

1. สมัยสุโขทัย มีลักษณะแบบพ่อปกครองลูก (Paternalism) เปรียบกับข้าราชการบริหารเสมือนลูกในครอบครัว การจัดระเบียบการปกครองแยกเป็น 2 เขต คือ
 - 1.1 เขตราชธานี ได้แก่ เมืองสุโขทัย และหัวเมืองชั้นใน
 - 1.2 เขตเมืองพระยามหานคร ได้แก่ หัวเมืองชั้นนอก และเมืองประเทศราช
2. สมัยอยุธยา การปกครองสมัยแรกยังใช้แบบพ่อปกครองลูก แต่มีการปรับปรุงระบอบการปกครองดังนี้

2.1 การปกครองหัวเมืองชั้นใน จัดเป็นจตุสดมภ์ตามแบบรวม คือ

- (1) เวียง ดูแลความสงบภายใน
- (2) คลัง ดูแลเรื่องการเงินและภาษีอากร
- (3) วัง รับผิดชอบงานในพระราชวัง
- (4) นา รับผิดชอบเกี่ยวกับการเกษตรทั่วไป

2.2 การปกครองหัวเมืองชั้นนอก หรือเมืองพระยามหานคร และรวมถึงเมืองประเทศราช

ต่อมาในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ได้ปรับปรุงรูปแบบการปกครองโดยแยกการบริหารราชการเป็น

- (1) ฝ่ายพลเรือน มีสมุหนายกรับผิดชอบกิจการด้าน เวียง วัง คลัง นา
- (2) ฝ่ายทหาร มีสมุหนายกหรือรับผิดชอบกิจการทหารและการป้องกันประเทศ

เช่น กรมวัง กรมมา และกรมทหารราบ ฯลฯ

จากฐานะการปกครองที่เปลี่ยนไปในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ทำให้ความ
สัมพันธ์อันพอ-คู่ เปลี่ยนไปเป็น ฉันทนาย-ชาว พระมหากษัตริย์กลายเป็นผู้ทรงอำนาจและมีลักษณะเป็น
สมมติเทพ การปกครองจึงเปลี่ยนไปเป็นระบอบเทวสิทธิ์ หรือสมบูรณาญาสิทธิราช สืบมาจนถึงสมัย
รัตนโกสินทร์ตอนต้น

3. สมัยรัตนโกสินทร์ แบ่งเป็น 3 ช่วง คือ

3.1 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ถึง พระบาทสมเด็จพระ
พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การปกครองเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช เช่นเดียวกับสมัยอยุธยาตอนปลาย

3.2 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิรูปการปกครองส่วนกลาง
ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยในส่วนกลาง กำกับแก้ไขกระทรวงต่าง ๆ ขึ้นรับผิดชอบงานต่าง ๆ
กัน 12 กระทรวง ส่วนภูมิภาคจัดให้มีการปกครองส่วนท้องถิ่นของแต่ละอำเภอปกครองกันเป็นเมือง
(จังหวัด) และกำหนดให้ตั้งสุขาภิบาลและตำบลด้วย สำหรับส่วนท้องถิ่นกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการ
บริหารท้องถิ่นของตน โดยแยกออกเป็น สุขาภิบาล 2 ประเภท คือ สุขาภิบาลกรุงเทพฯ ๑ กับ
สุขาภิบาลหัวเมือง

การปฏิรูปการปกครองในสมัยรัตนโกสินทร์ 5 ปี จัดเป็นการวางรากฐานการ
ปกครองตามระบอบประชาธิปไตย เพราะมีการเลิกทาส การปฏิรูปการบริหารราชการ และส่งเสริม
การศึกษา ฯลฯ

3.3 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชกรณียกิจ
เปลี่ยนแปลงการปกครองจากรบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยมีสถาบัน
สำคัญอันเป็นองค์ประกอบของการปกครองตามระบอบนี้ ดังนี้

(1) สถาบันพระมหากษัตริย์ มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศ
โดยทรงใช้อำนาจอธิปไตย ดังนี้คือ ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติผ่านรัฐสภา อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี
อำนาจตุลาการทางศาล

สิทธิและพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตย
มี 3 ประการ คือ

- สิทธิที่จะให้คำเตือนอย่างเร่งด่วน ปรากฏแก่รัฐบาล รัฐสภา ศาล
หรือองค์กรอื่น ๆ ถ้าทรงเห็นว่าการกระทำขององค์กรต่าง ๆ อาจก่อให้เกิดผลเสียหาย การเตือน
นี้ฝ่ายถูกเตือนอาจจะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ได้

- สิทธิที่จะได้รับทราบเรื่องราวต่าง ๆ ในฐานะของรพช ปร ชมช
คังนั รัฐบาล หรือวงครตาง ๆ จึงมีหน้าที่ดววยรายงานโพรงทราบความเคลื่อนไหวและ
สถานการณ์ตาง ๆ ในบานเมือง เพื่อจะไดพร งวินิจฉัยหรือให้คำแนะนาคักเตือนแก่รัฐบาล หรือ
ผู้รับผิดชอบต่อไป

- สิทธิที่จะร ะราชทานคำปรึกษาหารือ ในกรณีรัฐบาลมีปัญหาดานตาง ๆ
คณะรัฐมนตรีอาจนำความขึ้นกราบบังคมทูล เื่อขอพระราชทานหรือบรมราชวินิจฉัย แต่การปฏิบัติ
ตามหรือบรมราชวินิจฉัยนั้นขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของคณะรัฐมนตรี

(2) รัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี เป็นผู้บริหาร งานของ ประเทศ
ทำหน้าที่ดำเนินกิจการต่าง ๆ เพื่อนำมาซึ่งสุขุมบำรุงสุขประชาชน วางนโยบายบริหารราชการแผ่นดิน
เสนอร่างพระราชบัญญัติต่อสภา คราหรือราชกำหนด ฯลฯ

(3) รัฐสภา เป็นองครที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ ทำหน้าที่บัญญัติกฎหมายเพื่อใช้
บริหารและปกครอง ประเทศ ตลอดจนควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล รัฐสภาแบ่งเป็น
2 ประเภท คือ

- สภาเดียว เป็นสภาที่มาจาก การแต่งตั้งทั้งหมด สามารถปฏิบัติงานได้
รวดเร็ว เพราะไม่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับการใช้อำนาจนิติบัญญัติ

- สภาคู่ เป็นสภาที่มาจาก การเลือกตั้งเรียกว่า สภาผู้แทนราษฎร
ส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งมาจาก การแต่งตั้ง เรียกว่าวุฒิสภา

(4) ศาล มีอำนาจพิจารณาคดีภาคกลางคดีซึ่งดำเนินไปตามกฎหมายและใน
พระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ ศาลแบ่งเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา

แนว โนมการ เปลี่ยนแปลงของสถาบันการปกครอง

1. สังคมปัจจุบันมีแนว โนมเป็นสังคมพหุนิยม (Pluralist Society) คือ
ประกอบด้วยแหล่งอำนาจหลาย ๆ แหล่ง นอกเหนือจากอำนาจของรัฐ เช่น กลุงหรือองครทาง
เศรษฐกิจ กลุ่มศาสนา องค์กรนักศึกษา ฯลฯ แหล่งอำนาจเหล่านี้จะมีแนว โนมที่ก่อให้เกิดความ
ขัดแย้งและเกิดการต่อสู้เพื่อขัดขวาง เป้าหมายระหว่างกลุ่มตาง ๆ และจะเป็นกลุ่มที่ถายอำนาจ
การปกครองไว้หากอยู่ในมือชนชั้นปกครองเดิม กลุ่มเดียว โดยจะเป็นถ่วงถ่วงระหว่างประชาชนกับ
รัฐบาล

2. สถาบันการปกครอง จะพิจารณาการควบคุมโครงสร้างสถาบันสังคมอื่น ๆ มากยิ่งขึ้น
3. สถาบันการปกครอง จะพิจารณาในการกำหนดโครงสร้างทางเศรษฐกิจของสังคม ซึ่งมีข้อโต้แย้งกับระหว่างระบอบทุนนิยมและระบอบสังคมนิยม

3. สถาบันศาสนา

เสรีเยร์ โทเกส (25๑๒ : 11) กล่าวว่า ศาสนาหมายถึงคำสั่งสอนของศาสนาที่ประกาศและตั้งศาสนานี้ขึ้น เพื่อแนะแนวทางให้แก่ผู้ที่ปรารถนาความสุข ถึงปฏิบัติตามหลักที่สั่งไว้

ศาสนาเป็นที่มาของกานินิยม บรรทัดฐานและวัฒนธรรมของมนุษย์ในสังคม ศาสนามีความสัมพันธ์กับมนุษย์ตลอดเวลา ทั้งนี้ เพราะศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์ คุ้มครองคนให้หลุดพ้นจากความกลัวในสิ่งต่าง ๆ สั่งสอนแนะนำไปในหนทางที่ถูกต้องแท้จริงในเหตุผลของชีวิต และก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ชุมชนในที่สุด

ลักษณะและหน้าที่ของสถาบันศาสนา

1. ลักษณะของสถาบันศาสนา มีดังนี้
 - 1.1 ความเชื่อ เกิดจากความศรัทธาในคำสั่งสอนของศาสนา
 - 1.2 พิธีกรรม เป็นสิ่งที่มีปฏิบัติไว้ในศาสนา เช่น การสวด การอดอาหารในวิธีทางศาสนา ฯลฯ
 - 1.3 ความรู้สึก เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรม ขึ้นอยู่กับลักษณะการสอนของแต่ละศาสนาด้วย เช่น ความรู้สึกกลัว เคารพยำเกรง ฯลฯ
 - 1.4 พฤติกรรมที่แสดงออก เช่น การปฏิบัติทางศาสนา ได้แก่ การไปวัด การไปโบสถ์ การแต่งงานตามพิธีทางศาสนา ฯลฯ
 - 1.5 สัญลักษณ์ แต่ละศาสนาจะมีสัญลักษณ์แตกต่างกันไป เช่น พระพุทธรูป เป็นสัญลักษณ์ของชาวพุทธ ไมกางเขน เป็นสัญลักษณ์ของศาสนาคริสต์ เป็นต้น
2. หน้าที่ของสถาบันศาสนา มีดังนี้
 - 2.1 สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแก่สังคม ทั้งนี้ เกิดจากสมาชิกในสังคมมีความเชื่อและยึดมั่นอยู่ในศาสนาเดียวกัน ทำให้มีพฤติกรรมและกานินิยมไปในบรรทัดฐานเดียวกัน

2.2 การควบคุมทางสังคม คือ ศาสนา เป็นเครื่องควบคุมมาตรฐานความประพฤติของสมาชิกในสังคม โนมนาว โหสมาศิก เกิดความเลื่อมใสศรัทธา ผู้ใดละเมิดหรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนออกจากบรรทัดฐานทางศาสนา จะได้รับการต่อต้านจากสมาชิกอื่น ๆ

2.3 การสนองตอบความต้องการทางจิตใจของสมาชิกในสังคม สถาบันทางศาสนา จะช่วยสร้างความมั่นคงทางจิตใจแก่สมาชิก ให้สามารถเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นและดำเนินชีวิตอยู่ได้ ซึ่งถือว่าเป็นความจำเป็นประการหนึ่งในชีวิตมนุษย์

2.4 การสนองต่อสถาบันสังคมอื่น ๆ ในฐานะเสมือนกลไกสำคัญในการควบคุมทางสังคม และก่อหนุนให้ระบบความสัมพันธ์ของสถาบันอื่น ๆ ในสังคมมีระเบียบแบบแผน

2.5 หน้าที่ ที่เกี่ยวข้องกับ โครงสร้างของสังคม ศาสนาจะมีสภาพและอิทธิพลต่อโครงสร้างสังคมมาก เช่น ศาสนาใดที่มีศักดิ์ ความเชื่อ และความเหา เข้มกับสังคมนั้นจะให้ความเสมอภาคแก่สมาชิกในสังคม เป็นต้น

2.6 สถาบันทางศาสนาอาจเป็นแหล่งก่อให้เกิดการสมาคมและนันทนาการในหมู่ประชาชน เช่น จีรีท่าบุญ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างไกลบิคในหมู่ประชาชน เกิดการรื่นเริงต่าง ๆ อันเนื่องจากการทำบุญ

ประโยชน์ของสถาบันศาสนา

สถาบันศาสนาเป็นประโยชน์ต่อสังคมมาก สรุปได้ดังนี้

1. เป็นที่พึ่งและยึดเหนี่ยวทางจิตใจ
2. ใหญ่ดูแลสงเคราะห์และช่วยให้อุบัติการกระทำดี
3. ก่อให้เกิดความสงบสุขทางสังคม
4. ปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้อง

4. สถาบันการศึกษา

เอควินซ์ ณ กลาง (2514 : 2) ให้ความหมายของการศึกษาว่า หมายถึง การสร้างสมและการถ่ายทอดความรู้ ประสมการของมนุษย์เพื่อการแก้ปัญหาและยังให้เกิดความเจริญ การศึกษามีความจำเป็นต่อเนื่องและคงการเปลี่ยนแปลงแก่ไซระบบอยู่เสมอ การศึกษามีความหมายกว้างไกลและลึกกว่าการเรียนหนังสือและการไปโรงเรียน การศึกษาก่อให้เกิดความเจริญทาง

หรือปัญญา จิตใจ สติ และผลานามัย การศึกษาคำเนืออยู่เป็นล่ำเป็นสันในสถานศึกษา การศึกษาไม่ใช่การเรียนรู้เพื่อหาวิชา แต่เป็นการเรียนให้เกิดความคิด การศึกษาเป็นการโน้มน้าวทำให้บุคคลเกิดความประจักษ์ใจและเพิ่มความสามารถของคนให้รู้ว่า ตนทำอะไร ได้มากกว่าการฝึกอาชีพเฉพาะอย่าง

ความมุ่งหมายของการศึกษา

ความมุ่งหมายของการศึกษาขึ้นอยู่กับปรัชญาการศึกษาของแต่ละสังคม อย่างไรก็ตามความมุ่งหมายที่สำคัญของการศึกษามักจะครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. สร้างความรู้สึก เจตคติ วิธีการและลักษณะนิสัยที่ดี เพื่อเป็นรากฐานให้บุคคลได้พัฒนาความสามารถของตน
2. ส่งเสริมและสร้างสำนึกในความรับผิดชอบต่อการปกครองประเทศ ส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นรูปแบบหนึ่งของการปกครอง
3. สนองความต้องการหรือความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ การศึกษาเป็นหนทางหนึ่งที่ทำให้คนแสวงหาสิ่งที่ตนต้องการได้
4. เตรียมบุคคลให้สามารถเผชิญกับปัญหาและเหตุการณ์ด้วยสติปัญญา ใฝ่หัดและสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป
5. ส่งเสริมให้การศึกษาที่มีคุณภาพหรือมีมาตรฐาน

หน้าที่ของสถาบันการศึกษา

สถาบันการศึกษามีหน้าที่โดยตรง คือ การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ซึ่งแยกได้เป็น

1. การถ่ายทอดบรรทัดฐานวัฒนธรรม ตลอดจนความเชื่อและทัศนะต่าง ๆ อันจำเป็นแก่ภาวะการเป็นสมาชิกของสังคม
2. การสร้างบุคลิกภาพทางสังคม (Social personality) แก่สมาชิก เพื่อให้สมาชิกสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

นอกจากหน้าที่ข้างต้นดังกล่าวแล้ว สถาบันการศึกษายังมีหน้าที่มุ่งในด้านอื่น ๆ อีก คือ

1. การเลือกคุณสมบัติ สถาบันการศึกษาจะเป็นสถานที่ที่ช่วยให้สมาชิกในสังคมได้มีโอกาสรู้จักเพื่อนต่างเพศในสถาบันของตน ทำให้มีโอกาสพิจารณาคุณสมบัติที่เหมาะสม

2. ขบวนการดำเนินงานทางเศรษฐกิจ การวางแผนจัดการศึกษาที่สอดคล้องใหม่ความสัมพันธ์สอดคล้องกับความต้องการแรงงานทางเศรษฐกิจในสังคมนั้นด้วย สถาบันการศึกษาจึงเกี่ยวข้องกับตลาดแรงงานในสังคม

3. การจัดลำดับขั้นทางสังคม การศึกษานอกจากจะมีผลต่อการกำหนดสถานภาพในการประกอบอาชีพ ยังมีส่วนสร้างเสริมรูปแบบการดำเนินชีวิตของบุคคลตามระดับการศึกษาของตนด้วย สถาบันการศึกษาจึงมีบทบาทต่อการจัดลำดับขั้นทางสังคม เพราะบุคคลที่มีการศึกษาสูงเพียงใดย่อมจะมีเกียรติในสถานภาพสังคมสูงตามไปด้วย

4. การเลื่อนขั้นทางสังคม สมาชิกของสังคมที่มีประสงค์ศึกษาสูงขึ้น จะได้มีโอกาสเลื่อนระดับขั้นในสังคมตามไปด้วย

บรรทัดฐานของสถาบันการศึกษา

บรรทัดฐานของสถาบันการศึกษาขึ้นอยู่กับปรัชญาการศึกษาที่สังคมนั้นยึดถือ ปรัชญาการศึกษาที่แต่ละสังคมยึดเป็นหลักในการจัดการศึกษานั้น แบ่งได้เป็น 2 แนวใหญ่ ๆ คือ

1. แนวที่ให้ความสำคัญของรัฐหรือสังคม การจัดการศึกษาแนวนี้จะใช้วิธีการปลูกฝังให้สมาชิกมีความยึดมั่นและอุทิศตนต่อสังคม จึงเน้นระเบียบ กฎเกณฑ์ และวินัยของสังคม การจัดการเรียนการสอนจะถูกควบคุมให้เป็นไปตามนโยบายแห่งรัฐ

2. แนวที่ให้ความสำคัญแก่บุคคล การจัดการศึกษาจะยึดหยุ่นตามความสนใจและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น องค์กรในท้องถิ่นมีอิสระในการจัดระบบการศึกษาของตนเอง หลักสูตรจะเปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อม

เนื่องจากสถาบันการศึกษาต้องเกี่ยวข้องกับสถาบันสังคมอื่น ๆ มาก สถาบันการศึกษาจึงมักต้องเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของสถาบันอื่น ๆ จึงจำเป็นต้องปรับปรุงบรรทัดฐานและระบบการศึกษาอยู่เสมอ

1.2 โครงสร้างของสมาชิกในสังคมเกี่ยวกับการผลิตและการกระจายผลผลิต ประกอบด้วยการกำหนดสภาพและบทบาทของงานในอาชีพต่าง ๆ

1.3 ระบบความเชื่อของสมาชิกในทางเศรษฐกิจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับค่านิยมทางวัฒนธรรมของสังคม

2. โครงสร้างในการผลิตของสถาบันเศรษฐกิจ ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม แต่ทั้งหมดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของการผลิต 4 ประการ คือ ที่ดิน แรงงาน ทุน และการจัดการ

3. โครงสร้างในการกระจายสินค้าและบริการของสถาบันเศรษฐกิจในสังคมที่มีการผลิต เพื่อยังชีพจะไม่มีการตลาด และระบบการคมนาคมขนส่ง แต่ในสังคมที่มีการแบ่งแยกบทบาทในการผลิตมากเพียงใด ความสามารถในการผลิตจะสูงมากขึ้นเพียงนั้น การกระจายสินค้าและบริการของสถาบันเศรษฐกิจก็จะยิ่งเพิ่มมากขึ้น

หน้าที่ของสถาบันเศรษฐกิจ

สถาบันเศรษฐกิจมีหน้าที่สำคัญ ๆ คือ

1. การผลิตและการกระจายผลผลิต รวมถึงการบริการในสังคม เพื่อให้สมาชิกในสังคมสามารถดำรงชีพอยู่ได้
2. การกำหนดสภาพและบทบาทของสมาชิกในสังคม
3. การจำแนกชนชั้นทางสังคม
4. การเป็นพื้นฐานอำนาจทางการเมืองในสังคม เพราะสถาบันเศรษฐกิจเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการเกิดกลุ่มผลประโยชน์ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างรากฐานอำนาจทางการเมืองของสมาชิกในสังคม

บรรทัดฐานสำคัญของสถาบันเศรษฐกิจ

บรรทัดฐานที่สำคัญของสถาบันเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับสถาบันทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ทรัพย์สิน สัญญาหรือนิติกรรม อาชีพ การแลกเปลี่ยน และตลาด ดังนั้น บรรทัดฐานสำคัญของสถาบันเศรษฐกิจจึงมีดังนี้

1. บรรทัดฐานเกี่ยวกับการครอบครองทรัพย์สินของสมาชิกในสังคม แบ่งได้เป็น
 - 1.1 สิทธิในการใช้ทรัพย์สิน สังคมจะกำหนดบรรทัดฐานใหญ่คลุมสิทธิในการใช้ทรัพย์สินที่ตนครอบครอง โดยเฉพาะทรัพย์สินในการบริโภค
 - 1.2 สิทธิในการควบคุมทรัพย์สิน โฉนด การกำหนดอำนาจในการควบคุมการใช้และการผลิตของสมาชิกจึงเป็นสิทธิของสถาบันการปกครอง
 - 1.3 สิทธิในการจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สิน ตามวิธีการที่สถาบันการปกครองกำหนดระเบียบวิธีการปฏิบัติ

2. บรรทัดฐานในการหาสัญญา คือ การหาข้อตกลงระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน ซึ่งอาจทำเป็นลายลักษณ์อักษร หรือไม่เป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องทำไปตามข้อกำหนดของสถาบันปกครอง

3. บรรทัดฐานเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของสมาชิกในสังคม สังคมจะกำหนดอาชีพที่เหมาะสมต่าง ๆ โดยมีการจำแนกตำแหน่งหน้าที่และคุณสมบัติของผู้ประกอบอาชีพนั้น ๆ

4. บรรทัดฐานเกี่ยวกับวิธีการแลกเปลี่ยนสินค้า สังคมปัจจุบันใช้เงินเป็นสื่อในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการต่าง ๆ ทำให้เกิดแนวในการแลกเปลี่ยนขึ้น ทั้งนี้โดยมีสถาบันปกครองเข้ามา บทบาทควบคุมระบบการแลกเปลี่ยนเพื่อความสมดุลทางเศรษฐกิจ

5. บรรทัดฐานเกี่ยวกับตลาด หมายถึงการนำสินค้าและบริการ ไปสู่ผู้บริโภค ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงทรัพย์สิน สัญญา และการอาชีพต่าง ๆ ให้ประสานเป็นระบบเดียวกัน ระบบการตลาดอาจมีทั้งลักษณะไม่ซับซ้อน คือ การค้าขายโดยตรงระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ ไปจนถึงการจัดระบบที่ซับซ้อนงากันในสังคม

แนว โน้มการ เปลี่ยนแปลงของสถาบัน เศรษฐกิจ

1. การแบ่งแยกชนชั้นระหว่างชาติ สถาบัน เศรษฐกิจของประเทศจะเป็นตัวกำหนดอำนาจทางการเมืองของประเทศนั้น ด้วยเหตุนี้จึงมีการยอมรับกันว่าประเทศต่าง ๆ ในโลก แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ตามอำนาจ เศรษฐกิจ คือ
 - กลุ่มที่ 1 เป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่มีอำนาจทาง เศรษฐกิจ ในระดับสูง

กลุ่มที่ 2 ไคแก ประเทศคอมมิวนิสต์ที่ไช่ รมย เศรษฐกิจแบบสังคมนิยม

กลุ่มที่ 3 ไคแก ประเทศที่พัฒนาการทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับต่ำและเป็นไปอย่าง
เชื่องช้า

2. การไช่ รมย เศรษฐกิจร่วมกันระหว่างชาติ เพราะปัจจุบันสถาบัน เศรษฐกิจในแต่ละ
ประเทศไม่อาจคงอยู่ได้อย่างโดดเดี่ยวภายในประเทศของตน แต่ต้องร่วมมือกันในระดับระหว่างชาติ
และต้องมีการรวมกลุ่มเพื่อรักษาผลประโยชน์ในการผลิตและการตลาดร่วมกัน

3. สถาบันเศรษฐกิจจะเป็นสถาบันสังคมนิยมที่สำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลในการกำหนดรูปแบบ
และโครงสร้างของสถาบันสังคมอื่น ๆ ตลอดจนการกำหนดวิถีการดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคม

6. ปัญหาสังคมไทย

สังคมไทยในยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและมีความเจริญเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ
ในอัตราที่รวดเร็ว ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากท้าวการณ และสิ่งแวดล้อมหลายสาเหตุด้วยกัน
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยฝ่ายศึกษาและวิจัยการใช้นโยบายสังคม
ได้เสนอเอกสารรายปีทางวิชาการที่รวบรวมสถิติและข้อมูลต่าง ๆ ติดต่อกันมาโดยตลอดในระยะ
ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2528 - 2531 โดยมุ่งเน้นกล่าวถึงท้าวการณของสังคมที่เป็นปัญหาและแนวทางการ
การแก้ไข สำหรับในปีล่าสุดคือปีงบประมาณ 2531 ได้สรุปออกมาว่าปัญหาที่ควรนำมาพิจารณา
และวิเคราะห์สำหรับสังคมไทยในระยะนี้แยกออกได้เป็น 3 ประเด็นหลักคือ ปัญหาการเป็นประเทศ
อุตสาหกรรมใหม่ ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ ปัญหาทางด้านการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็น
เป็นโครงสร้างหลักของปัญหาสังคมไทยที่ประสบอยู่ในขณะนี้ นอกจากนี้ก็เป็นประเด็นแห่งปัญหา
ปลีกย่อยอื่น ๆ ซึ่งยึดเยื่อเรอรั้งเป็นปัญหาที่กำลังรอการแก้ไขจากฝ่ายต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้
ด้วยดี ดังจะได้อธิบายโดยลำดับต่อไปนี้

ปัญหาการเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่กับผลกระทบตอสังคม

ในระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมา ได้ปรากฏคำใหม่คือคำว่านิคส์เซียนในสังคมไทย พร้อมกับมีการ
วิเคราะห์วิจารณ์ของบุคคลหลายฝ่ายหลายระดับว่าประเทศไทยสามารถจะเป็นนิคส์ไซด์หรือไม่
คำว่านิคส์เซียนเป็นคำที่นักวิชาการต่างประเทศบัญญัติขึ้นไว้นานแล้ว โดยย่อมาจากคำเต็มว่า

Newly Industrialized Countries แทนที่ซึ่งใคร่มีความสนใจจากสังคมไทย

ก็เพราะแนวนโยบายของรัฐและผู้นำในสังคมโคกลาวว่า โอกาสที่ประเทศไทยจะเป็นนิคมสัมมออยู่ไม่นานย
ที่เดียว

เบลลาบา บัลลัสซา โคโหคำนิยามไวเมื่อปี พ.ศ. 2524 ว่า การที่ประเทศไทยประเทศหนึ่ง
จะเป็นนิคมสัมมอที่มีระดับรายได้ต่อหัว ไม่น่ากว่า 1,110 เหรียญสหรัฐ ตามระดับราคาในปี 2524
และจะต่อมมีสัดส่วนของผลผลิตอุตสาหกรรมต่อสูงกวารอยละ 20 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ
ดังนั้นหากจะถือคำจำกัดความดังกล่าวเป็นเครื่องชี้ว่าประเทศไทยอยู่ในข่ายที่จะเป็นประเทศ
อุตสาหกรรมใหม่ใดหรือไม่ คำตอบก็คือ ขณะนี้ยังไม่เป็นไมได้เพราะรายได้ต่อหัวของประชากร
ของเรายังอยู่ห่างไกลมาก โดยในปี 2531 อยู่ในเกณฑ์ต่ำเพียงประมาณ 870 เหรียญสหรัฐเท่านั้น
เทียบกับระดับที่บัลลัสซา กำหนดไว้ในปี 2524 ปล่อยให้ในปัจจุบันจะคร่าว ๆ 1,800 แล้ว
จะเห็นว่ารายได้ต่อหัวของประเทศไทยยังต่ำกว่าเกือบเท่าตัว แต่อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่า
ในระยะ 3-4 ปีที่ผ่านมา เศรษฐกิจของประเทศไทยโดยขยายตัวเร็วมาก ทำให้ภาคอุตสาหกรรม
ต่างประเทศพากันจับตามองว่าประเทศไทยกำลังจะเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย เพราะ
จากมูลค่าอุตสาหกรรมส่งออกนั้นเป็นเครื่องแสดงว่า ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ประเทศไทยได้ส่ง
สินค้าอุตสาหกรรมไปสู่ตลาดโลกเป็นจำนวนมาก พร้อมทั้งผลิตภัณฑ์ที่เป็นฝีมือของคนไทย จากการ
ขยายตัวของสินค้าอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็วนี้ทำให้ในปี 2531 สัดส่วนของสินค้าอุตสาหกรรมส่งออก
คิดได้เป็นร้อยละ 65.00 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดสูงกว่าเกณฑ์ที่บัลลัสซา โคโหกำหนดไว้ จึงเป็นเหตุ
ให้ทางชาติหันมาสนใจในความสำเร็จทางด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมาก

ผลจากการพัฒนาประเทศไทยอย่างต่อเนื่องเป็นขั้นตอนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ในช่วงเวลาเกือบ 30 ปี ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสังคมหลายประการ เช่น ได้เปลี่ยนระบบ
สังคมไทยจากสังคมเกษตรมาเป็นสังคมอุตสาหกรรมและสังคมเมืองมากขึ้น และในทศวรรษข้างหน้า
คาดว่าจะมีคนอยู่ในสังคมเมืองมากขึ้นถึงร้อยละ 40 ของประชากรทั้งประเทศและในจำนวนนั้นกว่า
ร้อยละ 50 เป็นประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร ถึงแม้ถึงปี พ.ศ. 2543 คาดว่าความหนาแน่น
ของประชากรในเขตกรุงเทพมหานครอาจสูงถึง 4,100 คนต่อตารางกิโลเมตร และเมื่อมีคนอยู่
มากขึ้นย่อมเกิดปัญหามากขึ้นเป็นเงาตามตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาจากสิ่งแวดล้อม เช่น
อากาศเสีย น้ำเสีย ขยะ และของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม

อย่างไรก็ตามในเกือบทุกประเทศนั้นก่อนที่จะมีความเจริญทางด้านอุตสาหกรรมจะต้องมีพื้นฐานหรือความรู้เรื่องทางด้านการเกษตรกรรมมาก่อนทั้งสิ้น ดังเช่นประเทศญี่ปุ่นและประเทศเกาหลีใต้ เป็นต้น สำหรับในประเทศไทยนั้นเริ่มมีการหันมาอุตสาหกรรมมากขึ้นหลังจากที่ประกาศใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับต่าง ๆ ขณะเดียวกันก็มีการขยายทางด้านบริการ ทำให้แรงงานทางด้านบริการมีมากขึ้น แต่การเกษตรกรรมก็ยังคงเป็นสาขาใหญ่ของประเทศ โดยเฉพาะในการจ้างงานซึ่งปรากฏว่าในปี 2530 แรงงานทางภาคเกษตรกรรม บริการ และอุตสาหกรรมมีสัดส่วน 65 ต่อ 26 ต่อ 9 ซึ่งสัดส่วนนี้คงเปลี่ยนไปตามภาวะเศรษฐกิจของโลก แต่อย่างไรก็ตามภาคเกษตรกรรมก็ยังคงถือเป็นภาคเศรษฐกิจหลักของประเทศไทยต่อไป เพราะสินค้าเกษตรกรรมหลายชนิดของเราติดอันดับโลก ดังนั้นแนวทางการพัฒนาของเราอาจจะหันเหไปจากเดิมบ้าง แต่ก็ยังคงจำเป็นต้องคงภาคการเกษตรเอาไว้ ตามแนวความคิดที่ว่าถ้าเราจะเป็นนิคมอุตสาหกรรมเป็นนิคมที่มีภาคเกษตรและบริการรวมอยู่ด้วย ซึ่งทั้งสองสาขานี้เรามีความถนัดมากทางด้านอุตสาหกรรม

ความที่ประเทศไทยกำลังจะก้าวไปสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่หรือนิคมขึ้น สิ่งหนึ่งที่เราพึงต้องพิจารณาก็คือต้องดูหาหรือตัวอย่างจากประเทศอุตสาหกรรมใหม่ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเขตเอเชียที่มีภูมิหลังทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมไม่แตกต่างกันมากนัก อาจจะเปรียบเทียบกันได้เช่น สิงคโปร์ เกาหลีใต้ และไต้หวัน เป็นต้น สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือความปลอดภัยในคามชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน อันเกิดจากสิ่งแวดล้อมและสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาตินับเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญเติบโต ตลอดจนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีความผูกพันกับประชากรของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรในชนบท ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ ที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำและแร่ธาตุต่าง ๆ ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์อย่างมากมายและรวดเร็ว จนกระทั่งก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรเหล่านั้นมากขึ้นจนลำดับ ในขณะที่เดียวกันผลกระทบอันเกิดจากการเพิ่มขึ้นของประชากรของการพัฒนาประเทศในระยะที่ผ่านมาได้ทำให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมลงไป เช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นมลภาวะในอากาศ ขยะมูลฝอย หรือของเสียจากการผลิต

ทางอุตสาหกรรม ปัจจุบันนี้ถึงเวลาแล้วที่สังคมไทยจะทอง ไม่นิ่งนอนใจต่อปัญหา เช่นนี้ได้อีก ทุกฝ่ายจะ
ต้องตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ให้คงอยู่คู่สังคมไทยและสามารถประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่องไปจนถึงยุคของลูกหลานในอนาคต

สถานะภาพของทรัพยากรที่สำคัญ เช่น ป่าไม้ได้ถูกทำลายใหญ่อยู่ในสภากษัตริย์เสื่อมโทรมลง
ไปอย่างรวดเร็ว จากการประเมินสถานะภาพของทรัพยากรป่าไม้ครั้งล่าสุดในปี 2528 พบว่าพื้นที่
ป่าไม้ในประเทศไทยเหลือเพียงร้อยละ 29.65 ของพื้นที่ทั่วประเทศ หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า
ตลอดช่วงเวลาสองทศวรรษที่ผ่านมา การบุกรุกทำลายป่าได้ขยายตัวรวดเร็วอย่างกว้างขวาง
จากปี 2504-2528 พื้นที่ป่าไม้ลดลงถึงร้อยละ 45 หรือลดลงโดยเฉลี่ยปีละ 3 ล้านไร่ และ
คาดว่าหากไม่มีมาตรการที่จะป้องกันอย่างจริงจังแล้ว พื้นที่ป่าไม้จะถูกทำลายในอัตราที่ใกล้เคียงกับ
ช่วงเวลาในอดีตที่ผ่านมา

การสูญเสียทรัพยากรป่าไม้ดังกล่าวข้างต้นเป็นผลเนื่องมาจากการขยายตัวอย่างรวดเร็ว
ของอัตราประชากร ทำให้เกิดความต้องการที่สูงขึ้นทั้งในด้านที่ดินทำกินและการหาไร่ เลื่อนลอย
ตลอดจนการทำไม้ในเชิงธุรกิจทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย โดยไม่มีการปลูกป่าทดแทน แม้ว่าทาง
ราชการจะได้ออกพระราชบัญญัติปิดป่าและการฟื้นฟูป่าไม้ด้วยการปลูกป่าทดแทน แต่ก็มีได้ประสบผล
สำเร็จเท่าใดนัก เนื่องจากสภาพป่าหลาย ๆ แห่งหมดสิ้นสภาพป่าโดยสิ้นเชิงประกอบด้วยการที่
ประชาชนบุกรุกเขา ป่าเพื่อสิทธิทำกินอันเป็นปัญหาคอใจโดยยาก ทั้งรวมถึงสภาพป่าชายเลน
ซึ่งเป็นป่าที่อยู่ตามแนวพื้นที่ชายฝั่งทะเลและปากแม่น้ำและได้ถูกบุกรุกเขา ไปเปลี่ยนแปลงสภาพด้วย
การตัดไม้เผาถ่านทำนาทุ่ง นาเกลือและการเลี้ยงปลา ฯลฯ ทำให้เนื้อที่ป่าชายเลนลดลงไม่ถึง
ประมาณ 24,800 ไร่ต่อปี

ปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนอกเหนือไปจากป่าไม้และป่า
ชายเลน ก็ได้แก่ปัญหาแม่น้ำที่ถูกลองกั้น เขื่อนและเขื่อนกั้นน้ำเสียอันเกิดจากการระบายสิ่งโสโครกจาก
โรงงานอุตสาหกรรมและที่อยู่อาศัยของชุมชน รวมทั้งปัญหาการไม่สามารถกำจัดขยะมูลฝอยและ
สารพิษที่ปนเปื้อนตกค้างอยู่ในขยะมูลฝอยเหล่านั้นได้ จากสถิติของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระบุว่าปริมาณขยะมูลฝอยจากถนนเฉลี่ยจะตกประมาณ 0.4-0.56
กิโลกรัมต่อคนต่อวัน สำหรับชุมชนขนาดเล็ก และประมาณ 0.66-0.85 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน
สำหรับชุมชนขนาดใหญ่ เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครนั้นขยะมีปริมาณรวมกันถึง 3,600 ตันต่อวัน
ซึ่งในปัจจุบันของเสียจากโรงพยาบาลและคลินิกต่าง ๆ รวมทั้งโรงงานอุตสาหกรรมมีการเก็บ

รวบรวมหรือม ๆ กับขยะมูลฝอยจากแหล่งชุมชน โดยทั่วไปแล้วสถานที่ต่าง ๆ ดังกล่าวไม่ได้ทำการแยกของเสียที่อาจทำให้เกิดการแพร่กระจายของเชื้อโรค เช่น ผ่าพื้นแผลที่ใช้แล้ว กระดาษชำระหรือสารส่วนที่ปนเปื้อนพิษ เช่น ปุ๋ยหรือตะกั่ว ออกจากขยะมูลฝอยทั่วไป ทำให้เกิดความยุ่งยากในการขนถ่ายการจัดการขยะมูลฝอย

ปัญหาเรื่องมลพิษในอากาศและเสียงจากยานพาหนะต่าง ๆ ซึ่งมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกวันก็เป็นปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเมืองใหญ่ต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะการขยายตัวของเขตเมืองและการพัฒนาอุตสาหกรรมทำให้จำนวนยานพาหนะเพิ่มมากขึ้น โดยมีอัตราการเพิ่มประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์ต่อปี สาเหตุของมลพิษทางอากาศก็มีที่มาจากควันท่อไอเสียของยานพาหนะและจากแหล่งอุตสาหกรรมนั่นเอง ในกรุงเทพมหานครนั้นปริมาณสารพิษทำให้คุณภาพอากาศไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐาน เพราะมีการจราจรบนถนนออกไปสูงกว่าปกติ

อาจกล่าวได้ว่าสิ่งแวดล้อมต่อการอยู่ร่วมกันของปัจจัยต่าง ๆ บนพื้นโลกนั้น หากปัจจัยใดเปลี่ยนแปลงไปย่อมส่งผลกระทบต่อปัจจัยอื่น ๆ ด้วย ได้มีการศึกษาวิจัยและคาดการณ์ว่าจะเกิดอะไรขึ้นต่อโลกเราบ้าง การคาดคะเนของนักวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลก เริ่มเห็นผลเด่นชัดขึ้นเนื่องมาจากการผันแปรสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติที่เลวร้าย ทำให้เกิดภัยพิบัติต่าง ๆ ตามมา เช่น น้ำท่วมฉับพลัน แผ่นดินไหว ระดับน้ำทะเลสูงขึ้นและความร้อนของบรรยากาศรอบโลก ซึ่ง ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เรียกว่า "ซีวาตย์" สูงขึ้น เนื่องจากชั้นบรรยากาศของโลกเกิดการสะสมของก๊าซที่เกิดจากอุตสาหกรรมและความร้อนอื่น ๆ เช่น การบุกรุกเขาเผ่าป่า เป็นต้น ความร้อนที่เกิดจากการเผาป่าในภูเขา 1 ลูกนั้น ก็ดูเปรียบเทียบกับว่าส่งผลต่อบรรยากาศของโลกเทียบเท่าระเบิดนิวเคลียร์ 1 ลูกทีเดียว ปัจจุบันมีการเผาป่ากันทุกวันทั่วโลก ลักษณะต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาทำให้ชั้นบรรยากาศไม่ยอมให้ความร้อนจากผิวโลกกลับสู่อากาศ แลยอมให้ความร้อนจากอวกาศผ่านลงมาสู่ผิวโลกได้ จึงเป็นสาเหตุให้โลกร้อนขึ้น จนกระทั่งถ้าหากถึงระดับหนึ่งอาจทำให้หน้าแข็งหรืออยู่ในบริเวณขั้วโลกละลายตัวได้ก็ถึงจะเกิดภัยพิบัติที่มหึมาศาลจนยากที่จะคาดการณ์ได้ถูกต้องว่าควรจะมีวิธีการแก้ไขเบื้องต้นอย่างไร

ปัญหาตามแรงงาน

จากการที่สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมมาแต่เดิมทำให้ประชาชนในสังคมดัดในการใช้แรงงานแบบทั่วไปซึ่งไม่จำเป็นจะต้องมีทักษะหรือฝีมือเฉพาะด้าน ต่อมาเมื่ออิทธิพลของความเจริญตามแบบสังคมสมัยใหม่ได้แผ่ขยายเข้าสู่สังคมไทยโดยทั่วไปทำให้ความสำคัญและค่าตอบแทนในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบเดิมลดน้อยลงไปอีกทั้งประชาชนมีวิถีชีวิตในการดำรงชีพและมีแบบอย่างของการบริโภคตามลัทธิวัตถุนิยมรวมถึงความผิดเคืองในการประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมทำให้ประชาชนจำนวนมากในสังคมชนบทนิยมละทิ้งถิ่นฐานภูมิลำเนาเดิมของตนเข้ามาประกอบอาชีพขายแรงงานในเมืองในภาคอุตสาหกรรมใดก็ตามการเป็นลูกจ้างหรือพนักงานในโรงงานต่าง ๆ และในการรับจ้างทั่วไป เช่น ในการขนส่ง การก่อสร้าง เป็นต้น การอพยพเหล่านี้เข้ามาประกอบอาชีพขายแรงงานทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ซึ่งพอจะจำแนกออกได้เป็นปัญหาแรงงานที่เกิดขึ้นภายในประเทศและปัญหาแรงงานที่เกิดขึ้นนอกประเทศดังนี้

ปัญหาแรงงานที่เกิดขึ้นภายในประเทศ

1. ปัญหาการใช้แรงงานเด็ก เยาวชนของชาติเป็นผู้ได้รับการปกป้องคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายเพื่อให้ได้ใช้เวลาไปในการศึกษาเล่าเรียนและออกกำลังกายเป็นส่วนใหญ่ แต่ในสภาพปัจจุบันกลับพบว่ามีการใช้แรงงานเด็กโดยลักลอบและโดยเปิดเผยอยู่มาก เช่นตามโรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อยที่มีอยู่ในแทบทุกชุมชน การใช้แรงงานเด็กในร้านค้าและสถานบริการต่าง ๆ เป็นต้น บางแห่งในสภาพที่เลวร้ายปรากฏว่าเด็กในวัยประมาณ 7-15 ปีถูกกักขังขังหวงเหนี่ยวใช้แรงงานเชิงทาสก็มี การที่แรงงานเด็กได้รับความนิยมในหมู่นายจ้างก็มักจะมีสาเหตุมาจากค่าแรงถูกและบังคับยกเครื่องหรือลอลวงหวงเหนี่ยวได้ง่าย

2. ปัญหาค่าจ้างแรงงาน ในสภาวะที่ค่าครองชีพในปัจจุบันอยู่ในภาวะที่สูงมากทั้งในด้านสินค้าและการให้บริการ แต่ปรากฏว่าอัตราค่าจ้างแรงงานยังต่ำมากเกินไปกว่าที่ผู้ใช้แรงงานจะครองชีพอยู่ได้โดยปกติ แม้ในปัจจุบันอัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำที่กำหนดใช้ในประเทศไทยขณะนี้ยังไม่ถึง 100 บาทต่อวัน ยิ่งหากเป็นจังหวัดที่อยู่ห่างออกไปค่าจ้างรายวันขั้นต่ำก็จะยิ่งตกลงไปอีกซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ในเขตเมืองหลวงแออัดไปด้วยผู้ที่อพยพมาจากต่างถิ่นควยหวังว่าจะได้รับค่าจ้างแรงงานที่สูงกว่าอยู่ในภูมิลำเนาของตนและทำให้เกิดปัญหาทางสังคมด้านอื่น ๆ ตามมาอีกมาก เช่นปัญหาที่อยู่อาศัย

ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการจลาจล ฯลฯ ปัญหาค่าจ้างแรงงานที่ยังอยู่ในอัตราที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับ การประกอบอาชีพแขนงอื่น ๆ ทำให้เกิดช่องว่างของการกระจายรายได้ในสังคมและเกิดความเหลื่อมล้ำในสังคมขึ้นมา

3. ปัญหาในด้านสวัสดิภาพสังคม การใช้แรงงานเป็นเครื่องประกอบอาชีพในสังคมไทย ยังขาดสวัสดิภาพสังคมอยู่มากไม่ว่าจะเป็นในด้านการประกันอาชีพ การศึกษา การพยาบาลรักษาเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยหรือทุพพลภาพ การได้รับการยอมรับจากสังคมในด้านสถานภาพ ฯลฯ อาจกล่าวได้ว่า ผู้ประกอบอาชีพใช้แรงงานเป็นกลุ่มคนในสังคมที่ขาดสวัสดิภาพมากที่สุด

4. ปัญหาการขาดแคลนแรงงานประเภทฝีมือ คงเป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่าประเทศที่กำลังพัฒนาขึ้นนอกจากจะต้องการแรงงานในระดับพื้นฐานแล้วยังมีความต้องการแรงงานประเภทฝีมือในระดับต่าง ๆ เป็นอย่างสูง ในขณะที่ปรากฏว่าประเทศไทยยังขาดแคลนแรงงานประเภทฝีมือในด้านต่าง ๆ อยู่อย่างมากถึงแม้จะมีสถาบันหรือองค์กรพัฒนาฝีมือแรงงานที่ตั้งขึ้นมาเพื่อการนี้มากชั้นในระหัดกลางก็ยังไม่สามารถผลิตกำลังแรงงานฝีมือให้ทันต่อความต้องการ

ปัญหาแรงงานที่เกิดขึ้นภายนอกประเทศ

ปัจจุบันคนไทยนิยมออกไปขายแรงงานภายนอกประเทศกันอย่างยิ่งอันเนื่องมาจากสาเหตุที่สำคัญคือการที่อัตราค่าจ้างสูงกว่าการประกอบอาชีพโดยใช้แรงงานอยู่ในประเทศ ประเทศที่นิยมไปประกอบอาชีพหรือทำงานทำโดยใช้แรงงานได้แก่ประเทศในกลุ่มตะวันออกกลาง เช่น ซาอุดีอาระเบีย อิหร่าน และประเทศในกลุ่มอาเซียนที่มีฐานะมั่งคั่ง เช่น ประเทศสิงคโปร์และบรูไน เป็นต้น แรงงานไทยที่ออกไปประกอบอาชีพยังประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ได้นำรายได้เข้าสู่ประเทศอย่างมีนัยสำคัญในระยะเวลาที่ผ่านมา แต่แม้กระนั้นก็ยังมึปัญหาบางประการ เกิดขึ้นที่สำคัญ ๆ ได้แก่

1. ปัญหาการถูกหลอกลวง คหบดีที่ผู้ประกอบอาชีพใช้แรงงานโดยทั่วไปมักจะมีความรู้และระดับการศึกษาไม่สูงมากนักจึงมักจะถูกหลอกลวงจากบริษัทนายหน้าทำงานทำทั้งที่อยู่ภายในและภายนอกประเทศ การหลอกลวงนี้มักจะปรากฏในรูปแบบการเสียค่านายหน้าสูงเกินความจำเป็น การไม่ได้รับค่าจ้างตามที่ตกลง การถูกโกงจำนวนเวลาทำงาน การไม่ได้รับงานทำ ฯลฯ เมื่อผู้ใช้แรงงานไปอยู่ในต่างประเทศแล้วมักจะอยู่ในภาวะเสียเปรียบบริษัทนายหน้าหรือผู้ว่าจ้างด้วยกลวิธีต่าง ๆ เช่น การถูกยึดหนังสือเดินทาง การถูกหลอกลวงให้ทำสัญญา เป็นต้น

2. ปัญหาการขาดแคลนแรงงานประเภทฝีมือ ปัญหานี้เป็นปัญหาเดียวกันกับที่เกิดขึ้นภายในประเทศ ผู้ใช้แรงงานโดยทั่วไปมักขาดโอกาสที่จะพัฒนาฝีมือของตน ดังนั้นเมื่อไปประกอบอาชีพอยู่ในต่างประเทศจึงทำให้ไม่มีใครจ้างงานในอัตราที่ต้องการหรือคาดหวังไว้

3. ปัญหาการกระทำความคิดในต่างประเทศ เนื่องจากประเทศที่คนงานไทยนิยมออกไปประกอบอาชีพขายแรงงานของตนนั้นมักจะเป็นประเทศที่มีบทบัญญัติเคร่งครัดในด้านการศาสนาและกฎหมายตรงข้ามกับภาวะที่อยู่อย่างเป็นสุขสบายในประเทศ ดังนั้นคนงานไทยที่เคยชินกับความอิสระเสรีในต่างต่าง ๆ ตามความเป็นอยู่ในประเทศของตนเองจึงมักมีโอกาสทำความผิดได้ง่าย เช่นการลักลอบกิมสุรา เป็นต้น ทั้งนี้รวมถึงปัญหาการกระทำความคิดในระดบที่รุนแรงซึ่งประเทศเหล่านั้นมักมีบทบัญญัติลงโทษทางกฎหมายที่รุนแรงไม่ว่าจะเป็นในคานยาเสพติดให้โทษ อารูธป็น หรือการประกอบอาชญากรรมประเภทอื่น ๆ

4. ปัญหาในด้านสุขภาพและอนามัย ความไม่เคยชินต่อสภาพดินฟ้าอากาศและอาหารการกินทำให้คนงานไทยมักประสบปัญหาในด้านสุขภาพทั้งทางจิตและทางกายอย่างรุนแรง ทำให้ทางรัฐบาลต้องคอยยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือแก้ไขอยู่เป็นประจำ

ผลกระทบของปัญหาแรงงานที่มคอประเทศ

การออกไปประกอบอาชีพขายแรงงานในต่างประเทศของไทยมีผลกระทบต่อประเทศทั้งในด้านดีและด้านบกพร่อง ผลกระทบในด้านดีที่เห็นได้ชัดเด่นก็คือการนำเอาเงินตราต่างประเทศเป็นจำนวนที่สูงมากในแต่ละปี และ เป็นการแก้ไข้ปัญหาการว่างงานภายในประเทศไปถวยในตัว อีกทั้งยังช่วยสะท้อนชื่อเสียงของประเทศในคานแรงงานซึ่งนับว่าเป็นการประชาสัมพันธ์ชื่อเสียงของประเทศได้ ส่วนผลกระทบในด้านบกพร่องก็เช่นการประกอบอาชญากรรมในคานต่าง ๆ ของคนงานไทยบางคนซึ่งส่งผลกระทบในคานลบต่อชื่อเสียงของประเทศอย่างรุนแรง

ปัญหาความการศึกษา

ปัญหาความการศึกษาเป็นประเด็นที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่ง เพราะถึงแม้รัฐจะเปิดการศึกษาภาคบังคับได้อย่างทั่วถึง แต่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศก็มีโอกาสทางการศึกษาอยู่เพียงแค่นั้น เพราะจากสถิติปรากฏว่ายังมีนักเรียนเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษา (การศึกษาหลังภาคบังคับ) เพียงร้อยละ 37.8 เท่านั้น ทั้ง ๆ ที่ได้มีการทุ่มความพยายามทุกด้านเพื่อจะให้ประชากรได้รับการศึกษาสูงขึ้น แต่อุปสรรคองในส่วนภูมิภาคและชนบทก็มักมีน้อยส่งบุตรหลานของตนเข้ามารับการศึกษาในโรงเรียนทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยสำคัญคือฐานะทางเศรษฐกิจที่ยากจนเป็นสำคัญ ทำให้เด็ก ๆ ต้องออกไปหางานทำก่อนวัยอันสมควร และการที่แรงงานเด็กเป็นที่นิยมกันอยู่โดยทั่วไปในสังคม ทั้งส่วนเขตเมืองและส่วนภูมิภาคก็เพราะการขยายตัวของการผลิตในเชิงอุตสาหกรรมและธุรกิจ การเกษตรนั่นเอง

ปัญหาเงินเฟ้อ เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่กำลังมีการพยายามแก้ไขอยู่ในปัจจุบัน อันเนื่องมาจากการขยายตัวของเศรษฐกิจที่เริ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้กระแสเงินตราหมุนเวียนมีจำนวนมาก ดังนั้นแม้ว่าการกระจายรายได้จะยังไม่ทั่วถึงแต่ก็ทำให้เกิดปัญหาเงินเฟ้อขึ้นมาทำให้สินค้ามีราคาแพง และคนส่วนใหญ่ไม่สามารถดิ้นรนหนีรอดได้ในขณะที่คนกลุ่มหนึ่งสามารถใช้ชีวิตอย่างสุขสบายหรือหรูหรา ทั้งนี้มีปัจจัยมาจากการกระจายรายได้ที่ไม่ทั่วถึงก่อให้เกิดช่องว่างในทางรายได้ของสังคมนั่นเอง

ปัญหาด้านประชากร

รัฐได้มีนโยบายลดอัตราการเพิ่มประชากรไทยตั้งแต่ปี 2523 เป็นต้นมาและในภาคปฏิบัติปรากฏว่าได้ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นที่น่าพอใจและเห็นได้ชัดเจนทั้งนี้เพราะความสำเร็จของการวางแผนครอบครัวที่สูงกระจายออกสู่ส่วนภูมิภาคและชนบทอย่างกว้างขวาง ผลกระทบที่เกิดขึ้นทำให้โครงสร้างของประชากรไทยเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างเห็นได้ชัด ทำให้ประชากรในวัยเด็ก (อายุ 0-14 ปี) ลดลง และประชากรในวัยชรา (60 ปีขึ้นไป) สูงขึ้น ประชากรในวัยทำงานจะมีการะโยนในการเลี้ยงดูเด็กลดน้อยลงมาก แต่ในทางตรงข้ามก็มีการะโยนสูงอายุมากขึ้นกว่าแต่ก่อนเล็กน้อย การที่โครงสร้างของสังคมในครั้นประชากรเปลี่ยนแปลงไปนี้มีของส่งผลกระทบต่อสถาบันอื่น ๆ ในสังคมด้วย เช่น โรงเรียน โรงพยาบาลและสถานบริการทางสาธารณสุข เครื่องอุปโภคบริโภค เป็นต้น

ปัญหาอื่น ๆ

ปัญหาของสังคมไทยตอนนี้ ๆ เท่าที่ปรากฏเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญในปัจจุบันก็คือปัญหาทางด้านการสาธารณสุขซึ่งโรคภูมิคุ้มกันบกพร่องกำลังเป็นปัญหาสำคัญอยู่ในเวลานี้จนกระทั่งส่งผลกระทบต่อทำให้เกิดความตื่นกลัวในสังคมอย่างมากมายและเข้ามาแทนที่โรคทางด้านการสาธารณสุขอื่น ๆ ที่เคยมีมาอันได้แก่การที่ประชากรในสังคมมีแนวโน้มเป็นโรคไวรัสตับอักเสบประเภทซี เป็นต้น

แนวทางในการแก้ปัญหาและการควบคุมไม่ให้เกิดปัญหาในอนาคต

แนวทางในการแก้ปัญหาและการควบคุมไม่ให้เกิดปัญหาสังคมอีกต่อไปในอนาคตนั้น

มีหลักในการพิจารณาอยู่ 2 ประการ คือ

ประการที่ 1 ศึกษาสาเหตุของปัญหานั้น ๆ ว่าสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาคืออะไร

ประการที่ 2 วิธีการกำจัดหรือลดสาเหตุของปัญหาจะทำได้อย่างไร

ต่อจากนั้นจึงศึกษาหาวิธีควบคุมและป้องกันสาเหตุปัจจัยต่าง ๆ เพื่อมิให้เกิดปัญหาในอนาคต

สาเหตุของปัญหาสังคม

สาเหตุของปัญหาสังคมนั้น จะสรุปให้แน่ชัดออกมาเพียงอย่างเดียวคงไม่ได้ เพราะมีปัจจัยหลายอย่างที่มีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน การศึกษาสาเหตุของปัญหาสังคมจึงต้องศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบหลายด้านประกอบกัน ซึ่งอาจพิจารณาได้เป็น 3 ทาง คือ

1. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม
2. ความไม่เป็นระเบียบในสังคม
3. บุคลิกภาพ

1. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเปลี่ยนแปลงนี้จะมีผลกระทบต่อบุคคลที่ปรับตัวไม่ทัน เพราะจะทำให้โครงสร้างพื้นฐานของสังคมเปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะเป็นไปในสองลักษณะ คือ เปลี่ยนแปลงอย่างช้า ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชนในสังคมไม่มากนัก กับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีขอบเขตกว้างขวาง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อภายในสังคมอย่างรุนแรง

ที่มาของการเปลี่ยนแปลงในสังคม เกิดขึ้นจาก

1.1 การเปลี่ยนแปลงเป็นอุตสาหกรรม สังคมไทยกำลังเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม ทำให้มีการนำเครื่องจักรและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เขามาใช้แทนแรงงานคนอย่างกว้างขวาง ก่อให้เกิดปัญหาการว่างงาน การขัดแย้งระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ปัญหาการปรับตัว เป็นต้น

1.2 การขยายตัวจากชุมชนเป็นนคร โดยแคว้น ขบวนการต่าง ๆ จึงทำให้ชุมชนชนบทกลายเป็นเมือง นคร หรือ นครขยายตัวเป็นมหานคร ก่อให้เกิดปัญหาจากการอพยพ การมีพลเมืองอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ซึ่งเห็นสาเหตุของปัญหาอาชญากรรม ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม ฯลฯ

2. ความไม่เป็นระเบียบในสังคม มีผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงในควนต่าง ๆ อาจมีผลให้เกิดความกดดันและความขัดแย้งในกลุ่มสมาชิกของสังคมได้ และสังคมไม่สามารถควบคุมสมาชิกของสังคมให้ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่วางไว้

นอกจากสาเหตุของความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ความไม่เป็นระเบียบในสังคม ยังมีสาเหตุสำคัญอีก 2 ประการ คือ

2.1 ความล้มเหลวของกลุ่มจารีตประเพณี คือแต่ละบุคคลจะมุ่งอนุรักษ์ขนานนิยมและความมุ่งหวัง ตลอดจนกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในสังคม โดยใช้วิธีการบังคับให้ทุกคนกระทำตามแนวทางสถาบันต่าง ๆ เช่น สถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว ฯลฯ หากสถาบันเหล่านี้ไม่สามารถดัดพรอกและอนุรักษ์ขนานนิยมต่าง ๆ ของสังคมได้ จะก่อให้เกิดความไม่เป็นระเบียบในสังคม และอาจเป็นสาเหตุพื้นฐานของปัญหาสังคมต่าง ๆ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ฯลฯ

2.2 ความขัดแย้งระหว่างกฎเกณฑ์กับความมุ่งหวัง เป็นผลสืบเนื่องจากสาเหตุแรก คือ เมื่อกลุ่มจารีตประเพณีสลายลง ก็ย่อมเกิดขนานนิยมใหม่ ๆ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งและความตึงเครียดในกลุ่มสมาชิกสังคม จนก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมาได้

3. บุคลิกภาพ: บุคลิกภาพของแต่ละคนจะแตกต่างกันไป เพราะแต่ละคนย่อมมีลักษณะที่เป็นตัวของตัวเอง โดยเฉพาะ บุคลิกภาพจะเข้ามาไปพร้อมกับการเข้ามาทางกายและอารมณ์

โดยปกติบุคลิกภาพจะได้รับการหล่อหลอมจากผลของวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม บุคลิกภาพจึงขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของสังคมที่แตกต่างกันไป เช่น เด็กตะวันตกมีบุคลิกภาพที่แสดงความ เป็นตัวของตัวเองมากกว่าเด็กในประเทศไทย เป็นต้น

บุคลิกภาพของคนจะมีทั้งในส่วนที่สั่งสมยอมรับและไม่ยอมรับ บุคลิกภาพที่สั่งสมไม่ ยอมรับ ได้แก่ บุคลิกภาพที่ผิดแผกไปจากกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนด เป็นบุคลิกภาพที่เป็นปัญหาหรือสร้าง ความเคียดแค้นให้แก่ผู้อื่น เช่น ความก้าวร้าว เป็นต้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้แสดงบุคลิกภาพนั้น ๆ มีปัญหาในใจจึงแสดงออกเพื่อต้องการบำบัดความต้องการทางอารมณ์ของตน

ความมุ่งหมายของการศึกษาปัญหาสังคม

การที่รัฐมุ่งหมายของการศึกษาปัญหาสังคมจะช่วยให้ผู้ศึกษามีแนวทางในการกำจัดสาเหตุ ของปัญหาและวิเคราะห์หาแนวทางในการควบคุมและป้องกันมิให้ เกิดปัญหาสังคมต่อไปในอนาคตได้ ความมุ่งหมายของการศึกษาปัญหาสังคม มีดังนี้

1. ตระหนักว่าเกิดปัญหาสังคม การที่จะตระหนักว่าเกิดปัญหาสังคมนั้น จะต้องเป็นถนนช่วง สังกเกต เช่น สังกเกตจากข่าว สังกเกตจากบทความแสดงความคิดเห็นในหนังสือพิมพ์ จากการสนทนา เป็นต้น จากการสังเกตมักจะช่วยให้ผู้สังเกตได้ทราบวาขณะกำลังเกิดปัญหาใดขึ้นในสังคม มีสาเหตุ จากอะไร และปัญหานั้น ๆ มีความร้ายแรงในระดัใด
2. ความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงของปัญหา การศึกษาปัญหาสังคมให้เข้าใจอย่างดองแท้ ผู้ศึกษาต้องศึกษาวิเคราะห์ถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ของปัญหานั้น ๆ เพื่อจะโค้งแนวทางในการแก้ปัญหา ที่ถูกต้องต่อไป
3. ความเข้าใจในสภาพสังคมที่เป็นปัญหา โดแก่การมองปัญหานั้นอย่างแยกแยะเพื่อ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหานั้น เช่น สาเหตุของปัญหาคืออะไร ผลกระทบของปัญหา การแก้ปัญหา ต้องพิจารณาดังประกอบโดยบาง เป็นต้น เมื่อเข้าใจปัญหานั้นชัดเจนแจ่มแจ้งแล้วจะช่วยให้เกิด ความรู้ความเข้าใจในสภาพปัญหา สามารถวิเคราะห์และแก้ปัญหาและหาแนวทางในการควบคุมได้ต่อไป
4. ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ ผู้ศึกษาปัญหาสังคมจะต้องศึกษาทฤษฎีที่จะ นำมาใช้ให้ละเอียด เพื่อความรู้ความเข้าใจในหลักการและการแปลทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติที่สอดคล้อง เหมาะสม ดังนั้นทฤษฎีกับการปฏิบัติจึงต้องดำเนินควบคู่กันไป เพราะการปฏิบัติโดยมีทฤษฎีเป็นค้ำนำ จะช่วยให้แนวทางที่ชัดเจน และสามารถทำนายผลที่จะเกิดขึ้นต่อไปได้

5. พิจารณานโยบายอย่างละเอียดรอบคอบ เป็นการศึกษาปัญหาต่าง ๆ อย่างละเอียดตามความเป็นจริง โดยพิจารณาจากปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ตลอดจนศึกษาหาวิธีการที่จะช่วยแก้ไขปัญหานั้น ๆ ให้ดีขึ้น

6. รัฐกิจผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสม ในสังคมปัจจุบันนี้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขามาก ผู้เชี่ยวชาญจะเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง ซึ่งสามารถให้คำปรึกษาตลอดจนวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างถี่ถ้วนและได้ผลมากกว่าความถึกของกันทั่วไป ดังนั้นปัญหาแต่ละปัญหาจึงควรเลือกใช้ผู้เชี่ยวชาญให้ถูกต้องเหมาะสมเพื่อศึกษาวิธีแก้ไขปัญหา

7. สวัสดิภาพสังคม

สวัสดิภาพสังคมคือกิจกรรมซึ่งจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมสวัสดิภาพแห่งสังคมโดยตรง โดยรัฐจะช่วยให้ประชาชนได้บรรลุถึงความปรารถนาในด้านที่อยู่ ครอบครัวย การอนามัย การปรับสังคม การใช้เวลาว่าง มาตรฐานการครองชีพและความสัมพันธ์ทางสังคม ส่วนในด้านการบริการทางสวัสดิภาพสังคมนั้นจะให้การปฏิบัติดูแลเกี่ยวกับบุคคล กลุ่มชน ชุมชนและประชากรหน่วยใหญ่ ๆ บริการเหล่านี้รวมถึงการดูแล การรักษาและการป้องกัน

งานสวัสดิภาพสังคมของแต่ละประเทศไม่เหมือนกัน โดยส่วนมากจะแตกต่างกันที่ระดับของการให้ความช่วยเหลือ การที่จะให้บรรลุความมุ่งหมายของงานสวัสดิภาพสังคมให้เต็มทนคงเผยแพร่ความรู้ทางด้านสังคมวิทยา จิตวิทยาและการแพทย์ตลอดจนความรู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ แก่ประชาชน ความคิดเห็นที่แสดงออกมาและร่วมมือร่วมใจอย่างจริงจังของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการปรับปรุงสวัสดิภาพของประชาชน รัฐมีความรับผิดชอบเพื่อการสวัสดิภาพของสังคมของประชาชนในรัฐโดยการกำหนดมาตราส่วนของสังคมและเศรษฐกิจให้เพียงพอเท่านั้น

สาเหตุที่ต้องมีการจัดสวัสดิภาพสังคมก็เพราะในสังคมทุกแห่งย่อมมีปัญหาดังต่าง ๆ เกิดขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ปัญหาที่สำคัญ ๆ ก็เช่นความชุกจน โรคภัยไข้เจ็บ การไร้ที่อยู่ และความไม่รู้ในด้านต่าง ๆ เป็นต้น การที่จะขจัดปัญหาและความทุกข์เหล่านี้จำเป็นต้องมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมหรือชดเชยให้ประชาชนในสังคมได้บรรลุถึงความต้องการเฉพาะบุคคล การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้อาจจะมีผู้รับผิดชอบเป็นหมู่คณะหรือกลุ่มองค์กรต่าง ๆ สักแล้วแต่กรณี โดยทั่วไปเราสามารถ

จำแนกองค์กรผู้รับผิดชอบในการจัดสวัสดิภาพสังคมเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือองค์กรผู้รับผิดชอบฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายเอกชน

ฝ่ายรัฐบาลที่ทำหน้าที่ในด้านการจัดสวัสดิภาพสังคมนั้นจำแนกออกได้เป็น 3 ฝ่ายย่อยคือ (1) ฝ่ายกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องของ (2) ฝ่ายการประกันสังคม และ (3) ฝ่ายการให้บริการโดยทั่ว ๆ ไป

ฝ่ายกระทรวงทบวงกรมที่เกี่ยวข้องจะทำหน้าที่รับผิดชอบจัดสวัสดิภาพสังคมมากน้อยต่างกันไปตามตำแหน่งและบทบาทที่ได้รับมอบหมาย ตัวอย่างที่สำคัญ ๆ เช่นกรมประชาสัมพันธ์ จะทำหน้าที่ในการส่งเสริมเด็กและบุคคลวัยรุ่น งานส่งเสริมครอบครัว นิคมสร้างตนเอง งานส่งเสริมชาวเขา งานส่งเสริมอาชีพ งานส่งเสริมสหกรณ์ งานส่งเสริมชนชรา งานส่งเสริมพิการและคนไร้ที่พึ่ง งานส่งเสริมหญิงไร้อาชีพ งานส่งเสริมคนไข้โรคจิตทุเลา งานอาคารส่งเสริม เป็นต้น ส่วนงานสวัสดิภาพสังคมในคานอันก็กระจายอยู่ในอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานอื่นเช่น กรมการพัฒนาชุมชน กรมการศึกษาออกโรงเรียน กรมแรงงาน กรมอนามัย กรมการแพทย์ ฯลฯ รวมถึงหน่วยงานที่ทำหน้าที่หลักในด้านการทหาร เช่นกระทรวงกลาโหมก็ยังมีส่วนช่วยเหลือนักศึกษาที่ช่วยเหลือในด้านการจัดสวัสดิภาพสังคมและโครงการพิเศษต่าง ๆ ที่ช่วยเหลือสังคม ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดและเป็นที่รู้จักกันทั่วไปเช่นโครงการอีสานเขียวและโครงการสารบับันนารู เป็นต้น

ฝ่ายประกันสังคมคือการร่วมมือกันระหว่างลูกจ้าง นายจ้างและรัฐบาลเพื่อจัดสวัสดิภาพให้แก่ลูกจ้างและครอบครัวให้มีหลักประกันในการอยู่ชีพสังคม ตัวอย่างงานด้านการประกันสังคมที่มีอยู่ในหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่การประกันเพื่อการคลอดบุตร เพื่อการส่งเสริมบุตร เพื่อการเจ็บไข้ได้ป่วย เพื่อการพิการหรือทุพพลภาพ เพื่อการชราภาพและเพื่อการอุปถัมภ์ เป็นต้น ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าประกันสังคมจะกระทำในเกือบทุกระดับชั้นของวงจรรชีวิต

ฝ่ายการให้บริการโดยทั่ว ๆ ไปโดยมากรัฐบาลจะได้จัดเก็บค่างานหรือเงินเดือนจากรายได้อื่น ๆ ที่รัฐเจียดให้ส่วนหนึ่งของเงินภาษีทั่ว ๆ ไป เพื่อเตรียมจ่ายคืนให้แก่ประชาชนเช่น การสร้างโรงพยาบาล สถานศึกษา การให้บริการทางการแพทย์และการอนามัยแก่บุคคลทั่วไป

การรับคนชราเขาอยู่ในบ้านพัก การจัดคนเขาไปในนิคมสร้างตนเอง ฯลฯ โดยไม่คิดค่าตอบแทน
 เหล่านี้เป็นต้น

สำหรับองค์กรฝ่ายเอกชนที่ทำหน้าที่ในการจัดสวัสดิภาพสังคมนั้นมักจะปรากฏในรูป
 ของมูลนิธิ สมาคม องค์กร และศูนย์บริการ องค์กรต่าง ๆ ทั่วกลาวมานจะมีจุดประสงค์ต่างกัน
 และวิสัยทัศน์งานก็ย่อมแตกต่างกันไป ด้วย ความคล้ายคลึงกันจะอยู่ที่เป้าหมายหลักอันใดแก่การ
 ช่วยเหลือและจัดสวัสดิภาพสังคมในด้านต่าง ๆ ตามความถนัดและความสนใจของแต่ละองค์กร
 ตัวอย่างชื่อของมูลนิธิ สมาคม องค์กร และศูนย์บริการซึ่งเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย เช่น
 มูลนิธิสายใจไทย มูลนิธิเด็ก มูลนิธิพรยานุเคราะห์ มูลนิธิช่วยเหลือคนตาบอดแห่งประเทศไทย
 มูลนิธิช่วยเด็กปัญญาอ่อน มูลนิธิช่วยเด็กชอเตกเซียงตง (ปอเตกตง) มูลนิธิรวมภคบุญ สมาคม
 วาย. เอ็ม. ซี. เอ. แห่งประเทศไทย สมาคมแพทย์สตรีแห่งประเทศไทย สมาคมสตรีอุทิศศึกษาแห่ง
 ประเทศไทย ยูวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย สโมสรโรตารี สโมสรไลออนส์ องค์กร
 ส่งเสริมจะพหุการพาณิชย์ ศูนย์ศิลปาชีพ ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ เป็นต้น

ตอนที่ 3

สังคมไทยในอนาคต

ร.ล. พันธุ์สุรย์ ลดาวัลย์ และคณะ (2527) ได้ทำวิจัยเรื่อง " ทางเลือกในอนาคตของสังคมไทย : ในทรรศนะของนักวิชาการ " เพื่อศึกษาถึงแนวทางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมไทยในอนาคต โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์อาจารย์กลุ่มหนึ่งของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 30 กรกฎาคม ถึง 7 กันยายน 2524 ดังหัวข้อต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงในระบบการเมือง
 - 1.1 การเมืองและการปกครอง
 - 1.2 รัฐบาลและระบบราชการ
 - 1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
2. การเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจ
 - 2.1 นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ
 - 2.2 การประคองรัฐ
 - 2.3 การกระจายและการบริโภค
3. การเปลี่ยนแปลงในด้านการศึกษา
 - 3.1 การศึกษาในแง่ของปัจจัยผลกัณฑ์สำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาในแง่ของระบบสังคมและวัฒนธรรม
 - 3.2 การศึกษาในแง่ของผลจากการพัฒนาทางการเมืองและเศรษฐกิจ
4. การเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์ทางสังคม
 - 4.1 ระบบโครงสร้างทางสังคม
 - 4.2 ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างชนชั้น
 - 4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างบุรุษและสตรี
 - 4.4 ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

5. ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน
6. สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ
7. การสื่อสาร คอมพิวเตอร์และคอมพิวเตอร์
8. ค่านิยม วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของไทย
9. ประชากร

จากรายงานผลการวิจัยดังกล่าวพอจะสรุปลักษณะสังคมไทยในอนาคตได้ว่า ภายผลกระทบจากอิทธิพลของความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองระดับโลกจะส่งผลให้สังคมไทยในอนาคตมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมที่มีลักษณะทันสมัยและมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ภายในพ.ศ. 2550 สังคมไทยจะมีความเจริญทางด้านเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์และวิชาการควบคู่ไปกับระบบการศึกษาและระบบการติดต่อสื่อสารซึ่งจะขยายตัวและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ความเจริญดังกล่าวข้างต้นจะกระจายไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของสังคมอย่างแพร่หลายและรวดเร็ว

นอกเหนือจากภาพรวมของลักษณะสังคมไทยในอนาคตดังกล่าวข้างต้นแล้ว สังคมไทยยังจะมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อีก คือ

1. การเปลี่ยนแปลงในระบบการเมือง

ระบบการเมืองของไทยในอนาคตจะมีการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย มีความรับผิดชอบและมีประสิทธิภาพจนกระทั่งสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมได้ทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ทรัพยากร สังคมหรือวัฒนธรรมประเพณี ปัจจัยหลักที่ช่วยให้สังคมไทยมีการพัฒนาหลายประการ แต่ที่สำคัญได้แก่การพัฒนาการศึกษา ความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนการแพร่กระจายของระบบข่าวสารคอมพิวเตอร์ทันสมัย นอกเหนือจากปัจจัยประการต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ปัจจัยหลักที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการมีผู้นำที่เด็ดขาด ยุติธรรมและมีความจริงใจที่จะพัฒนาประเทศ รวมทั้งการค้นพบทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ

เพื่อให้เห็นลักษณะของสังคมไทยในอนาคตในด้านระบบการเมืองได้ชัดเจนขึ้นจะขอแยกกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

1.1 การเมืองและการปกครอง

รูปแบบการปกครองของประเทศไทยในอนาคตจะมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น โดยเป็นประชาธิปไตยที่มีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมทางการเมืองที่คนไทยในอนาคตจะมีความรู้สึกตื่นตัว และมีความสำนึกทางการเมือง รวมทั้งการรู้จักสิทธิ หน้าที่ วินัยและอยู่ในกรอบของกฎหมายมากยิ่งขึ้น พรรคการเมืองจะได้รับการพัฒนาโดยมีฐานสนับสนุนจากประชาชนและจะมีการสร้างผู้นำทางการเมือง อย่างกว้างขวาง จะมีรัฐบุรุษและทายาททางการเมืองที่รับช่วงอำนาจต่อเนื่องกัน ในด้านอำนาจการปกครองของรัฐจะมีการกระจายออกสู่ภูมิภาคมากยิ่งขึ้นซึ่งจะเป็นการสนับสนุนให้ระบบการเมืองเป็น ประชาธิปไตยถึงพื้นฐานมากยิ่งขึ้นด้วย แต่จากการศึกษาปัญหาของประเทศไทยในอดีตพบว่าปัญหา ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากความล้มเหลวของระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย ดังนั้นสิ่งที่จะเกิดขึ้น ในอนาคตอีกทางหนึ่งก็คือจะมีผู้นำที่เข้มแข็ง เกิดขาดแค้นความยุติธรรมและจริงจังต่อการพัฒนาประเทศ เข้ามามากุมอำนาจทางการเมืองและกลไกในการกำหนดนโยบายของชาติ การเมืองจะมีการเปลี่ยนแปลง ไปสู่ระบบเผด็จการทหารซึ่งจะมีการปฏิรูปกลไกทางการเมือง รัฐบาล และระบบราชการเพื่อแก้ไข้ปัญหา สำคัญของชาติให้ลุล่วงไปไคและทำให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างรวดเร็วในระยะหนึ่ง

1.2 รัฐบาลและระบบราชการ

ด้วยผลจากการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองหรือผลจากการที่ผู้นำทางการเมืองเข้ามา ทำการปฏิรูประบบทางการเมืองจะทำให้รัฐบาลในอนาคตเป็นรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพสูง ได้รับการ สนับสนุนจากประชาชนอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้นและที่สำคัญคือ เป็นรัฐบาลที่มีความรับผิดชอบ ต่อประชาชนและต่อการพัฒนาประเทศ นโยบายและการปฏิบัติเพื่อการแก้ปัญหาต่าง ๆ เช่นการเศรษฐกิจ การศึกษา ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการพัฒนาชนบท การแก้ไขปัญหาความยากจน และการ ประสานผลประโยชน์เพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมจะมีผลอย่างจริงจังตามลำดับ ปัญหาความ ตองการส่วนใหญ่ของประชาชนจะได้รับการแก้ไขและตอบสนองจากรัฐบาลได้ดีขึ้น ความตึงเครียด ต่าง ๆ ทางสังคมอันเป็นผลมาจากปัญหาอันสลับซับซ้อนจะบรรเทาเบาบางลงไป

สำหรับระบบราชการและตัวข้าราชการก็เช่นกัน จะมีการปรับปรุงระบบโครงสร้างและระบบพฤติกรรมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการนำนโยบายของการเมืองและรัฐบาลไปปฏิบัติให้ตรงกับความต้องการของประชาชนและสังคมมากยิ่งขึ้น การปรับปรุงดังกล่าวจะดำเนินการในรูปของการนำระบบบริหารงานแบบธุรกิจเข้ามาใช้ มีการนำเอาระบบคุณธรรมที่ผลการวัดผลงานควมสามารถ มีระบบการให้รางวัลและลงโทษที่จริงจังควบคู่กันไป จะมีการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในวงราชการอย่างได้ผลซึ่งนอกจากจะทำให้ข้าราชการมีขวัญและกำลังใจดีขึ้นแล้ว ผลของการปฏิบัติงานโดยส่วนรวมของระบบราชการไทยในอนาคตก็จะดีขึ้นตามลำดับด้วย

1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ผลจากการพัฒนาทางระบบการเมืองและรัฐบาลดังข้อ 1.2 ประเทศไทยจะสามารถดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นอิสระ เป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่มหาอำนาจฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมากเกินไป ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจและการเมืองของสังคมไทยได้รับการยอมรับจากนานาชาติมากขึ้น และประเทศไทยจะได้รับประโยชน์จากพัฒนาเศรษฐกิจจากองค์การต่างประเทศหรือจากเอกชน สูงขึ้นกว่าเดิม เช่น จะมีการรวมลงทุนกับต่างประเทศเพื่อการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ

ความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีของระบบการเมือง การปกครองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศดังกล่าวข้างต้นอาจจะชะงักงันลงได้ควยอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งคือการมีกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมืองและการบริหารงานของรัฐคอยขัดขวางและพยายามส่งวออำนาจและเอกลัทธิของกลุ่มตนไว้ ซึ่งหากเกิดอุปสรรคดังกล่าวนี้แล้วจะเป็นผลให้การพัฒนาทางการเมืองของสังคมไทยในอนาคตไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร

2. การเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจ

โดยภาพรวมแล้ว เชื่อว่าภายใน พ.ศ. 2550 ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยจะมีการพัฒนาที่ชัดเจนหรือจะมีแนวโน้มในทางที่ดีขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้เป็นผลมาจากความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและความเจริญทางการศึกษา ตลอดจนการค้นพบทรัพยากรเชื้อเพลิงที่สำคัญ แต่อาจเป็นไปได้ว่าอาจจะยังมีกลุ่มอิทธิพลทางการเมืองซึ่งพยายามแสวงหาผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาเศรษฐกิจด้านต่าง ๆ ของชาติเขาเป็นประโยชน์ของกลุ่มตน ทำให้ส่วนรวมชาติผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาเหล่านั้นได้

ความเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจของสังคมไทยภายใน พ.ศ. 2550 พิจารณาได้จากประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้

2.1 นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ

นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคตมีแนวโน้มเป็น 2 ทางคือ (1) นโยบายสังคมนิยมและสวัสดิการสังคม และ (2) นโยบายมุ่งการพัฒนาแบบอุตสาหกรรม ทั้งนี้เพราะสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ

2.1.1 ในอนาคตประเทศไทยจะดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งพัฒนาชนบท มุ่งพัฒนาที่จะแก้ไข้ปัญหาความยากจนในการพัฒนาการเกษตร รัฐบาลจะมีการรณรงค์นำทรัพยากรส่วนใหญ่เข้าไปสู่การพัฒนาตามนโยบายนี้ การอุตสาหกรรม การเกษตร การปรับปรุงกลไก การผลิตด้านการเกษตร การตลาด การปรับปรุงระบบสหกรณ์ การพัฒนาที่ดิน การพัฒนาระบบชลประทานขนาดย่อมต่าง ๆ จะได้รับการปฏิบัติตามนโยบายอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น นอกจากนี้รัฐบาลจะใช้ทรัพยากรส่วนหนึ่งสนับสนุนประชาชนส่วนใหญ่ที่ยากจนในรูปของการให้บริการและสวัสดิการสังคมและการพัฒนาทางด้านสาธารณสุขต่าง ๆ อีกด้วย

2.1.2 ในอนาคตเนื่องจากจะมีการค้นพบทรัพยากรและพลังงานตามธรรมชาติ ประกอบกับการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น จึงน่าจะขยายการลงทุนทั้งภายในและต่างประเทศอย่างกว้างขวาง อุตสาหกรรมประเภทใหม่ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีระดับสูงและการแปรรูปทรัพยากรจะขยายตัวมากขึ้น ผลจะทำให้เกิดการขยายตัวของตำแหน่งงานและควยความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเช่นนี้จะทำให้สามารถรองรับจำนวนประชากรที่เพิ่มสูงขึ้นได้ นอกจากนั้นยังจะทำให้เกิดการขยายตัวทั้งในปริมาณและประเภทของสินค้าออกซึ่งจะทำให้การขาดดุลทางการค้าที่เคยเป็นปัญหาอยู่ในอดีตลดลงตามลำดับ

2.2 การประดิษฐ์

สิ่งที่จะเกิดได้มากที่สุดในอนาคตคือประเทศไทยจะมีการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีขนาดกลางที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของคนไทยมากยิ่งขึ้นและจากความเจริญด้านนี้เองจะส่งผลให้การผลิตทางด้านการเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและการแปรรูปทรัพยากรธรรมชาติพัฒนาไปอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

ในด้านเกษตรกรรม จะมีการใช้เทคโนโลยีที่ได้รับการพัฒนาแล้วเพิ่มขึ้น เช่น เครื่องทุ่นแรงในการเกษตรต่าง ๆ หรือเทคนิคในการผลิตที่ทันสมัย นอกจากนี้ผลจากนโยบายพัฒนาชนบทและพัฒนาการเกษตรทำให้มีการส่งเสริมการเกษตรอย่างกว้างขวาง มีการขยายระบบชลประทานขนาดย่อมให้ถึงแหล่งเพาะปลูกมากขึ้น มีการปฏิรูปและพัฒนาที่ดินซึ่งทำให้ความสามารถในการผลิตภาคเกษตรกรรมได้รับการพัฒนาสูงขึ้น

สำหรับด้านอุตสาหกรรม สิ่งที่จะเป็นไปได้มากที่สุดคือ ประเทศไทยในอนาคตจะพัฒนาอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับก๊าซและปิโตรเลียมอย่างมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากการค้นพบทรัพยากรธรรมชาติและการเพิ่มขึ้นของเทคโนโลยีและอาจเป็นไปได้ว่ารูปแบบการผลิตทางอุตสาหกรรมในอนาคตจะเป็นแบบบริษัทก็จะมี การรวมตัวของผู้ประกอบการทางอุตสาหกรรมราย เล็กรายน้อย เขาคอยกันภายใต้ระบบการจัดการที่เอนกภาพ ในแง่นี้จะมีกลุ่มผู้ผลิตน้อยรายแทนที่จะมีผู้ประกอบการน้อยใหญ่แข่งขันกันเป็นจำนวนมาก ในระบบบริษัทนี้ประสิทธิภาพในการผลิต การจัดการและการตลาดจะดีขึ้น แต่หากรัฐบาลไม่สามารถควบคุมการผูกขาดก็อาจเกิดปัญหา เรื่องราคาสินค้าตามมา

2.3 การกระจายและการบริโภค

จากรูปแบบและนโยบายเศรษฐกิจที่เน้นหลักความเป็นธรรมของรัฐบาลจะนำไปสู่ระบบเศรษฐกิจที่มีการกระจายการบริโภคสินค้าและบริการผลิตต่าง ๆ อย่างทั่วถึง รัฐบาลจะเพิ่มโอกาสให้เอกชนมากยิ่งขึ้น เช่นมีมาตรการในการควบคุมราคาสินค้าหรือชลอการเพิ่มขึ้นของค่าครองชีพและภาวะเงินเฟ้อ มีการจัดสวัสดิการสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ควบคู่กันไปกับการส่งเสริมและจัดตั้งสหกรณ์ใหม่มากขึ้น จะมีการสร้างคานิยมและการให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ทุกฝ่ายทางเศรษฐกิจมีการติดต่อตกลงกันอย่างเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

สิ่งที้อาจเป็นไปได้อีกประการหนึ่งคือ ในอนาคตจะมีการเน้นหนักทางเศรษฐกิจเพื่อความเจริญทางอุตสาหกรรมและจากรูปแบบการผลิตดังกล่าวจะทำให้สินค้ามีเพิ่มมากขึ้น ประเทศไทยจะมีโอกาสส่งสินค้าออกเพิ่มมากขึ้นและมีรายได้เข้าประเทศมากขึ้นตามไปด้วย จากจุดนี้จะทำให้ปัญหาการขาดดุลการค้าและการเสียเปรียบในเรื่องของเงินตราต่างประเทศซึ่งเป็นปัญหาในอดีตค่อย ๆ คลี่คลายลงไป

3. การเปลี่ยนแปลงในด้านการศึกษา

การศึกษาในอนาคตของสังคมไทยจะเป็นปัจจัยผลักดันประการสำคัญควบคู่ไปกับความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งค่านิยมของคนไทยหรืออาจเป็นไปได้ว่าการศึกษาจะได้รับการพัฒนาขึ้นอันเป็นผลสืบเนื่องจากการพัฒนาทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ

3.1 การศึกษาในแง่ของปัจจัยผลักดันที่สำคัญทำให้เกิดการพัฒนาในแง่ของระบบสังคมวัฒนธรรม

การพัฒนาด้านเทคโนโลยีและด้านการศึกษาจะดำเนินไปอย่างควบคู่และเกื้อหนุนกัน เทคโนโลยีอันทันสมัยต่าง ๆ ที่แพร่หลายเข้ามาสู่สังคมไทยจะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยพัฒนาระบบการศึกษาให้แกสังคมไทยและในขณะเดียวกันระบบการศึกษาของไทยในอนาคตก็จะทำหน้าที่ปรับปรุงผสมผสานและพัฒนาความรู้และเทคโนโลยีเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม เกิดการพัฒนาคนที่มีคุณภาพ ผลที่เกิดขึ้นตามมาจากการที่มีเทคโนโลยีและคนที่มีคุณภาพก็จะก่อให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในอนาคตอีกต่อหนึ่ง

ผลกระทบด้านการศึกษาที่เกิดจากความเจริญทางด้านเทคโนโลยีก็จะมีการปฏิรูปการศึกษาอันเนื่องมาจากความตระหนักถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากความเจริญทางด้านเทคโนโลยีและการแพร่ขยายของวัฒนธรรมทางวัตถุว่าจะมีทั้งแง่ดีและแง่ร้าย หากปราศจากการปรับตัวที่ถูกต้อง อีกหนึ่งเป็นความจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องเลือกนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้และให้เข้ากันได้กับค่านิยมของคนไทย แนวทางที่สำคัญของการปฏิรูปการศึกษาคือการคนหาจุดมุ่งหมาย วิธีการและเนื้อหาหลักสูตรในการที่จะให้ระบบการศึกษาสามารถทำหน้าที่เป็นค่านำทางสังคมหรือเป็นผู้กลั่นกรองเทคโนโลยีที่เหมาะสม คอยการรวมกันคนทาววิจัยระหว่างฝ่ายปฏิบัติการกับนักวิชาการ การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาในแนวทางนี้จะเป็นแนวทางใหม่ที่จะนำสังคมไทยไปสู่อนาคตที่ดีขึ้น

3.2 การศึกษาในแง่ของผลจากการพัฒนาทางการเมืองและเศรษฐกิจ

จากนโยบายการศึกษาที่มีประสิทธิภาพประกอบกับมีงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอจะทำให้การศึกษาของไทยในอนาคตปรากฏออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

3.2.1 โอกาสในการศึกษา

ในอนาคตเชื่อว่าคนไทยในทุกส่วนของประเทศจะได้รับการศึกษาตามความต้องการของตนมากกว่าที่เคยเป็นอยู่ในอดีต ทั้งนี้เพราะรัฐบาลได้กระจายบริการทางการศึกษาออกไปอย่างกว้างขวางและสนับสนุนให้การศึกษาของเอกชน เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ทำให้เกิดการศึกษานอกระบบ มีการนำเทคโนโลยีและการสื่อสารมวลชนเข้ามาใช้เป็นส่วนประกอบของการศึกษาเพื่อเพิ่มคุณภาพของครูใหญ่ขึ้น เป็นต้น

3.2.2 ผลผลิตจากระบบการศึกษาใหม่

ในอนาคตประชาชนจะตื่นตัวกับการศึกษามากขึ้น อัตราการอ่านออกเขียนได้ของประชาชนจะเพิ่มสูงขึ้น ผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีเพิ่มมากขึ้นและผลจากการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยีจะทำให้เกิดการสนับสนุนการพัฒนาผลผลิตทางเศรษฐกิจตามมา

4. การเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์ทางสังคม

4.1 ระบบโครงสร้างทางสังคม

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปสู่ความทันสมัยมากขึ้น สิ่งที่จะเกิดตามมาทั้งทางตรงและทางอ้อมในอนาคตก็คือระบบสังคมไทยจะเพิ่มความสลับซับซ้อนหรือมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นจะมีการขยายตัวของอาชีพต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพที่ไม่เกี่ยวกับการรับราชการ อาชีพเหล่านี้ในอนาคตจะมีค่าตอบแทนสูงและเป็นสิ่งจูงใจดึงดูดคนเขาทำงานมากกว่าอาชีพรับราชการ โครงสร้างของสังคมจะเปลี่ยนแปลงโดยมีชนชั้นกลางเพิ่มมากขึ้น

4.2 ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างชนชั้น

ในอนาคต โอกาสที่สังคมไทยจะสามารถลดความแตกต่างทางเศรษฐกิจ สังคม ระหว่างคนรวยกับคนจนจะมีมาก และยิ่งประชาชนได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้นโดยมีรัฐบาลเป็นผู้คอยสนับสนุนและควบคุมให้ระบบเศรษฐกิจดำเนินไปอย่างเป็นธรรมและมีความเท่าเทียมกัน จะทำให้ความสัมพันธ์ของคนในสังคมเป็นไปอย่างเท่าเทียมกันมากยิ่งขึ้น คนจนที่มีอยู่มากในอดีตจะลดจำนวนลงและจะได้รับการเหลียวแลจากรัฐบาลมากขึ้นทั้งในแง่การให้สวัสดิการสังคม โอกาสในการศึกษา โอกาสในทางเศรษฐกิจและการเมือง คนชนชั้นกลางจะมีโอกาสและอำนาจในการต่อรองกับชนชั้นสูงมากขึ้น รูปแบบดังกล่าวเป็นแรงผลักดันสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ระบบสังคมและวัฒนธรรมไทยในอนาคตเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเป็นลำดับ

อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นจะยังคงมีอยู่ แม้ว่าจะไม่รุนแรงเหมือนในอดีต ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมักจะยุติลงด้วยการประสานผลประโยชน์เข้าด้วยกัน อาจจะเป็นไปได้ว่าระบบคุณธรรมจะก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศที่รวดเร็วและมีความเป็นธรรมมากขึ้นในสังคม

4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างบุรุษและสตรี

สิ่งที่จะเกิดขึ้นอย่างเป็นไปไคมากที่สุดคือสตรีจะได้รับการยอมรับให้มีความเท่าเทียมกับบุรุษมากขึ้น จะมีโอกาสในการทำงานมากขึ้นกว่าในยุคที่ผ่านมา

4.4 ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวในสังคมไทยในปีพ.ศ. 2550 โดยเฉพาะครอบครัวของชนชั้นกลางและครอบครัวของผู้ที่อยู่ในสังคมเมืองจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในแนวทางที่การแบ่งงานกันในครอบครัวระหว่างสามีและภรรยามากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สามีจะมีบทบาทและเข้ามามีส่วนแบ่งเบาภาระงานในบ้านจากภรรยามากยิ่งขึ้น

5. ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน

ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงานในอนาคตจะเป็นทั้งเหตุและผลของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การศึกษา เศรษฐกิจและการเมือง ในแง่ของการใช้ทรัพยากรและพลังงานนั้น ประเทศไทยยังมีทรัพยากรและแร่ธาตุที่สำคัญอยู่ประกอบกับการค้นพบแก๊สและน้ำมันปิโตรเลียม ทำให้คาดการณ์ได้ว่าสภาพจะทำให้รัฐบาลบริหารงานได้ดีขึ้นและมีงบประมาณใช้จ่ายมากยิ่งขึ้น ตลอดจนได้รับความเชื่อถือจากประชาชน นอกจากนี้จะเกิดการพัฒนาทางอุตสาหกรรมที่อาศัยปัจจัยการผลิตจากทรัพยากรดังกล่าวโดยตรงและจะเกิดการพัฒนาทางเกษตรกรรมโดยทางอ้อมอีกด้วย ส่วนลักษณะที่เป็นผลที่จะเกิดขึ้นตามมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีการสื่อสาร การศึกษา เศรษฐกิจและการเมืองก็คือ ในอนาคตประชาชนจะมีความรู้ มีความตื่นตัวและเห็นความสำคัญของทรัพยากรประกอบกับการที่รัฐบาลมีประสิทธิภาพมากขึ้นจะทำให้มีการร่วมมือกันแก้ไขและหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ พยายามใช้ทรัพยากรให้เป็นประโยชน์และมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างได้ผลยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ทรัพยากรป่าไม้และการปลูกป่าทดแทนยังเป็นปัญหาที่แก้ไขได้ยาก ประเทศไทยจะยังไม่สามารถปลูกป่าในบริเวณที่ถูกตัดฟันลงไปได้อย่างสมบูรณ์ สิ่งที่จะเกิดขึ้นก็คงเป็นเพียงแต่มีการพัฒนาบริเวณที่ถูกโค่นถางบางส่วนที่ยังคงมี

ศักยภาพในการผลิตให้เป็นประโยชน์ในการใช้ประโยชน์ทางอื่น ๆ มากยิ่งขึ้น

สำหรับในเรื่องของพลังงานนั้น จากภาวะการณ์ของโลกที่ขาดแคลนพลังงานปิโตรเลียม และการที่ประเทศไทยมีการพัฒนาเทคโนโลยีมากขึ้น จึงน่าจะเกิดความพยายามในการค้นหาพลังงานปิโตรเลียมควบคู่ไปกับการนำพลังงานทดแทนอื่น ๆ ที่ประเทศไทยมีศักยภาพด้านนี้สูงอยู่แล้ว เขามาใช้ เช่นพลังงานจากน้ำ จากแสงแดดและพลังงานแปรรูปจากสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ เป็นต้น

6. สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์

ภาพอนาคตในทางที่เป็นไปได้มากที่สุดตามหัวข้อมอญ 2 ด้านด้วยกันคือด้านทัศนังน จะมีการดูแลนโยบายอย่างจริงจังในการปกป้องคุ้มครองภาวะซึ่งจะทำให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยผลดียิ่งขึ้น ปัญหาสิ่งแวดล้อมจะได้รับการแก้ไขมากกว่าที่เป็นอยู่ในอดีต ส่วนด้านที่สองคือความไม่มั่นใจในผลสำเร็จของการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์เพราะในอนาคตเชื่อว่าปัญหาภาวะเหล่านี้จะคงมีอยู่ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของน้ำ อากาศ เสียง ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกินความสามารถในการแก้ไขฟื้นฟูให้กลับสภาพเดิมเหมือนเดิมใด นอกจากนั้นสิ่งที่จะเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้คืออย่างหนึ่งก็คือสิ่งแวดล้อมทางสังคมอันสืบเนื่องมาจากสภาพสังคมอันสลับซับซ้อนและระบบเศรษฐกิจที่แข่งขันกันจะมีสภาพเลวร้ายโดยจะเกิดความตึงเครียดในสังคมมากยิ่งขึ้น

7. การสื่อสาร คมนาคม และคอมพิวเตอร์

ในอนาคตคาดว่ามีการสื่อสารจะเจริญรุดหน้า จะมีการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เขามาช่วยมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีด้านอิเล็กทรอนิกส์ ดาวเทียมและคอมพิวเตอร์ การสื่อสารของไทยในอนาคตจึงน่าจะเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญในการให้ความรู้ข่าวสารแก่ประชาชนทุกส่วนของประเทศ จะทำให้ประชาชนตื่นตัวและปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงของโลกหรือของสังคม จะทำให้ประชาชนมีความสนใจต่อการเมืองมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลให้รัฐบาลมีความระมัดระวังในการบริหารงานเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนโดยส่วนรวมมากขึ้น แลหาหากสังคมไม่สามารถควบคุมเนื้อหาของสื่อสารบางอย่างที่เป็นภัยต่ออันธมของชาวไทยแล้ว ผลร้ายบางประการอาจจะเกิดขึ้นได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบสังคมที่สลับซับซ้อน เช่น เยาวชนไทยอาจ

รับเอาตัวอย่างพฤติกรรมเบี่ยงเบนบางประการที่เผยแพร่เข้ามาโดยสื่อมวลชนมาเป็นแบบอย่าง
แนวทางในการประพฤติปฏิบัติอันจะก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมา

ในด้านการศึกษาและระบบสาธารณสุขต่าง ๆ จะมีการขยายตัวอย่างกว้างขวาง
ซึ่งเป็นผลส่วนหนึ่งจากนโยบายการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต ถนนจะมีการเพิ่มขยายออกไป
อย่างกว้างขวาง ไฟฟ้าและสาธารณสุขการจะถูกสร้างขึ้นเพื่อประชาชนในส่วนต่าง ๆ ของสังคม
ได้ประโยชน์มากยิ่งขึ้น

สำหรับคอมพิวเตอร์นั้นเชื่อว่าในอนาคตประเทศไทยจะมีการใช้คอมพิวเตอร์อย่างแพร่
หลายมากยิ่งขึ้นจนกระทั่งกลายเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งในเกือบทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาค
เอกชน.

8. ค่านิยม วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของไทย

ในอนาคตเชื่อว่าจะมีการผสมผสานปรับตัวระหว่างวัฒนธรรมทางวัฒนธรรมดั้งเดิม
ของไทยโดยจะปรากฏออกมาเป็น 3 แนวทางด้วยกันคือ

8.1 การอนุรักษ์รักษาค่านิยมวัฒนธรรมเดิมบางประการไว้ ส่วนมากจะเป็นค่านิยมและ
วัฒนธรรมที่คนไทยส่วนใหญ่ประพฤติปฏิบัติอยู่ เช่นความรักในอิสระเสรี ความมีไมตรี ความโอบอ้อม
อารีและการไม่นิยมใช้ความรุนแรงหรือก้าวร้าวต่อการแก้ปัญหาต่าง ๆ

8.2 การรู้จักประยุกต์หรือปรับปรุงค่านิยมที่จำเป็นสำหรับการปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่
สลับซับซ้อนและมีความทันสมัย เช่นความจริงจังต่อการทำงาน ความตรงต่อเวลา ความมีวินัย
การยอมรับต่อกฎหมาย ความมีเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ การยอมรับความสำเร็จของตน จากความ
สามารถและผลงานมากกว่าการยอมรับฐานะของบุคคลที่มาแต่กำเนิด เป็นต้น

8.3 ค่านิยมและวัฒนธรรมบางอย่างที่ใดถูกกลืนหรือเข้าไม่ได้กับความทันสมัยและความ
สลับซับซ้อนของคนจะหมดไปในอนาคต เช่นความหลงงมงายในสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้ การขาดเหตุผลทาง
วิทยาศาสตร์และความคลุมเครือในอธิบายมูขมิ้นทั้งหลาย เป็นต้น

ผู้นำในการก่อให้เกิดการปรับตัวทางวัฒนธรรมดังกล่าวได้แก่ ผู้ที่มีการศึกษา ปัญญาชน
และสถาบันการศึกษาทุกระดับ

สำหรับเอกลักษณ์ของไทยนั้นเนื่องจากในอนาคตสังคมไทยจะมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ดึงไกลแล้ว ดังนั้นความเป็นไทยในอนาคตของคนไทยจะเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่ให้การยอมรับ ในเหตุผล มีวินัยและปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่มากขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน ความเห็นห่างจากศิลป วัฒนธรรมเดิมก็มีมากตามไปด้วย คนไทยในอนาคตยังจะมีความภูมิใจในความเป็นไทยอยู่และชีวิต ประจำวันจะมีความทันสมัยเข้ามาป้อนอยู่มาก แต่เพราะความสามารถในการปรับตัวซึ่งเป็นคุณลักษณะ สำคัญประการหนึ่งของคนไทยจะทำให้เอกลักษณ์ของไทยในอนาคตมีลักษณะประสมประสานระหว่าง ค่านิยมและวัฒนธรรมเดิมที่ประโชยชนกับค่านิยมและวัฒนธรรมอย่างใหม่ในรูปแบบที่ทันสมัย

9. ประชากร

เนื่องจากความเจริญทางด้านเทคโนโลยีและด้านการศึกษาทำให้เป็นสาเหตุ เชื่อได้ว่า จะส่งผลทำให้คุณภาพของประชากรของสังคมไทยในอนาคตดีขึ้น

ทางเลือกที่สำคัญในอนาคตของไทย

ทางเลือกในอนาคตของไทยขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับสังคมไทยในอดีต และในปัจจุบัน เพราะปรากฏการณ์เหล่านี้จะเป็นแรงผลักดันที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงในระบบ สังคมและวัฒนธรรมโดยรวม ในที่นี้จะกล่าวถึงปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นแรงผลักดัน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวโดยสรุปดังนี้

1. ประชากร

อัตราการเพิ่มและการกระจายตัวของประชากรในอนาคตจะเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการ พัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากประเทศไทยมีความจำกัดด้านทรัพยากรจะทำให้เพิ่มความ กดดันในระบบการผลิตที่จะจัดหาอาหาร เครื่องอุปโภคบริโภคและการให้บริการอย่างพอเพียง ตลอดจนเป็นปัญหาในการจัดการศึกษาอย่างทั่วถึง ทำให้ประชากรส่วนใหญ่ขาดการศึกษาและ เสียเปรียบในสังคมอันจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบการเมืองและเศรษฐกิจในที่สุด

2. ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ในอดีตถึงปัจจุบัน ประเทศไทยได้ใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง สู้เปล่าและเสียเปรียบ ต่างประเทศอย่างมาก ในขณะเดียวกันการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูทรัพยากรที่ถูกทำลายไปก็ได้น้อยมาก

เมื่อเปรียบเทียบกับการทำลาย สิ่งนี้จะทวีความรุนแรงต่อไปในอนาคตและสิ่งแวดล้อมที่เสียดุล ก็จะเป็นปัญหาที่ยิ่งขึ้นและยิ่งการพัฒนาในอนาคตต้องพึ่งทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้นแล้ว ปัจจุบัน ผลักดันนั้นจะยังเป็นแรงผลักดันต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองที่จะต้องตัดสินใจเลือกใช้ มาตรการอันจะให้ผลอย่างจริงจัง ทั้งนี้เพื่อชดเชยการทำงานหรือใหม่การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างคุ้มค่าได้ประโยชน์แก่ประเทศชาติมากขึ้น ลดความเสียหายจากการพึ่งพาพลังงานจาก ต่างประเทศให้ลดน้อยลง เพิ่มปริมาณการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายและอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่ยังไม่ถูกทำลาย เป็นต้น ความสำเร็จจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับกลไกตัดสินใจของ สังคมว่าจะมีแนวโน้มไปในทิศทางใด

3. วิทยาศาสตร์และควมมีเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์

วิวัฒนาการทางควมวิทยาศาสตร์และแนวความคิดเชิงตรรกวิทยาแบบวิทยาศาสตร์จากทั่วโลก ภายนอกจะเพิ่มอิทธิพลต่อแนวความคิดของประชาชนชาวไทย ตลอดศตวรรษที่ผ่านมาประชาชน ชาวไทยได้ประสบความขัดแย้งระหว่างแนวความคิดเชิงเหตุผลแบบวิทยาศาสตร์กับแนวความคิด เชิงเหตุผลหยกคือตามแนวความเชื่อเดิมของไทย

4. เทคโนโลยี ความทันสมัยและการพัฒนาเศรษฐกิจ

สิ่งที่จะเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงได้ยากในอนาคตอีกประการหนึ่งก็คือการที่ประเทศไทยจะ รับเอาเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้มากขึ้นทั้งในแง่ของปริมาณ ชนิดและรูปแบบ การเพิ่มขึ้นของ เทคโนโลยีเป็นผลมาจากความเชื่อว่าเทคโนโลยีจะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าและบริการเพื่อการบริโภคภายในและการส่งออกต่างประเทศ ผลที่ตามมาประการ หนึ่งก็คือ ในอนาคตจะมีสินค้าสำเร็จรูปผลิตภายในประเทศตลอดจนสินค้าและบริการเพื่อส่งเสริม ความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตเพิ่มขึ้น การบริโภคก็จะเพิ่มมากขึ้นเป็นทวีคูณด้วย อย่างไรก็ตาม เทคโนโลยีที่ทันสมัยนั้นจะมีการกระจายอย่างทั่วถึงและอาจเป็นธรรม ส่วนความใดเปรียบ เสียเปรียบระหว่างชนชั้นทางสังคมหรือความขัดแย้งทางสังคมเป็นปัญหาที่ขึ้นอยู่กับตัดสินใจของ กลไกในอนาคต

5. การคมนาคม การสื่อสารและเทคโนโลยีด้านข้อมูล

ในอนาคตการขยายตัวในเชิงปริมาณและประสิทธิภาพของการคมนาคม การสื่อสารและระบบข้อมูลโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับระบบข้อมูลจะเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผลที่จะเกิดขึ้นตามมาหลายด้านด้วยกัน ที่สำคัญคือ โครงสร้างและระบบความสัมพันธ์ทางสังคมจะถูกกระทบอย่างรุนแรง จะเกิดการเปลี่ยนแปลงมุ่งไปสู่ความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้นในการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลและสถาบันองค์กรต่าง ๆ การรับรู้ข่าวสารข้อมูลและความตื่นตัวของคนไทยกับความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นทั้งในทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจภายในและภายนอกประเทศจะเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและระบบความสัมพันธ์ในทางเศรษฐกิจ อีกประการหนึ่งเน้นการเพิ่มขึ้นของข้อมูลและข่าวสารจะส่งผลกระทบต่อระบบค่านิยมเดิมตลอดจนวัฒนธรรมของไทยอีกด้วย แรงผลักดันดังกล่าวนี้โดยตัวของมันเองจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในระบบการตัดสินใจของสังคม แต่ในขณะเดียวกันระบบการตัดสินใจของสังคมก็เป็นตัวแปรที่จะปรับทิศทางของผลกระทบที่จะเกิดตามมาให้เป็นไปในทางใดทางหนึ่งด้วย กล่าวโดยสรุปคือหากเชื่อว่าระบบการติดต่อสื่อสารและข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาในด้านอื่น ๆ มุ่งไปสู่ความทันสมัยแล้ว ก็จะทำให้สังคมไทยในอนาคตมุ่งใช้เทคโนโลยีคมนาคมและเทคโนโลยีสื่อสารมากยิ่งขึ้น ผลกระทบที่ตามมาก็คือค่านิยมในแบบเดิมก็จะต้องเปลี่ยนแปลงไป

6. อิทธิพลทางเศรษฐกิจและการเมืองระดับโลก

อิทธิพลทางเศรษฐกิจและการเมืองระดับโลกมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและการเมืองของไทยมากขึ้นตามลำดับ โดยมีลักษณะที่ชาติมหาอำนาจเป็นผู้นำและเป็นผู้รับผลประโยชน์ ในขณะที่ประเทศไทยต้องเป็นผู้คอยติดตามความเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ มาโดยตลอด ทำให้ตกอยู่ในฐานะผู้เสียผลประโยชน์ และควยอิทธิพลในลักษณะนี้จะส่งผลให้เกษตรกรไทยกลายเป็นกลุ่มชนในสังคมที่สูญเสียผลประโยชน์มากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอาชีพอื่น ๆ

ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทกลาวมาข้างต้นจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการเลือกทิศทางที่สำคัญของสังคมไทยในอนาคต ซึ่งจากผลการวิจัยสรุปไว้ว่าควรมีทางเลือกที่สำคัญ 3 แนวทาง คือ

1. แนวทางตามรูปแบบของประชาธิปไตยแบบทุนนิยม

แนวทางนี้เกิดจากความเจริญของการศึกษาซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของการพัฒนาทางทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ตลอดจนความเจริญทางด้านเทคโนโลยี ระบบการสื่อสารข้อมูล ทำให้สังคมไทยในอนาคตมุ่งเน้นไปในเรื่องของการขยายตัวทางเศรษฐกิจซึ่งจะส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาสทำงานมากขึ้น มีการขยับเลื่อนฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างกว้างขวาง และเมื่อฐานะทางการเงินของประเทศสูงขึ้น รัฐบาลก็มีโอกาสให้บริการทางสังคมด้านการศึกษา สาธารณสุข สาธารณูปโภคและการประกันสังคมมากตามขึ้นไปด้วย ทำให้มาตรฐานการดำรงชีวิตของคนไทยสูงขึ้นเป็นลำดับ

2. แนวทางตามรูปแบบของสังคมนิยมเผด็จการ

แนวทางนี้อาจเกิดขึ้นได้หากพิจารณาเหตุการณ์ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันจะพบว่าการเมืองและเศรษฐกิจของไทยได้ถูกผูกขาดโดยคนกลุ่มน้อยที่เป็นชนชั้นสูง ได้แก่ ข้าราชการระดับสูง กลุ่มนายทุน ผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจและนักการเมืองซึ่งเป็นตัวแทนของชนชั้นสูงในสังคม เป็นเหตุให้ประชาชนทั่วไปไม่มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จึงเกิดการเสียเปรียบในชนกลุ่มใหญ่ของประเทศ เกิดความไร้เสถียรภาพในระบบรัฐสภา เกิดการขาดประสิทธิภาพในการบริหารประเทศของรัฐบาล ซึ่งเป็นเหตุสำคัญให้เกิดการปฏิวัติรัฐประหารอยู่เนือง ๆ จึงเชื่อว่าหากสังคมไทยในปัจจุบันยังมีลักษณะดังกล่าวข้างต้น แนวโน้มของการปฏิบัติเพื่อนำประเทศไปสู่รูปแบบสังคมนิยมแบบเผด็จการจะเกิดขึ้นได้ ซึ่งแนวทางนี้จะมีการกระจายปัจจัยการผลิตและกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจไปสู่ชนหมู่มากขึ้น แต่สิทธิเสรีภาพโดยทั่วไปจะถูกกลืนลงไปได้มาก

3. แนวทางตามรูปแบบประชาธิปไตยผสมหรือสังคมนิยมประชาธิปไตย

แนวทางนี้ให้ความสำคัญของการกระจายรายได้ในทางเศรษฐกิจ ความเป็นธรรมในสังคม และการลดช่องว่างระหว่างชนชั้นมากกว่าจะมุ่งความเจริญด้านเศรษฐกิจและให้ความสำคัญในการดำเนินชีวิตของบุคคลไปพร้อมกันด้วย เพราะเป็นลักษณะผสมผสานความคิดต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

ใดแก่ในทางเศรษฐกิจเป็นการพัฒนาแบบกระจายรายได้ กระจายความเป็้เธรรม แก้ปัญหาความยากจน ในทางการเมืองให้มีความสำคัญแก่ระบอบประชาธิปไตย ยอมรับเสรีภาพของบุคคล แต่จะมีสวัสดิการสังคมมากขึ้น ในทางสังคมจะมีนโยบายรักษาคุณระหว่างค่านิยมใหม่กับค่านิยมเดิม

ดังนั้นจึงน่าจะเชื่อได้ว่าแนวทางที่สามนี้เป็นแนวทางที่คนส่วนใหญ่พึงพอใจและเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับสังคมไทยในอนาคต เพราะเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจสังคมไทยมากที่สุดและเป็นแนวทางที่จะบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นจากแรงผลักดันต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นได้ทั้งหมด.

บรรณานุกรม

- กมล สมวิเชียร. "อุดมการกับสังคมไทยในอนาคต." อุดมการกับสังคมไทย. นครหลวง ฯ :
โรงพิมพ์สมาคมนักสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2515.
- กระมล ทองธรรมชาติ. "อุดมการกับสังคมไทยในปัจจุบัน." อุดมการกับสังคมไทย.
นครหลวง ฯ : โรงพิมพ์สมาคมนักสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2515.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนประชากรในช่วงแผน
พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530 - 2534. กรุงเทพฯ ฯ :
โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, 2529.
- _____ . การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย 2523 - 2558. กรุงเทพฯ ฯ :
ทางหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, 2529.
- _____ . สังคมไทย 2531. กรุงเทพฯ ฯ : ฝ่ายการศึกษาและวิจัยการพัฒนาสังคม,
2532.
- ศึกษาธิการ ปราโมช, ม.ร.ว. ปัจจุบันและอนาคตของสังคมไทย. พระนคร : โรงพิมพ์
อักษรสัมพันธ์, 2514.
- ฉวีวรรณ บรรณประเสริฐ. สังคมไทย. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี, มปป.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (ผู้รวบรวม). อุดมการกับสังคมไทย. รวมบทความและบันทึกจากการ
สัมมนา. นครหลวง ฯ : โรงพิมพ์สมาคมนักสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2515.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. "อุดมการทางการเมืองของไทยในอดีต." อุดมการกับสังคมไทย.
นครหลวง ฯ : โรงพิมพ์สมาคมนักสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2515.
- บุญสนอง บุญโยธาน. มนุษย์กับสังคม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2510.
- ผะอบ นมะมาตร, ปัทมาสังคม. นครปฐม : แผนกบริการกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร,
2525.
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และ หลศักดิ์ จิตรโกศิริ (บรรณาธิการ). วัฒนธรรมทางการเมืองไทย.
สมาคมนักสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2524.
- พัทธา สายหู. กลไกของสังคม. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์พิมพ์เศศ, 2516.

- พันธุสุรย์ ลดาวัลย์, ม.ล. ทางเลือกในอนาคตของสังคมไทย : ในทัศนะของนักวิชาการ.
เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2527.
- ไพฑูรย์ เครือแก้ว. ลักษณะสังคมไทย. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์เลียงเชียงจงเจริญ,
2513.
- ไพฑูรย์ ช่างเรือน. ลักษณะสังคมและการปกครองของไทย. กรุงเทพฯ ฯ : ไทยวัฒนาพานิช,
2514.
- ยงยุทธ สักดิ์เดชยนต์. สังคมศาสตร์ : ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสังคมมนุษย์. กรุงเทพฯ ฯ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2515.
- วราคม ทีสุกะ (ผู้เรียบเรียง). ความคิดและทฤษฎีทางสังคม. กรุงเทพฯ ฯ : สภาการศึกษา
มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2520.
- วัชรภา กลายนาทร. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, 2530.
- วิรุฬห์ นิลโรจน. รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพ
ชีวิตของประชาชนในหมู่บ้าน โครงการ ก.ศ.ต. จังหวัดสงขลา. (เอกสาร
อัดสำเนา), 2531.
- รัชนิกร เศรษฐโร. สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
2523.
- รามคำแหง, มหาวิทยาลัย. สังคมการเมืองไทย : ปักทะแนวใหม่และนโยบาย.
กรุงเทพฯ ฯ : บพิธการพิมพ์, 2528.
- สมบัติ จันทรวงศ์ และ ชัยอนันต์ สมุทวณิช. ความคิดทางการเมืองและสังคมไทย.
กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2523.
- สมพงษ์ เกษมสิน. การปกครองของไทย. กรุงเทพฯ ฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2515.
- สมพงษ์ จิตระดับ (บรรณาธิการ). ทางเลือกของสังคมไทยในอนาคต. โครงการตำราและ
เอกสารทางวิชาการ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
(เอกสารอัดสำเนา)
- สวาท เสนาณรงค์ และ นอม งามวิสัย. ไทยแฉดลอส. กรุงเทพมหานคร :
อักษรเจริญทัศน์, 2529.

- สุจิตต์ วงษ์เทศ. "คนไทยไม่ได้มาจากไหน?" วารสารศิลปวัฒนธรรม ฉบับพิเศษ.
(พฤศจิกายน 2522).
- สุขุม นวลสกุล และคณะ. การเมืองและการปกครองไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, 2520.
- สุพิศรา สุภาพ. ปกาสัยสังคม. นครหลวง ฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2515.
_____. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2521.
- สุรพงษ์ ชัยนาม. "ความหมายและความสำคัญของอุดมการต่อสังคม." อุดมการกับ
สังคมไทย. นครหลวง ฯ : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2515.
- สุลักษณ์ ศิวรักษ์. กรและแพทยที่พึ่งปรารณาในสังคมสยาม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
ยุววิทยา, 2532.
- เสนห์ จามริก. ปกาสัยและอนาคตของเมืองไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์
แห่งประเทศไทย, 2519.
- อภิน รพีพัฒน์, ม.ร.ว. สังคมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2325 - 2416).
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์แอส, 2518.
- อคุณัย ตันประยูร. ปกาสัยสังคม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2526.
- อนุช อภาภิรม. "อุดมการและค่านิยมในสังคมไทยดั้งเดิม." อุดมการกับสังคมไทย.
นครหลวง ฯ : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2515.
- อมร รักษาสัตย์ และคณะ (ผู้เรียบเรียง). แนวนโยบายของรัฐบาลเศรษฐกิจ สังคม
การเมือง และการบริหาร. เอกสารประกอบการประชุมเรื่อง นโยบายทาง
เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่จัดปรารณา, 2529. (เอกสารอัดสำเนา).
- อานนท์ อภาภิรม. ลักษณะสังคมและปกาสัยสังคมของไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช,
2517.
_____. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2516.
- Davis, Kingsley. Human Society. New York : The Macmillan
Company, 1967.
- Horton, Paul B. and Chester L. Hunt. Sociology. New York :
McGraw-Hill Book Company, 1968.

Smelser, Neil J. Sociology. New Jersey : Prentice-Hall Inc.,

1981.

Worsley, Peter. Introducing Sociology. England : Pengerin

Books Ltd., 1970.

ภาคผนวก

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี

เรื่อง นโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ

วัฒนธรรมไทยเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทย เป็นรากฐานของการสร้างสรรค์ความสามัคคีและความมั่นคงของชาติ เป็นสิ่งที่แสดงถึงศักดิ์ศรี เกียรติภูมิ และความภาคภูมิใจร่วมกันของคนไทย เป็นปัจจัยให้คนไทยได้ประพฤติปฏิบัติในทางที่ดีงาม มีคุณธรรมเพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคมและประเทศชาติ สมควรต้องรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมไทยอย่างจริงจัง และกว้างขวางเป็นพิเศษ ตามนัยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่บัญญัติไว้ว่า "รัฐพึงส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชาติ"

ฉะนั้น คณะรัฐมนตรีจึงกำหนดนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อเป็นหลักให้หน่วยงานของรัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชน ร่วมกันรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมอย่างมีเป้าหมาย ตรงกัน และประสานสอดคล้องต่อกันดังนี้

1. ส่งเสริมการบำรุงรักษาวัฒนธรรมไทยทุกด้านให้เจริญด้วยการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ฟื้นฟู และพัฒนาวัฒนธรรมไทย ให้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการแก้ปัญหาการดำรงชีวิต การพัฒนาประเทศด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการป้องกันประเทศ ป้องกันการทำลายวัฒนธรรมและศาสนา และทำนุบำรุงศาสนาให้บริสุทธิ์ เพื่อเป็นหลักในการพัฒนาจิตใจประชาชน
2. เผยแพร่วัฒนธรรมไทยทุกด้านนำไปสู่ประชาชน ถึงขั้นปฏิบัติให้แพร่หลายยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมที่มีต่อเอกลักษณ์ ศักดิ์ศรี ความสามัคคี และความมั่นคงของชาติ ตลอดจนเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทั้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศ
3. ส่งเสริมวัฒนธรรมกับบ้านและวัฒนธรรมของกลุ่มชนในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจ เคารพคุณค่าและยอมรับวัฒนธรรมของท้องถิ่นซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดการผสมผสาน

ทางวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุขในชาติ และมีความรัก ห่วงแทน
วัฒนธรรมไทยยิ่งขึ้น

4. สนับสนุนส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้าง
ความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ รวมทั้งรู้จักโลกสรรวัฒนธรรมของต่างชาติที่เผยแพร่เข้ามาใน
ประเทศไทยหรือผลจากการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม โดยนำมาถ่วงดุลปรับปรุงคัดแปลงให้
เหมาะสมกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยและความมั่นคงปลอดภัยของชาติ

5. สนับสนุนส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐและเอกชน ที่ดำเนินงานด้านวัฒนธรรมได้
ประสานงานกันอย่างใกล้ชิด โดยการระดมสรรพกำลังทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อรักษา
และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยมั่นคง เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตของประชาชน ตลอดจนร่วมกัน
แก้ไข้ไขปัญหาเกี่ยวกับวัฒนธรรม เพื่อให้วัฒนธรรมมีบทบาทสนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง

ประกาศ ณ วันที่ 23 พฤศจิกายน 2524

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์

นายกรัฐมนตรี

หลักการแห่งชาติ

ว่าด้วยการพัฒนาวัฒนธรรม

พุทธศักราช 2528

หมวด 1. เจตนารมณ์ของหลักการ

1. สังคมโลกปัจจุบันเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทุก ๆ ด้าน สังคมย่อยทั้งหลาย จึงต้องปรับตัวอย่างเหมาะสมตามไปคืบ มิฉะนั้นแล้ว ความสับสนวุ่นวายและปัญหาต่างๆ จะบังเกิดขึ้นในปริมาณที่จะแก้ไขได้โดยยาก

ดังนั้น เพื่อให้สังคมไทยดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และพัฒนาแผนการดำเนินงานชีวิตตลอดกาลกับกระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างไม่หยุดยั้งดังกล่าว จึงต้องมีหลักการแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาวัฒนธรรมฉบับนี้ขึ้นเป็นนโยบายระยะยาวของชาติ สำหรับหน่วยงานของรัฐ เอกชน และประชาชนจะโดยดื้อเป็นแนวทางในการดำเนินงานทางวัฒนธรรมร่วมกัน ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

หมวด 2. ความหมายธรรมชาติและความสำคัญของวัฒนธรรม

2. วัฒนธรรมเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของสังคม เป็นแผนการประพฤติกฎปฏิบัติและการแสดงออก ซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถแก้ไขและซาบซึ้งร่วมกัน

วัฒนธรรมไทย ถือ วิถีดำเนินชีวิตคนไทยได้สั่งสม เลือกรสร ปรับปรุง แก้ไข จนถือกันว่าเป็นสิ่งดีงามเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและได้ใช้เป็นเครื่องมือ หรือเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหามิให้เกิดในสังคม

3. วัฒนธรรมเกิดขึ้นจากการประพฤติกฎปฏิบัติร่วมกันเป็นแนวเดียวกันต่อเนื่องของสมาชิกในสังคม สืบทอดเป็นมรดกทางสังคมต่อกันมาจากอดีต หรืออาจเป็นสิ่งประดิษฐ์คิดค้น

สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ หรืออาจรับเอาสิ่งที่เผยแพร่มาจากสังคมอื่น ทั้งหมดนี้หากสมาชิกยอมรับและยึดถือเป็นแบบแผนประพฤติปฏิบัติร่วมกัน ก็ย่อมถือว่าเป็นวัฒนธรรมของสังคมนั้น

4. วัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขและกาลเวลา เมื่อมีการประดิษฐ์หรือค้นพบสิ่งใหม่ วิธีใหม่ที่จะใช้แก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมได้ดีกว่า ย่อมทำให้สมาชิกของสังคมนิยมและในที่สุดอาจเลิกใช้วัฒนธรรมเดิม การจรรยาวัตรวัฒนธรรมเดิมไว้จึงต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือหันมาวัฒนธรรมนั้นให้เหมาะสม มีประสิทธิภาพตามยุคสมัย

5. วัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชนในสังคมใหญ่ ย่อมมีเนื้อหา รูปแบบ บทบาทและหน้าที่แตกต่างกันไป หากความแตกต่างนั้นไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อกองสังคมโดยรวมแล้ว ก็สมควรให้กลุ่มชนทั้งหลายมีโอกาสเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกัน สภาพความแตกต่างเช่นนี้เป็นธรรมชาติของวัฒนธรรม

6. วัฒนธรรมอาจจำแนกได้เป็นหลายประเภท เช่น วัฒนธรรมประจำชาติ วัฒนธรรมสากล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรอบความคิดและวัตถุประสงค์ในการประยุกต์ใช้ของผู้นำแนวทางการจัดหมวดหมู่ของวัฒนธรรมเพื่อความสะดวกในการสื่อความและการประสานงาน จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินงานวัฒนธรรม

7. วัฒนธรรมเป็นทั้งพื้นฐานและเครื่องมือสำหรับสร้างเสริมความสามัคคีกลมเกลียว และความเป็นปึกแผ่นในหมู่ประชาชน วัฒนธรรมชักนำให้คนประพฤติดี ปฏิบัติธรรม และพร้อมที่จะเผชิญชีวิตร่วมกันบนพื้นฐานเดียวกัน ทั้งในยามสุขและยามทุกข์

8. วัฒนธรรมเป็นกรอบและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม จึงเป็นหลักการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในสังคมที่จะช่วยป้องกัน และแก้ไขปัญหาของสมาชิกและของสังคมได้

9. วัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ เป็นลักษณะเด่นประจำชาติ หรือประจำหมู่คณะ จะช่วยให้ชนในชาติมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน อันจะทำให้ความรักร่วมกัน และจะส่งผลต่อการรวมพลังของหมู่คณะและธำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ

หมวด 3. แนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรม

10. การวางแผนการดำเนินงานวัฒนธรรมเพื่อให้วัฒนธรรมเจริญก้าวหน้าอย่างสมดุลนั้น :

10.1 รัฐมนตรีที่ส่งเสริมให้มีการวางแผนวัฒนธรรม ทั้งนี้เป็นแผนระยะยาว แผนระยะสั้น แผนระดับชาติ และแผนระดับท้องถิ่น เชื่อมโยงถึงกันอย่างเป็นระบบ

10.2 รัฐมนตรีที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการประสานแผน และระดมสรรพกำลังจากทรัพยากร เพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมระหว่างหน่วยงานของรัฐ เอกชน และระหว่างประเทศ

10.3 ในการวางแผนพัฒนาวัฒนธรรมทุกยุคสมัยให้ถือว่าศาสนธรรมเป็นองค์สำคัญของ การประพฤติปฏิบัติ และการดำเนินชีวิตของประชาชนเป็นเรื่องสำคัญยิ่งในฐานะที่เป็นพื้นฐาน และเป็นแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ

10.4 ในการวางแผนพัฒนาวัฒนธรรม ไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะการทำนุบำรุงรักษามรดกทางวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว การพัฒนาคนให้มีความรู้ความเข้าใจ ความตระหนักค่าในวัฒนธรรม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมแก่ยุคสมัยก็เป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง

หมวด 4. สิ่งที่ต้องการพัฒนาในวัฒนธรรมไทย

11. ในการพัฒนาวัฒนธรรม ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปมีความต้องการ เน้นหนักเป็นพิเศษที่จะให้สมาชิกในสังคมไทยมีความรู้ ความเข้าใจ และมีการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องดีงามในเรื่องวัฒนธรรมตามหัวข้อต่อไปนี้

11.1 การเลี้ยงดูอบรมเด็กในครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของสมาชิกในครอบครัว สมาชิกในสังคม และชนต่างชาติ

11.2 การทำงาน การประกอบอาชีพ และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

11.3 ความสะอาด สุขภาพอนามัย สิ่งแวดล้อม อาหาร โภชนาการ และยารักษาโรค

11.4 ภาษาไทย การสื่อความ และวรรณกรรม

11.5 การบันเทิง การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ และสุขภาพจิต

11.6 การอนุรักษ์ และพัฒนามรดกทางวัฒนธรรม ทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ เช่น ศิลปกรรมด้านประติมากรรม สถาปัตยกรรม จิตรกรรม วรรณกรรม ดุริยางค์ศิลป์ นาฏศิลป์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งประวัติศาสตร์ ความสุภาพอ่อนน้อม ความมีน้ำใจ

11.7 การรักษาภาพลักษณ์ ชื่อเสียง และเกียรติภูมิของวัฒนธรรมไทยในชุมชนโลก

11.8 การสร้างสรรค์และการแสวงหาความรู้ ความเจริญงอกงามทางวิชาการ และการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับสังคมไทย

11.9 ศาสนาประจำชาติ ศาสนาที่ฝังมั่นในประเทศไทย ปรัชญา ระเบียบวินัย วัฒนธรรมนิยมประเพณี ค่านิยม และความป็นไทย

11.10 สถาบันกษัตริย์ การเมือง การปกครอง อุตุมาตรการ และความมั่นคงของชาติ

หมวด 5. วิธีการที่อาจใช้ในการธำรงวัฒนธรรมไทย

12. การธำรงวัฒนธรรมอาจจะกระทำได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับประเภทเนื้อหาสาระ และหน้าที่ของวัฒนธรรมนั้น ๆ อาจใช้วิธีการต่อไปนี้ในการธำรงวัฒนธรรม

12.1 การสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม คือการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการใหม่ การริเริ่ม สร้างสรรค์บุกเบิก การประดิษฐ์คิดค้น การวิจัย และการพัฒนาทางวัฒนธรรม

12.2 การส่งเสริมและสนับสนุน คือการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการใด ๆ ที่ช่วยให้ผู้บริหาร นักวิชาการ หรือผู้ประกอบการทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน สามารถดำเนินงานวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น การจัดงบประมาณช่วยการก่อสร้าง การปรับปรุงอาคาร สถานที่สาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดกิจกรรมวัฒนธรรมต่าง ๆ การยกย่องเชิดชูเกียรติ และการอุปถัมภ์ศิลปิน นักประดิษฐ์คิดค้น และบุคคลที่มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม

12.3 การเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์ คือการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการเพื่อนำวัฒนธรรมไปสู่ประชาชนทางสื่อมวลชนทุกรูปแบบ เช่น การจัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่ การจัดรายการโทรทัศน์ และวิทยุ การใช้สื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ เพื่อความรู้ทางวัฒนธรรม

12.4 การจัดการทางวัฒนธรรม คือการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการ เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสสัมผัสกับวัฒนธรรม ใหม่ความรู้ความเข้าใจ ความซาบซึ้ง และการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสมถูกต้อง เช่น การจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การบริการห้องสมุด การจัดการแสดงนิทรรศการสาธิต การจัดงานมหกรรมวัฒนธรรมตามเทศกาล และชนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนกิจกรรมอื่นใดที่สามารถทำให้ประชาชนได้รับบริการต่าง ๆ เหล่านี้

12.5 การอนุรักษ์ ฟื้นฟูบำรุง และพัฒนาวัฒนธรรม คือการจัดกิจกรรมหรือ ดำเนินการ เพื่อการพิทักษ์รักษามรดกทางวัฒนธรรมที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจากอดีต แฉมาอย่าง อาจไม่ใช่ประโยชน์ในปัจจุบันแล้วก็ตาม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งโบราณคดี และ ประวัติศาสตร์ ให้อยู่เพื่อประโยชน์ในการศึกษา ค้นคว้าหาร่องรอยของความเจริญทาง วัฒนธรรมในอดีต รวมไปถึงการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ และสถานที่ใด ๆ อันเป็น มรดกทางวัฒนธรรม

12.6 การเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยทางวัฒนธรรม คือการจัด กิจกรรมหรือดำเนินการให้ประชาชนส่วนใหญ่หรือทั้งหมด ได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการแสดง ความคิดเห็น การตัดสินใจ การจัดกิจกรรมและการดำเนินการทางวัฒนธรรม ตลอดทั้งมีส่วนร่วม ในการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสม การเลือกสรรวัฒนธรรม และการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมด้าน วัฒนธรรม

12.7 การเสริมสร้างความเป็นธรรมทางวัฒนธรรม คือการจัดกิจกรรมหรือ ดำเนินการที่แสดงการยอมรับความสำคัญของทุกกลุ่มชนโดยทั่วถึง การขจัดหรือลดภาวะขัดแย้ง ระหว่างกลุ่มวัฒนธรรม การให้ทุกกลุ่มชนได้มีความรู้ ความเข้าใจ ความซาบซึ้งในวัฒนธรรม ของกันและกัน ตลอดทั้งเปิดโอกาสให้บุคคลมีสิทธิเสรีภาพในการประพฤติปฏิบัติวัฒนธรรมที่กลุ่ม ของตนได้เลือกสรรแล้ว ถ้าการประพฤติปฏิบัตินั้นไม่เป็นภัยต่อสังคมส่วนรวมของชาติ

12.8 การจัดการศึกษาเพื่อวัฒนธรรม คือการจัดกิจกรรมและดำเนินการ เพื่อพัฒนาให้ประชาชนมีความรู้ สามารถอ่านออกเขียนได้ สื่อความได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การลดอัตราการใช้หนังสือ การบริการ การศึกษาอย่างทั่วถึง การจัดเนื้อหาทางวัฒนธรรมใน หลักสูตร การเรียนการสอนโดยตรงและโดยอ้อม การเตรียมและพัฒนาบุคลากร โดยจัดการศึกษา เพื่อฝึกอบรมนักบริหาร นักวิชาการ ศิลปิน และนักเรียน นักศึกษา ด้วยวิธีการในระบบและนอกระบบโรงเรียน รวมทั้งการจัดกิจกรรมทางศิลปะทุกแขนงสำหรับเด็กและเยาวชน

12.9 การปรับปรุงวัฒนธรรมในชีวิตประจำวัน คือการจัดกิจกรรมหรือ
 ดำเนินการในการปรับปรุงชุมชน ท่ออยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อม เครื่องอำนวยความสะดวก และ
 สาธารณูปโภค รวมทั้งการบริการอนามัย การเพิ่มทุนสิ่งตั้งงามและสิ่งบันเทิงใจในชีวิตประจำวัน
 ให้แก่ประชาชน การจัดระบบงาน และสิ่งแวดล้อมในสำนักงาน ในโรงงาน ในเรือสวนไร่นา
 ตลอดจนสถานที่สาธารณะต่าง ๆ ให้เรียบร้อยสวยงามและความเพียงพอ ทั้งในด้านปริมาณและ
 คุณภาพ

12.10 การเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ คือการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการ
 ให้ประชาชนมีสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ มีความรู้ความเข้าใจในลักษณะดีเด่นของหมู่คณะและสถาบัน
 ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และธำรงนำไทยประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องสอดคล้องกับลักษณะเด่น
 อันเป็นเอกลักษณ์ของหมู่คณะและของประเทศชาติ

12.11 การธำรงคุณภาพและมาตรฐานของวัฒนธรรม คือการจัดกิจกรรมหรือ
 ดำเนินการให้ประชาชนรักษาไว้ซึ่งคุณภาพ และมาตรฐานของความดีงามทางวัฒนธรรมด้วยการ
 จัดประกวด การแข่งขัน และกิจกรรมอื่น ๆ รวมทั้งการป้องกันไม่ให้ความดีงามเหล่านั้นถูกบ่อน
 ทำลาย

12.12 การเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างชาติ คือการจัด
 กิจกรรมหรือดำเนินการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับนานาประเทศ การศึกษาภาษาและวรรณกรรม
 ของต่างชาติ การศึกษาภาษาไทยและวรรณกรรมของชนเผ่าไทยในประเทศต่าง ๆ การแลกเปลี่ยน
 เปลี่ยนกิจกรรมและบุคลากรทางวัฒนธรรม การส่งเสริมการท่องเที่ยวและการติดต่อสื่อสาร
 ระหว่างประเทศ โดยไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ การสนับสนุนใหม่การศึกษา
 วัฒนธรรมของชาติอื่น เพื่อให้ตระหนักถึงความคล้ายคลึงและความแตกต่างกันของไทย โดยหวังผล
 สำคัญในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่มีคุณค่าในสังคมไทย และเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาติ

หมวด 6. องค์กรและระบบงานในการพัฒนาวัฒนธรรม

13. การดำเนินงานวัฒนธรรมเป็นการ หน้าที่ของประชาชนทุกคน รวมทั้งองค์กร
 ของรัฐและองค์กร ของเอกชน

13.1 องค์การของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่องานวัฒนธรรมของชาติ โดยตรง
ในระดักระทรวง คือ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงมหาดไทย และ
ทบวงมหาวิทยาลัย

ในระดักรม คือ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กรมศิลปากร และกรมศาสนา

ส่วนหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ นั้น ถือว่างานวัฒนธรรมเป็นหน้าที่
โดยอ้อมอีกส่วนหนึ่งด้วย

13.2 องค์การของเอกชนที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานวัฒนธรรมของชาติ คือ
มูลนิธิ สมาคม กาสนสถาน และบริษัทห้างร้านทั้งหลาย ซึ่งสมควรมีโอกาสให้ความร่วมมือ
สนับสนุนตามกำลังความสามารถ

14. องค์การต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานวัฒนธรรม ทั้งปฏิบัติอย่างมีระบบ
และต่อเนื่องกัน โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดทำนโยบายเสนอคณะรัฐมนตรีและประสานการ
ปฏิบัติงานร่วมกับคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ตามแนวทางแห่งพระราชบัญญัติสำนักงาน
คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2522 และกฎหมายอื่น ๆ ที่ได้กำหนดไว้ หากมีการ
เปลี่ยนแปลงพระราชบัญญัติดังกล่าว ก็ให้รวมกับหน่วยงานอันเกี่ยวข้องที่เช่นนั้น หรือตามแต่ละ
กำหนดขึ้นใหม่

15. องค์การทั้งหลายตลอดจนบุคลากรผู้ดำเนินงานวัฒนธรรม ควรได้รับการพัฒนา
เพื่อให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพเหมาะสมกับกาลสมัย และสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

แนวความคิด

ในการพัฒนาวัฒนธรรมไทยในทศวรรษใหม่

ดร.วิระ ปาร์จักษ์

วิจัยและวางแผน

ผู้อำนวยการ กองวิจัยและวางแผน

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และมีความมั่งคั่ง
 ร่ำรวยทางวัฒนธรรมมากที่สุดประเทศหนึ่งในโลก ชีวิตความเป็นอยู่โดยทั่วไปไม่ว่าในยุคสมัยใด
 ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ไม่เคยปรากฏว่า คนไทยต้องประสบกับความยากไร้ลำเค็ญแสนสาหัสเหมือน
 ที่เคยมีในบางสังคม แต่กระนั้นก็ดี ชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย โดยส่วนรวมก็ยังไม่ดีใ้ได้ว่าอยู่ใน
 แนวหน้าเท่าที่ควร

ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา คนไทยส่วนใหญ่และเกือบทุกระดับต้องเผชิญกับปัญหา และ
 ความมึบคั่งต่าง ๆ นานา ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้ว และยิ่งในปัจจุบันนี้เหตุการณ์ของโลก
 เหตุการณ์ในประเทศ เพื่อนบ้าน และเหตุการณ์ภายในประเทศกำลังท้าทายความสามารถของ
 คนไทยและวัฒนธรรมไทยเป็นอย่างยิ่ง ปัญหาเหล่านี้หากได้ศึกษาและพิจารณาให้ถี่ถ้วนแล้วก็จะ
 พบว่าสาเหตุสำคัญ เกิดจากความแปรปรวนในการประพฤตินิติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต หรือ
 วัฒนธรรมของคนไทยส่วนใหญ่ นั่นเอง และในการแก้ปัญหาหรือการพัฒนาชาติบ้านเมืองนับตั้งแต่
 บัดนี้เป็นต้นไปนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงมาตรการทางวัฒนธรรมให้มากขึ้น เพราะกระบวนการ
 แก้ไขปัญหาในครั้งนี้จะต้องครอบคลุมถึงทุกคนในสังคมไทย

เครื่องมือสำหรับการสร้างชาติ

วัฒนธรรมตามความหมายทางวิชาการอาจจะมีหลายคำอธิบาย ไม่มีใครถูก ไม่มีใครผิด เพราะต่างก็อธิบายวัฒนธรรมจากความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน แต่ทุกคำอธิบายช่วยส่งเสริมให้ผู้ที่ศึกษามีความรู้ความเข้าใจเรื่องวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น เป็นต้นว่า "วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มนุษย์สร้าง และยึดถือปฏิบัติร่วมกัน" "วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตโดยส่วนรวมของสังคม" "วัฒนธรรม คือ ความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสามัคคีกลมเกลียว กาวหนาและศีลธรรมอันดีของประชาชน"

สำหรับบทความเรื่องนี้ ขออธิบายว่า วัฒนธรรม คือ สรรพสิ่งบรรดามีอันเกิดจากความคิด ความรู้ และประสบการณ์ของมนุษย์ เพื่อการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคม และถือว่าการชวนการอันใดที่มนุษย์สร้างหรือกำหนดใหม่ขึ้น เพื่อการดำเนินชีวิต เพื่อการสร้างสรรคความเจริญก้าวหน้าและสันติสุขของทุกคน รวมทั้งการเพียรพยายามปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสรรพสิ่งที่สร้างไว้แล้วใหม่ประสิทธิภาพและคุณภาพให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง นับเป็นวัฒนธรรมทั้งสิ้น ดังนั้นความเป็นปึกแผ่นมั่นคง ความมีเอกภาพของสังคมเป็นผลของวัฒนธรรมนั่นเอง จึงขอสรุป ณ จุดนี้ว่า เมื่อวัฒนธรรมเป็นอย่างนี้ วัฒนธรรมก็คือ เครื่องมือสำคัญในการสร้างชาติและการพัฒนาบ้านเมืองอย่างแน่นอน

การรักษาวัฒนธรรมหรือการรักษาชาติ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลปัจจุบัน ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับวัฒนธรรม มีใจความสำคัญว่า "การรักษาวัฒนธรรมคือการรักษาชาติ" พระราชดำรัสนี้เป็นพระราชดำรัสที่สำคัญทรงคุณค่าอย่างยิ่ง มีความหมายลึกซึ้งและเป็นอมตะ สมควรที่คนไทยทุกคนที่มีความปรารถนาดี มีความรักชาติ และมุ่งมั่นในการพัฒนาชาติบ้านเมือง ทั้งไตร่ตรองและพิจารณาให้ถ่องแท้ เพราะพระราชดำรัสนี้จะเป็นจุดยืนอันสำคัญ เป็นหลักการในการวางแผน ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และพัฒนาชาติไทยให้เจริญก้าวหน้าและมีสันติสุขสืบไป

หากเราหันไปมอง และพิจารณาย้อนหลังถึงอดีตของชาติไทย ความเป็นไทยซึ่งอยู่รอดปลอดภัยอย่างต่อเนื่องเป็นเวลายาวนาน มีความเจริญก้าวหน้า มีความมั่นคงเป็นลำดับสืบต่อมา และมีเอกราชสืบเนื่องมาอย่างมีชาติต่อนั้น วัฒนธรรมของชาติมีส่วนในการเชื่อมโยงคนไทยให้

ร่วมกันสร้างสรรค์ความเป็นปึกแผ่นของชาติมาทุกยุคทุกสมัย วัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมือ เป็นมรดกอันล้ำค่าของคนไทยทุกคน ดังนั้นในการพัฒนาชาติบ้านเมืองของเรา นั้น เราต้องพัฒนาวัฒนธรรมซึ่งเป็นวิถีชีวิตทุกคนให้เจริญได้สัดส่วนมีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอควบคู่ไปด้วย

ชนชาติไทยเป็นชนชาติที่มีความเจริญ มีอารยธรรมสูง มีประสบการณ์ในความเป็นชาติยาวนาน มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง มีความยืดหยุ่นและสามารถดูดซึมวัฒนธรรมอื่นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยอย่างประณีตและกลมกลืนอย่างดียิ่งมา โดยเฉพาะ จากการศึกษาทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีเราได้อรรถรสรอยแห่งอารยธรรมของชาติไทยมากขึ้น และท้อจะมองเห็นอย่างแจ่มชัดและน่าภาคภูมิใจว่า ชนชาติไทยเป็นชนชาติดั้งเดิม เก่าแก่ เป็นชนชาติใหญ่ที่ได้ก่อตัวเป็นชาติมานาน และเคยตั้งถิ่นฐานยาวนานเมือง เกือบทั่วทุกห้องที่ในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของทวีปเอเชีย จึงนับได้ว่า เป็นชนชาติที่มั่นคง เชื้อชาติเดียวกันอยู่เป็นจำนวนมาก และกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในทวีปนี้ และถึงแม้คนไทยบางกลุ่มยังคงอยู่ในสภาพเป็นชนกลุ่มน้อยของหลายประเทศ แต่ชนเผ่าไทยที่ได้รวมกลุ่มกันตั้งเป็นประเทศโดยมีอิสรภาพ และเอกราชตลอดมาก็มีอยู่ คือประเทศไทยปัจจุบัน เมื่อเป็นเช่นนี้จึงนับได้ว่าวัฒนธรรมไทยเป็นวัฒนธรรมที่เก่าแก่ มีอายุชื่อยาวนาน นับเป็นพัน ๆ ปี สมควรที่ลูกหลานไทยในปัจจุบันจะต้องศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจในเอกลักษณ์ของมรดกอันล้ำค่านี้ไว้ รุ่งเรืองต่อไป

ความสามารถของชนเผ่าไทยในการรักษา และพัฒนาวัฒนธรรมในอดีตจนกระทั่งสามารถดำรงความเป็นไทยและประเทศไทยไว้จนเป็นไทยในปัจจุบันนี้ แสดงให้เห็นถึงเขาปัญญาและความเชื่อมั่นในตนเองของชนเผ่านี้ อย่างแจ่มชัด และหาที่เปรียบมิได้ หึ่งนี้จะเห็นได้จาก การศึกษาวิชาประวัติศาสตร์แล้วว่า การที่จะดำรงความเป็นชาติและรักษาวัฒนธรรมมัน จะต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคและขวากหนามเป็นอันมาก เพราะแต่ละเผ่าพันธุ์ของมนุษย์นั้น ต่างคอยจ้องจะทำลายความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว หึ่งด้วยการทำสงครามและการใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมของเผ่าพันธุ์คุกคามและทำลายความเป็นชาติของอีกเผ่าพันธุ์อยู่ตลอดเวลา กระบวนดังกล่าวนี้มีหลายรูปแบบและปกติกมักจะเป็นไปในลักษณะที่แทรกซึมและแฝงเร้นและใช้กาลเวลาตลอดทั้งหลังของวัฒนธรรมของคนเป็นเครื่องค้ำค้ำ

บรรพบุรุษของไทยโคทมเท เลี้ยสละ ความคิด สติปัญญา อุทิศกายและใจ ตลอดทั้ง
 โคฟีชีวิตในการสร้างชาติในการดำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราชของชาติด้วยความสามารถยิ่งนัก
 ถูกหลานไทยในปัจจุบันควรมองผลงานของท่าน พิจารณาเจตนารมณ์ของท่านเหล่านั้นและพยายาม
 ทำความเข้าใจ เพื่อจะโคช่วยกันปรับปรุงพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไป ไม่ควรที่จะหอคธระหรือคหทิน
 เขี่ยคหยามสติปัญญาของบรรพบุรุษโดยมิโคใช้ความคิดแลความเข้าใจอันลึกซึ้งและหันไปชนชม
 นิยมคหยองและรับเอาวัฒนธรรมอนเขามาโดยมิโคกลั่นกรอง ซึ่งในที่สุดอาจจะประสมความคหยณะ
 จนดิ่งลื่นชาติโค

เรากำลังโคเรื่อลิมแพ โคแกงเหน้ำพริก

ในช่วงเวลา 20 ปีที่ผ่านมา เป็นช่วงที่รัฐบาลไทยทุกสมัยโคเพียรพยายามและมุ่งมั่น
 ในการพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้า เพื่อหวังจะโคประเทศไทยมีศักดิ์ศรีทัดเทียมกับนานา
 อารยประเทศ โดยโคกำหนดแนวทางพัฒนาประเทศไทยเป็นไปในทิศทางและคานะมโคเดียวกันกับ
 ประเทศตะวันตกเหล่านั้น จึงโคมีการวางแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นแผนแม่บท
 ระยะกลาง (ครั้งละ 5 ปี) เพื่อให้หน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานภาคเอกชน
 โคร่วมมือร่วมใจกันจัดทำโครงการให้สอดคล้องและบรรลุผลตามเป้าหมายทางวัตถุประสงค์ คือ รายโค
 ประชาชาติเป็นหลัก นอกจากนี้ยังโคมีการวางแผน ระยะยาว ระยะกลาง และระยะสั้น เพื่อการ
 กำกับการดำเนินงานอื่น ๆ ที่ช่วยเสริมย้ำประสิทธิผลของแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
 เช่น แผนการศึกษาแห่งชาติ เป็นต้น โดยเชื่อว่าแผนเหล่านี้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนา
 บ้านเมืองและเป็นการบังเอิญ ความคิดของนักการศึกษาในช่วงเวลานั้นก็ยังไม่เห็นวัฒนธรรม
 ไทย จึงนำเอาวัฒนธรรมสากลมาด่ายหอคเพื่อค้ำชู เศรษฐกิจหนักหน่วงยิ่งขึ้น

เป็นที่น่าสังเกตุว่าในช่วงเวลาอันยาวนานรวม 20 ปี ในขณะทีนานาประเทศโคมุ่ง
 พัฒนาวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศของเขา ประเทศไทยเรากลับมึนนำพาแต่ประการโค
 เพิ่งเริ่มตั้นติดกันอย่างเบา ๆ และบังเอิญโคบรรลุโคเป็นส่วนเล็ก ๆ ส่วนหนึ่งของแผนพัฒนา
 เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 5 และทีงจะมีโอกาสยกระดับองวัฒนธรรมในกรมการ
 ศาสนาขึ้นเป็นสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (หน่วยงานเทียบเท่ากรม สังกัด
 กระทรวงศึกษาธิการ) เมื่อปี พ.ศ. 2522 นี้เอง ดังนั้นในช่วงเวลา 20 ปีที่ผ่านมา คนไทยมี
 สภาเป็นคนประเภโคเรื่อลิมแพ หรือโคแกงเหน้ำพริก เราโคเดินตามเขาไปโคโดยไม่ทราบว่าเขา

ไปไหน เราเดินตามเขาไปโดยไม่ทราบว่าเขาไปไหน เราเดินตามเขาไปเป็นเวลา 20 ปี และไม่เห็นว่าเขาจะมีอะไรดีขึ้น เราอยากกลับบ้านเรา อยากจะตั้งจุดมุ่งหมายเอาเองหรือ อย่างน้อยศึกษาวิถีทางของพ่อแมหรือบรรพบุรุษของเรา และเรากำลังคิดว่า เราน่าจะเป็นเรา มากกว่าจะเป็นเขา หรือไม่ควรเหมือนเขา ซึ่งเป็นเราไปไม่ได้ นอกจากจะเป็นทาสเขาอย่าง เดียว และเราเริ่มตระหนักกันแล้วมิใช่หรือว่า เรากำลังเป็นทาสเขาทางปัญญา แต่ยังมีโชคที่อยู่ หอก ที่เราเริ่มรู้ตัว มันคงจะไม่สายเกินไปกรรมัง หากเราหันมาสู่อุบัติ เพื่อศึกษาเส้นทางเดิน ใหญ่ซัดและก้าวเดินต่อไปด้วยการช่วยกันพัฒนาวัฒนธรรมของชาติในทศวรรษใหม่ โดยยึดเอาปีนี้ คือ ปี พ.ศ. 2525 ซึ่งเป็นปีที่กรุงรัตนโกสินทร์มีอายุครบ 200 ปีเป็นปีเริ่มตน ลองดูซิว่าการ ศึกษาวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตเดิมของพ่อแม่ บรรพบุรุษ และช่วยกันพัฒนาให้แก่นักศึกษาปัจจุบันไป จะทำให้เรารู้จักตัวเราเองแค่ไหน เรามีลักษณะพิเศษอะไรบางอย่าง มีอะไรที่นำมาแก้ไขและจะใคร่ภูมิใจ ที่ได้เกิดมาในวัฒนธรรมแห่งนี้ หวังว่าในทศวรรษใหม่เราคนไทยคงจะเป็นผู้ใดเรื่อแต่ไม่ล้มแพ ใดแกงแต่ไม่เหินห่างรัก และจะใช้ทั้งเรื่อและแพ รับประทานทั้งแกงและน้ำพริก ให้โชติช่วงชัชวาล เสียที

แผนปลดแอกตามเขา ?

สังคมและวัฒนธรรมไทย มีพัฒนาการมาจากอดีตอันแสนนาน และอยู่รอดปลอดภัยมาจนถึง วันนี้นับว่าเป็นความมหัศจรรย์อันหนึ่งในโลกมิใช่หรือ บรรพบุรุษไทยคงเป็นคนมีสติปัญญาอย่าง แน่แท้สามารถฟันฝ่าอุปสรรคปัญหาต่างๆ ประการทุกยุคสมัยมาด้วยดี จนกระทั่งได้หลอมรวมเป็น ระบบวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์มั่นคง จนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์และบัดนี้ยังไม่สิ้นชาติ ฉะนั้นสำหรับ เราคนไทยในยุคนี้จะต้องพิจารณาและพยายามยึดกาลเวลาของชาติไทยาวต่อไปให้จงได้โดยมิ ประมาท ช่วยกันคิดใคร่รอบคอบ ใช้สติปัญญา เยี่ยงบรรพบุรุษ และสามัคคีกันไว้ เพราะขณะนี้ วัฒนธรรมของชาติกำลังถูกทำลายหุกระดับ

เราลองพิจารณากลับ ไปสู่อุบัติ การศึกษากระแสแห่งวัฒนธรรมของชาติแล้วจะพบว่า ในกระแสแห่งวัฒนธรรมไทยสาวันนี้ มีกระแสวัฒนธรรมภายนอกไหลแทรกเข้ามาทุกยุคสมัย แต่แล้ว กระแสเหล่านั้นก็ถูกหลอมรวมเป็นกระแสวัฒนธรรมไทยอย่างประณีตกลมกลืน เพราะเราคนไทย ในครึ่งบรรพกาลได้ทำหน้าที่เป็นผู้ถือถุสรและรู้จักประยุกต์อย่างมีศิลปะ แต่ในช่วงประมาณ 150 ปีที่ผ่านมา เราได้รับกระแสวัฒนธรรมภายนอก กระแสใหม่ คือ กระแสวัฒนธรรมตะวันตก

ซึ่งถูกผลักดันอย่างแรงจากความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และเหมือนได้ปฐมทัศน์ของวัฒนธรรมกระแสไหลมาอย่างรุนแรงทุกทิศทางและไหลเข้ามาสู่กระแสวัฒนธรรมของไทยเราด้วย หากเราถือว่ากระแสวัฒนธรรมของเราเป็นกระแสน้ำที่ใสสะอาด และกระแสวัฒนธรรมตะวันตกเป็นกระแสน้ำขุ่นน้ำตม เพราะไหลแรงด้วยกิเลส ของนักกระแสขุ่นตมที่กำลังทำให้กระแสน้ำใสของเราเป็นขุ่นตมมากขึ้น จนน่าวิตกว่าในที่สุดกระแสน้ำของเราและกระแสน้ำอื่น ๆ ในโลก มีขุ่นตมไปด้วยหรือ

ความเจริญของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของวัฒนธรรมตะวันตกได้เจริญเติบโตอย่างใหญ่หลวง มีอิทธิพลผลักดันความเจริญทางวัตถุของโลกอย่างรุนแรงและรวดเร็ว ความสำเร็จทางวัตถุได้สร้างความเป็นวีรบุรุษให้แก่วัฒนธรรมตะวันตกและได้รับการยกย่องสรรเสริญจากนานาประชาชาติเป็นอันมาก จนชาติทั้งหลายที่เคยมีวัฒนธรรมมาอย่างเรียบง่าย เกิดความตื่นตัว อยากจะโคลิมีรสและทดลองมีชีวิตโดยอาศัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นहाสช่วงไข้อย่างประหลาดตะวันตกกับเขาบ้าง จึงเปิดประตูวัฒนธรรมตะวันตกด้วยความยินดีบ้าง ด้วยความลังเลบ้าง แต่ที่ใครจะหักก็คือการจัสงเขาวชนที่เฉลียวฉลาดของชาติไปรับความรู้และประสบการณ์หรือวัฒนธรรมดังกล่าวเพื่อนำมาพัฒนาชาติของตนบ้าง นี่คือการปลดแอกเดิมไปสู่เอกใหม่ และประเทศไทยเราก็คงตามแผนนี้แล้ว

ยาพิษในน้ำผึ้ง

ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีหรือเอกใหม่ให้ผลทางวัตถุอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น บังเกิดผล คือ ความมั่งคั่งร่ำรวยมีความสะดวกสบายมากขึ้นเท่าใด ความปรารถนาที่จะมั่งคั่งร่ำรวยและความสะดวกสบายก็ยิ่งทวีมากขึ้นเท่านั้น เกที่สุดมิได้ ผลที่ตามมาโดยฉับพลันก็คือ แ่งชันกันสร้างฐานอำนาจทางเศรษฐกิจ หรือทางวัตถุ จนบัดนี้เป็นเกมส์สำคัญระหว่างชาติเสียแล้ว ความเกียดแค้นชิงชัย การอิจฉาริฆารระหว่างชนชาติเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง แม้แต่ในชาติเดียวกัน ฐานะทางเศรษฐกิจที่ต่างกัน ทำให้คนในชาตินั้นรักกันไม่ได้เสียแล้ว ผลที่เกิดขึ้นมาก็คือ ความหวาดระแวงต่อกันทั้งในระดับนานาชาติ ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น แม้กระทั่งในวงศาลาญาติ ซึ่งเป็นตัวก่อให้เกิดวิกฤตกังวลและโรคจิตกันทั่วไป

ในการเล่นเกมเศรษฐกิจในเอกใหม่ ผลปรากฏชัดก็คือ ประเทศที่พลเมืองมีความรู้ และประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีคาดว่าจะอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบในระยะแรก ดูเหมือนว่า ประเทศที่ร่ำรวยอยู่แล้วก็ยิ่งร่ำรวยมากขึ้น ประเทศที่มีพลเมืองที่คอยการศึกษาความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีก็จะยิ่งตกต่ำลงไปอีก ในระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ครอบครัวยุทธระดับบุคคลก็มีลักษณะที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน แต่ในขณะเดียวกันดูเหมือนว่าประเทศที่มีความมั่งคั่งร่ำรวยกำลังอยู่ในความวิตกกังวลกับอนาคตของเผ่าพันธุ์ ทั้งนี้เป็นเพราะการรับใช้หรือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรับใช้พลเมืองในแต่ละชาติเหล่านั้นมากเกินไป จนทำให้ประชาชนในชาติเหล่านั้นรู้สึกว่าเป็นคนของเขาเป็นโมฆะ ไร้ความหมาย เพราะไม่สามารถผลิตผลงานอะไรที่ดีและรวดเร็วเท่ากับการผลิตของมหาอำนาจ ความรู้สึกไร้ค่า และชีวิตไม่ได้ออกสู่อย่างเต็มที่

ทำให้ไม่ช้าช้าซึ่งกับชีวิตของตน และประกอบกับมีเวลาว่างอยู่มาก ในสังคมเทคโนโลยีชีวิตถูกควบคุมด้วยเครื่องจักร เช่น นาฬิกาบาง โจรกึ่งบาง บ้านเรือนสิ่งของที่คล้าย ๆ กันไปหมด ทำให้ขาดเสรีภาพ และเบื่อหน่าย จึงต้องเหิรที่จะสลัดมันออกไป นี่คือนิยามการดิ้นรนในสังคมที่พัฒนาแล้ว นั่นคือประชาชนกำลังเบื่อหน่ายวิตกกังวลและกำลังเริ่มคนแสวงหาสิ่งใหม่มาเพื่อการปลดแอกวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เอกใหม่ คือความเรียบง่าย ซึ่งเป็นเอกเก่าของเรานั่นเอง และเขาได้เริ่มต้นกระทำ แต่เขาไม่เคยติดใจในการปลดแอกจนเกินความพอดีหรือเพียงแต่สามารถขบรวมนอกแอกเอกใหม่เข้าด้วยกัน ชีวิตแห่งการแสวงหาของทุกคนลงจะถึงจุดอิ่มตัว มีสมดุลกันเสียทีละกระมัง

คนไทยกำลังเริ่มต้นเข้าสู่เอกวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพียงสลัดแอกเก่าไปเมื่อไม่นานนัก หากเหลือหลังไปอยู่ยังคงเห็นแอกเก่าตั้งอยู่ในระยะไกล และยังมีคนไทยอีกไม่น้อยที่ยังมีใจสลัดแอกเก่า และขณะนี้เรากำลังเห็นผู้ที่เรามาไปเริ่มปลดแอกของเขา และหันมาศึกษาแอกเก่าของเรา และกำลังจะเอามันไปใช้เป็นแอกของเขา แล้วเราจะหาอย่างไร ทางที่ถูกต้องคงจะเป็นการทำความเข้าใจกับแอกเก่าและแอกใหม่ให้ดี แต่ไม่เอาทั้งสองแอกหรือจะเอาทั้งสองแอกมาเป็นพื้นฐานแล้วสร้างแอกอันใหม่ที่ใครสมมุติจะดีกว่าไหม ถ้าเราจะเอาวิธีซึ่งในที่สุดเราคงจะต้องเอาแน่ ๆ ภารกิจของเราต่อไปก็คือ การพัฒนาวัฒนธรรมไทยในทศวรรษใหม่กันเอง

ทศวรรษใหม่แห่งการพัฒนาวัฒนธรรมไทย

ในการเริ่มต้นใหม่ในการพัฒนาวัฒนธรรมของเรา เราต้องยอมรับว่า ถึงแม้เราจะได้รับของดีมีค่าหลายอย่างจากวัฒนธรรมตะวันตก แต่การที่เราได้มามากจนดูเหมือนว่าของเขาวีเศษกว่าของเราเป็นส่วนใหญ่ นั้น ทำให้ความเชื่อมั่น ความภูมิใจ และมีความมั่งคั่งดีศรีแห่งความเป็นไทยลดต่ำลง การขาดแคลน ความรู้สึกดังกล่าวนี้ ทำให้คนไทยทอดทิ้งที่จะศึกษาและทำความเข้าใจในเรื่องของไทย หันไปชมชื่นวัฒนธรรมตะวันตก หันไปเอาตัวอย่าง และนำวิธีการดำรงชีวิตของชาวตะวันตกมาเป็นแบบอย่างรวดเร็วกินไป ทำให้ขาดสมดุล จนกระทั่งบุคคลใดมิได้สัมผัสวัฒนธรรมตะวันตก หรือได้สัมผัสเพียงเล็กน้อย ต้องกลายเป็นคนไม่ทันสมัย เป็นผู้ถูกปรามว่าเป็นผู้ล้าหลัง ใครไม่คิดแก้ปัญหาตามฝรั่ง ไม่ใช่เทคโนโลยีฝรั่งเป็นคนเซย ดังนั้นผู้นำของชาติจะต้องเป็นผู้รู้เรื่องเมืองฝรั่ง และวัฒนธรรมฝรั่งดี ไม่รู้เรื่องเมืองไทย ไม่รู้จักวัฒนธรรมไทยก็มีเป็นไร ผู้นำเหล่านั้นจึงมีพฤติกรรมในลักษณะชมชื่น กระทำซ้ำเราต่อพี่น้องร่วมชาติอย่างนาวิตก

พัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงกันแน่

ในสภาพที่เป็นอยู่งานส่วนใหญ่ของชาติ ไม่รับการพัฒนาตามความเป็นจริง แต่เราใช้คำว่าพัฒนาแผนการเปลี่ยนแปลงเสียมากกว่า เพราะในการพัฒนานั้น เราจะต้องศึกษาเรื่องเดิมให้เข้าใจกระจ่างชัด ทำความเข้าใจกับโครงสร้างและวิถีชีวิต อันประกอบด้วย ความรู้ ความคิด ความเชื่อ และประสบการณ์เดิมของประชาชน และต้องให้เขาเข้าใจสิ่งใหม่ให้ชัด โดยให้ประชาชนพิจารณาเลือกสรรการเปลี่ยนแปลงอย่างมีเสรีภาพ การเปลี่ยนแปลงโดยการยัดเยียด โดยการบังคับหาใช้การพัฒนาไม่ ฉะนั้นในช่วงเวลาที่ผ่านมากลับมาในรอบ 20 ปีนี้มิใช่การพัฒนาวัฒนธรรม เพราะไม่มีการคัดแปลงของใหม่จากต่างวัฒนธรรมไทย อย่างเช่นสมัยคนรัตนโกสินทร์ มีหน้าซำยังได้พยายามคัดวัฒนธรรมของไทยให้เป็นวัฒนธรรมตะวันตก และขอย่อยครึ่งไต่กับกับพลเมืองให้เลิกวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาติ และให้รับเอาวัฒนธรรมใหม่อย่างรวดเร็วปรากฏการณ์ในลักษณะนี้มีอยู่ทั่วไปในประเทศที่ฝรั่งเรียกว่า คอยพัฒนา ผลแห่งการเปลี่ยนแปลงทางนี้ย้อนนี้ ยิ่งนานวันทำให้การปรับปรุงของใหม่ให้ เขากับวัฒนธรรมดั้งเดิมกระทำโดยยากขึ้น เพราะตามธรรมชาติอัตราการคุ้มเข้มและการสมานรูปะทงวัฒนธรรมโดยมีความประณีต มีความผสมผสานกลมกลืนอย่างมีเหตุผลนั้น ดำเนินไปในอัตราที่ช้ากว่าอัตราที่หักเข้ามามีของวัฒนธรรมต่างชาติ

อะไรคือการพัฒนาทางวัฒนธรรม

หลักในการพัฒนาสังคมไม่ว่าในคานใด ต้องเริ่มตนด้วยปัญหาหรือสภาพที่ไม่พอใจของชนในสังคมนั้น หรือความอดัดขัดข้องของชนในสังคมนั้น เราต้องยอมรับความจริงว่าสังคมไทยปัจจุบันมีปัญหาหลายด้าน ต้องแก้หลายด้าน และถ้าเรายอมรับว่าวัฒนธรรมคือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่หลอมรวมเป็นสังคม เราจะเห็นทันทีว่าวัฒนธรรม คือ เครื่องมือกลางในการแก้ปัญหาของชาติ โดยส่วนรวม ฉะนั้น การพัฒนาวัฒนธรรมไทย ก็คือ การนำเอาทุกสิ่งทุกอย่างที่เรามีอยู่แล้วในสังคมไทย มามีส่วนในการแก้ปัญหาของชาติ

คามเงื่อนไขการพัฒนาดังกล่าว สิ่งที่เราต้องพิจารณาคือว่า วัฒนธรรมไทยในฐานะเครื่องมือในการพัฒนาอยู่ในสภาพจะนำมาใช้ได้นั้นหรือไม่ เครื่องมืออื่นใดใช้ได้เลย เครื่องมืออื่นใดต้องปรับปรุงซ่อมแซม เครื่องมืออื่นใดต้องตัดแปลงเสียใหม่ และถ้าไม่มีเครื่องมือแบบไทย ๆ ณ จุดนี้แหละจึงจะเอาเครื่องมือ หรือวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาช่วยแก้ และเมื่อเราใช้เครื่องมือต่างชาติที่เรานำเข้ามาจากคนอื่น เรามีความรู้ความเข้าใจชัดเจน มีประสบการณ์ที่จะใช้มันได้เป็นอย่างดีในที่สุด มันก็กลายเป็นวัฒนธรรมของเราอย่างประณีตและผสมกลมกลืนเยี่ยงการ กระทำขอ จมรรพบุรุษในอดีต กล่าว โดยสรุปการพัฒนาวัฒนธรรมคือการพัฒนา เครื่องมือทุกชิ้นของชาติและการรับเอา เครื่องมือต่างชาติที่เราขาดแคลนเข้ามาช่วยแก้ปัญหาสังคมไทยนั่นเอง

ก. ปัญหาสังคมไทย

สังคมไทยปัจจุบันมีปัญหาที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขมากมาย หากจะพิจารณาจำแนกเป็นระบบย่อยที่มีความสำคัญ จะขอจำแนกออกเป็น 10 ระบบ เพียงเพื่อให้เป็นกรอบในการเล่น

1. ระบบอุดมการณ์ของชาติ
2. ระบบสาธารณสุข
3. ระบบการบันเทิง พักผ่อนหย่อนใจ
4. ระบบการทำงานและการประกอบอาชีพ
5. ระบบการศึกษาและการสื่อความ
6. ระบบความสัมพันธ์ภายในชาติและกับต่างประเทศ

7. ระบบการพัฒนาทางวิชาการ
8. ระบบศาสนาและความเชื่อ
9. ระบบการเมืองการปกครอง
10. ระบบการบริหารและการจัดการทางวัฒนธรรม

ในแต่ละสมัยย่อยเหล่านี้มีปรากฏที่เราจะต้องแก้ไข โดยดีว่าเป็นปัญหาสังคมอยู่เป็นจำนวนมาก คือ

1. ระบบอุดมการณ์แห่งชาติ

ระบบอุดมการณ์ ในที่นี้หมายถึง จุดหมายปลายทางของวิถีสังคมอันพึงประสงค์ และมรรควิถียันจะนำไปสู่เป้าหมายปลายทางของสังคมนั่นเอง โดยปกติแล้วสิ่งเหล่านี้แฝงเร้นอยู่ในพฤติกรรมสังคม คำถามที่จะนำไปสู่ความหมาย หรืออุดมการณ์ของชาติ คือ "การถามว่า เราทำสิ่งนั้น สิ่งนี้เพื่ออะไร และเราทำสิ่งนั้น สิ่งนี้อย่างไร ถ้าตอบจะบอกทิศทางอุดมการณ์ของชาติ และวิถีทางที่จะนำไปสู่อุดมการณ์ของชาติ สังคมไทยหันมาพิจารณาจากอดีตอันแสนนาน อุดมการณ์ที่แฝงเร้นอยู่ในวัฒนธรรม อาจจะซ่อนอยู่ในตัววัฒนธรรม และอุดมการณ์ บางลักษณะอาจจะเปลี่ยนไปตามความจำเป็นของยุคสมัย อย่างไรก็ตามดูเหมือนว่า คนส่วนใหญ่ แท้จริงที่พูดก็ไม่เข้าใจหรือไม่รู้ตัวว่า อะไรคืออุดมการณ์ของชาติ ทุกคนกำลังมุ่งหันหน้าให้ชาติบ้านเมืองเจริญก้าวหน้า แต่ไม่ทราบว่าจะอะไรคือเครื่องวัดความเจริญก้าวหน้านั้น ดงหน้ไม่ทน ความรู้สึกความเข้าใจเรื่องจุดหมายปลายทางและวิชาการที่จะไปสู่จุดหมายนั้น ซึ่งหมายถึงอุดมการณ์นั่นเอง ขณะนี้ปัญหาเกี่ยวกับอุดมการณ์ของชาติแสดงออกมาในลักษณะต่อไปนี้คือ

- 1.1 ประชาชนไม่มีความรู้เรื่องจุดหมายปลายทางของสังคม และเมื่อไม่รู้จุดหมายปลายทาง ก็ไม่ทราบวิธีการไปสู่จุดหมายปลายทาง
- 1.2 ประชาชนในชาติมีนิสัยชอบทำอะไรตาม ๆ กันไป ชาติความเป็นผู้นำ เพราะไม่ทราบว่าจะนำเขาไปไหน
- 1.3 ประชาชนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเป็นกลุ่มน้อยได้รับการศึกษาดี ได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตกที่เห็นว่า เป็นผู้นำ มักจะนำเขาไปตามจุดหมายปลายทาง และใช้วิธีการของสังคมตะวันตก

1.4 ประชาชนกำลังสับสน เรื่องความหมายของความถูกต้อง ความผิดชั่วดี และความสวยงาม เพราะต่างก็พัฒนาตนเอง หรือของกลุ่มเดียวกันเป็นบรรทัดฐาน

1.5 ประชาชนไม่มีที่ยึดเหนี่ยว ไม่มีทิศทางในการประพฤติปฏิบัติ วางแผนชีวิต ที่มีความหมายไม่ได้ มีแต่จุดมุ่งหมายระยะสั้น

1.6 การพัฒนาทุกรูปแบบมักจะไม่มี ทัศนทางสังคม เขามาพิจารณา การพัฒนาที่ คำนึงอยู่หูดังปริมาณ ซึ่งเป็นเรื่อง เศรษฐกิจมากกว่า เรื่องคุณภาพชีวิตซึ่งเกี่ยวข้องกับสังคม

2. ระบบสาธารณสุข

ระบบสาธารณสุข หมายถึง สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่สมบูรณ์ของสังคม ระบบสาธารณสุขที่ดีคือ เมื่อคนในชาติส่วนใหญ่มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตสมบูรณ์ ปัจจัยที่เกื้อกูลต่อ ระบบสาธารณสุขได้แก่ สุขภาพอนามัยส่วนบุคคล อาหาร อากาศ และยารักษาโรค ปัจจุบันนี้ ถึงแม้ประเทศไทยได้พัฒนาทางวัตถุไปมากก็ตาม แต่ยังมีปัญหาอยู่หลายประการ เช่น

2.1 สุขภาพอนามัยของชาวไทยส่วนใหญ่ไม่แข็งแรงสมบูรณ์

2.2 ร่างกายและสถานที่สาธารณะยังไม่สะอาดเรียบร้อย

2.3 สุขภาพจิตของประชาชนจำนวนมากไม่ดี อัตราคนไทยเข้าโรงพยาบาล โรคจิตมีมากขึ้น ประชาชนไม่เข้มแข็งแจ่มใสอีกแล้ว

2.4 ถึงแนวคลองห้วยอากาศ น้ำ และเสียงเป็นพิษ อากาศเต็มไปด้วยฝุ่น น้ำสกปรกในหลายลักษณะ

2.5 อาหารการกินขาดแคลน ทั้ง ๆ ที่เป็นเมืองเกษตร มีอาหารส่งขาย ต่างประเทศ เครื่องอุปโภคมีราคาแพงขึ้น จนกระทั่งคนจน มีรายได้น้อยไม่พอกินหรือไม่มีจะกิน

2.6 การบริโภคของคนไทยอาจจะผิดวิธี เช่น กินอาหารที่ต่อความอร่อยเป็นหลักมิได้คำนึงถึงหลักโภชนาการ

2.7 อาหารหลายชนิดที่ผลิตออกแก่ชายประชาชน มีสารพิษเจือปนอยู่ด้วย เช่น พืชผักมียาฆ่าแมลง ขนม อาหารใส่สี เป็นต้น

2.8 ประชาชนมักไม่มีโอกาสออกกำลังกาย เพราะไม่มีสถานที่ เพราะไม่มี เวลา และไม่รู้จักวิธีการออกกำลังกาย

2.9 ประชาชนไม่มีโอกาสในการพักผ่อนหย่อนใจ เพราะไม่มีสถานที่พักผ่อน
หย่อนใจ ปลอดภัยและเหมาะสม การพักผ่อนมักจะออกรูปไปในทางอบายมุขและสิ้นเปลือง

2.10 ประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องยา จึงมักจะใช้ยาผิดประเภท
หรือผิดเวลา หรือผิดสัดส่วน

2.11 มาตรการและวิธีการทางสาธารณสุข ยังไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของ
ชาวบ้าน

3. ระบบการบันเทิงและนันทนาการ

ระบบการบันเทิงและนันทนาการในที่นี้หมายถึง สื่อ อุปกรณ์ สถานที่ และรูปแบบ
ของกิจกรรมการบันเทิงและนันทนาการ หรือการพักผ่อนหย่อนใจ ระบบนี้ในปัจจุบันก็มีปัญหาอยู่
ไม่น้อย เช่น

3.1 ประชาชนนิยมการบันเทิงเรีงมซหที่ เป็นภัยต่อสุขภาพ เป็นภัยต่อสังคมและ
ขัดต่อความเจริญทางจิตใจ

3.2 รูปแบบของเกมส์และการละเล่นที่ราคาถูกลง และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม
มีน้อยและไม่ค่อยมีการสนับสนุนให้มากขึ้น

3.3 รายการภาพยนตร์และละครวิทยุจำนวนมากดำเนินเรื่องที่เรงเราอารมณ์
ดูซึมและผู้ฟังไปในทางไม่ดี เช่น ปลุกเร้าอารมณ์เพศ ความเกียดแค้นชิงชังหรือหมั่นไส้ อารมณ์
อิจฉาริษยา และเน้นการแสดงตัวอย่างแปลกใหม่ในทางเสื่อม ทั้งที่ในชีวิตจริงในสังคมมีอยู่น้อย

3.4 รูปแบบการบันเทิงแบบดั้งเดิมของหมู่บ้านไม่ได้รับการพัฒนาปรับปรุง

3.5 ประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ และคุณประโยชน์ของ
การบันเทิงและนันทนาการ

3.6 สถานที่พักผ่อนในลักษณะที่ทำให้คนรักธรรมชาติ ช่างยิ่งในสัมพันธภาพของ
มนุษย์และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติมีน้อย ทั้งในสังคมเมืองและชนบท

4. ระบบการทำงานและการประกอบอาชีพ

ระบบการทำงานและการประกอบอาชีพ หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับการทำงาน
วิธีการทำงาน คุณค่าของการทำงาน ตลอดจนองค์การเกี่ยวกับระบบการทำงาน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ

ในการพัฒนาสังคมและการอยู่ร่วมกันอย่างมีประโยชน์ต่อกัน ในปัจจุบันระบบนี้ยังไม่อยู่ในสภาพที่มีประสิทธิภาพ เพราะการทำงานอย่างเป็นระบบ การทำงานอย่างมีขั้นตอน และมีการแบ่งงานกันระหว่างสมาชิกภายในทีม เป็นเรื่องใหม่ในสังคมนี้ มีข้อที่น่าสังเกตว่า สังคมไทยเดิมมีค่าในการทำงานแตกต่างกับสังคมตะวันตก กล่าวคือ การทำงานในตะวันตกเป็นเรื่องจำเป็น จนมีการกล่าวว่า "หากท่านไม่ทราบว่าจะทำอะไรดี ก็ต้องทำอะไรสักอย่างไปหลาง ๆ เถอะ" แต่ในสังคมตะวันตกหรือสังคมไทยนั้น ถ้ากล่าวในลักษณะที่ว่า "หากท่านไม่ทราบว่าจะทำอะไร ก็อย่าเพิ่งทำอะไร" เพราะจะหาไม่ได้ ไม่มีคุณภาพ เป็นการทำลายภาพพจน์ของตนเอง เสียศักดิ์ศรีไปเปล่า ๆ ไม่มีประโยชน์ แต่อย่างไรก็ตามในสังคมสมัยใหม่ คนไทยจะต้องมีงานทำ และจะต้องทำงานเป็น รู้จักทำงานเป็นระบบ มีฉันทันแล้วจะดำรงความเป็นชาติไว้ได้อย่างไร แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนี้ปัญหาสังคมเกี่ยวกับการทำงานและการประกอบอาชีพ มีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข ดังนี้ คือ

- 4.1 ระบบการบริหารและการจัดการของชาติยังอ่อนอยู่มาก หากเปรียบเทียบกับหลายประเทศในแถบนี้ เช่น ฮองกง และสิงคโปร์
- 4.2 ประชาชนว่างงานกันมาก โดยเฉพาะหลังจากฤดูเก็บเกี่ยว
- 4.3 การทำงานในระบมราชการก็ดี ระบบธุรกิจก็ดียังไม่เต็มที่ ไม่มีการหลีกเลี่ยงงาน เพราะประชาชนจำนวนมากยังไม่นิยมการทำงานนอกระบบ แต่ต้องการเงินและเกียรติมาก โดยเฉพาะใจผิด
- 4.4 การทำงานเป็นกลุ่มเป็นคณะอย่างมีระบบ ยังไม่มีประสิทธิภาพ สมาชิกของกลุ่มยังไม่สปริตเพียงพอ
- 4.5 ความขยันขันแข็งในการทำงานยังเป็นไปในอัตราต่ำในคนหนุ่มมาก การศึกษาเล่าเรียนมิได้ฝึกคนให้ขยัน เข้มแข็ง
- 4.6 ประชาชนยังไม่มีนิสัยการทำงานโดยมุ่งความสำเร็จเป็นเป้าหมาย
- 4.7 ประชาชนไม่สนใจ และขาดแคลนอาชีพช่างฝีมือหลายชนิด
- 4.8 การอิจฉาริษยาในการทำงาน ถอยดวงถอยขัดกันอยู่
- 4.9 หักศนคติเกี่ยวกับการทำงาน และความเข้าใจในการทำงานยังไม่มี
- 4.10 ในระบบราชการยังไม่เพียงพอที่จะเกณฑ์ การทวาทายหน้าที่มีอยู่เสมอ การโยกย้ายถ่ายโอนเพื่อวางคนให้เหมาะสมกับงานทำได้ยาก โดยเฉพาะในตำแหน่งสูง ๆ

5. ระบบการศึกษาและการสื่อความ

ระบบการศึกษาและการสื่อความ หมายถึง เรื่องการฝึกอบรมและถ่ายทอด ความรู้ ประสบการณ์และทัศนคติ โดยการใชภาษาและการทำตัวอย่างซึ่งครอบคลุมการฝึกอบรมใน ครอบครัวในโรงเรียน นอกโรงเรียน และในสังคม โดยอาศัยสื่อมวลชนระบบนี้โดยบทบาทและ หน้าที่แล้วเป็นระบบที่ส่งเสริมให้เกิดความสมบูรณ์ในระบบอันในสภาพที่เป็นอยู่ยังมีปัญหาใน ตัวเองมาก กล่าวคือ

- 5.1 คนไทยส่วนมากยังไม่มีความรักการอ่าน ความสามารถในการอ่านได้อยู่ใน ชีตจำกัดมาก การพัฒนาความรู้จึงไปได้อา่มาาก
- 5.2 ภาษาไทยซึ่งใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอน ยังมีจุดอ่อนอยู่มาก
- 5.3 การใช้ภาษาไทยกลาง ซึ่งเป็นภาษาราชการ ยังไม่ทั่วถึงทุกกลุ่มชน
- 5.4 ประชาชนบางกลุ่มไม่มีความคิดที่ติดต่อภาษาไทยกลาง
- 5.5 การใช้ภาษาไทยท้องถิ่น ซึ่งมีความจำเป็นในการสื่อความในการพื้นฐาน เช่น ในหลักสูตรประถมศึกษา และการศึกษานอกโรงเรียน ไม่ได้รับการเอาใจใส่มากนัก ผู้เรียนในระดับชั้นต้นที่ไม่ได้ใช้ภาษาไทยกลางเป็นภาษาในชีวิตประจำวัน จึงมีลักษณะเสียเปรียบ
- 5.6 การขาดแคลนหนังสือ และวรรณกรรมที่ดีในสังคมยังมีอยู่ทั่วไป
- 5.7 ระบบการศึกษาของชาติยังมีความล้าหลังหลากหลายอยู่ไม่น้อย
- 5.8 ระบบการศึกษายังอยู่ในสภาพกึ่งตัวเอง การเรียนการสอนยังไม่ตรงกับ วิธีการดำเนินชีวิตในสังคม และมุ่งถ่ายทอดวัฒนธรรมส่วนกลางและวัฒนธรรมส่วนภูมิภาค
- 5.9 ผู้สอนและครู อาจารย์ ยังมีคุณภาพไม่ทัดเทียมกัน อาชีพครูยังคงดูคนที่มี สติปัญญาดี และมีความรักในอาชีพ
- 5.10 ความรู้ความสามารถทางการบริหาร และการจัดการศึกษายังอยู่ในอัตรา ต่ำ ต้องฝึกอบรมและพัฒนาอีกมาก
- 5.11 ยังมีวรรณกรรมที่แปลกล่อม เป็นพิษเป็นภัยต่อเยาวชนแพร่หลาย
- 5.12 การพัฒนาการศึกษาเน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพ มีการลงทุนอาคาร สูงกว่าทางด้านหนังสือและอุปกรณ์และค่าจ้างของครู อาจารย์ ยังอยู่ในอัตราต่ำ

6. ระบบความสัมพันธ์ภายในชาติและกับต่างประเทศ

ระบบนี้หมายถึง ความเกี่ยวข้องของสัมพันธ์ของบุคคล สถาบันทางสังคมแบบนานาประเทศซึ่งมีผลสัมพันธ์กับความมั่นคงเป็นปกติแทนของสังคม ในเรื่องนี้เราทราบว่าในสังคมไทยดั้งเดิมนั้น ความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคมไทยโดยอาศัยระบบมีอยู่อย่างแนบแน่น แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไป การพลอยปละละเลย และการที่จะให้ความสำคัญในเรื่องนี้ ก่อให้เกิดปัญหาตามมาเป็นจำนวนมาก เช่น

- 6.1 ความขัดแย้งระหว่างชนบทและหน้าที่ต่าง ๆ ในสังคม เช่น ความขัดแย้งระหว่างผู้ใหญ่กับผู้น้อย พ่อแม่กับลูก สามกับภรรยา นายจ้างกับลูกจ้าง ครูกับศิษย์ และข้าราชการกับประชาชน เป็นต้น
- 6.2 ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชาติ ระหว่างภูมิภาคกับภูมิภาค ซึ่งมีพื้นที่ทางวัฒนธรรมย่อยไม่เหมือนกันยังไม่ดีพอ
- 6.3 ความสัมพันธ์ระหว่างคนที่นับถือศาสนาต่างกัน ยังมีอยู่ เช่น ในสี่จังหวัดภาคใต้
- 6.4 ความแตกต่างในทางวัฒนธรรม เช่น การทำงานของคนไทย และคนจีน ทำให้ประชาชนทำงานด้วยกันอย่างยากลำบาก
- 6.5 ความคิด ความอ่าน และความเชื่อของคนรุ่นเก่ากับรุ่นใหม่แตกต่างกัน ยังมีฝ่ายขวาฝ่ายซ้าย
- 6.6 การเอาใจเอาเปรียบกันของกลุ่มชนในอาชีพต่างกัน เช่น กลุ่มพาณิชย์กับการกับกลุ่มเกษตรกร
- 6.7 ความไม่เข้าใจในวัฒนธรรมของท้องถิ่นในประเทศไทย และวัฒนธรรมของต่างภาษา
- 6.8 มีการแข่งขัน ซึ่งดี ซึ่งเด่นกันอย่างไม่รู้ระบบในทุกวงการ

7. ระบบการพัฒนาทางวิชาการ

ระบบนี้ หมายถึง การพัฒนาคุณภาพบุคคลทางด้านความคิด และสติปัญญาเพื่อความ เป็นมนุษย์ และการอุดหนุนในการดำรงชีวิต การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง และความมีศักดิ์ศรี

มีความสัมพันธ์กับระบบการศึกษาและการสื่อความอยู่มาก ระบบการขยายการทางวิชาการของ
สังคมไทย มีปัญหาที่ต้องแก้ไขในเรื่องต่อไปนี้ คือ

- 7.1 ประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในสภาวะที่คิดไม่เป็น ขาดความคิดริเริ่ม และ
สร้างสรรค์ตลอดทั้งการไม่รู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง
- 7.2 การไม่รักการอ่านของคนในชาติ ทำให้ระบบพัฒนาไปได้อาก
- 7.3 การหวงวิชาความรู้ และการไม่ชอบแสวงหาความรู้ทำให้วิชาการไม่เจริญ
เท่าที่ควร
- 7.4 ขาดการเหลื่อมรวมองค์ประกอบเพื่อวิชาการ คือ ภาษา ความคิด การสื่อ
ความและการสร้างสรรค์วัฒนธรรม
- 7.5 ระบบการศึกษาและการสื่อความ ไม่ช่วยการสนองการแก้ปัญหาและความ
ต้องการที่แท้จริงของคนไทย
- 7.6 คนไทยที่เป็นนักวิชาการส่วนมากตกเป็นทาสปัญญาของตะวันตก
- 7.7 การศึกษาที่เน้นทางอาชีพ และการผลิตทางวัตถุ ทำให้องค์ของการศึกษา
เสียสมดุล โดยเฉพาะจริยศึกษาและพหุศึกษา
- 7.8 เยาวชนไทยหิมนักวิชาการ มักจะเลือกเรียนไปในทางวิทยาศาสตร์
การแพทย์และวิศวกรรมซึ่งเป็นวิชาที่ศึกษาง่าย มีตัวแปรน้อย ซึ่งไม่ต้องใช้อัจฉริยะมากนัก
แต่ในทางตรงข้ามเยาวชนที่มีสติปัญญาปานกลางกลับต้องเรียนวิชายาก เช่น สังคมศาสตร์ เพราะ
ศาสตร์ความมีตัวแปรสลับซับซ้อน วิชาการจึงไม่เจริญ
- 7.9 การศึกษาไทยยังคอยคุณภาพ เพราะระบบวิธีสอนคือครู อาจารย์ เป็นหลัก
กว่าการคิดคำนึงถึงความต้องการและวุฒิภาวะของผู้เรียน วิธีการสอนไม่เป็นวิทยาศาสตร์ เพราะ
สอนการท่องจำและที่ก้าวหน้าไปบางก็สอนเป็นวิชาปรัชญา คือ การชี้แจงอภิปรายเหตุผล ผู้เรียน
ไม่มีโอกาสได้ฝึกฝนและทดลองเท่าที่ควร
- 7.10 ยังมีความไม่เสมอภาค และความเท่าเทียมของโอกาสที่จะได้รับการศึกษา

8. ระบบศาสนาและความเชื่อ

ระบบศาสนาและความเชื่อคือ หนายถึง ระบบของคุณธรรม จริยธรรม และเครื่อง
รังจิตใจใหม่ประเพณีปฏิบัติในทางที่จะเป็นประโยชน์แก่บุคคลตนเองและสังคม ซึ่งจะต้องเกิดจาก

ความเชื่อที่เป็นระบบปัจจุบันนี้ ระบบความเชื่อซึ่งรู้จักกันในนามของศาสนาต่าง ๆ ถูกท้าทายจากคนทุกระดับในสังคมไทยเราก็มองหาในเรื่องนี้อยู่ไม่น้อย เช่น

8.1 เกิดการบูชาเสื่อมใสและนิยมวัตถุสิ่งของมากกว่า ศาสนธรรมอยู่ทั่วไป การประพฤติปฏิบัติจึงเป็นไปในลักษณะที่เห็นแก่ตัวเป็นพื้นฐาน

8.2 สังคมไทยได้รับอิทธิพลทางวัตถุมากยิ่งขึ้น จนบังเกิดผล คือความเชื่อในปริมาณมากกว่าคุณภาพ นิสัยการสังฆฆาทางวัตถุและการแก่งแย่งแข่งขันทางวัตถุ คือ ลาภ ชด สุข มีหนักหน่วงยิ่งขึ้น

8.3 สถาบันครอบครัวไม่อยู่ในวิสัยที่จะปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้กับสมาชิกครอบครัวได้

8.4 สถาบันการศึกษาที่มีใ้เสริมขวัญวิธีสอนและการปลูกฝังจริยธรรม วิธีการสอนที่ทันสมัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้มีการพัฒนาอย่างมาก และในเรื่องเนื้อหาสาระแล้ว ผู้มีความรู้ในคามน้อย

8.5 สถาบันศาสนาขออนประสิทธิภาพ ในการเผยแพร่ศาสนาธรรม เพื่อการดำรงชีวิตในสังคม

8.6 อบรมมุขและสิ่งเสพติดมีอยู่แพร่หลายทั้งสังคม

8.7 ขาดการนำเอาหลักคุณธรรม จริยธรรม มาใช้ในระบบการทำงานและการพัฒนาบุคลากร คนดีมีศีลธรรมตกเป็นจำเลยของความค้ำและเป็นทวงลาสมัย

8.8 พฤติกรรมในทางทำลายคุณธรรม จริยธรรมมีมากขึ้น เช่น การฉ้อราษฎร์บังหลวง การเอาเปรียบกันในแง่มุมต่าง ๆ ความเคียดแค้นชิงชังต่อกัน เป็นต้น

9. ระบบการเมืองการปกครอง

ระบบการเมืองการปกครอง หมายถึง ระบบการใช้อำนาจ การใช้ทรัพยากรให้เกิดความยุติธรรมในสังคม ซึ่งรวมเอาเรื่องการจัดองค์กร การกำหนดกฎหมาย ระเบียบแบบแผน การควบคุมดูแลให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนเหล่านั้น ในเรื่องนี้สังคมไทยก็มีปัญหาอยู่มากเช่นเดียวกัน เป็นต้นว่า

9.1 ประชาชนแสดงบทบาททางการเมืองไม่ถูกต้อง

9.2 นักการเมือง การปกครอง ประพฤติปฏิบัติไม่ถูกต้องตามบทบาท

- 9.3 มีความแตกต่างในอุดมการณ์และวิธีการปกครอง
- 9.4 มีการใช้อำนาจไปในทางที่ไม่ยุติธรรม
- 9.5 วิธีระงับข้อพิพาทไม่มีประสิทธิภาพ
- 9.6 ผู้นำมีพฤติกรรมฉ้อฉลคดโกง ขาดความซื่อสัตย์สุจริต
- 9.7 กษัตริย์ชนชาติที่ติดต่อกัน ขาดความสามัคคีพร้อมเพรียง
- 9.8 ขาดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีความชิงชัง พหยาบาทและประหัด

ประหารกัน

- 9.9 การหย่อนสมรรถภาพในการให้การศึกษาอบรมทางการปกครองและการ

บริหารในทุกระดับ

- 9.10 การเมืองไทยขาดคุณธรรม จริยธรรม พื้นฐาน ผู้นำมักมุ่งประโยชน์ส่วนตน

มากกว่าส่วนรวม

- 9.11 ขาดอุดมการณ์ทางการเมืองที่เป็นระบบจุดหมายปลายทางและระบบวิถีปฏิบัติ

- 9.12 ระบบราชการมีความล่าช้า ขาดการปรับตัว และไม่สามารถปรับระบบให้

เหมาะสมกับปัญหาสังคมในปัจจุบัน

- 9.13 ระบบการศึกษามีได้โดยหอคอยความเป็นผู้นำและเข้าใจประชาชนไทยให้แก่

เยาวชนของชาติ

- 9.14 ขาดการปลุกฝังความรักชาติ ความนิยมไทย และยึดมั่นในวัฒนธรรมของชาติ

10. ระบบการบริหารและการจัดการทางวัฒนธรรม

ระบบการบริหารและการจัดการทางวัฒนธรรม หมายถึง หลักการ วิธีการ และการดำเนินงานเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติ หรือการสร้างชาติโดยส่วนรวม โดยยึดมั่นรากฐานเดิมของชาติ ระบบการบริหารและการจัดการทางวัฒนธรรม เคยมีที่กล่าวว่าจะเจริญกว่าหน่อยูเรเชียหนึ่งเมื่อประมาณก่อน 20 ปีที่ผ่านมา แต่ด้วยเหตุผลทางการเมืองในสมัยนั้น ระบบงานวัฒนธรรมซึ่งเป็นถึงระดับกระทรวงในสมัยนั้น และมีนายกรัฐมนตรีเป็นรัฐมนตรีว่าการและเมื่อถูกยุบแล้วงานวัฒนธรรมก็กระจัดกระจาย ไม่มีผู้นำใดที่สนใจอย่างจริงจัง จึงปรากฏว่าในขณะนี้ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการวัฒนธรรมอยู่ไม่น้อย กล่าวคือ

- 10.1 การบริหารงานวัฒนธรรมขาดเอกภาพ ไม่เป็นไปในเชิงระบบวัฒนธรรม
อย่างแท้จริง
- 10.2 การบริหารวัฒนธรรมในปัจจุบัน ไม่ได้นำศาสตร์ของวิชาการบริหารไป
ประยุกต์อย่างจริงจัง
- 10.3 โครงสร้างของหน่วยงานที่รับผิดชอบงานวัฒนธรรมในปัจจุบันยังไม่เอื้อ
อำนวยต่อการบริหารงานวัฒนธรรม
- 10.4 องค์กรที่มีบทบาทสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานวัฒนธรรม เช่น
มูลนิธิ สมาคม วิทยาลัยอาชีวศึกษา และหน่วยงานภาคเอกชน ไม่ทราบบทบาทว่าจะเข้ามาช่วยงาน
วัฒนธรรมอย่างไร
- 10.5 ซาดการประชาสัมพันธ์งานวัฒนธรรมอย่างถูกต้อง มีหลักวิชาอย่างจริงจัง
ทุกระดับเป็นผลให้ประชาชนไม่ทราบว่าวัฒนธรรมคืออะไร มีคุณค่าและเกี่ยวข้องกับชีวิตของทุกคน
อย่างไร
- 10.6 การประสานวัฒนธรรมตั้งแต่ระดับ นโยบาย เป้าหมาย แผนงานระดับ
การปฏิบัติงานยังไม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- 10.7 ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีความรับผิดชอบด้าน
วัฒนธรรมจำนวนไม่น้อย ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมอย่างจริงจัง
- 10.8 อำนาจรัฐที่สนับสนุนงานวัฒนธรรมในปัจจุบันไม่เข้มแข็ง เพราะผู้นำหรือ
ผู้บริหารราชการจำนวนไม่น้อยที่ไม่เข้าใจ และไม่รู้จักคุณค่าของวัฒนธรรมกับการพัฒนาชาติบ้านเมือง
- 10.9 ซาดการปฏิบัติงานสืบทอดวัฒนธรรมอย่างจริงจัง และสม่ำเสมอทั้งระดับ
นโยบายและระดับปฏิบัติ
- 10.10 ซาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพทางวัฒนธรรม

การเผยแพร่สมัยอยู่ในสังคมดังกล่าวนี้ แฉ่งเพื่อใช้เป็นกรอบในการชี้ประเด็น
แต่ในความเป็นจริงแล้ว ปัญหาในระบอบยอยดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับสังคมที่
แต่ปัญหาและเป็นพื้นฐานของปัญหาทั้งหมดนี้ เกิดจากปัญหาใหญ่ 2 ประเภท คือ การทะลักเข้ามา
ของวัฒนธรรมมาจากวัตถุของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจากตะวันตก และการทอดทิ้งวัฒนธรรม
ดั้งเดิมของชาติดังกล่าวมาแล้วในตอนต้นนั่นเอง

ข. ปัญหาวัฒนธรรมไทย

งานสร้างสรรค์และพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อไทย เป็น เครื่องมือ ในการแก้ปัญหาสังคมยุคชะงัก ลงตั้งแต่มีการยุบกระทรวงวัฒนธรรม เมื่อปี พ.ศ. 2501 และมีกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติขึ้นมาแทน ทำหน้าที่ด้านการพัฒนา เศรษฐกิจ เป็น ประการสำคัญ และต่อมา ได้ลดฐานะและแปรสภาพ พัฒนาการ เศรษฐกิจ ซึ่งในปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อ เป็นสำนักงานคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ

นับตั้งแต่การยุบกระทรวงวัฒนธรรม แล้ว โอนงานส่วนใหญ่มาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้นมา และมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาชาติให้เบนหนักไปในทางการพัฒนา เศรษฐกิจ ในระยะ หลังมีการพิจารณา เรื่องสังคมเพิ่ม เข้ามาจนออกรูปมาเป็นแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ก็ตาม การใช้ขนาดของชาติก็มุ่งพัฒนา เศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่อยู่เหมือนเดิม เมื่อ ไม่นานมานี้ จึงมีการพูดถึง เรื่องปัญหาสังคมและวัฒนธรรมกันขึ้น ดังนั้นสำหรับแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติระยะที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) ซึ่งจะเริ่มต้นในปี พ.ศ. 2525 นี้ ได้มีการผลักดัน เรื่องการพัฒนาวัฒนธรรมจนกระทั่งมีการบรรจุแผนวัฒนธรรมไว้ในแผนนี้ด้วย จึงเป็นที่หวังว่างาน ด้านวัฒนธรรมจะค่อย ๆ ทวีความสำคัญเพิ่มขึ้นอีกในอนาคต และในฐานะส่วนใหญ่ของชาติมีความเห็น ว่างานวัฒนธรรมจะช่วยแก้ปัญหาสังคมดังกล่าวได้แล้ว เราจำเป็นจะต้องมองที่ตัววัฒนธรรมไทย ยังมีความเข้มแข็ง หรืออ่อนแอเพียงใด การที่เราปล่อยให้วัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาเติมเต็มเมืองอย่างที่เป็นอยู่ วัฒนธรรมอาจจะอยู่ในสภาพที่ไม่ค่อยสมบูรณ์ จำเป็นต้องบูรณะซ่อมแซมปรับปรุง พัฒนา คัดแปลงเครื่องมือเสียก่อน เพื่อจะใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการสังเกตของผู้เขียน โดยอาศัยประสบการณ์การทำงานด้านศาสนาและ วัฒนธรรมมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2519 พอจะมองเห็นปัญหาในตัววัฒนธรรมของชาติอยู่หลายประการ คือ

1. วัฒนธรรมของชาติทั้งวัฒนธรรมส่วนรวม และวัฒนธรรมพื้นบ้านดำเนินไปอย่าง เลื่อนลอย ไม่มีทิศทางและเป้าหมายที่แน่นอน เป็นเวลาประมาณ 20 ปีเศษ จนกระทั่งคนในชาติ จำนวนไม่น้อยและในทุกๆระดับ ไม่สามารถเข้าใจอย่างถูกต้องว่าวัฒนธรรมคืออะไร มีคุณประโยชน์ อย่างไรกันแน่

2. วัฒนธรรมของชาติในช่วงย่อยต่าง ๆ เช่น คานศิลปะวรรณกรรม คานปรัชญา และความเชื่อ คานการช่างฝีมือและงานอาชีพ คานเกมสการละเล่นดั้งเดิมพื้นบ้านเมือง และ คานอาหารการกิน ยาพื้นบ้าน และอื่น ๆ ถูกวัฒนธรรมต่างชาติเขามามีอิทธิพลเหนือและเข้า แทนที่เป็นจำนวนมาก ระบบการศึกษาที่ดี ระบบเศรษฐกิจที่ดี ระบบการเมืองการปกครองที่ดี และระบบอื่น ๆ ที่ได้รับจากตะวันตก ได้เขามาคบขังวัฒนธรรมดั้งเดิมจนไม่มีใครทราบแน่ชัดว่าแต่เดิมมันเรามีชีวิตชีวิตในเรื่องนั้นของเราอย่างไร

3. ระบบการศึกษาของชาติซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสรรค์และถ่ายทอด วัฒนธรรมของชาติอย่างจริงจัง จะสังเกตได้จากหลักสูตรการศึกษาทุกระดับที่ใช้ในสถาบันการศึกษา มุ่งถ่ายทอดวัฒนธรรมสากล คือ ความรู้และประสบการณ์ของต่างวัฒนธรรมมากกว่าวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ในสังคมไทย ซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างของวางระหวางวัย ของวางระหวาง สังคมเมือง และสังคมชนบท และของวางในระบทย่อยอื่น ๆ

4. วัฒนธรรมของชาติส่วนใหญ่ไม่ว่าวัฒนธรรมไทยส่วนรวมและวัฒนธรรมพื้นบ้าน ยังอยู่ในสภาพดั้งเดิม และนับวันจะทรุดโทรมลงไป ทั้งนี้เป็นเพราะความรู้และประสบการณ์ของ ชาวบ้าน และประชาชนวัย เกษียณอายุส่วนใหญ่ได้มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และไม่ปรับให้ เป็นหลักวิชาการ เช่น หลักวิชาเกี่ยวกับยาพื้นบ้านพื้นเมือง หลักวิชาช่างและอาชีพชาวบ้าน หลักวิชาวรรณกรรมพื้นบ้าน หลักวิชาการแสดงและสื่อมวลชนพื้นบ้าน เป็นต้น จึงยังคงอยู่ใน สภาพวัฒนธรรมทางวาจา คือ การเล่าสืบต่อและจดจำกันมา จึงยากแก่การที่จะนำไปถ่ายทอดใน ระบบการศึกษา ซึ่งอาศัยข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษร

5. วัฒนธรรมไทยประเภทลายลักษณ์อักษร ซึ่งมีจำนวนจำกัด และบรรพบุรุษได้จารึก ไว้ในศิลาจารึกบาง สมุดข่อยและใบลานบางนั้น ชำรุดสูญหาย และตกไปอยู่ในมือของต่างชาติที่ มองเห็นคุณค่าเป็นจำนวนมาก ไม่ได้รับการปริวรรตให้เป็นภาษาเขียนปัจจุบัน จึงเสียหายไม่ได้ มีหน้าซ้ำผู้มีความรู้ในภาษาและอักษร โบราณเหล่านั้น นับวันที่จะมีจำนวนน้อยลงทุกวัน

6. วัฒนธรรมของชาติอยู่ในสภาพถูกงานในหลาย ๆ คาน นั่นคือ ความคิด ความรู้ และประสบการณ์ในวิถีชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่ได้รับสืบทอดมาจากบรรพบุรุษทางวาจา ทางการฝึกหัด โดยตรงจากปู่ย่า ตายาย และจากการสังเกตแบบอย่างนั้น ไม่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์

ในการดำรงชีวิต คนที่มีความรู้เหล่านั้นจึงไม่มัวงานทำ เพราะผลิตผลและความสามารถเหล่านั้น ไม่ช่วยแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการของยุคสมัยใด หรือมาตราช่วยแก้ไขใด แต่เมื่อเทียบกับ ผลงานของเทคโนโลยีแล้ว การผลิต หรือการดำเนินชีวิตตามความคิด และประสบการณ์เดิม จะเป็นการลงทุนที่แพงกว่ากันมาก ความรู้เหล่านั้นจึงเป็นหมัน ตกงาน หมกคักคิستی ซาดความ เชื้อมันและถูกประณามว่าเป็นผู้คอยการศึกษาและเป็นผู้คอยพัฒนาตาม ไปด้วย

7. การที่คนส่วนใหญ่และแม้กระทั่งผู้นำของชาติจำนวนไม่น้อย มองเห็นความสำคัญ ของวัฒนธรรมของชาติตนน้อยไปดังกล่าวแล้ว การดำเนินงานวัฒนธรรมจึงเป็นงานของคนกลุ่มน้อยที่ ไม่มีอำนาจและทุนทรัพย์ อาจจะเป็นนักวิชาการ หรือผู้มีความรักและเข้าใจคุณค่าของวัฒนธรรม แต่ละเรื่องเหล่านั้น ที่พยายาม รักษา ปลูกปล้ำ ถ้าจุน วัฒนธรรมอันเป็นที่รักของเขาไว้ ดังนั้น งานปริวรรต งานพัฒนา และงานส่งเสริมวัฒนธรรมจึงดำเนินไปอย่างลำบาก การขาดแคลนทรัพย์ และบุคลากรเป็นอุปสรรคอันใหญ่หลวง

8. วัฒนธรรมในชีวิตประจำวันของประชาชนที่คอยการศึกษาและสังคมเมือง เช่น ยานและสมุนไพรรักษาอาหารพื้นเมือง และการละเล่นพื้นบ้านจำนวนมาก แม้ยังเป็นวัฒนธรรม ยังมีชีวิต และยังคงผูกพันอยู่กับชีวิตของชาวบ้านยังมีไดนาไมต์หลักวิชาการสมัยใหม่มาพัฒนาให้ก้าวหน้า และยังไม่เห็นหน่วยราชการหรือเอกชนใด ๆ เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ดังนั้นวัฒนธรรมในการ กินอยู่ การใช้จ่าย และการละเล่นพักผ่อนหย่อนใจ จึงต้องปรับปรุงมาก

9. วัฒนธรรมด้านจิตใจ คือ ศาสนา ความเชื่อ ปรัชญา ค่านิยม คุณธรรม และ จริยธรรม ซึ่งผูกโยงไปถึงอุดมการณ์แห่งชาติ ถูกปล่อยปละละเลยให้เป็นนามธรรมที่ไม่มีความหมาย อะไร ระบบการศึกษา ระบบการพัฒนาฝึกอบรมทุกรูปแบบ ซึ่งควรจะดำเนินการให้บังเกิดผล กลับเป็นเรื่องที่สถาบันการศึกษา ไม่ได้ให้ความสำคัญ หลักวิชาและวิธีการเรียนการสอน มิได้ ปรับปรุงให้ดีกว่านี้ ครูบาอาจารย์จำนวนไม่น้อยไม่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนี้ ฉะนั้นปัญหา วัฒนธรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม จึงเป็นปัญหาสำคัญในยุคนี้

ปัญหาวัฒนธรรมที่กล่าวมานี้โดยสรุปแล้ว ก็มาจากพื้นฐานอันเดียวกันกับปัญหาสังคมไทย คือ การไหลบ่าเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตก และการทอดทิ้งวัฒนธรรมไทย หรือการได้เรือแล้ว ลืมแห่ ดังปรารภไว้แล้วในตอนต้นขอ บทบทความนี้

แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมไทยในทศวรรษใหม่

ในการพัฒนาวัฒนธรรมของชาติไทยเป็นเครื่องมือสำคัญ ไม่การแก้ปัญหาสังคมและการรักษาชาตินั้น แนวทางในการพัฒนาในทศวรรษใหม่ คือ การเริ่มต้นการพัฒนาในปี พ.ศ. 2525 หรือในวาระฉลองกรุงรัตนโกสินทร์มีอายุครบรอบ 200 ปี ควรจะเป็นดังนี้ คือ

1. อาศัยข้อมูลด้านเอกสารและผลการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ เพื่อศึกษาทำความเข้าใจถึงปัญหาและความเป็นมาในอดีตของเหตุการณ์ ขบย่อย ซึ่งอาจจะกำหนดขึ้นมาใหม่ มากกว่า 10 ระบบที่เสนอเป็นตัวอย่าง ระบบสังคม และพยายามชี้ชัดปัญหาที่ปรากฏในระบบนั้น ๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. จัดหมวดหมู่ของปัญหาในแต่ละระบบย่อย เพื่อจะได้ปัญหาเป็นกลุ่มใหญ่ขึ้น และจำกัดปัญหาให้อยู่ในวิสัยที่จะจัดการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพในทุกระบบ

3. วิเคราะห์ปัญหาในแต่ละระบบที่เข้ากลุ่มแล้ว โดยดูความสัมพันธ์เชื่อมโยงของปัญหาเหล่านั้น การพิจารณาวิเคราะห์ในลักษณะนี้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าปัญหาสังคมนั้นมีความสัมพันธ์เป็นเหตุ บังคับของกันและกัน เพื่อจะได้จัดกลุ่มปัญหา และเพื่อจะชี้ได้ว่าในการศึกษาหาสาเหตุและการแก้ปัญหาเหล่านั้น สถาบันหรือหน่วยงาน หรือเอกชนกลุ่มใดจะต้องมีส่วนในการแก้ปัญหาเหล่านั้น

4. ศึกษาวัฒนธรรมของชาติทุกระดับ อย่างน้อยต้องพิจารณาเป็นวัฒนธรรมของชาติ โดยส่วนรวมและวัฒนธรรมพื้นบ้าน ดำเนินการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมเหล่านั้น (ซึ่งเป็นงานที่ใหญ่บาง เพราะไม่มีการบันทึก เป็นลายลักษณ์อักษรกันมาก่อนเลย ที่มีอยู่บางในขณะนั้นก็กระจัดกระจายไม่เป็นระบบต่างคนต่างศึกษา) อย่างน้อยจะตองมอบหมายให้สถาบันอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้องเป็นสถานที่ดำเนินการ เพราะครูบาอาจารย์เป็นนักวิชาการอยู่แล้ว หากได้ทำความเข้าใจ มีการฝึกอบรมก็จะเป็นศูนย์กลางในการรวบรวม และจัดทำให้เป็นหลักวิชาการ

5. ศึกษาวัฒนธรรมสากลที่เป็นอยู่ว่า มีวัฒนธรรมสากลในส่วนใด เรื่องใดบ้างที่คนในชาติยังไม่เข้าใจ ไม่สันทัด และมีแนวโน้มว่า จะไม่เหมาะสมกับสังคมไทยในที่สุด หรือการส่งเสริมมากเกินไปจะทำให้สมดุลของสังคมและสิ่งแวดล้อมเสียหายได้ และจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนป้องกันมิให้แพร่หลายเพื่อคงต่อไป

6. กีฬาวัฒนธรรมสวนรวมและวัฒนธรรมทึบมานานว่ามีวัฒนธรรมสวนใด เรื่องไท่ต้าง ที่คนในชาติลึ้มเถื่อนและไม่เข้าใจ แต่มีแนวโน้มนวาทักได้รับการพัฒนาแล้วจะเหมาะสมกับ สังกมไทย มีส่วนในการแก้ปัญหาในระบบต่าง ๆ ที่ได้ศึกษารวบรวมไว้แล้ว ต่อจากนั้นก็คือการ ส่งเสริมใหม่การพัฒนา การปรับปรุง ดัดแปลงให้เหมาะสมกับยุคสมัย เผยแพร่ให้ถึงประชาชนและ วางแผนพัฒนาพื้นที่ให้แพร่หลาย และถ้าสามารถ เผยแพร่หรือนำไปจำหน่ายในต่างประเทศได้ ดังเช่น สมุนไพรของจีน, อาหารของญี่ปุ่น, วรรณกรรมของฝรั่ง ก็จะเป็นการดีมาก

7. วัฒนธรรมทางชาติสวนใด เรื่องไหน ที่มีประโยชน์ไม่มีที่ท้าวจะทำลาย วัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมของชาติที่ยังใช้และทันสมัยอยู่ในขณะนี้ จะต้องปรับปรุงพัฒนาเป็น พิเศษ และวัฒนธรรมของชาติที่ยังใช้และทันสมัยอยู่ในขณะนี้ จะต้องปรับปรุงพัฒนาเป็นพิเศษและ เผยแพร่ให้แพร่หลายยิ่งขึ้น เพื่อจะได้เป็นเครื่องมือที่จะช่วยแก้ปัญหาสังคมได้ทันที

8. กำหนดมาตรการเสริมการดำเนินงานพัฒนาวัฒนธรรมไทย เพื่อให้ดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน และมีพลังร่วมมือจากทุกฝ่ายและทุกคน คือ

8.1 จัดทำแผนวัฒนธรรมแห่งชาติ

8.2 จัดทำแผนวัฒนธรรมทึบบ้านในภูมิภาคต่าง ๆ

8.3 จัดทำนโยบายวัฒนธรรมเรื่องต่าง ๆ

8.4 ออกกฎหมายและปรับปรุงกฎหมายให้ ก่ออกกับการพัฒนาวัฒนธรรมไทย

และสอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติโดยสวนรวม

8.5 รณรงค์ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมที่จะแก้ปัญหาสังคมให้ระบบ

9. ปรับปรุงระบบและองค์กรวัฒนธรรมใหม่เอกภาพ เข้าถึงประชาชนทุกคน ดำเนินงานให้ชนในชาติรู้จักและประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมของตน มีความภูมิใจ มีศักดิ์ศรี มีความสามัคคีและมีความมั่นคงทั้งทางกายและจิตใจ

โดยสรุปแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมไทยในทศวรรษใหม่ โดยสวนรวมก็คือ การป้องกันและขจัดวัฒนธรรมตะวันตกที่มีพิษภัยต่อชาติ ให้มีปริมาณน้อยลง เลือกสรรวัฒนธรรม ตะวันตก เฉพาะส่วนที่เป็นประโยชน์ และพัฒนาวัฒนธรรมของชาติทุกระดับ ให้มีส่วนในการแก้ปัญหา และพัฒนาวัฒนธรรมไทยให้โตและอย่างมีประสิทธิภาพ

หากเป็นไปได้ตามนี้ ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า ชาติไทยเรายืนยงคงอยู่ต่อไป คงจะผ่าน
พบกับสงครามวัฒนธรรม ซึ่งแฝงเร้นมาในรูปเศรษฐกิจและการเมืองได้อย่างแน่นอน

นี่คือความคิดของผู้เขียนในการพัฒนาวัฒนธรรมไทยในทศวรรษใหม่

ปัญหาการศึกษาวัฒนธรรมไทย

ศ. พ.ศ.หญิง กุณหญิง ผะอบ โปะษะกฤษณะ

ปัญหาที่เป็นอุปสรรคอันยิ่งใหญ่ที่ทำให้การศึกษาวัฒนธรรมไทยไม่ไปสู่เป้าหมายเท่าที่ควรนั้น มีข้ออันไกลเลย นั่นก็คือ ปัญหาชั้นพื้นฐานที่มองข้ามกันไปโดยคิดว่าผู้ศึกษาเขาใจดีแล้ว หรือมีเจตน์ ก็ดี ความสูงเกินไป จนผู้ศึกษาเขาไม่ถึง ปัญหาที่กล่าวถึงนี่ก็คือ การไม่สามารถให้ผู้ศึกษาเขาใจอย่างดองแหว่า "วัฒนธรรมคืออะไร" และทุกคนเป็นส่วนสำคัญที่จะให้วัฒนธรรมของชาติตนหรือกลุ่มของตนคงอยู่ได้ หรือจะถูกทำลายไป วัฒนธรรมไทยก็อยู่ในลักษณะเดียวกัน

นักศึกษาแม้ว่าจะมีความรู้และสติปัญญาอยู่ในขั้นสูงแล้ว เท่าที่ปรากฏในขณะมียังไม่เขาใจอย่างดองแหว่าวัฒนธรรมคืออะไร ส่วนมากมักจะเข้าใจว่าเป็นของสูงสุดเออมี เป็นของมีค่า และเป็นหน้าที่ของคนกลุ่มหนึ่งที่จะอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่ ตราบใดที่เขายังไม่เข้าใจพื้นฐานของวัฒนธรรม ไม่เห็นคุณค่า และไม่คิดว่าเป็นสมบัติของเขา จะศึกษา จะส่งเสริม หรือเผยแพร่ ด้วยวิธีใดก็ยากที่จะให้ได้ผลดังปรารถนา

การสอนวิชา "วัฒนธรรมไทย" ในขณะนี้เป็นที่น่ายินดีว่าได้เปิดสอนในชั้นอุดมศึกษาในหลายสถาบัน แต่มีใครพื้นฐานชั้นคนใหม่ก็ศึกษาเขาใจ ผู้สอนล้วนแต่หวังความรู้สูงและได้ศึกษาในคานามานุษยวิทยา จึงมองวัฒนธรรมสูงเกินไป การตีความคำว่า "วัฒนธรรม" มีอยู่มากมายหลายคำร่า ทั้งในทางวิชาการอันเกี่ยวข้องกับ ทั้งในพระราชนิพนธ์วัฒนธรรมซึ่งได้ตกพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2485 และในความหมายที่สำนักวัฒนธรรมแห่งชาติได้บัญญัติขึ้นตามแนวมานุษยวิทยาและสังคมวิทยาแย่งสาขาออกเป็นหลายสาขา มีศัพท์บัญญัติที่ต่อจากแปลความหมายอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งยากแก่การจดจำ ในที่นี้จึงจะไม่กล่าวซ้ำดังข้อความนั้น

พระขานนุมาณราชชน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมท่านก็ได้เขียนหนังสือเล่มหนึ่งชื่อ "วัฒนธรรมเบื้องต้น" ซึ่งจะหาได้ที่ราชบัณฑิตยสถาน แต่ขอความที่ท่านเคยกล่าวกับลูกหลานอย่างสั้นเพื่อให้จำง่ายกลับเป็นที่คิดใจเป็นอย่างมากยิ่ง จะขอนำมาเล่าสู่กันฟัง ณ ที่นี้ "วัฒนธรรม" คือ

สิ่งที่มนุษย์มีได้น่าคิดว่ามาแต่กำเนิด
 สิ่งนั้นต้องเป็นที่ยอมรับของชนส่วนมากในกลุ่มนั้น
 การยอมรับนั้นต้องยอมรับว่าดี และหาที่ยังใหญ่ขอคิดว่า
 "ต้องไม่หลงวัฒนธรรมของตนอย่างไมลุ่มหลุ่มตา"

ขอความนี้ ไคโง่จากบุตรสาวของงานในการอภิปรายที่หอสมุดแห่งชาติ อาจจะจำกัด
 ไปโดยบัง ชอความนี้เป็นชอความที่สั้นแต่กินความมาก ครอบคลุมไปทุกสิ่งทุกอย่าง
 ซึ่งอาจจะนำมาขยายด้วยภาษาธรรมดาให้สื่อความหมายกันเข้าใจได้ง่าย ซึ่งขอให้ความเห็นว่า

วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มนุษย์คิดค้นขึ้นเพื่อต่อสู้กับธรรมชาติรอบกาย ให้เกิดความสุขใน
 การดำรงชีวิต มนุษย์จะมีความสุขโดยสมบูรณ์ก็มีอยู่ 2 ทาง คือ สุขทางกายและสุข
 ทางใจ (ซึ่งภาษาในปัจจุบันเรียกว่าทางกายภาพและจิตภาพ)

สิ่งที่คิดค้นนั้นยอมต้ออาศัย เวลาและทดลองกับจนเห็นว่า เป็นสิ่งที่ดีสำหรับกลุ่มของตน
 ก็สืบทอดกันต่อ ๆ มา แต่ตาเห็นไม่เหมาะไมก็ดี สำหรับสมัยนั้นก็ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะ
 ให้สมให้ดี วัฒนธรรมจึงเกิดจากการเรียนรู้ มีการริเริ่ม ทดลองสืบทอดกันมาเพื่อให้งานเป็นสุข
 วัฒนธรรมจึงเป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นนิสัยคือ ความประพฤติที่เคยชินของสังคม ซึ่งมนุษย์เป็น
 ผู้สร้างและปรับปรุง สังคมจะอยู่ได้ก็ด้วยวัฒนธรรมและเสื่อมไปตามความเป็นไปของบุคคลใน
 สังคมนั้นหรือดินนั้น

คนไทยทุกคนไม่ว่าอยู่ในฐานะใด วัยใด มีอาชีพใดก็เป็นส่วนหนึ่งของประชาชาติไทย
 มีความสำคัญต่อประเทศชาติเท่านั้น คนไทยทุกคนมีหน้าที่จะรักษาวัฒนธรรมไทยอันเป็นเครื่อง
 กุญแจของชาติไทย วัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้ทดลองสืบทอดกันมาว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม แต่ต้องรู้จักที่จะ
 ปรับปรุงให้เหมาะกับสภาพของสังคมแต่ละสมัย คนไทยทุกคนมีส่วนที่จะส่งเสริมให้วัฒนธรรมเจริญ
 ขึ้นหรือเสื่อมลง แต่ไม่ว่าอยู่ที่จะรักษาหรืออนุรักษ์อะไร ส่งเสริมอะไร และทำอย่างไรจึงจะ
 ไม่ให้วัฒนธรรมเสื่อมลงได้

ตามที่ได้อธิบายมาแล้วว่าวัฒนธรรมคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นหลังจากที่ เกิดมา เป็นมนุษย์
 วัฒนธรรมจึงเป็นทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวเราที่ช่วยให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นสุข มนุษย์เป็นสัตว์สังคม
 สังคมและวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งควบคู่กันไป มนุษย์จึงแสวงหาความสุขให้คนและเป็นความสุขส่วนรวม

ของสังคมด้วย วัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มหรือแต่ละสังคมจึงแตกต่างกันไปตามดินที่อยู่อันมีสภาพและภูมิอากาศต่างกัน กลุ่ม หรือชาติที่อยู่ในดินที่มีภูมิอากาศคล้ายกัน จึงมีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน แต่ก็มีลักษณะอันเป็นพิเศษเฉพาะของตน ซึ่งในขณะนี้เรียกกันว่าเอกลักษณ์ เอกลักษณ์คือลักษณะที่แสดงว่าเป็นของตน เป็นจุดรวมวัฒนธรรมไทยก็มีเอกลักษณ์ของตน บางคนยังเข้าใจว่าเอกลักษณ์คือวัฒนธรรม ซึ่งความจริงหาใช่ไม่ เอกลักษณ์เป็นลักษณะเฉพาะ ซึ่งอาจจะเห็นเป็นเอกลักษณ์ของอะไรก็ได้ เอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทยคือลักษณะอันมีขอบเขตใดว่าเป็นของไทย เป็นจุดรวมซึ่งทำให้คนไทยทุกคนรู้ว่าเป็นของตนในค่านิยมภาวะ หรือในค่านิยมวัฒนธรรม เช่น ชนชาติไทย บ้านทรงไทย อาหารไทย ในค่านิยมภาพ หรือในค่านิยมจิตใจเห็นได้ยาก

ปัญหาของการศึกษาวัฒนธรรมไทยที่น่าจะคลี่คลายได้ ถ้าให้ผู้ที่ศึกษาเข้าใจ

- 1) วัฒนธรรมเบื้องต้น คือ สิ่งใกล้ตัว หูสิ่งที่ใช้และปฏิบัติในชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคล และสังคมว่าควรปฏิบัติอย่างไร ทั้งในค่านิยม จิตใจ และการสื่อสาร เช่น ความสะอาด อาหารการกิน การออกกำลัง มารยาทสังคม ระเบียบวินัย ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ฯลฯ ขึ้นต่อไป ศึกษาคุณค่าและเอกลักษณ์ของศิลปค่านิยมต่าง ๆ รวมทั้งวรรณศิลป์ ขนบประเพณี กฎหมาย ระบบการปกครอง ศาสนา ฯลฯ
- 2) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทยแต่ละอย่าง ทั้งในทางเจริญและทางเสื่อม
- 3) ศึกษาวัฒนธรรมต่างประเทศที่มีความสัมพันธ์กับไทย และวิธีเลือกสิ่งที่น่าสนใจ ประสมประสานให้วัฒนธรรมไทยเจริญขึ้น (เพราะวัฒนธรรมย่อมมีการเคลื่อนย้ายตามบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้อง)
- 4) อนุรักษ์สิ่งที่ไม่สามารถจะพัฒนาไปได้ เพื่อศักดิ์ศรีของชาติไทย เพราะวัฒนธรรมแต่ละสมัยย่อมบอกถึงความเจริญของประเทศชาติ (โดยเฉพาะศิลปะซึ่งเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าเป็นเครื่องหมายความเจริญของชาติ)
- 5) ปรับปรุงวัฒนธรรมแต่ละอย่างใดเฉพาะสมกับสังคม ด้วยการริเริ่ม หรือการประสมประสานวัฒนธรรมอื่น ๆ โดยยึดเอกลักษณ์ที่ดีของวัฒนธรรมไทยเป็นหลัก รู้จักเลือกเฟ้นสิ่งที่จะมาประสมประสาน

- 6) การเผยแพร่ ต้องมีศิลปะที่นำเสนอสิ่งที่เหมาะสมกับสังคมสมัยปัจจุบันจรับใครต่อจรู้ว่า
 สิ่งใดควรอนุรักษ์เท่านั้น สิ่งใดควรจปรับปรุงอย่างไร ดังที่ทานใดกล่าวไว้ว่า
 ไม่หลงวัฒนธรรมของตนเอง อย่างไม่ลืมหูลืมตา

ข้อความที่กล่าวมานี้ ไม่ใช่เป็นหน้าที่ของผุ้สอน หรือผุ้ทำหน้าที่โดยตรงในสถานวัฒนธรรม
 เท่านั้น แต่เป็นของคนไทยทุกคนที่จต้องร่วมมือกับปฏิบัติในทางที่ดีที่งาม และหักทวงผุ้ทุกคนมีส่วน
 เกี่ยวข้องเมื่อปฏิบัติไม่ถูกต้อง และแนะนำวิถีที่ดีงาม วัฒนธรรมไทย จังจจะคุ้มครองชาติไทย ให้มี
 ความมั่นคง คนไทยทุกคนก็จะเป็นสุข

ประกาศคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

เรื่อง ค่านิยมพื้นฐาน

ตามที่คณะรัฐมนตรีได้ประกาศกำหนดนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ ใ้หน่วยงานของรัฐ และเอกชน รวมทั้งประชาชนร่วมกันรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมอย่างมีจุดหมายตรงกัน เพื่อให้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต และการพัฒนาประเทศนั้น

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติพิจารณาเห็นว่า การที่จะบรรลุจุดหมายดังกล่าวได้ ประชาชนในชาติจักต้องดำเนินชีวิตตามหลักแห่งคุณธรรมอันมีอยู่ในสายเลือดของคนไทย เพื่อความปลอดภัยสันติสุขของคนในชาติ รวมทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง อันเป็นพื้นฐานแห่งความมั่นคงของชาติ

จึงขอประกาศเชิญชวนให้ทุกคนร่วมกันเสริมสร้าง ปลุกฝังและปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ คือ

1. การพึ่งตนเอง ซื่อสัตย์ สุจริต และมีความรับผิดชอบ
2. การประหยัดและออม
3. การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย
4. การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา
5. ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ประกาศ ณ วันที่ 17 มีนาคม 2527

(ลงชื่อ) เกษม ศิริสัมพันธ์

(นายเกษม ศิริสัมพันธ์)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ประธานกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

ประกาศสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

เรื่อง แนวทางปฏิบัติตามคำนิยามพื้นฐาน

ตามประกาศคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เรื่อง คำนิยามพื้นฐาน 5 ประการ เพื่อให้บรรลุจุดหมายแห่งคำนิยามดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติเห็นสมควรวางแนวทางปฏิบัติไว้ดังนี้

1. การพึ่งตนเอง ขั้นพื้นฐาน และมีความรับผิดชอบ

- 1.1 ศึกษาหาความรู้เป็นเบื้องต้น
 - 1.2 มีฝึกฝนตนเองใหม่ความสามารถและความชำนาญ
 - 1.3 ใช้ความรู้ความสามารถของตนเองให้เต็มที่ก่อนที่จะขอความช่วยเหลือ
- จากผู้น
- 1.4 มีความเข้มแข็ง อดทน ไม่ย่อท้ออุปสรรคและปัญหาที่บัง
 - 1.5 ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
 - 1.6 กตัญญู ห่วงใย และแก้ปัญหาได้
 - 1.7 ขวนขวายประกอบอาชีพสุจริตโดยไม่เลือกงาน
 - 1.8 รับผิดชอบต่อตนเอง ต่อส่วนรวม ต่อหน้าที่และการกระทำ
 - 1.9 ปฏิบัติงานให้สำเร็จเรียบร้อย ไม่คั่งค้าง

2. การประหยัดและออม

- 2.1 มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย
- 2.2 มีความพอดีในการบริโภคและเว้นการฟุ้งเฟ้อที่เกินความสามารถ
- 2.3 ใช้ทรัพยากรและเวลาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด
- 2.4 คำนึงถึงฐานะและเศรษฐกิจ คิดก่อนจ่าย ใช้เท่าที่จำเป็น
- 2.5 ไม่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย ทุ่มเท หรือคร่ ซักนี้ดี เหนียวเกินไป

- 2.6 จัดงานและพิธีต่าง ๆ โดยใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น
- 2.7 เพิ่มทุนทรัพย์ช่วยการ เก่งและนำไปทำให้ เกิดประโยชน์
- 2.8 รู้จักใช้ คุณแลร์กษา และบุรณทรัพย์ทั้งของตนและของส่วนรวม
- 2.9 วางแผนการ ใช้จ่ายให้รอบคอบมีสัดส่วนและออมไว่างตามสมควร

3. การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย

- 3.1 รักษาความสะอาดของบ้าน เรือน ที่อยู่อาศัยและสาธารณสถาน
- 3.2 ช่วยกันรักษาและไม่ทำลายสาธารณสมบัติและสิ่งแวดลอม
- 3.3 รู้จักสิทธิและหน้าที่ และละเว้นการ ใช้อิทธิ
- 3.4 รับบริการ และให้บริการตามลำดับก่อนหลัง
- 3.5 สนับสนุนและส่งเสริม เจาหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย
- 3.6 ไม่แก้นัดหา โดยวิธีรุนแรงหรือไม่ชอบควยระเบียบวินัยและกฎหมาย
- 3.7 มีมารยาทในการ ชี้ชี้ยานพาหนะ ปฏิบัติตามกฎจราจรและช่วยดูแลรักษา

ทางสัญจร ไปมา

- 3.8 ทำหน้าที่พลเมืองดีโดยแจ้งต่อ เจาหน้าที่เมื่อรู้เห็นการ กระทำผิดระเบียบ

วินัยและกฎหมาย

- 3.9 รับผิดชอบและปฏิบัติตามระเบียบวินัยและกฎหมายในฐานะ เจาหน้าที่

4. การปฏิบัติตามคณธรรมของศาสนา

- 4.1 ไม่เบียดเบียนประทุรรายตอกคนและสัตว์
- 4.2 มีเมตตากรุณา
- 4.3 ไม่เห็นแก่ได้ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

ยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว

- 4.4 ไม่หุคปิด ไม่ยุยงให้แตกราว ไม่หุคคำหยาบ ไม่หุคเหลวไหล
- 4.5 มีความปร เหฤติในความสัมพันธ์ทาง กรอบครัวและทาง เหา
- 4.6 เว้นสิ่ง เหาพิศ วัสดุสัมพัญะ
- 4.7 มีความละเอียดและความ เกร งกลัวต่อการ กระทำชั่ว
- 4.8 มีความอดทน อดกลั้น

- 4.9 มีความกตัญญูต่อบุคคล
- 4.10 มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ฉ้อราษฎร์บังหลวง
- 4.11 ละชั่ว ประพฤติดี ทำจิตใจให้ผ่องใส
- 4.12 เชื้อกฎแห่งกรรม เช่น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

5. ความรักชาติ ศาสน กษัตริย์

5.1 สถาบันชาติ

- 5.1.1 ศึกษาให้เข้าใจประวัติและการดำรงอยู่ของชาติ
- 5.1.2 สอดส่องป้องกันภัยและแก้ไขความเสียหายที่กระทบกระเทือน

ความมั่นคงของสถาบันชาติ

- 5.1.3 ป้องกันและรักษาผลประโยชน์ของชาติ
- 5.1.4 ส่งเสริมและรักษาเกียรติของชาติ ภาคภูมิใจในความเป็นไทย

และนิยมไทย

- 5.1.5 สร้างเสริมความสามัคคีของชนในชาติ
- 5.1.6 เสียสละประโยชน์ส่วนตนและแม่ชีวิตร เพื่อประเทศชาติ
- 5.1.7 ปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองดี โดยการรับราชการทหาร

ประกอบอาชีพสุจริต และเสียภาษีอากร เพื่อพัฒนาประเทศ

- 5.1.8 ยกย่องให้เกียรติผู้ทำหน้าที่ป้องกันและเสียสละเพื่อประเทศชาติ
- 5.1.9 ปฏิบัติตามคติพจน์ที่ว่า "การรักษาวัฒนธรรมคือการรักษาชาติ"

5.2 สถาบันศาสนา

- 5.2.1 ศึกษาศาสนาใหม่มีความรู้ความเข้าใจอันถูกต้อง
- 5.2.2 ปลุกความเชื่อความเลื่อมใสในศาสนาด้วยปัญญา
- 5.2.3 ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนาในชีวิตประจำวัน
- 5.2.4 สอดส่องป้องกันภัยและแก้ไขความเสียหายที่กระทบกระเทือน

ความมั่นคงของสถาบันศาสนา

- 5.2.5 ช่วยกันส่งเสริมทะนุบำรุงศาสนา
- 5.2.6 ไม่ทำลายปูชนียสถาน ปูชนียวัตถุ และศิลปกรรมทางศาสนา

5.2.7 เผยแพร่ความรู้และการปฏิบัติตามหลักศาสนา

5.2.8 เคารพเทิดทูนศาสนา และไม่กระทำการใด ๆ ในทางดูหมิ่น

เหยียดหยาม

5.2.9 สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้นับถือศาสนาต่าง ๆ

5.3 สถาบันพระมหากษัตริย์

5.3.1 ศึกษาใหม่ความรู้ ความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์

5.3.2 รักษาและส่งเสริม ขอบพระชาติโดยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

5.3.3 สอดส่องป้องกันภัยและแก้ไขความเสียหายที่กระทบกระเทือนความ

มั่นคงของสถาบันพระมหากษัตริย์

5.3.4 แสดงความจงรักภักดี เทิดทูนพระเกียรติและเผยแพร่พระราชกรณียกิจ

5.3.5 ร่วมกันประกอบความดีเพื่อถวายเป็นพระราชกุศล โดยเฉพาะในวัน

สำคัญเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์

ประกาศ ณ วันที่ 22 มีนาคม 2525

(ลงชื่อ) ชงค์ วงษ์จันทร์

(นายชงค์ วงษ์จันทร์)

เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

พรรณนาเกี่ยวกับความหมายของคำว่า "ค่านิยม"

คำว่า "ค่านิยม" นั้น มีผู้ให้ความหมายไว้มากมายด้วยกัน ดังจะเสนอประกอบ การพิจารณา ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้ให้ความหมายของคำว่า ค่านิยม หมายถึง "สิ่ง" ที่คนสนใจ สิ่งของคนปรารถนาจะได้ ปรารถนาจะเป็น หรือกลับกลายมาเป็นสิ่ง ที่คนถือว่าเป็นสิ่งบังคับต้องทำ ต้องปฏิบัติ เป็นสิ่งที่คนบูชา ยกย่อง และมีความสุขที่จะได้เห็น ได้ฟัง ได้เป็นเจ้าของ ค่านิยมของสังคมจึงเป็น "วิถีของการจัดรูปความประพฤติ" ที่มีความหมาย ต่อบุคคลและเป็นแบบฉบับความคิดที่ฝังแน่น สำหรับยึดถือ ในการปฏิบัติตัวของคนในสังคมและในชีวิต หรือเผชิญกับเหตุการณ์ ทำให้มีการเลือกในสถานการณ์หรือเวลานั้น ค่านิยมจึงรวมไปถึงจุด มุ่งหมายหรือความต้องการในชีวิตและสิ่งที่เกี่ยวข้อง

ความเป็นมาของค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ

ระยะสำรวจและกำหนด

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติตระหนักว่า พฤติกรรมของคนไทยปัจจุบัน มีแนวโน้มที่จะแปรเปลี่ยนและทวีความรุนแรงไปในทางที่ไม่พึงประสงค์ของสังคม นับตั้งแต่เรื่อง อบายมุข จอราษฎร์บังหลวง อาชญากรรมและการทำลายความมั่นคงของชาติและพระ ศาสนาสถาน ที่เป็นเช่นนี้ส่วนหนึ่งก็เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงค่านิยม ซึ่งถูกกำหนดโดยสภาพแวดล้อม และเทคโนโลยีแบบใหม่ จนมีผลกระทบต่อ การประพฤติปฏิบัติของบุคคลในสังคม วิธีการหนึ่งที่จะ แก้ไขปัญหาดังกล่าวก็คือ การแสวงหาและกำหนดค่านิยมที่เหมาะสมกับสภาพของสังคม เพื่อสร้าง ความสำนึกทางค่านิยมที่พึงประสงค์และให้ค่านิยมเป็นแนวทางกำหนดและควบคุมพฤติกรรมฐาน หนึ่งสกัดกั้นและแก้ไขค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ให้ลดน้อยลง ฉะนั้น สำนักงานคณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติซึ่งตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2522 จึงได้เริ่มดำเนินการตั้งแปลายป็นน โดยจัดทำโครงการค่านิยมเพื่อชีวิตและ สังคมไทยขึ้น โดยรวบรวมเอกสารค่านิยมจากแหล่งต่าง ๆ และเชิญทรงคุณวุฒิมาประชุม หลายครั้ง จนสามารถกำหนดค่านิยมเพื่อชีวิตและสังคมไทยได้ 20 ประการ เมื่อเดือนเมษายน

1. การประหยัดและประมาณคน เพื่อการดำรงชีวิตที่เรียบง่าย
2. การรักความจริงและกลาภรณาเพื่อความป็นจริง
3. ความมุ่งมั่นทำงานเพื่องาน โดยตระหนักว่างานคือชีวิต
4. การเคารพตนเอง หงตนเอง และไมย่อท้อต่อปัญหาชีวิต
5. การไผ่หาความรู้และไผ่สติปัญญา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต
6. การตระหนักในคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบท่อการดำรงชีวิต

ที่สงบสุข

7. ความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน เคารพสิทธิและความคิดเห็นของผู้อื่น
8. ความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนที่มีต่อสังคม โดยกระทำตนให้เป็นประโยชน์กับ

หมู่คณะและไม่ทำให้อผู้อื่นเดือดร้อน

9. การตระหนักในความสำคัญของการทำงานร่วมกันด้วยความสามัคคี รูแพ้ รูชนะ

รูภัย

10. การเห็นความสำคัญของครอบครัวในฐานะที่เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนา

เยาวชนและสังคม

11. ความมุ่งมั่นที่จะช่วยกันรักษาและเสริมสร้างความเป็นธรรม เสรีภาพและ

ภารครภาพในสังคม

12. การตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาชีวิตและสังคมที่เกี่ยวกับจิตใจ คุณธรรม

ชนบธรรมนิยมประเพณีอันดีงาม

13. การรักษาความเป็นเอกราชของชาติไทย ภูมิใจความเป็นไทย รักไทย นิยมไทย

ยินดีเสียสละเพื่อชาติแม่ด้วยชีวิต

14. การยึดมั่นในศาสนธรรม เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติในการดำรงชีวิต

15. การยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตย

16. การเทิดทูนองค์พระมหากษัตริย์เป็นองค์พระประมุข เป็นมิ่งขวัญและเป็นศูนย์รวม

นำใจของคนในชาติ

17. การเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ขอบังคับ กฎเกณฑ์ และระเบียบแบบแผน

โดยเคร่งครัด เพื่อความสงบสุขของสังคม

18. การช่วยรักษา หวงแทนสาธารณสมบัติและมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

19. การปลูกฝังสุนทรีย์และรักษาส่งเสริมสุขภาพพลานามัยของตน ของครอบครัว และชุมชน

20. การยกย่อง สรรเสริญผู้กระทำความดี ต่อต้านการกระทำชั่ว

ระยะเวลาที่สนใจเกี่ยวกับค่านิยมในสังคมไทย

ต่อจากนั้น คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ สร้างแบบสอบถามค่านิยมแล้วนำไปทดสอบประจําชาติจากประชากรทั่วประเทศ ตลอดจนรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัย ผลการวิจัยปรากฏว่า ลักษณะของบุคคลที่ได้รับการนิยมนัดตามลำดับได้ดังนี้

คือ

- ลำดับที่ 1 บุคคลผู้ไม่หาความร่ำรวยเสมอ
- ลำดับที่ 2 บุคคลผู้รักษาความยุติธรรม
- ลำดับที่ 3 บุคคลผู้จงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์
- ลำดับที่ 4 บุคคลผู้เคารพตนเอง
- ลำดับที่ 5 บุคคลผู้มุ่งทำงานเอาจริงเอาจัง
- ลำดับที่ 6 บุคคลผู้มีความสุภาพอ่อนโยน
- ลำดับที่ 7 บุคคลผู้ปฏิบัติตามหลักการประชาธิปไตย
- ลำดับที่ 8 บุคคลผู้รับผิดชอบต่อสังคม
- ลำดับที่ 9 บุคคลผู้มีความรับผิดชอบสูง
- ลำดับที่ 10 บุคคลผู้มีความซื่อสัตย์
- ลำดับที่ 11 บุคคลผู้มีความภูมิใจในความเป็นไทย
- ลำดับที่ 12 บุคคลผู้รักธรรมชาติ
- ลำดับที่ 13 บุคคลผู้ชอบทำงานเป็นกลุ่ม
- ลำดับที่ 14 บุคคลผู้มีความประหยัด
- ลำดับที่ 15 บุคคลผู้ปฏิบัติงานโดยยึดความสงบสุข ความสมบูรณ์ของครอบครัว
- ลำดับที่ 16 บุคคลผู้ปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ
- ลำดับที่ 17 บุคคลผู้รักวัฒนธรรม
- ลำดับที่ 18 บุคคลผู้รักในการทำความดี

ลำดับที่ 19 บุคคลผู้รักษาสุขภาพของตนเอง

ลำดับที่ 20 บุคคลผู้รักษาหลักธรรมโดยเคร่งครัด

ระยะพิจารณาเลือกสรรค่านิยมที่จำเป็นเร่งด่วน

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดทำคู่มือปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์ชนออกคณะหนึ่ง คณะอนุกรรมการชุดนี้ได้พิจารณาผลของการวิจัยร่วมกับค่านิยม 20 ประการ แล้วมีมติโดยได้รับความเห็นชอบจากอนุกรรมการฝ่ายวิจัยและพิจารณาวัฒนธรรม ได้พิจารณาเห็นว่าในสภาพของสังคมไทยปัจจุบันควรจะเร่งรัดทำคู่มือปลูกฝังค่านิยมที่สำคัญและจำเป็นเร่งด่วนก่อนเพียง 9 ประการ ซึ่งได้แก่

1. การประหยัดและประมาณตน เพื่อการดำรงชีวิตที่เรียบง่าย
2. ความมุ่งมั่นทำงานเพื่องานโดยตระหนักว่างานคือชีวิต
3. การใฝ่หาความรู้และการใช้สติปัญญาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต
4. ความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน การเสียสละและความคิดเห็นของผู้อื่น
5. ความสามัคคีและความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนต่อสังคม โดยกระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อหมู่คณะ และไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน
6. การรักษาความเป็นเอกราชของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นคนไทย นิยมไทย ยินดีเสียสละเพื่อชาติแม่ด้วยชีวิต
7. การยึดมั่นในศาสนาธรรม เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติในการดำรงชีวิต
8. การเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ขอบังคับ กฎเกณฑ์และระเบียบแบบแผนโดยเคร่งครัด เพื่อความสงบสุขของสังคม
9. การเคารพตนเอง หักตนเอง และไม่ย่อห่อต่อปัญหาชีวิต

ระยะประกาศให้เป็นค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ

เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2524 ได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อเป็นหลักให้หน่วยงานของรัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชน ร่วมกันรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมอย่างมีเป้าหมายตรงกัน และประสานสอดคล้องกัน

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติโดยคณะกรรมการพัฒนาจิตใจ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าการที่จะให้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาประเทศได้นั้น ประชาชนในชาติจะต้องดำเนินชีวิตตามหลักแห่งคุณธรรม จึงได้ออกประกาศคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติเรื่อง ค่านิยมพื้นฐาน เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2525 เชิญชวนให้ทุกคนร่วมกันเสริมสร้างและปลูกฝัง และปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ดังกล่าวแล้วนั้นเอง คือ

1. การพึ่งตนเอง ชยันหมั่นเพียรและมีความรับผิดชอบ
2. การประหยัดและออม
3. การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย
4. การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา
5. ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ในขณะเดียวกันคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้วางแนวทางปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานไว้อย่างละเอียดเป็นข้อ ๆ เพื่อนำไปปฏิบัติได้โดยง่ายอีกด้วย รวมแนวทางปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ จำนวน 62 ข้อ ดังรายละเอียดในประกาศสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เรื่อง แนวทางปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน ลงวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2525

การพึ่งตนเอง ชยันหมั่นเพียรและมีความรับผิดชอบ เป็นค่านิยมข้อแรกของค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ค่านิยมข้อนี้มุ่งที่จะส่งเสริมพัฒนาแนวทางการดำเนินชีวิตของคนไทยให้มีความชยันหมั่นเพียรและรับผิดชอบในการประกอบอาชีพ เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจในครอบครัวสามารถพึ่งตนเองได้ อันจะนำมาซึ่งความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชาติ ในที่สุดและเพื่อที่สังคมจะอยู่ได้อย่างสันติสุขด้วยกัน

ความหมายของการพึ่งตนเอง ชยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ

การพึ่งตนเอง หมายถึง การที่บุคคลมีความเชื่อมั่นในความสามารถที่จะสามารถกระทำการใด ๆ ให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยราบรื่น ไม่เดือดร้อนสามารถแก้ปัญหาที่จำเป็นในการดำรงชีพมาได้ด้วยความสามารถของตนเอง ไม่เป็นการะทุยื้อยื้อของถอยอุปถัมภ์สงเคราะห์

ขยันหมั่นเพียร หมายถึง ความมีมานะพยายามในการประกอบกิจการงานที่สุจริตด้วยความขยันขันแข็ง อุตุน เอาใจใส่อยู่เป็นกิจและเสมอต้นเสมอปลาย โดยใช้สติปัญญาเพื่อในงานที่ทำบรรลุผลสำเร็จภายในเวลาอันสั้นและได้รับผลดีสูงสุด นอกจากนี้ ยังรู้จักใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ได้ผลงานดีที่สุด และรู้จักใช้เวลาว่างอย่างมีคุณค่า

ความรับผิดชอบ หมายถึง การสำนึกและการปฏิบัติหน้าที่ของตนทั้งที่เป็นภารกิจที่ได้รับมอบหมาย และภารกิจทางสังคมจะต้องกระทำจนบรรลุผลสำเร็จ ไม่หลีกเลี่ยงภารกิจ และยอมรับผลต่อการกระทำของงาน

คำนิยาม "ประหยัดและออม" จำแนกได้เป็น 2 ส่วน คือ

การประหยัด คือ การรู้จักใช้ทรัพย์สินเวลา ทรัพยากรและพลังงานที่มีอยู่หรือที่หามาได้ให้เท่าจำเป็นต่อการช่วยให้ชีวิตดำรงอยู่อย่างมีสุข

การออม คือ การเก็บรักษาดูแลสะสมและสงวนไว้ซึ่งทรัพย์สิน เวลาทรัพยากรและพลังงานที่เหลือจากการใช้เท่าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต สำหรับสร้างความมั่นคงในทรัพย์สิน ทรัพยากรและสำรองไว้ใช้ในคราวจำเป็นในส่วนการออมเวลาและพลังงานจะช่วยให้เรามีเวลาสำหรับการทำงาอื่น ๆ มีพลังงานเหลือไว้ใช้ไคนาน ๆ จนกว่าจะสามารถหาพลังงานอื่นมาทดแทนได้

การประหยัดและออม เป็นเรื่องทีทุกคนพึงปฏิบัติคู่พร้อมกันไปเสมอ เพราะการประหยัดเพียงอย่างเดียว โดยไม่รู้จักการออมย่อมไม่ทำให้ทรัพยากร เวลา และพลังงานที่เหลืออยู่มีประโยชน์เท่าที่ควร อาจกลายเป็นทรัพยากรที่สูญเปล่า ทุกคนจึงควรประพฤติปฏิบัติตามใหม่ ลักษณะนิสัยประหยัดและออมอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญยิ่งต่อการสร้างเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจทั้งของสวนตน สังคม และประเทศชาติ

การมีระเบียบและเคารพกฎหมาย เป็นคำนิยามหนึ่งในคำนิยามพื้นฐาน 5 ประการทีคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้เชิญชวนให้ประชาชนทุกคนร่วมกันเสริมสร้างปลูกฝังและปฏิบัติตาม เพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลในขณะนี้

การมีระเบียบวินัยและการพกพา หมายถึง การควบคุมตนเองให้ประพฤติตนตามกฎหมาย ข้อตกลง ข้อบังคับ ระเบียบแบบแผนและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม เพื่อความสงบสุขในชีวิตของตนและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

ลักษณะของการมีระเบียบวินัยและการพกพา

การมีระเบียบวินัยในตนเอง หมายถึง การควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตนตามข้อกำหนด หรือข้อตกลงที่แต่ละบุคคลเป็นผู้กำหนดหรือวางแนวทางไว้ เช่น

- เมื่อหยิบสิ่งของใ้ใครมาใช้แล้ว นำสิ่งของนั้นไปเก็บไว้ที่เดิมทุกครั้ง
- ดูแลตนเองให้สะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ นับตั้งแต่ ผม เล็บ ใ้หน้า ผิวพรรณ และเครื่องแต่งกาย
- ทำงานของตนเองและงานที่ได้รับมอบหมายทุกงานให้เป็นระเบียบเรียบร้อยถูกต้อง และสะอาด

การมีวินัยในตนเองมีความสำคัญและจำเป็นมาก ถ้าผู้ใดสามารถบังคับจิตใจตนเองให้ปฏิบัติตามข้อกำหนดหรือข้อตกลงแล้ว ผู้คนจะนับถือคนที่คิดไม่สร้างปัญหาความเดือดร้อนให้แก่ตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในงานพระราชทานกรณและปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือและโรงเรียนนายเรืออากาศ เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2527 ว่า

"วินัยแท้จริงมีอยู่สองอย่าง อย่างหนึ่งคือวินัยที่ทราบกันและถือกัน อันได้แก่ข้อปฏิบัติที่บัญญัติไว้เป็นกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่างให้ปฏิบัติกันอย่างหนึ่งคือวินัยในตนเองที่แต่ละคนจะดองบัญญัติขึ้น สำหรับควบคุมบังคับให้มีความจริงใจและให้ประพฤติปฏิบัติตามความจริงใจนั้นอย่างมั่นคง มีลักษณะเป็นสัจจฐานะ หรือการตั้งสัตย์สุจริตใจแท้ วินัยอย่างนี้จึงเป็นวินัยแท้ เพราะให้ผลจริงและแน่นอน ยิ่งกว่าวินัยที่เป็นบัญญัติ"

การมีระเบียบในสังคม หมายถึง การควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตนตามกฎ กติกา และเงื่อนไขที่สมาชิกในสังคมนั้นกำหนดขึ้น เพื่อยึดถือเป็นแนวประพฤติปฏิบัติสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เกิดความสงบเรียบร้อยปลอดภัยในสังคม เช่น

- การใช้ถนนตามกฎหมาย ข้ามถนนตรงทางม้าลาย หรือสถานที่จอดเตรียมไว้สำหรับข้ามถนน เช่น สะพานลอย ขั้รถถูกต้องตามกฎหมาย
- การเข้าแถวตามลำดับก่อนหลัง เพื่อรับบริการ หรือใช้บริการตามระเบียบของสถานที่ต่าง ๆ เช่น เข้าแถวซื้อยาที่โรงพยาบาล เข้าแถวรับสิ่งของจากผู้บริจาค เข้าแถวซื้อบัตรที่สถานีรถ หรือ โรงมหรสพ
- การแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน สถานศึกษา

๑๑๑

การมีระเบียบวินัยในสังคมและควบคุมตนให้ประพฤติปฏิบัติตามระเบียบวินัยดังกล่าว ย่อมก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง ความสงบสุข และความเป็นระเบียบแกสังคมนั้น ๆ

การมีระเบียบวินัยต่อประเทศชาติ หมายถึง การควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตนตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของชาติอย่างสม่ำเสมอ เช่น

- การหักทนายผู้ใหญ่ด้วยการไหวพริบพร้อมกับกล่าวคำว่า สวัสดีค่ะ สวัสดีครับ
- กล่าวคำว่า ขอพระคุณ เมื่อได้รับความเมตตาจากพระสงฆ์ผู้ใหญ่
- แต่งกายด้วยเครื่องแต่งกายที่เป็นแบบอย่างไทย เช่น ผู้ชายสวมเสื้อชุดของไทย ในโอกาสไปทำงานหรือ ไปประชุมที่ต่างประเทศ

การมีระเบียบวินัยต่อประเทศชาติทำให้ประเทศไทยรอดและสืบทอดความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยมาจนถึงปัจจุบัน

การพัฒนาคนจิตใจ หมายถึง กระบวนการปลูกฝัง สร้างเสริม ความรู้สำนึกคิด ความยึดมั่นที่จะนำไปสู่การปฏิบัติถูกต้องดีงาม ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกับนิยามพื้นฐาน 5 ประการ ข้อที่ 4 คือการปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา ต่อการให้ประชาชนมีศรัทธาและยึดถือปฏิบัติในแบบแผนความประพฤติ ที่ตั้งอยู่ในความดีงามและหลักธรรมของศาสนาจากแผนพัฒนากำลังคนด้านจิตใจ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ระยะปี

การพัฒนาจิตใจ หมายถึง กระบวนการปลูกฝังสร้างเสริมความรู้สำนึกคิด ความยึดมั่นที่นำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องดีงาม เพื่อให้ประชาชนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

- ก. เป็นผู้มีความเลื่อมใสศรัทธาและปฏิบัติตามคำสั่งในศาสนา
- ข. เป็นผู้ที่มีความละเอียดต่อการกระทำความชั่ว
- ค. เป็นผู้ที่มีความเกรงกลัวต่อผลของการกระทำความชั่ว
- ง. เป็นผู้ที่รู้จักและเข้าใจคำสอนที่ถูกสอนแท้จริงของศาสนาที่ตนยึดไว้เป็นหลัก สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่การดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าต่อสังคมต่อไป
- จ. เป็นผู้มีความเพียรพยายามประกอบคุณความดีและละเว้นความชั่วอยู่เสมอ
- ฉ. เป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะระลึกถึงตัวอยู่เสมอ ไม่เป็นคนประมาทอันจะมีผลให้สามารถควบคุมตนเองให้พ้นจากการเป็นทาสกิเลส คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง
- ช. เป็นผู้ที่มีปัญญาจักตนและรู้จักสังขารชีวิต ทำให้เข้าใจถึงความ เป็นธรรมชาติ ของโลก แล้วยอมรับในสังขารเหล่านั้น สามารถดับหรือบรรเทาทุกข์ทั้งปวงและใจ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอย่างปกติสุขได้ตามอัฏฐา

จากเป้าหมายข้อ ก. ที่ต้องการให้ประชาชนผู้มีความเลื่อมใสศรัทธาและปฏิบัติตาม คำสั่งสอนของศาสนา จะครอบคลุมถึงค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ

สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นสิ่งที่คนไทยรักและเทิดทูนสูงสุด เรามี สัญลักษณ์เป็นที่เคารพสักการะ คือ ธงชาติไทย พระพุทธรูปและพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อสถาบันทั้งสามเป็นสิ่งที่คนไทยเทิดทูนสูงสุด จึงมีความสำคัญควรแก่การ สร้างค่านิยมด้านความรักและความสำนึกในการรักษาเกียรติภูมิของสถาบันทั้งสามให้ฝังอยู่ใน ดวงจิตของคนไทยทุกคน

ชาติไทย เป็นคำที่มีความหมายรวมทั้งอาณาเขตแคว้นแคว้นของคนไทย และความเป็น ไทยทั้งหมด ความรักชาติจึงหมายถึงการมีความรักไทย นิยมไทย สำนึกและภูมิใจในความเป็นไทย มีความผูกพันห่วงแหนมาตุภูมิ รักแผ่นดินถิ่นที่อยู่ของคนไทยที่อยู่กันมาตั้งแต่ในอดีต และจะเป็นที่อยู่ ของอนุชนไทยรุ่นต่อไปในอนาคต รักเพื่อนร่วมชาติไม่เฉพาะแต่ญาติมิตร ตั้งใจอุทิศตนซึ่งกันและกัน ให้มีชีวิตที่เป็นสุขหัวถึงกัน ไม่ใช่สุขเฉพาะคน มุ่งกันส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคง ของประเทศ รวมทั้งการรักษาผลประโยชน์และเกียรติภูมิของชาติด้วย

ศาสนา เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทยมีหลักศีลธรรมให้คนยึดถือเป็นทางปฏิบัติ คนเป็นคนดีทั้งในส่วนตัว ในครอบครัวและสังคม ความรักสถาบันศาสนา หมายความว่า การมีความรัก ความภูมิใจ ความศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ รู้แก่นแท้ของศาสนาและยึดถือเป็นแนวทางในการประพฤติตน เพื่อดำรงไว้ซึ่งสถาบันศาสนา พร้อมทั้งส่งเสริมทำนุบำรุงและพัฒนาให้ศาสนาเจริญ สืบไป

คนไทยมีพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ จึงเข้าใจแก่นแท้ของศาสนาและยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตเรื่อง ของศาสนาที่ตนเกี่ยวข้องกับด้วยเสมอ คือ

1. ศาสนวัตถุ เช่น พระพุทธรูป ผ้ายันต์ รูปพระ ฯลฯ
2. ศาสนพิธี ได้แก่ พิธีกรรมต่าง ๆ ทามวาร ประเพณีนิยม
3. ศาสนสถาน เช่น วัด ศาลาวัด โบสถ์ ฯลฯ
4. ศาสนบุคคล ได้แก่ พระสงฆ์ อุบาสก อุบาสิกา ฯลฯ
5. ศาสนธรรม ได้แก่ ธรรมของศาสนา

ทุกเรื่องมีความสำคัญตามความเชื่อและศรัทธา ชาวไทยควรใช้วิจารณญาณในการให้ความสำคัญในการปฏิบัติ เป็นคนว่า ศาสนธรรมสำคัญกว่าศาสนวัตถุ และน่าจะให้ความสำคัญนำไปสู่การปฏิบัติมากที่สุดด้วย ศาสนวัตถุ ศาสนพิธี ศาสนสถาน และศาสนบุคคล เป็นเรื่องประกอบที่เกี่ยวกับศาสนาที่เห็นเป็นรูปธรรม ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องนำไปสู่การปฏิบัติตามศาสนธรรม กลุ่มคนที่มีศาสนธรรมประจำชาติ เป็นกลุ่มคนที่มีความสงบสุข มีสันติสุขที่สุด

พระมหากษัตริย์ไทย มีความหมายทั่ว ๆ ไป คือ พระเจ้าแผ่นดิน ผู้ปกครองประเทศ ปัจจุบันความแตกต่างทางการเมืองและการปกครอง หมายความว่า พระมหากษัตริย์ไทยในระบอบประชาธิปไตย ทรงเป็นประมุขของประเทศไทย ทรงเป็นผู้แทนของมวลชนในการใช้อำนาจอธิปไตย ทหารรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและศาล ทรงมีพระราชอำนาจและพระราชภารกิจ ดังที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์ไทยทรงมีน้ำพระทัย เป็นนักประชาธิปไตยในการปกครองราษฎรของพระองค์ ด้วยพระราชหฤทัยที่เปี่ยมไปด้วยพระเมตตากรุณาธิคุณอันล้นพ้น ทรงเอาอำนวยความสขมรมเย็นแก่พลกนิกร ทั้งด้บริบนผอนทุกข้ชัญ เมื่อมีมหันตภัยมากล่ำกราย ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของปวงชาวไทยทั้งชาติ

การเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย

โดย นาวาอากาศตรีประสงค์ สุนศิริ เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ
ในการสัมมนาเรื่อง เอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล
ระหว่างวันที่ 6 - 7 กรกฎาคม 2526

คณะผู้จัดสัมมนาเรื่อง "เอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย" ได้ขอให้ผมเขียนบทความเกี่ยวกับเรื่องนี้เพื่อประกอบการสัมมนา ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ในการแสวงหาแนวทางการปฏิบัติในอนาคต รวมทั้งเพื่อศึกษาความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐบาลและภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมอย่างจริงจังในเรื่องนี้ต่อไป

ความจริงแล้ว ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า "เอกลักษณ์" ไว้มากมายและแตกต่างกันอยู่บ้าง แต่ถ้าจะสรุปสาระสำคัญของความหมายของคำนี้อย่างสั้น ๆ และง่าย ๆ แล้ว ก็คงจะหมายถึงลักษณะพิเศษหรือลักษณะโดดเด่นของบุคคลหรือของสังคม ซึ่งอาจเป็นลักษณะที่แตกต่างจากคนอื่นหรือสังคมอื่น หรือเป็นลักษณะที่ซ้ำกับคนอื่น หรือสังคมอื่นก็ได้ แต่จะต้องเป็นลักษณะที่โดดเด่นหรือรู้จักกันกว้างขวางจนสามารถชี้ได้ว่าเป็นของบุคคลหรือของสังคมนั้น ๆ นั้นเอง ทั้งนี้จะเห็นได้จากวิถีแห่งชีวิต ความเชื่อถือนักคิด พฤติกรรมและลักษณะนิสัยประจำชาติ เป็นต้น

ความสำคัญของเอกลักษณ์นั้น ทำให้เรารู้จักตัวเอง รู้จักสังคมที่เราอาศัยอยู่ว่าเป็นอย่างไร เป็นประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกัน และเป็นเครื่องส่งเสริมให้คนในชาติบ้านเมืองมีความผูกพันและมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งยังสามารถนำเอกลักษณ์ที่ดีงามมาใช้ในการธำรงและเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมด้วย

ชาติไทยของเรานั้น มีลักษณะอะไรที่โดดเด่นไม่เหมือนใครบ้างนั้น น่าจะพิจารณาได้จากสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) สภาพทางภูมิศาสตร์ สภาพของภูมิศาสตร์มีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อเอกลักษณ์ของชาติ เช่น สภาพทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมกับการเพาะปลูก ทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม พลเมืองมีนิสัยและสภาพสังคมแบบชาวเกษตรเป็นหลัก อากาศที่ร้อนและแผ่นดินที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้คนไทยมีนิสัยเฉื่อยชา ซาดการวางแผนในอนาคต ทำให้ที่ตั้งของประเทศทำให้ไทยได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมใหญ่ทั้งจากจีนและอินเดีย นอกจากนี้การมีแผ่นดินที่ติดต่อกันเป็นผืนเดียว ทำให้ประชาชนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

2) ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนานและการไม่เคยตกเป็นเมืองขึ้นของใคร ทำให้คนไทยมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสูง และเป็นชาติที่รักอิสระ อย่างไรก็ตาม การที่ไม่เคยตกเป็นเมืองขึ้นของใครจนต้องมีขบวนการกู้ชาติ ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนไทยขาดอุดมการณ์ของชาติที่ชัดเจน และไม่คุ้นเคยกับการต่อสู้อย่างรุนแรง แต่ด้วยลักษณะดังกล่าว เช่นกัน ได้ทำให้แนวทางสันติและการประสานประโยชน์กลายเป็นเอกลักษณ์สำคัญของไทย

3) ประชากร ประชากรไทยส่วนใหญ่มีเชื้อสายเดียวกัน หรือคนเชื้อสายอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยก็สามารถผสมกลมกลืนกับคนไทยได้เป็นอย่างดี ลักษณะดังกล่าวทำให้สังคมไทยไม่ค่อยมีปัญหาการขัดแย้งทางความคิด เชื้อชาติ และวัฒนธรรม เกิดขึ้นอย่างรุนแรง ความเป็นปึกแผ่นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติมีค่อนข้างสูง

4) พุทธศาสนา พุทธศาสนาเป็นรากฐานของระบบความเชื่อของคนไทย และเป็นรากฐานที่ก่อให้เกิดค่านิยมต่าง ๆ เป็นอันมาก นอกจากนี้พุทธศาสนายังเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของคน ตั้งแต่เกิดจนตาย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับพิธีการ ด้วยเหตุนี้ พุทธศาสนา แม้จะไม่ใช่อะไรเอกลักษณ์ของไทยโดยตรง แต่ก็ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ของไทยในหลายด้าน

5) วิถีการดำรงชีวิตและเลี้ยงชีพ รากฐานของการดำรงชีวิตและเลี้ยงชีพของคนไทยก็คือเกษตรกรรม เหล่านี้ส่งผลให้คนไทยส่วนใหญ่ยังคงนิสัยของคนในสังคมเกษตรเอาไว้ อย่างครบถ้วน ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ที่สำคัญ ๆ ของไทยขึ้นหลายอย่าง เช่น ลักษณะสังคมเกษตรกรรมที่เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่และช่วยเหลือกันและกัน ก่อให้เกิดนิสัยคนไทยที่โอบอ้อมอารี

ชอบช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ความเคยชินต่อการอยู่ใต้อิทธิพลของธรรมชาติในการเกษตร ทำให้คนไทยมักยอมจำนนต่ออำนาจที่เหนือกว่า เป็นต้น

จากปัจจัยแวดล้อมดังกล่าวข้างต้น ได้ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ต่าง ๆ ในสังคมไทยหลายประการ ในที่นี้ผมขอหยิบยกมากล่าวเฉพาะเอกลักษณ์บางอย่างที่สำคัญ โดยสังเขปเท่านั้น

- 1) ความรักอิสระ เสรีภาพ และความภูมิใจในชาติ เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าความรักอิสระ เสรีภาพ และความภูมิใจในชาตินั้น เป็นเอกลักษณ์สำคัญประการหนึ่งของชาติไทย เหตุการณ์หลายครั้งในประวัติศาสตร์ เช่น การต่อสู้ของชาวมอญเงาะจัน การร่วมกันต่อสู้ป้องกันเอกราชของชาติของคนไทยในเหตุการณ์เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้น ได้สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของคนไทยเกี่ยวกับความรัก เสรีภาพ และความเป็นไทยได้เป็นอย่างดี เอกลักษณ์ดังกล่าวนี้ทำให้คนไทยมีความรักหวงแหนในความเป็นชาติ พร้อมที่จะต่อสู้เพื่อปกป้องเอกราชและอธิปไตยของชาติทุกเมื่อ เอกลักษณ์นี้จึงนับเป็นการก่อคุณอย่างยิ่งต่อการธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราชและอธิปไตยของชาติ
- 2) รู้จักประสานประโยชน์และนิยมการประนีประนอม เอกลักษณ์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของคนไทยก็คือ การนิยมการประนีประนอม และการประสานประโยชน์ กล่าวคือ เมื่อเกิดปัญหารุนแรง คนไทยจะพยายามหาทางยุติปัญหาด้วยวิธีอ้อมๆ ซ่อนลับๆ ซ่อนยาว ไม่นิยมการเผชิญหน้ากันถึงขั้นแตกหัก หรือเอาแพ้อาชนะกัน ลักษณะดังกล่าวทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่สงบสุข มีการพัฒนาอย่างราบรื่นและต่อเนื่อง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงและสับสนสุดาบัน กัง ๆ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- 3) ความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ เอกลักษณ์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของคนไทยคือความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ ความรู้สึกดังกล่าวต่อองค์พระมหากษัตริย์ของคนในสังคมไทยต่างจากคนในสังคมอื่น กล่าวคือมีความรู้สึกผูกพันเหนียวแน่น มั่นคง ยอมสละชีวิตเลือดเนื้อเพื่อเทอดทูนสถาบัน และยามเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมือง องค์พระมหากษัตริย์ก็จะช่วยคลี่คลายสถานการณ์ได้อย่างแตกต่างจากพระมหากษัตริย์ในประเทศประชาธิปไตยอื่นในโลก เอกลักษณ์ดังกล่าวได้สืบเนื่องกันมาเป็นเวลานาน ทำให้ประชากรในสังคมที่ยึดเหนี่ยวมีศูนย์รวมทางจิตใจ ทำให้สังคมมีความมั่นคงสูง เป็นผลดีต่อการพัฒนาและแก้ไขปัญาของประเทศในทุก ๆ ด้าน

4) ยึดมั่นในหลักธรรมและประเพณีตามพุทธศาสนา คนไทยเป็นชนชาติที่มีความยึดมั่นในหลักธรรมทางพุทธศาสนาสูง ซึ่งสิ่งนี้ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่สงบสุข รมเย็น มีระเบียบ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสูง นอกจากนี้คนไทยยังยึดมั่นในประเพณีตามพุทธศาสนา ซึ่งมีข้อดี ทำให้ประชาชนรู้สึกสงบและมีพึงพิงยึดเหนี่ยวทางจิตใจ อย่างไรก็ตาม การรักษาประเพณีตามพุทธศาสนาปัจจุบันมักผสมผสานด้วยความเชื่อตามลัทธิอื่น และเจือปนด้วยความฟุ้งเฟ้อ แข่งขันกันสูง จึงทำให้ประเพณีเหล่านี้เต็มไปด้วยความลื่นไหล และบางครั้งมีแนวโน้มทำให้ไปสู่การเชื่อดู โศกลาง ทำให้คนไทยเป็นจำนวนมากมีจิตใจไม่เป็นวิทยาศาสตร์ มีทัศนคติที่มักยอมจำนน ไม่ดิ้นรนต่อสู้และแสวงหาทางออกที่ถูกต้อง

5) ความเฉื่อยชา การขาดความอดทน และการทำงานโดยปราศจากแผนงาน ลักษณะเด่นประการหนึ่งของคนไทยก็คือ ความเฉื่อยชา ขาดความอดทน และการปราศจากแผนการทำงาน คนไทยมักจะเฉื่อยชา ไม่กระตือรือร้น และขาดความอดทนในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างเอาจริงเอาจัง และประการสำคัญคือ ไม่มีการวางแผนงานล่วงหน้า ปล่อยให้สภาพแวดล้อมและสิ่งต่าง ๆ เข้ามามีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของงานค่อนข้างสูง ซึ่งนับเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก

เอกลักษณ์ประการนี้ของคนไทยสืบเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น ลักษณะสังคมเกษตรกรรม และการประกอบอาชีพที่กระทำกันในครอบครัว ทำให้การทำงานเป็นไปอย่างง่าย ๆ ขาดแผนงานที่แน่นอน นอกจากนี้ความอุดมสมบูรณ์ของแผ่นดิน การไม่ต้องเผชิญภัยธรรมชาติอย่างรุนแรง และลักษณะอากาศที่ร้อนชื้นอยู่เสมอ ทำให้คนไทยขาดความกระตือรือร้น และความอดทนในการทำงาน

6) นิยมตัวบุคคลมากกว่าหลักการ ความนิยมตัวบุคคลมากกว่าหลักการนี้ ปรากฏให้เห็นทั่วไปทั้งในวิถีการค้า งชีวิตประจำวันและการทำงานของคนไทย โดยเฉพาะในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งเอกลักษณ์ประการนี้ไดก่อให้เกิดผลเสียหายเป็นอันมาก ดังจะเห็นได้จากการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เช่น การรวมตัวกันเป็นพรรคการเมืองที่มักยึดถือตัวบุคคลและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นหลัก ซึ่งสาเหตุให้พรรคการเมืองไทยขาดระเบียบวินัยเป็นอย่างยิ่ง ส่วนในการดำเนินชีวิต การนิยมยึดถือตัวบุคคลมากกว่าหลักการก่อให้เกิดความยุติธรรมขึ้นในสังคมได้ง่าย โดยเฉพาะการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เสมอภาคกัน เป็นต้น

7) เคารพอาวุโส คนโดยทั่วไปมักเคารพเชื่อฟังผู้มีวัย หรือฐานะทางสังคมสูงกว่า เอกลักษณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติในระดับริบอบครัวไปจนถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนในสังคม และปรากฏออกมาในรูปของประเพณีต่าง ๆ เช่น การรคนำอวยพร หรือการแสดง ความเคารพผู้ใหญ่ในวาระต่าง ๆ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ เป็นต้น รวมทั้งคำสอน คำพังเพยต่าง ๆ เช่น เดินตามหลังผู้ใหญ่สุนัขไม่กัด อาบน้ำร้อนมาก่อน เป็นต้น

สันนิษฐานว่า ลักษณะเหล่านี้เกิดขึ้นด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ ประการแรก เป็นความรู้สึกตามธรรมชาติที่บุคคลจะเคารพเชื่อฟังผู้มีประสบการณ์ยาวนานกว่า หรือมีอำนาจมากกว่า ประการที่สอง เป็นเพราะขนบธรรมเนียมของสังคมไทยมาเป็นเวลายาวนาน

8) ชอบเลียนแบบการบริโภคนิยมและการดำรงชีวิตของผู้มีฐานะทางสังคมสูงกว่า เอกลักษณ์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของคนไทยส่วนใหญ่ก็คือ ชอบเลียนแบบการบริโภคนิยมและการดำรงชีวิตของผู้มีฐานะสูงกว่า กล่าวคือคนในประเทศไทยที่ฐานะต่ำกว่าก็พยายามเลียนแบบการบริโภคนิยมและการดำรงชีวิตของผู้มีฐานะสูงกว่า ส่วนคนในประเทศไทยที่มีฐานะสูงอยู่แล้ว ก็พยายามเลียนแบบการบริโภคนิยมและการดำรงชีวิตของผู้มีฐานะสูงกว่า จึงปรากฏให้เห็นโดยทั่วไปว่า คนที่มีรายได้ต่ำบางครั้งต้องกู้หนี้ยืมสินเพื่อนำไปซื้อ โทร.สี. หรือสินค้าอื่น ๆ ที่ผู้มีฐานะมีหน้ามตาในสังคมบริโภค และคนชั้นสูงในสังคมก็พยายามบริโภคสินค้าชนิดเดียวกันกับคนในประเทศไทยที่เจริญแล้ว โดยพยายามตั้งสินค้าเหล่านั้นเข้ามาในราคาแพง ทั้งนี้รวมไปถึงการเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนเหล่านั้นด้วย ไม่ว่าจะพฤติกรรมนั้นจะเหมาะสมกับตนหรือไม่

9) ชาควินัย คนไทยมักไม่ชอบระเบียบแบบแผน ชอบทำอะไรง่าย ๆ พฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงการชาควินัยของคนไทย ปรากฏให้เห็นชัดเจนทั้งในการทำงานและตลอดไปจนถึงการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การทำงานที่ไม่ตรงต่อเวลา การไม่เคารพกฎจราจร การแย่งกันขึ้นรถโดยสาร ซื้อสินค้า หรือเช่าชมมหรสพ เป็นต้น

10) รักสนุก ชอบเล่น คนไทยเป็นชนชาติที่รักสนุกและชอบเล่นมาแต่อดีต นิสัยดังกล่าว นอกจากปรากฏออกมาในรูปแบบการเล่นแบบต่าง ๆ แล้ว ยังแฝงอยู่ในประเพณีสำคัญอีกเป็นจำนวนมาก เช่น สงกรานต์ ลอยกระทง งานบวช โขนจุก ชิมบ้านใหม่ แต่งงาน วันเกิด เป็นต้น และแม้แต่ในการทำงานก็ยังมักแฝงไว้ด้วยการละเล่นและความสนุกสนาน โดยเฉพาะในชนบท เช่น การลงแขกเกี่ยวข้าว เป็นต้น ความรักสนุกชอบเล่นดังกล่าวทำให้คนไทยไม่ค่อย

จริงจังกับชีวิตมากนัก สามารถเผชิญปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างไม่วิตก อย่างไรก็ตาม ไรก็ดี ความรักสนุก และชอบเล่นมากเกินไป ทำให้คนไทยขาดความจริงจังในการทำงาน ในบางครั้งแม้จะเป็นกิจกรรมที่จะต้องทุ่มเทกำลังกายและกำลังใจปฏิบัติอย่างจริงจัง แต่สิ่งนี้ออกมากลับกลายเป็นการ好玩 ๆ ไป เช่น เล่นหุ้น เล่นการเมือง

การพิจารณาว่า เอกลักษณะมีส่วนสนับสนุนหรือขัดขวางการพัฒนาประเทศอย่างไรนั้น ใครขอหาความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายของการพัฒนาประเทศโดยส่วนรวมเสียก่อน เมื่อพิจารณาจากปณิธานของปวงชนชาวไทยที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ 2521 แนวนโยบายของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา วัตถุประสงค์มูลฐาน และวัตถุประสงค์เฉพาะของชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 และคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 66/2523 เรื่อง นโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์แล้ว สามารถประมวลเป้าหมายของการพัฒนาชาติไทยได้โดยสรุปดังนี้ คือ

- 1) สร้างความก้าวหน้า มั่นคง มีเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีในสายตาของบรรดาอารยประเทศ และรักษาเอกราชอธิปไตยของชาติ
- 2) สร้างสวัสดิภาพ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความผาสุกร่มเย็นให้แก่ประชาชน และให้ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี ใ้รับสิ่งที่มีคุณค่าขั้นพื้นฐานของมนุษย์
- 3) ดำรงรักษาและส่งเสริมพุทธศาสนา และวัฒนธรรมอันดีงามของชาติไทย
- 4) พัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประเทศ เพื่อร่วมจัดสรรและได้รับการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม
- 5) พัฒนาระบบการบริหารของรัฐให้มีประสิทธิภาพ สามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง

ผมได้กล่าวมาตอนต้นแล้วว่า เอกลักษณะทำให้เรารู้จักตัวเราเองหรือสังคมของเราเองว่าเป็นอย่างไร ต่างจากคนอื่นหรือสังคมอื่นอย่างไร มีประโยชน์ในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน เพราะเอกลักษณะจะเป็นเครื่องส่งเสริมให้คนในชาติผูกพัน ไปด้วยกันและมีความสามัคคีกลมเกลียวกัน นอกจากนั้น การรู้จักเอกลักษณะของตนเองก็เท่ากับการรู้จักถึงจุดเด่นหรือข้อได้เปรียบของตน และรู้ถึงจุดด้อยหรือข้อเสียเปรียบของตน จึงมีประโยชน์ทำให้สามารถเลือกเอาส่วนที่เด่นและเป็น

ข้อได้เปรียบของคนขึ้นมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศไทย เมื่อพิจารณาถึงเป้าหมายในการพัฒนาประเทศและเอกลักษณ์ที่สำคัญของชาติดังที่กล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า เอกลักษณ์มีส่วนสัมพันธ์กับการพัฒนาชาติไทย ทั้งในแง่การส่งเสริมและขัดขวาง กล่าวคือ

1) ในการพัฒนาประเทศไทยใหม่มีความเจริญก้าวหน้า มั่นคงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง มีเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีในสายตาของอารยประเทศ ตลอดจนสามารถธำรงรักษาเอกราชอธิปไตยไว้ได้โดยถาวรนั้น เอกลักษณ์ของชาติไทยในส่วนของที่เกี่ยวกับนิยามการประนีประนอม การประสานประโยชน์ และแนวทางสันติ จะมีส่วนช่วยให้การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองเป็นไปอย่างราบรื่น มีการออมชอม ลดการแตกแยก และการทำลานกลาง ตลอดจนทำให้การแก้ไขข้อพิพาททางการเมืองเอียงไปในทางที่ใช่ หรือยุติลงโดยสันติวิธี ประชาชนมีแนวคิดต่อต้านลัทธิเผด็จการ และนิยมการปกครองที่เชิดชูสิทธิเสรีภาพของบุคคล ทำให้เป็นการเกื้อกูลแก่การพัฒนาประชาธิปไตย อันเป็นระบอบการปกครองที่เป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ

เอกลักษณ์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่มีส่วนช่วยในการเสริมสร้างเกียรติภูมิของชาติในสายตาต่างประเทศ ได้แก่ เอกลักษณ์ของชาติไทยในส่วนของที่เกี่ยวกับความเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กล่าวคือเอกลักษณ์เกี่ยวกับความเป็นเจ้าบ้านที่ดีทำให้การต้อนรับอย่างอบอุ่น แก่แขกผู้มาเยือน โดยเฉพาะแขกในระดับรัฐบาล ได้สร้างความประทับใจในการให้การต้อนรับ และความมีน้ำใจของคนไทย ทำให้เป็นที่ส่งเสริมเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีของชาติในสายตาต่างประเทศ ตลอดจนเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประเทศด้วย อย่างไรก็ตาม เอกลักษณ์ดังกล่าวก็ควรเป็นไปในลักษณะที่เหมาะสม กล่าวคือ มิให้การดำเนินดังกล่าวหุ่มเหี้ยมมากเกินไปจนเกิดการหนีสั้นในระดับรัฐบาล

นอกจากนั้น เอกลักษณ์ประจำชาติในส่วนที่เกี่ยวกับประชาชนเป็นผู้มีความยึดมั่นในหลักธรรมของพุทธศาสนา และการที่ประเทศไทยมีประชากรส่วนใหญ่ที่มีเชื้อสายสืบเนื่องเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ทำให้ประชาชนมีความสามัคคีกลมเกลียวกันค่อนข้างสูง ซึ่งย่อมเป็นผลดีต่อการพัฒนาประเทศ การสร้างประเทศใหม่มีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคง มีเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีในสายตาของต่างประเทศ

2) ในการพัฒนาประเทศ เพื่อสร้างสวัสดิภาพ ความผาสุกร่มเย็นให้ประชาชนได้รับสิ่งที่มีคุณค่าขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และความอยู่ดีกินดีโดยทั่วไปนั้น เอกลักษณ์ของไทยในส่วนที่

เกี่ยวกับการยึดมั่นในหลักธรรมของพุทธศาสนา ทำให้ผู้ปกครองถือเป็นหน้าที่ในการสร้างความ
 ความสำเร็จให้แก่ประชาชน ดังผู้ปกครองประเทศโดยยึดหลักการปกครองแผ่นดินโดยธรรม และ
 ได้สืบการดำเนินการนี้มาแต่ระบบการปกครองของไทยในโบราณกาล อย่างไรก็ตาม ภาวะ
 เศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไปในปัจจุบัน การดำรงชีพในลักษณะที่ต้องต่อสู้ดิ้นรนแข่งขันมากขึ้น
 ทำให้เอกลักษณ์ดังกล่าวของผู้เราเปลี่ยนแปลงไป ทำให้เป้าหมายในการพัฒนาชาติไทย เพื่อสร้าง
 ความสำเร็จนั้นบรรลุผลโดยยากขึ้น นอกจากนั้นเอกลักษณ์ของไทยในส่วนที่เกี่ยวกับการยอมรับ
 การแข่งขันในสังคม ซึ่งสืบทอดมาจากรวมศักดิ์นิยาม ทำให้สังคมปัจจุบันมีลักษณะเจ้าขุนมูลนาย
 ค่อนข้างสูง เป็นอุปสรรคในการสร้างความอยู่ดีกินดีแก่ประชาชนโดยทั่วไป ผู้นำส่วนหนึ่งมิได้
 ตระหนักว่าเป็นหน้าที่หรือให้ความสำคัญแก่ประโยชน์สุขของประชาชนแต่ละประชาชนในให้ความสำคัญ
 แก่สิทธิขั้นพื้นฐานของตนเองน้อย โดยมีได้เข้าใจจากการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันอาจ
 อธิปไตยเป็นของปวงชน และผู้ปกครองมีหน้าที่โดยตรงในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน
 ซึ่งปัจจัยดังกล่าว เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตย

นอกจากนั้น กานิยมร่วมกันในสังคมที่เป็นเอกลักษณ์ของไทยอีกหลายเรื่อง ที่มีส่วน
 ในการขัดขวางการพัฒนาความอยู่ดีกินดีของประชากร ที่สำคัญคือ ความเฉื่อยชา การขาดความ
 อดทน การชอบบริโภคนิยมเพื่อแข่งขันกัน โดยไม่คำนึงถึงขีดความสามารถและความเหมาะสม
 การนิยมทำพิธีการทางศาสนา ซึ่งบางครั้งนิยมรูปแบบมากกว่าเนื้อหา ทำให้เกิดความฟุ่มเฟือย
 ไว้อย่างมาก การชอบเลียนแบบต่างประเทศ การรักสนุก ขาดความจริงจังและขาดแผนงานใน
 การประกอบอาชีพและธุรกิจ ทำให้ขีดความสามารถในการประกอบอาชีพต่ำ เป็นอุปสรรคในการ
 สร้างความอยู่ดีกินดีของตนเองและการสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศไทยชาติเป็นส่วนรวมด้วย

3) เป้าหมายของชาติในการดำรงรักษาและส่งเสริมพุทธศาสนาและวัฒนธรรม
 อันดีงามของชาตินั้น เอกลักษณ์ของไทยที่มีความยึดมั่นในหลักธรรมและประเพณีทาง
 พุทธศาสนาอันดีงาม มีส่วนเสริมสร้างให้สังคมไทยมีความสุข มีระเบียบ และมีความเป็น
 อันหนึ่งอันเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การยึดมั่นในหลักธรรมและประเพณีทางพุทธศาสนานี้ก็จำเป็น
 ต้องแยกให้ออกว่าสิ่งใดเป็นหลักการที่แท้จริงทางพุทธศาสนา และสิ่งใดเป็นสิ่งที่ปลอมปนซึ่งทำให้
 เกิดเปลี่ยนแปลงโดยไม่จำเป็น การยึดมั่นอย่างงมงายปราศจากความเข้าใจที่ถูกต้องอาจนำความ
 เสื่อมเสียต่อสถาบันพุทธศาสนาได้

4) เป้าหมายการพัฒนาการปกครองไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขนั้น เอกลักษณะของไทยในสิ่งที่เกี่ยวกับความรักเสรีภาพ อีสรภาพ และการเคารพเทอศทูนจรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ มีส่วนเกื้อกูลให้การพัฒนาประเทศไปสู่ระบอบประชาธิปไตย โดยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข บรรลุผลตามความมุ่งหมายได้ อย่างไรก็ตามความรักเสรีภาพ อีสรภาพ ดังกล่าว หากใช้ไปในทางที่ผิด ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นจนเกิดความวุ่นวายในสังคม ก็จะเป็นปัจจัยบั่นทอนการก้าวไปสู่สังคมประชาธิปไตย

โดยที่หลักการที่สำคัญประการหนึ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ การเคารพกฎเกณฑ์และกติกาของบ้านเมือง การดำเนินการตามมติของเสียงส่วนใหญ่ โดยเคารพเสียงส่วนน้อย การที่คนไทยมีเอกลักษณ์ชอบทำอะไรตามใจตนเอง ขาดระเบียบวินัย และไม่ให้ความสำคัญต่อกฎเกณฑ์และกติกาของบ้านเมือง ซึ่งปรากฏอยู่เสมอในปัจจุบันนี้ ประชาชนโดยทั่วไป นักการเมืองและผู้นำทั้งหลายนี้ นับว่าเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการปกครองไปสู่ระบอบประชาธิปไตย

5) เป้าหมายการพัฒนาประเทศอีกประการหนึ่ง คือ การพัฒนาระบบการบริหารงานของรัฐให้มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึงนั้น หากพิจารณาจากเอกลักษณ์ที่สำคัญ ๆ ของคนไทย เห็นว่าเอกลักษณ์หลายประการเป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการพัฒนาระบบการบริหารงานของรัฐ อาทิ ความเฉื่อยชา ขาดความอดทน และการทำงานโดยปราศจากแผนงาน ลักษณะที่นิยมตัวบุคคลมากกว่าหลักการ การเคารพอาวุโสโดยไม่คำนึงถึงหลักความสามารถ การนิยมอภิสิทธิ์และการชอบติดสินบน สิ่งเหล่านี้ นับว่าเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาระบบการบริหารงานของรัฐให้มีประสิทธิภาพ

ดังที่ได้อธิบายแล้วว่า เอกลักษณะมีส่วนสัมพันธ์กับการพัฒนาประเทศ ทั้งในแง่ของการส่งเสริมสนับสนุนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ และในทางตรงกันข้ามก็อาจเป็นอุปสรรคขัดขวางมิให้บรรลุผลตามที่ต้องการก็ได้ ในประเด็นต่อไปจะได้อธิบายถึงการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ โดยจะกล่าวถึงประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ 1) เอกลักษณ์ที่ควรธำรงรักษา 2) เอกลักษณ์ที่ควรขจัดทำลาย และ 3) เอกลักษณ์ที่ควรเสริมสร้างขึ้นมาใหม่

1) เอกลักษณ์ที่ควรธำรงรักษา ได้แก่เอกลักษณ์ที่ เกื้อกูล ความสอดคล้องกับ เป้าหมายในการพัฒนาประเทศตามนี้ที่ใดกล่าวข้างต้น เอกลักษณ์ที่สำคัญที่ควรธำรงรักษาไว้ ได้แก่ 1) เอกลักษณ์เกี่ยวกับการประเพณีประเพณี ประสานประโยชน์ และนิยมแนวทางสันติ ซึ่งมีส่วนทำให้สังคมไทยสงบ ร่าเริง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่โชก้อ้างรุนแรง 2) เอกลักษณ์เกี่ยวกับความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ เนื่องจากทำให้ประชาชนชาวไทย มีศูนย์รวมและยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ตลอดจนมีส่วนสำคัญในการสร้างความสามัคคีกลมเกลียว ของคนในชาติ ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างให้ประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าและมีความมั่นคงต่อไป 3) เอกลักษณ์เกี่ยวกับความรักเสรีภาพและอิสรภาพ ซึ่งมีส่วนสำคัญและเป็นพื้นฐานสำหรับการ พัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และ 4) เอกลักษณ์เกี่ยวกับการยึดมั่นในหลักธรรม และประเพณีอันดีงามทางพระพุทธศาสนา

2) เอกลักษณ์ที่ควรจัดทำลาย เอกลักษณ์ประเภทนี้หมายถึงเอกลักษณ์ที่เป็น อุปสรรคขัดขวางการพัฒนาประเทศ ซึ่งอาจเป็นการจัดทำลายทั้งหมด หรือเพียงบางส่วนที่เป็น อุปสรรคขัดขวางการพัฒนา เอกลักษณ์ที่ควรจัดทำลาย ได้แก่ 1) ความเฉื่อยชา ซาดความ อุดหนุนและการทำงานโดยปราศจากแผนงาน 2) การใช้เสรีภาพและอิสรภาพในทางที่ผิด ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น 3) การเลียนแบบการบริโภคและการดำรงชีวิตของผู้มีฐานะทางสังคม ที่สูงกว่า 4) การขาดระเบียบวินัย ชอบทำอะไรตามใจตนเองโดยไม่เคารพกฎกติกาของ บ้านเมือง 5) การนิยมตัวบุคคลมากกว่าหลักการ การนิยมอภิสิทธิ์และการคิดลิ้น และ 6) ความรักสนุกจนเกินขอบเขต

3) เอกลักษณ์ที่ควรสร้างเสริมขึ้นมาใหม่ หมายถึงการสร้างเสริมเอกลักษณ์ขึ้นมาใหม่ โดยพิจารณาแล้วว่าเป็นสิ่งที่ดี เกื้อกูลต่อการพัฒนาประเทศ เอกลักษณ์ที่ควรสร้างเสริม ขึ้นมาใหม่ที่สำคัญ ได้แก่ ความอดทน ความประหยัด ความมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบ ต่อส่วนรวม

เครื่องมือและวิธีการที่พิจารณาเห็นว่าควรนำมาใช้เพื่อการสร้างเสริม คัดแปลงและ แก้ไขเอกลักษณ์ของชาติในภาครัฐบาลและเอกชน มีดังนี้คือ

1) ภาครัฐบาล เครื่องมือและวิธีการที่สำคัญซึ่งรัฐควรพิจารณานำมาใช้เพื่อธำรงรักษาบูรณภาพและสร้างสรรคเอกลักษณ์ของชาติ น่าจะไดแกเครื่องมือและวิธีการที่สำคัญ

4 ประการ ดังนี้คือ

1. ระบบการศึกษา ระบบการศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญซึ่งรัฐสามารถ
ใช้เพื่อธำรงรักษา รวมทั้งการสร้างสรรคเอกลักษณ์ของชาติขึ้นมาใหม่ ระบบการศึกษาควรได้
ชี้แนะให้เยาวชนเห็นคุณค่าของเอกลักษณ์ที่ดี และโน้มน้าวจิตใจให้ธำรงรักษาเอกลักษณ์เหล่านั้นไว้
ที่สำคัญคือ เอกลักษณ์เกี่ยวกับความจงรักภักดีในองค์พระมหากษัตริย์ เอกลักษณ์เกี่ยวกับการประนี
ประนอมและการประสานประโยชน์ เอกลักษณ์เกี่ยวกับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ
และเอกลักษณ์เกี่ยวกับการยึดมั่นในหลักธรรมของพุทธศาสนา และในขณะเดียวกันระบบการศึกษา
ควรมีหลักการเกี่ยวกับการชี้ให้เยาวชนของชาติเห็นข้อเสียของเอกลักษณ์บางอย่างที่ไม่ดี
เนื่องจากเป็นอุปสรรคขัดขวางการพัฒนาประเทศ และทำลายชื่อเสียงเกียรติภูมิของประเทศ
และชี้ให้เยาวชนของชาติร่วมมือกันสร้างสรรคเอกลักษณ์ที่ดีของชาติขึ้นมาใหม่ เช่นร่วมกันขจัด
เอกลักษณ์เกี่ยวกับการขาดระเบียบวินัย การทำสิ่งใดตามใจตนเอง การทำงานโดยขาดแผนงาน
ขาดความอดทน ความเชื่อถือ โชคกลาง และความเชื่อหังมงาย การเสริมสร้างเอกลักษณ์เกี่ยวกับ
ความมีระเบียบวินัย การเคารพกฎเกณฑ์ของบ้านเมือง ความอดทน ความประหยัด และความ
รับผิดชอบต่อส่วนรวม เพื่อความเจริญมั่นคง และก้าวหน้าของประเทศ

2. สื่อมวลชน สื่อมวลชนทุกประเภทโดยเฉพาะสื่อมวลชนของรัฐ เป็น
เครื่องมือสำคัญในการสื่อความหมายและโน้มน้าวใจประชาชนทุกระดับ ทุกกลุ่มอาชีพได้เข้าใจถึง
ความสำคัญของเอกลักษณ์ การธำรงรักษาไว้ การบูรณภาพ และการสร้างสรรคเอกลักษณ์ของชาติ
ขึ้นมาใหม่ เพื่อพัฒนาประเทศชาติไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ สื่อมวลชนของรัฐ โดยเฉพาะสื่อมวลชน
ประเภทวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ น่าจะไดทำหน้าที่สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในส่วนนี้ให้
แก่ประชาชนโดยแพร่หลาย

3. แบบอย่างของผู้นำในสังคม ผู้นำในสังคมมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการธำรง
รักษาและสร้างสรรคเอกลักษณ์ของชาติ ผู้นำของสังคมจึงน่าจะเป็นแบบอย่างใหญ่คนในสังคม
ในการรักษาเอกลักษณ์ของชาติที่ดีไว้ ขจัดเอกลักษณ์ที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาชาติและสร้างสรรค
เอกลักษณ์ของชาติที่ดีขึ้นมาใหม่ เช่นเป็นแบบอย่างที่ดีในการประนีประนอม การประสานประโยชน์
เป็นแบบอย่างที่ดีในการยึดมั่นตามหลักธรรมของพุทธศาสนา เป็นแบบอย่างที่ดีในการมีระเบียบวินัย

มีความรับผิดชอบโดยรวม เป็นแบบอย่างที่ดีในการเคารพกฎเกณฑ์กติกาของบ้านเมือง เพื่อให้เอกลักษณ์ดังกล่าวดำรงอยู่ หรือสร้างเสริมได้อย่างมั่นคง

4. การสอดแทรกเข้าไปในกิจกรรมของรัฐที่รัฐวางแผนกำหนดขึ้น กล่าวคือ ในกิจกรรมของรัฐที่ได้กำหนดขึ้น เช่น แผนและโครงการเกี่ยวกับการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม นโยบายเยาวชนแห่งชาติ นโยบายการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการในกิจกรรมอื่น ๆ ของรัฐ นำที่จะสอดแทรกแนวความคิด และการดำเนินการ ในการสร้างเสริมเอกลักษณ์ของชาติไว้ด้วย เพื่อประโยชน์ในการธำรงรักษาและสร้างเอกลักษณ์ของชาติเป็นไปอย่างสมบูรณ์

2) ภาคเอกชน รัฐบาลจะต้องสื่อความเข้าใจต่อผู้นำของภาคเอกชนให้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องนี้ เพื่อสร้างความเข้าใจถูกต้องแก่เจ้าหน้าที่ในความรับผิดชอบของตน เกี่ยวกับความสำคัญของเอกลักษณ์ในการพัฒนาชาติไทย และให้ความรู้เกี่ยวกับเอกลักษณ์ที่สมควรดำรงรักษา ทำลาย ปรับปรุง และสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ ซึ่งอาจใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ การอภิปราย และการจัดสัมมนาในภาคเอกชน โดยรัฐบาลจะต้องให้การสนับสนุนและความช่วยเหลืออย่างจริงจังและต่อเนื่อง เช่น การจัดประกวดไหว้รางวัลแก่ผลงานทางด้านภาพยนตร์ วรรณกรรม รายการทางวิทยุโทรทัศน์ และอื่น ๆ ที่มีส่วนส่งเสริมสนับสนุนเอกลักษณ์ที่ดีของชาติ

สรุป

1) เอกลักษณ์ หมายถึงลักษณะพิเศษ ลักษณะโดดเด่นของบุคคลหรือของสังคมนั้น อาจเป็นลักษณะที่แตกต่างจากคนอื่นหรือสังคมนั้น หรือเป็นลักษณะที่ซ้ำกับคนอื่นหรือสังคมนั้น แต่เป็นลักษณะที่โดดเด่นหรือแพร่หลายมากจนสามารถจะแยกแยะหรือชี้เฉพาะได้ว่าเป็นของบุคคลนั้น หรือของสังคมนั้น และการชี้เฉพาะให้ได้อย่างสมบูรณ์ ควร ไต่ถาม ถูกลงไปถึงสิ่งที่อยู่เบื้องหลังของเอกลักษณ์นั้นประกอบด้วย อันได้แก่ วิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ แบบแผนพฤติกรรม และลักษณะนิสัยของตน เป็นต้น

2) ยังมีคำถามที่มีความหมายใกล้เคียงและมีความเกี่ยวข้องกับหรือสัมพันธ์กับ เอกลักษณ์ ได้แก่ สัญลักษณ์ ค่านิยม วัฒนธรรม และอุดมการณ์ บางส่วนของสัญลักษณ์ ค่านิยม และวัฒนธรรมอาจเป็นเอกลักษณ์และบางส่วนของเอกลักษณ์ก็อาจเป็นอุดมการณ์

3) เอกลักษณ์มีความสำคัญ ทำให้เรารู้จักตัวเองหรือสังคมของเราว่าเป็นอย่างไร และมีประโยชน์ในการดำรงชีวิตร่วมกัน เป็นเครื่องส่งเสริมให้คนในชาติผูกพันและมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเราสามารถนำเอกลักษณ์ส่วนที่ดั่งงามมาใช้ในการดำรงและเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

4) เอกลักษณ์มีส่วนสัมพันธ์ในการพัฒนาประเทศ ทั้งในแง่การส่งเสริมและการขัดขวาง กล่าวคือ เอกลักษณ์ส่วนที่ดีจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาประเทศ แต่เอกลักษณ์ที่ไม่ดีจะเป็นส่วนทำลายและขัดขวางความเจริญก้าวหน้าและรุ่งเรืองของประเทศ เช่น เอกลักษณ์ของชาติเกี่ยวกับการนิยมการประณีประนอม การประสานประโยชน์ จะเป็นส่วนช่วยอันสำคัญยิ่งที่ทำให้การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองเป็นไปอย่างราบรื่น มีการออมชอมลดการแตกแยก และการทำลายล้าง ทำให้การแก้ไขปัญหามหาหนทาง การเมืองเป็นไปโดยสันติวิธี ประชาชนมีแนวคิดต่อต้านลัทธิเผด็จการ และนิยมการปกครองที่เอื้อยสุจริต เสรีภาพของบุคคล ทำให้เกิดกุลแก่การพัฒนาประชาธิปไตย แต่เอกลักษณ์ของคนไทยเกี่ยวกับความเฉื่อยชา การขาดความอดทน ทำให้เป็นอุปสรรคขัดขวางการสร้างความเจริญก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ เป็นต้น

5) โดยที่เอกลักษณ์มีความสำคัญและมีส่วนสัมพันธ์กับการพัฒนาประเทศ ดังนั้นเอกลักษณ์ที่ดีงามเราจึงควรธำรงรักษาไว้ สำหรับเอกลักษณ์ที่ไม่ควรสมเลิกละทิ้งหายไป ส่วนเอกลักษณ์ที่ยังไม่มีหรือไม่ได้โดยสมบูรณ์ ควรสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ หรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความจำเป็นในสังคม เอกลักษณ์ในลักษณะนี้นั้นน่าจะได้แก่การประกอบศาสนพิธีที่เป็นรูปแบบยิ่งกว่าเนื้อหา ความรักเสรีภาพ โดยไม่เคารพสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น

6) การธำรงไว้ การเสริมสร้างหรือเปลี่ยนแปลง และการเลิกลมเอกลักษณ์ของชาติ เพื่อให้เป็นผลดีหรือเกิดกุลแก่การพัฒนาชาติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นสิ่งจำเป็นที่ต่อกระทำและสามารถกระทำได้ โดยผ่านเครื่องมือหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ ระบบการศึกษา สื่อมวลชน การสอดแทรกเข้าไปในกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ รวมทั้งการทำแบบอย่างที่ดีของผู้นำ และการที่จะดำเนินการเช่นว่านั้นให้บังเกิดผลตามที่ปรารถนาจะต้องกระทำทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน

7) ในประการสุดท้าย ผมขอเสนอว่า การทำงานโดยมีแผนซึ่งมีประสิทธิภาพและ
ควยความจริงจ้งน่าจะเป็น "เอกลักษณ์" ประการหนึ่งที่คนไทยทั้งชาติสมควรจะไ้ร่วมกัน
เสริมสร้างขึ้นจนเป็น "เอกลักษณ์ของชาติ" ควย

คู่มือการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมไทยร่วมสมัย
ในระดับอุดมศึกษา

คู่มือการเรียนการสอนวิชาสังคมไทยร่วมสมัยในระดับอุดมศึกษาตาม

แนวกร ะบวนการทางสังคม

คู่มือการเรียนการสอนวิชาสังคมไทยร่วมสมัยในระดับอุดมศึกษาตามแนวกร ะบวนการทางสังคม ประกอบด้วยหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. คำอธิบายการใช้หลักสูตร
2. สังเขปรายวิชา
3. ประมวลการสอน ประกอบด้วย
 - 3.1 จุดประสงค์การเรียนรู้
 - 3.2 เนื้อหาและมโนทัศน์
 - 3.3 กิจกรรมการเรียนการสอน
 - 3.4 สื่อการสอน
 - 3.5 ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน
 - 3.6 การประเมินผล
 - 3.7 ภาคผนวก

คำอธิบายการใช้หลักสูตร

หลักสูตรวิชาสังคมไทยร่วมสมัยในระดับอุดมศึกษาตามแนวกร ะบวนการทางสังคม สร้างขึ้นเพื่อใช้กับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ทุกคณะวิชาในสถาบันระดับอุดมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นวิชาบังคับในหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป สาขาสังคมศาสตร์ กำหนดจำนวนหน่วยกิต 2 หน่วยกิต ระยะเวลาเรียนสัปดาห์ละ 2 คาบ จำนวนผู้เรียนกลุ่มละ 25 – 35 คน

ลักษณะสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรแบบเน้นกร ะบวนการทางสังคม ซึ่งสร้างขึ้นโดยมุ่งยึดสังคมและสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นหลัก อันได้แก่แบบอย่างของการกระทำซึ่งประ ะพฤติสืบต่อกัน

ต่อ ๆ มา การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มบุคคล กระบวนการถ่ายทอด เรียนรู้ คุ้มครอง
 ต่อสู้ แข่งขัน ปรับตัว ร่วมมือ และรวมถึงวิธีการต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม เช่น การขัดแย้ง
 การตกลง การผสมผสานกลมกลืน การติดต่อสื่อสาร การประนีประนอม เป็นต้น จุดมุ่งหมายที่
 สำคัญของหลักสูตร ได้แก่ การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ ความคิด ความเข้าใจ และมีจิตสำนึก
 ในบทบาท หน้าที่ของตนต่อสังคม เกิดทักษะในการใช้กระบวนการทางสังคมต่าง ๆ และ
 มีเจตคติที่ดีในทางที่จะพัฒนาตนเองและพัฒนาสังคมไปในแนวทางที่ถูกตอ้ง ดังนั้นในการจัด
 กิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ และเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะเนื้อหา
 จึงควรนำหลักการของกระบวนการทางสังคมมาประยุกต์ใช้ อันได้แก่ การจัดให้ผู้เรียนได้มี
 ส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคม ได้เรียนรู้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมและรู้แนวทาง
 ตลอดจนวิธีการ การแก้ปัญหา และการฝึกให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินผล
 กระบวนการทางสังคม

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าวข้างต้น สามารถทำได้โดยเลือกใช้รูปแบบ
 การสอนรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งใน 6 รูปแบบที่ปรากฏในหลักสูตรวิชาสังคมไทยร่วมสมัยในระดับ
 อุดมศึกษาตามแนว กระบวนการทางสังคม หรือ โดยการผสมผสานกิจกรรมการเรียนการสอนของ
 หลาย ๆ รูปแบบเข้าด้วยกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและพิจารณาของผู้สอนเป็นสำคัญ

ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนนั้น ในหลักสูตรได้เสนอแนะแนวทางและ
 วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนไว้แล้ว ซึ่งผู้สอนอาจพิจารณาเลือกใช้แนวทางและ
 วิธีการที่เสนอแนะไว้ในหลักสูตร หรืออาจกำหนดแนวทางและวิธีการวัดและประเมินผลที่เห็นว่า
 เหมาะสมและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย เนื้อหา และกิจกรรมการเรียนการสอนชั้นใหม่ก็ได้

สังเขปรายวิชา

หลักสูตรวิชาสังคมไทยร่วมสมัยในระดับอุดมศึกษาตามแนวกระบวนการทางสังคม
 กำหนดสังเขปรายวิชาไว้เป็น 3 ตอนด้วยกัน คือ ตอนที่ 1 ลักษณะสังคมไทย ตอนที่ 2
 กระบวนการพัฒนาสังคม และ ตอนที่ 3 สังคมไทยในอนาคต

เนื้อหาตอนที่ 1 ลักษณะสังคมไทย เป็นเนื้อหาที่ประกอบด้วยความรู้พื้นฐานด้านลักษณะ
 สังคมไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมา ด้านลักษณะและโครงสร้างที่สำคัญ

ของสังคมไทยสถาบันสังคมตามแนวคิดหรืออุดมการณ์ที่สำคัญของสังคมไทยในอดีตถึงปัจจุบัน และ
ตามค่านิยมวัฒนธรรมไทย

เนื้อหาตอนที่ 2 กรอบการพัฒนาสังคม เป็นเนื้อหาที่ประกอบด้วยความรู้ความ
รอบรู้การพัฒนาสังคม อันได้แก่ ทัศนคติสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ปัญหาสังคมและ
แนวทางการแก้ปัญหา ศาสตร์ภาพสังคม ตลอดจนกรอบการพัฒนาสังคม

เนื้อหาตอนที่ 3 สังคมไทยในอนาคต เป็นเนื้อหาที่เกิดจากการทำนายลักษณะของ
สังคมไทยในอนาคตว่าควรมีลักษณะอย่างไร โดยพิจารณาจากความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ
ได้แก่ ระบบการเมือง ระบบเศรษฐกิจ ระบบการศึกษา ระบบความสัมพันธ์ทางสังคม หรือประชากร
ธรรมชาติและพลังงาน สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ การสื่อสารคมนาคมและคอมพิวเตอร์ ค่านิยม
วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของไทย และประชากรไทย นอกเหนือจากลักษณะของสังคมแล้ว เนื้อหา
ตอนนี้ยังกล่าวถึงทางเลือกในอนาคตของสังคมไทย และบทบาทการชักนำที่ความรับผิดชอบของ
สมาชิกที่ดีในสังคมด้วย

ประมวลการสอน

การสอนวิชาสังคมไทยร่วมสมัยในระดับอุดมศึกษาตามแนวกรอบการพัฒนาทางสังคม
ใช้ระยะเวลาการสอน 16 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบ รวมทั้งสิ้น 32 คาบ ประกอบด้วย
โครงการสอน และแผนการสอน ดังนี้

1. โครงการสอน

สัปดาห์	เนื้อหา
1	ทดสอบก่อนเรียน, แนะนำรายวิชา
2 - 6	ลักษณะสังคมไทย
7 - 11	กระบวนการพัฒนาสังคม
12 - 15	สังคมไทยในอนาคต
16	ทบทวนเนื้อหา, ทดสอบหลังเรียน ประเมินผลการจัดการเรียนการสอน

2. แผนการสอน แยกออกเป็น 5 แผน คือ

- แผนที่ 1 การทดสอบก่อนเรียนและการแนะนำรายวิชา
- แผนที่ 2 แผนการสอนเรื่องลักษณะสังคมไทย
- แผนที่ 3 แผนการสอนเรื่องกระบวนการพัฒนาสังคม
- แผนที่ 4 แผนการสอนเรื่องสังคมไทยในอนาคต
- แผนที่ 5 แผนการสอนทบทวนเนื้อหา การทดสอบหลังเรียนและการประเมินผลการจัดการเรียนการสอน

แผนการสอนครั้งที่ 1 การทดสอบก่อนเรียนและแนะนำรายวิชา

สัปดาห์ที่	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการสอน	การประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน
1	1. ตรวจสอบความรู้พื้นฐานและเจตคติของผู้เรียนเกี่ยวกับวิชาสังคมไทยร่วมสมัย 2. ใ้ผู้เรียนเข้าใจลักษณะวิชา จุดมุ่งหมาย การจัดการ	1. ใ้ให้นักศึกษานำแบบทดสอบก่อนเรียน รวม 2 ฉบับ คือ - แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน - แบบวัดเจตคติ (60 นาที) 2. ผู้สอนอธิบายลักษณะวิชา จุดมุ่งหมาย เนื้อหาโดยสังเขป กร ขบวนการเรียนการสอนและแนวการประเมินผลรายวิชา (40 นาที)	1. แบบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมไทยร่วมสมัย 2. แบบวัดเจตคติที่มีต่อสังคมไทยร่วมสมัย		1. <u>คานเนื้อหา</u> ได้สำรวจความรู้ความเข้าใจในคานเนื้อหาวิชาสังคมไทยร่วมสมัย 2. <u>คานเจตคติ</u> ได้สำรวจเจตคติของตนที่มีต่อสังคมไทยร่วมสมัย

สัปดาห์ที่	จุดประสงค์ การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการสอน	การประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน
	การเรียนรู้ การสอนและ การประเมินผล		3. หลักสูตร และเอกสาร ประกอบ หลักสูตร รายวิชา สังคมไทย รวมสมัย		3. ไตรบาทแนวทางและ วิธีการศึกษาที่ถูกต้อง

แผนการสอนวิชาสังคมไทยร่วมสมัยในระดับอุดมศึกษา

ตามแนวกร ะบวนการทางสังคม

แผนที่ 2 เรื่อง ลักษณะสังคมไทย

เวลาการสอน 3 สัปดาห์ (10 คาบ)

จุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความคิด ความเข้าใจและความสามารถ
ในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

ด้านความรู้ ความคิดและความเข้าใจ

1. รู้อะไรและวิเคราะห์ประวัติความเป็นมาของสังคมไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันได้
2. รู้อะไรและวิเคราะห์โครงสร้างที่สำคัญของสังคมไทยได้
3. บอกลักษณะสำคัญ ๆ ของสถาบันสังคมไทย และอิทธิพลของแต่ละสถาบันที่มีต่อสังคม
4. อภิปรายแสดงความคิดเห็นเรื่องแนวคิดหรืออุดมการณ์ของสังคมไทย ได้อย่างมีเหตุผล
5. เข้าใจและวิเคราะห์ค่านิยมและวัฒนธรรมไทยที่สำคัญตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
6. สามารถบอกลักษณะค่านิยมและวัฒนธรรมไทยที่ควรอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกสังคมต่อไป
ในอนาคตได้อย่างมีเหตุผล
7. เข้าใจสภาพการณ์และปัญหาทั่วไปของการศึกษาวัฒนธรรมไทย จนสามารถวิเคราะห์
สาเหตุของปัญหาและแสดงความคิดเห็น เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาได้

ด้านทักษะการเรียนรู้

1. เรียนรู้และเข้าใจกระบวนการเรียนรู้แบบการใช้กลุ่มสืบสวนโดยใช้กระบวนการ
ประชาธิปไตย
2. ฝึกใช้กระบวนการ การเรียนรู้แบบการใช้กลุ่มสืบสวนฯ เพื่อศึกษาค้นคว้าเนื้อหา
ด้านลักษณะสังคมไทย

ความเจตคติ

เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ดีและมีความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย ตลอดจนมีสำนึกที่จะอนุรักษ์ขนานนิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมในส่วนที่ดีไว้

เนื้อหา ประกอบด้วย

1. ประวัติความเป็นมาของสังคมไทย

ดินกำเนิดของชนชาติไทย มีทฤษฎีที่ว่าด้วยแหล่งกำเนิดของชนชาติไทย 4 ทฤษฎี

คือ

1. ความเห็นของชนวิจิตรมาตรา เชื่อว่าแหล่งกำเนิดของชนชาติไทยอยู่บริเวณ เทือกเขาอัลไตในประเทศสาธารณรัฐมองโกเลีย แลวกออย ๆ อพยพมาตั้งหลักแหล่งในมณฑลเสฉวน ไทเวจ และทางเหนือของมณฑลยูนนาน ต่อมาถูกจีนรุกรานจึงอพยพมาสู่สุวรรณภูมิ

2. ทฤษฎีที่เชื่อว่าแหล่งกำเนิดของชนชาติไทยอยู่ทางแถบมณฑลกวางตุ้ง กวางสี แลวอพยพไปสู่มณฑลยูนนาน และมณฑลเสฉวน ต่อมาไทยทางใต้ถูกจีนรุกรานจึงอพยพโยกย้ายไปหลายทิศทาง เช่น ไทย ลาว เวียดนาม ตอนเหนือของพม่า และรัฐอัสสัมของอินเดีย

3. ทฤษฎีที่เชื่อว่า คนไทยมีแหล่งกำเนิดในดินแดนที่เป็นประเทศไทยปัจจุบัน

4. ทฤษฎีที่เชื่อว่าชนชาติไทยมาจากหลายสมุทรมลายูและหมู่เกาะอินโดนีเซีย แลวกออย ๆ อพยพตามลมน้ำเจ้าพระยาและเลยไปถึงมณฑลยูนนาน ภายหลังถูกจีนรุกราน มีบางพวกอพยพกลับดินเดิม

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดินแดนที่เป็นที่ตั้งของประเทศไทยปัจจุบันเคยเป็นอาณาจักรสำคัญ ๆ มาก่อน คือ อาณาจักรฟูนาน ทวาราวดี ศรีวิชัย เจนละ กัมพูชา พุกาม โยนก เชียงแสน และลานนา ต่อมาไทยจึงได้สถาปนาอาณาจักรของตน และมีราชธานีชื่อสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ ตามลำดับ

2. ลักษณะและโครงสร้างที่สำคัญของสังคมไทย

2.1 ลักษณะภูมิศาสตร์และประชากร

ประเทศไทยตั้งอยู่ใจกลางอาเซียนตะวันออกเฉียงใต้ มีพื้นที่ทั้งหมด

321,250,000 ไร่ แบ่งตามลักษณะภูมิศาสตร์ได้เป็น 4 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ มีจำนวนประชากรประมาณ 53 ล้านคน

2.2 โครงสร้างของสังคมไทย

โครงสร้างสังคมไทยแต่เดิมมีลักษณะเป็นสังคมแบบเกษตรกรรม ปัจจุบันมีลักษณะเป็นสังคมกึ่งอุตสาหกรรม แต่โครงสร้างของสังคมยังคงมีลักษณะเป็นโครงสร้างสังคมชนบท และสังคมเมือง ซึ่งในแต่ละสังคมประกอบด้วยโครงสร้างเหล่านี้ คือ ครอบครัว ชุมชน หมู่บ้าน วัดและสถาบันการปกครอง

2.3 สภาพเศรษฐกิจของสังคมไทย

โดยทั่วไปประชาชนชาวไทยมีรายได้ค่อนข้างต่ำและไม่แน่นอน เพราะประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้จากการทำเกษตร ซึ่งต้องพึ่งพาธรรมชาติ ส่วนรายได้ทางเศรษฐกิจนั้น อาจแตกต่างกันไปตามลักษณะภูมิศาสตร์ของภาคต่าง ๆ

ในด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจของสังคมไทย หลังการผลิตของประเทศไทย ยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ คือ ผลิตภัณฑ์ได้น้อยชนิด เพราะมีเหตุมาจากเรื่อง ทุน ทรัพยากร เทคโนโลยี และประชากรซึ่งอยู่ในกลุ่มผู้ขาดฝีมือในการทำงาน ส่วนความสัมพันธ์ทางการผลิตของไทยนั้นมีลักษณะเด่นคือ คนส่วนน้อยเป็นผู้มีอิทธิพลในการผลิต และเศรษฐกิจของไทยยังถูกรอบงำโดยต่างชาติ สรุปได้ว่าลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทยนั้น เป็นโครงสร้างที่มีความเหลื่อมล้ำต่ำสูงกันอยู่มากระหว่างกลุ่มนายทุนกับกลุ่มผู้รับ โภค

3. สถาบันสังคม

สถาบันสังคม หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการรวมกลุ่มในสังคมอย่างมีระบบระเบียบ และมีความมั่นคง โดยสมาชิกส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับปฏิบัติ เพื่อประโยชน์ร่วมกัน

สถาบันสังคมประกอบด้วยหลายสถาบัน แต่ในบทเรียนนี้จะกล่าวถึงเฉพาะสถาบันสังคมที่สำคัญ ได้แก่

3.1 สถาบันครอบครัว

3.2 สถาบันการปกครอง

3.3 สถาบันศาสนา

3.4 สถาบันการศึกษา

3.5 สถาบันเศรษฐกิจ

4. แนวคิดหรืออุดมการณ์ที่สำคัญของสังคมไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

อุดมการณ์ หมายถึงความคิดที่มีหลักการ สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้อย่างเป็นระบบ อุดมการณ์เป็นเครื่องเร้าให้มนุษย์กระทำหรือไมกระทำในสิ่งซึ่งสามารถช่วยให้บรรลุถึงสภาพการณ์ที่ดีเลิศในชั่วขณะหนึ่งได้

อุดมการณ์ของไทยในอดีตนั้นมิได้มีความเห็นว่าเป็นลักษณะที่แฝงเร้นอยู่กับสภาพสังคมมากกว่าจะเด่นชัดออกมา เช่น ในสมัยปัจจุบัน ดังนั้นเนื่องจากสังคมไทยในอดีตมีลักษณะเป็นสังคมศักดินา อุดมการณ์ของไทยในอดีตจึงค่อนข้างจะเป็นอุดมการณ์ศักดินาตามไปด้วย

อุดมการณ์ของไทยปัจจุบัน ยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ว่าควรเป็นไปในลักษณะใด ได้มีผู้เสนออุดมการณ์สำหรับสังคมไทยปัจจุบันว่าควรมีลักษณะในทางจงรักภักดี ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และควรส่งเสริมให้สนับสนุนการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย มีความซื่อสัตย์เป็นต้น

อุดมการณ์ของสังคมไทยในอนาคตนั้น เป็นสิ่งที่สมาชิกในสังคมส่วนใหญ่ควรมีส่วนร่วมสร้าง โดยการสร้างกานิยมอันพึงปรารถนามาเป็นฐานรองรับ และควรเน้นเรื่องความซื่อสัตย์อดทน และความเสียสละ เป็นสำคัญ

5. กานิยมและวัฒนธรรมไทย

กานิยมเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมมาก วัฒนธรรมบางอย่างเกิดขึ้นโดยมีพื้นฐานจากกานิยม กานิยมมีความสำคัญต่อสังคมในฐานะที่เป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้สังคมเจริญก้าวหน้าหรือเสื่อมลงไปได้

กานิยมอาจมีที่มาจาก ศาสนา ระบบศักดินา ระบบเกษตรกรรม หรือความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ กานิยมของไทย โดยทั่วไปได้แก่ ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ความรักสนุก การยกย่องผู้มีเงินและผู้มีอำนาจ ฯลฯ

ปัจจุบันไทยเริ่มกำหนดค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ซึ่งเป็นผลมาจากการศึกษาวิจัย ความต้องการของคนไทยทั่วไป ไว้เป็นแนวทางการปฏิบัติสำหรับคนทั่วไป ได้แก่ การพึ่งตนเอง การประหยัด การมีระเบียบวินัย การมีคุณธรรมและความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

วัฒนธรรมไทย มีความหมายโดยสรุปว่าเป็นสิ่งที่เจริญงอกงาม และเป็นประเพณี ที่ดีงาม อันเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์นั่นเอง

วัฒนธรรมในสังคมไทยนั้นแยกเป็นวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งมีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น แต่ละแห่งผสมผสานกับวัฒนธรรมเมืองหรือวัฒนธรรมหลวง ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ สังคมมักคิดว่า วัฒนธรรมเมืองหรือวัฒนธรรมหลวงเป็นวัฒนธรรมไทย จึงมักจะพยายามเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นวัฒนธรรมหลวง ซึ่งมีข้อเสียที่ถูกต้อง ปัญหาอีกประการหนึ่งของวัฒนธรรมไทยขณะนี้ คือ การรับอิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตกโดยไม่พิจารณาให้ผสมผสานกับวัฒนธรรมเดิม ทำให้การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไทยเป็นไปอย่างไม่มีทิศทางและไม่มีเอกลักษณ์ ซึ่งจะกระทบกระเทือนถึงการที่สร้าง บูรณาการทางสังคมของชาติในสวนรวม

มโนทัศน์

1. ชนชาติไทยเป็นชนชาติที่รักความสงบ แต่ในขณะเดียวกันก็มีความกล้าหาญ อดทน มีความพยายามที่จะรวมตัวกันเป็นชาติอิสระอยู่เสมอ

2. โครงสร้างที่สำคัญของสังคมไทยแต่เดิมมีลักษณะเป็นโครงสร้างของสังคมชนบท หรือสังคมเกษตรกรรม สมาชิกในสังคมจึงอยู่ร่วมกัน และมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกันชาติ

3. ปัจจุบันสังคมไทยมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรมหรือกึ่งอุตสาหกรรม ลักษณะโครงสร้างของสังคมชนบทจึงแปรเปลี่ยนเป็นโครงสร้างของสังคมเมือง สมาชิกในสังคมจึงเริ่มมีความสัมพันธ์แบบสังคมเมือง นั่นคือเริ่มมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องกับมากกว่าจะสัมพันธ์กันกันชาติ

4. สภาพเศรษฐกิจในสังคมไทย เนื่องจากสังคมไทยยังมีลักษณะของสังคมแบบเกษตรกรรมอยู่ การผลิตต่าง ๆ ยังต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติมากกว่าเทคโนโลยีใหม่ ๆ ผลผลิตจึงมีน้อย รายได้ประชากรค่อนข้างต่ำ สภาพเศรษฐกิจโดยส่วนรวมจึงอยู่ในสภาพที่ไม่ดีนัก

5. โครงสร้างทางเศรษฐกิจของสังคมไทยเป็นไปในลักษณะที่ไม่เป็นธรรม เพราะการผลิตจำกัดอยู่ในบางกลุ่ม ทำให้การกระจายรายได้มีน้อยไม่ทั่วถึง และเศรษฐกิจบางอย่างก้อยู่ในอิทธิพลของคนต่างชาติ โดยทั่วไปโครงสร้างทางเศรษฐกิจจึงมีลักษณะของการเอารัดเอาเปรียบระหว่างนายทุนกับสุบริโภคนและฝ่ายแรงงาน
6. สถาบันสังคมเกิดจากวิถีการรวมกลุ่มในสังคมอย่างมีระบบระเบียบ และเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อสังคมทั้งในด้านของการเป็นปัจจัยของความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ด้านการพัฒนาสังคมและค่านิยมอื่น ๆ
7. สังคมไทยเป็นสังคมที่มีแนวคิดหรืออุดมการณ์ของสังคมมาแต่อดีต เพียงแต่ลักษณะของอุดมการณ์เป็นลักษณะที่แฝงเร้นไปกับสภาพสังคม ไม่เด่นชัดเหมือนอุดมการณ์ของสังคมไทยในสมัยปัจจุบัน
8. อุดมการณ์ของสังคมหรือของชาติเป็นสิ่งจำเป็น เพราะจะเป็นการบอกทิศทางการพัฒนาสังคมได้ชัดเจน
9. การสร้างอุดมการณ์ของชาตินั้น จะต้องสร้างค่านิยมที่ถูกต้องขึ้นมาเป็นพื้นฐานรองรับเสียก่อน และผู้สร้างอุดมการณ์ควรเป็นมวลชนในสังคม มากกว่าชนชั้นใดชั้นหนึ่งในสังคม
10. ค่านิยมในสังคมเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น เพราะค่านิยมจะเป็นสาเหตุของความเจริญหรือความเสื่อมของสังคมได้ การพัฒนาและปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องให้แก่สมาชิกในสังคมจึงเป็นเรื่องจำเป็น
11. ค่านิยมและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด เพราะค่านิยมจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญของวัฒนธรรม
12. ทั้งค่านิยมและวัฒนธรรมอาจมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตามความเปลี่ยนแปลงของสังคม แต่ในการเปลี่ยนแปลงนั้นสมาชิกในสังคมจะต้องมีการพิจารณา เพื่อไม่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในสังคมได้

13. การดำรงรักษาเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทย จะต้องพิจารณาทั้งวัฒนธรรมท้องถิ่น และวัฒนธรรมเมืองหรือวัฒนธรรมหลวง เพราะวัฒนธรรมไทยที่แท้จริงอาจมีความแตกต่างกันไปตามเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

กระบวนการเรียนการสอน แบ่งกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนออกเป็น 5 ขั้นตอน ตาม Group Investigation Model ดังนี้

1. เสนอสภาพการดูหาหาความคิดแก่นักศึกษา
2. เปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นต่อสถานการณ์ในชั้นที่ 1 อย่างกว้างขวาง แล้วสรุปประเด็นสำคัญของความคิดเห็นทั้งหมด เพื่อให้นักศึกษาเลือกกลุ่มศึกษาตามความสนใจในประเด็นนั้น ๆ
3. จัดนักศึกษากลุ่มและกำหนดนิยามของปัญหาที่จะศึกษา กำหนดขอบเขตของเรื่องที่จะศึกษา กำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม
4. แยกย้ายกันไปศึกษาตามประเด็นที่ทางกลุ่มกำหนด
5. รายงานผลการศึกษา และวิเคราะห์กระบวนการทำงานในกลุ่มของตน

สัปดาห์	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการสอน	การประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน
1	1. ใ้ผู้เรียนใคร่และเข้าใจกระบวนการเรียนรู้แบบการใช้กลุ่มสืบสวนโดยใช้กระบวนการประชาธิปไตย	ใช้รูปแบบการสอนแบบการใช้กลุ่มสืบสวนโดยใช้กระบวนการประชาธิปไตย ดังนี้ <u>ขั้นที่ 1</u> ผู้สอนนำเสนอสถานการณ์ที่ชวนให้ผู้เรียนคิด 1. ผู้สอนแสดงภาพวาดจิตรกรรมฝาผนัง แสดงชีวิตของคนไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ให้ผู้เรียนดู และถามว่าจากภาพนี้เห็นอะไรบ้าง ผู้สอนเขียนคำตอบบนกระดาน (คาดว่าคำตอบจากผู้เรียน ได้แก่ บ้านทรงไทย การแต่งกายของคนไทยสมัยโบราณ ทรงผม พระสงฆ์ เครื่องดนตรีไทย การละเล่น การทำบุญไหวพระ การโห่ทาน การทำอาหาร เครื่องใช้ในครัว ผู้ที่มีคนกันรมให้ ...) 2. ผู้สอนให้ผู้เรียนช่วยกันคิดว่าเมื่อเห็นภาพนี้แล้ว ผู้เรียนคิดไปถึงอะไรบ้าง (คาดว่าคำตอบจากผู้เรียนคือ วัฒนธรรมไทย ประเพณี ศาสนา การปกครอง การแบ่งชนชั้น			

สัปดาห์ที่	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการสอน	การประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน
		ความเป็นอยู่ของคนไทยสมัยก่อน ศิลปะ กำนियม สถาปัตยกรรม สถาภูมิประเทศ ภูมิอากาศ การดำรงชีวิต) 3. ผู้สอนให้ผู้เรียนช่วยกันตั้งชื่อภาพ (สภาพสังคมไทย สมัยรัตนโกสินทร์) 4. ผู้สอนให้ผู้เรียนช่วยกันคิดว่าสังคมไทยเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยใด และจากสมัยนั้นมาจนสมัยปัจจุบันผู้เรียนได้มองเห็นความแตกต่างหรือไม่อย่างไร ถ้าผู้เรียนตอบไม่ได้ ผู้สอนอาจใช้ภาพต่อไปนี้ เป็นภาพแสดงชีวิตคนไทยในชนบท คนไทยในสังคมเมือง ให้ผู้เรียนดู เพื่อเป็นแนวทางในการคิดของผู้เรียน 5. ผู้สอนให้ผู้เรียนสรุปถึงที่ได้จากการกล่าวมาข้างต้นทั้งหมดว่าลักษณะสังคมไทยประกอบด้วย โครงสร้างด้านใดบ้าง			

สัปดาห์ที่	จุดประสงค์ การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการสอน	การประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน
		<u>ขั้นที่ 2.</u> การสำรวจปฏิบัติการที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน 1. ผู้สอนพยายามสร้างสถานการณ์ให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในใจผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความฉงนสงสัยและประสงค์จะค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อตอบข้อสงสัยของตนด้วยการซักถามผู้เรียนว่าในลักษณะดังกล่าวใดบ้าง มีคำว่า ประเพณี ขอให้ผู้เรียนคิดว่าประเพณีคืออะไร เปลี่ยนแปลงได้หรือไม่ และให้ผู้เรียนยกตัวอย่างสิ่งที่คุณคิดว่าเป็นประเพณี 2. ผู้สอนถามผู้เรียนว่าประเพณีและวัฒนธรรมเหมือนหรือต่างกันอย่างไร เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดและตอบประมาณ 2 นาที ผู้สอนสรุปว่าวันนี้เราจะยังไม่สรุปความหมายของวัฒนธรรมและประเพณี เพราะสิ่งที่กล่าวมาเป็นเพียงความคิดแต่การศึกษาสิ่งใดให้จริงจังนั้น เราควรจะต้องศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลที่ถูกต้อง มีหลักฐานอ้างอิงซึ่งอาจจะศึกษาได้จากหลายแหล่ง			

สัปดาห์ที่	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการสอน	การประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน
		เช่น จุกตำรา เอกสาร สัมภาษณ์ผู้ จากการศึกษา ค้นคว้า เป็นต้น และการศึกษาสิ่งใดก็ตาม หากได้ช่วยกันคิด ช่วยกันศึกษา จะทำให้เข้าใจและมองเห็น ๗ ได้กว้างขึ้น ดังนั้นวันนี้เราจะแบ่งกลุ่มกันไปศึกษาหัวข้อต่าง ๆ ที่เป็นลักษณะสำคัญของสังคมไทย คือ 1. ความเป็นมาของสังคมไทย 2. โครงสร้างของสังคมไทย 3. สภาพเศรษฐกิจ 4. สถาบันสังคม 5. ค่านิยม วัฒนธรรม และอุดมการณ์ของสังคมไทย <u>ขั้นที่ 3</u> การกำหนดและจัดระบบงานที่ศึกษา 1. ผู้สอนให้ผู้เรียนเลือกหัวข้อที่สนใจศึกษา โดยแบ่งเป็นกลุ่มผู้สนใจ กลุ่มละ 5 - 6 คน			

สัปดาห์ที่	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการสอน	การประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะเกิดกับผู้เรียน
		2. ผู้สอนให้แต่ละกลุ่มแยกกันวางแผนการศึกษา โดยกำหนดหน้าที่ของสมาชิกในแต่ละกลุ่ม กำหนดขอบเขตของเนื้อหาที่จะศึกษา วิธีการศึกษา แหล่งข้อมูล 3. กำหนดเวลาการศึกษาข้อมูล 2 สัปดาห์			
2 - 3	1. เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้กระบวนการเรียนรู้แบบการสืบสวนกลุ่มสืบสวนโดยใช้กระบวนการประชาธิปไตย	<u>ขั้นที่ 4</u> ผู้เรียนแต่ละกลุ่มแยกกันทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย ในขั้นนี้ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มที่มีปัญหาถามและปรึกษาได้ตามเวลาที่กำหนดในตารางเรียน พร้อมทั้งให้ผู้เรียนรายงานความก้าวหน้าในการศึกษาค้นคว้า	1. หอสมุด 2. วิทยากรผู้มีความรู้ด้านสังคมไทย	1. ประเมินจาก ความก้าวหน้าในการศึกษา ค้นคว้า 2. ประเมินจาก กระบวนการที่ใช้ในการศึกษา	1. <u>ด้านเนื้อหา</u> มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่ได้รับมอบหมายให้ค้นคว้า 2. <u>ด้านทักษะกระบวนการ</u> - มีความรู้ความเข้าใจในหลักการสร้างความรู้ - มีวินัยในการสืบเสาะหาความรู้

สัปดาห์ที่	จุดประสงค์ การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการสอน	การประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น
	2. เพื่อให้ผู้ เรียนได้มี ความรู้ความ เข้าใจอย่าง ลึกซึ้งใน เนื้อหาที่ รับผิดชอบ ศึกษาค้นคว้า				- มีกระบวนการทำงานกลุ่ม 3. <u>ด้านเจตคติ</u> - มีความผูกพันและ ความรู้สึกร่วมกัน ระหว่างเพื่อนร่วมกลุ่ม
4 - 5	ด้านความรู้ ความคิดและ ความเข้าใจ ข้อที่ 1-7	<u>ขั้นที่ 4</u> (ต่อ) 1. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มรายงานผลการศึกษาค้นคว้าให้กลุ่ม ใหญ่ทราบ ให้เวลากลุ่มละ 15 นาที และรายงานผลการทำงาน กลุ่ม ได้แก่ วิธีการศึกษา การประเมินการทำงานของสมาชิกใน		1. ประเมินจาก วิธีการรายงาน 2. ประเมินจาก เนื้อหาของรายงาน	1. <u>ด้านเนื้อหา</u> ได้เนื้อหา ข้อ 1 - 5 2. <u>ด้านมโนทัศน์</u> ได้มโนทัศน์ ข้อ 1 - 13

สัปดาห์	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการสอน	การประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน
	คุณลักษณะ ข้อที่ 1-2 ความเจตคติ ข้อที่ 1	กลุ่มเล็ก 5 นาที เปิดโอกาสให้ใคร่ครวญอีก 10 นาที รวมกลุ่มละ 30 นาที <u>ขั้นที่ 5</u> ประเมินผลการศึกษา สรุปเนื้อหาที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าทั้งหมดอีกครั้ง หากมีประเด็นใดน่าสนใจอาจนำไปเริ่มบทเรียนใหม่ อภิปรายแสดงความคิดเห็น วิธีการศึกษาแบบกลุ่ม สืบสวน		3. ประเมินจากการทำงานกลุ่ม 4. ประเมินจากการรวมอภิปราย	

แผนที่ 3 เรื่อง งบฯ งบฯ การพัฒนาสังคม

เวลาการสอน 5 สัปดาห์ (10 คาบ)

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความคิด ความเข้าใจและความสามารถในด้านต่าง ๆ
ต่อไปนี้

ด้านความรู้ ความคิดและความเข้าใจ

1. รู้และเข้าใจเรื่อง งบฯ งบฯ การพัฒนาสังคมจนสามารถบอกความแตกต่าง ระหว่าง งบฯ งบฯ การพัฒนาสังคม จุลภาคและงบฯ งบฯ การพัฒนาสังคมมหภาค ได้
2. สามารถนำความรู้และความเข้าใจทาง งบฯ งบฯ การพัฒนาสังคมมาวิเคราะห์องค์ประกอบหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย
3. อธิบายความหมายและลักษณะของ งบฯ งบฯ การพัฒนาสังคม ตลอดจนสามารถแสดงทรรศนะในเรื่องนี้ได้อย่างมีเหตุผล
4. สามารถนำความรู้ความเข้าใจเรื่อง งบฯ งบฯ การพัฒนาสังคมมาเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์พัฒนาการของสังคมไทย
5. มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของสถาบันทางสังคม สามารถบอกองค์ประกอบและภารกิจของสถาบันสังคมได้
6. สามารถวิเคราะห์ความสำคัญของสถาบันสังคมไทยที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชนในสังคมไทยปัจจุบัน
7. สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง งบฯ งบฯ การพัฒนาสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคม งบฯ งบฯ การพัฒนาสังคมและสถาบันสังคมได้
8. สามารถอธิบายสาเหตุของการเกิดปัญหาสังคม และบอกวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้
9. สามารถนำความรู้ความเข้าใจเรื่องปัญหาสังคมมาวิเคราะห์ลักษณะปัญหาสังคมไทยในปัจจุบัน เพื่อหาสาเหตุและแนวทางแก้ปัญหา ตลอดจนเสนอแนะวิธีควบคุมป้องกันมิให้เกิดปัญหาต่อไปในอนาคต

ด้านทักษะการเรียนรู้

1. สามารถพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีระบบและมีกระบวนการในการศึกษาค้นคว้า เพื่อสนับสนุนความคิดของตน
2. สามารถพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่มใหม่มีประสิทธิภาพขั้นสูงและเข้าใจบทบาทของตน และสมาชิกอื่น ๆ ในกลุ่ม

ด้านเจตคติ

1. มีความกระตือรือร้นที่จะช่วยพัฒนาสังคมตามความรู้ความสามารถของตน
2. มีความรู้ความเข้าใจและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาสังคม

เนื้อหา

1. ทฤษฎีสังคม

ทฤษฎีสังคมแยกออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

- 1.1 กลุ่มทฤษฎีสังคมแบบจุลภาค (Micro Sociology)
- 1.2 กลุ่มทฤษฎีสังคมแบบมหภาค (Macro Sociology)

กลุ่มทฤษฎีสังคมแบบจุลภาคมุ่งศึกษาปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ โดยเน้นที่รูปแบบของพฤติกรรมซึ่งจำแนกลงไปจนถึงหน่วยเล็กที่สุด วิธีการศึกษาของกลุ่มนี้จึงมุ่งไปที่พฤติกรรมของเอกัตบุคคลเป็นสำคัญ และเชื่อว่าปฏิสัมพันธ์ของแต่ละบุคคลจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โครงสร้างของสังคมดำรงอยู่ในแนวอนุรักษ์หรือเปลี่ยนแปลงไปได้

กลุ่มทฤษฎีสังคมแบบมหภาคมุ่งสนใจศึกษารูปแบบของพฤติกรรมก็จะเป็นตัวกำหนดรูปแบบและลักษณะของสังคมทั้งหมด โดยแยกศึกษาเป็น 2 ทฤษฎี คือ

(1) ทฤษฎีแห่งหน้าที่ (Functionalism)

นักทฤษฎีแบบนี้มีความเชื่อว่าสังคมจะประกอบกันขึ้นเป็นสังคมได้เพราะแต่ละส่วนในสังคมนั้นทำงานตามบทบาทและหน้าที่ของตน ระบบต่าง ๆ ในสังคมจะมั่นคงได้เพราะในสังคมนั้นมีการสร้างกลไกภายในขึ้นมาควบคุมตนเอง

(2) ทฤษฎีแห่งความขัดแย้ง (Conflict Theory)

ธรรมชาติของนักทฤษฎีแนวนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่สำคัญ คือ ลักษณะสำคัญของสังคม ได้แก่ ความเปลี่ยนแปลง ความขัดแย้งและการใช้อำนาจบังคับ กับสมมติฐานที่ว่าโครงสร้างของสังคมมีพื้นฐานที่เกิดจากชนกลุ่มหนึ่งมีอิทธิพลครอบงำชนอีกกลุ่มหนึ่ง

2. กระบวนการพัฒนาสังคม

เนื้อหาสำคัญของกระบวนการพัฒนาสังคมแยกเป็น 2 ส่วน คือ

2.1 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้นในทุกสังคม ต่างกันที่ว่าความเปลี่ยนแปลงนั้นจะดำเนินไปช้าหรือเร็วเพียงใดเท่านั้น ปัจจัยแห่งความเปลี่ยนแปลง ได้แก่ จำนวนประชากร สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เทคโนโลยี วัฒนธรรม และพฤติกรรมหมู่และความเคลื่อนไหวทางสังคม

2.2 กระบวนการพัฒนาสังคม ปัจจัยสำคัญที่สุดของกระบวนการพัฒนาสังคม ได้แก่ การศึกษา เพราะการศึกษานอกจากจะเป็นสิ่งสะท้อนภาพสังคมและเปลี่ยนแปลงไปตามสังคมแล้วยังเป็นตัวกำหนดทิศทางของสังคมอีกด้วย ดังนั้นหากประสงค์จะให้สังคมพัฒนาไปในแนวใด จึงต้องเริ่มจากการจัดระบบการศึกษาใหม่ ฐานสอดคล้องหรือเป็นเกณฑ์ในการพัฒนา

3. สถาบันสังคม

สถาบันสังคม หมายถึงกระบวนการหรือวิธีการรวมกลุ่มในสังคมอย่างมีระบบระเบียบ และมีความมั่นคง โดยสมาชิกส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับปฏิบัติเพื่อประโยชน์ร่วมกัน

สถาบันสังคมประกอบด้วยหลายสถาบัน ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะสถาบันสังคมที่สำคัญ ได้แก่

- (1) สถาบันครอบครัว
- (2) สถาบันการปกครอง
- (3) สถาบันศาสนา
- (4) สถาบันการศึกษา
- (5) สถาบันเศรษฐกิจ

4. ปัญหาสังคมไทย

ปัญหาสังคมไทยปัจจุบันเป็นผลกระทบที่เกิดจากภาวะเศรษฐกิจทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ จนผลักดันให้ประเทศไทยต้องพัฒนาจากประเทศเกษตรกรรมไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NICS : Newly Industrialized Countries) ผลกระทบที่เกิดขึ้นนี้เป็นเหตุให้เกิดปัญหาสังคมตามมาหลายด้าน ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงปัญหาหลักในปัจจุบัน 3 ด้าน ได้แก่

- (1) ปัญหาการเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่กับผลกระทบที่มีต่อสังคม
- (2) ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (3) ปัญหาด้านการศึกษา

5. แนวทางการแก้ปัญหาและการควบคุมป้องกันมิให้เกิดปัญหาสังคมไทยในอนาคต

การพิจารณาแนวทางการแก้ปัญหาและควบคุมป้องกันมิให้เกิดปัญหาต่อไปในอนาคตนั้นมีหลักการสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ หาสาเหตุของปัญหา กับหาวิธีกำจัดหรือลดสาเหตุของปัญหานั้น

6. สวัสดิภาพสังคม

สวัสดิภาพสังคมเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อช่วยให้ประชาชนได้รับบริการในสถานต่างๆ เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สาเหตุที่ต้องจัดสวัสดิภาพสังคมนั้นเนื่องมาจากสังคมมีปัญหาเกิดขึ้นหลายประการ ทั้งทางโรคนัย ไข้เจ็บ ความยากจน การไร้ที่อยู่อาศัย การว่างงาน ฯลฯ การจัดสวัสดิภาพสังคมจึงเป็นการบรรเทาปัญหาให้เหมาะสม ผู้รับผิดชอบในการจัดสวัสดิภาพสังคมประกอบด้วย ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายเอกชน

มโนทัศน์

1. วิธีการศึกษาวิชาทางสังคมศาสตร์เกิดจากการสังเกตด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ผู้ศึกษาสามารถอธิบายเหตุและผลจากการสังเกตนั้นได้อย่างมีหลักการ ดังนั้นนักศึกษาก็ควรศึกษารายงานการต่าง ๆ ในสังคมด้วยวิธีการเช่นเดียวกัน

2. การศึกษาทฤษฎีสังคมนิยมใช้วิธีศึกษาได้ 2 แบบ ตามแนวคิดของนักสังคมวิทยาแบบแรก เป็นแนวคิดที่มุ่งศึกษาพฤติกรรมและปฏิสัมพันธ์ของเอกัตบุคคล ด้วยความเชื่อว่าเอกัตบุคคลเป็นหน่วยสำคัญที่สุดของสังคมที่จะทำให้เกิดสังคมดำรงอยู่หรือเปลี่ยนแปลงไปได้ แนวคิดนี้เรียกว่าทฤษฎีสังคมแบบจุลภาค ส่วนแบบที่สองเป็นแนวคิดที่มุ่งศึกษาสังคมโดยรวม ซึ่งแยกย่อยออกได้เป็น 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีแห่งหน้าที่ซึ่งเชื่อว่าสังคมดำเนินไปได้เพราะสมาชิกแต่ละคนต่างทำหน้าที่ของตนไปตามบทบาทและภาระที่ควรทำ กับทฤษฎีแห่งความขัดแย้ง ซึ่งเชื่อว่าสังคมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงและพร้อมที่จะเกิดความขัดแย้งได้ตลอดเวลา
3. ความเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติของทุกสังคม แต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วและกระหน่ำกันเกินไปจะก่อให้เกิดผลกระทบต่องานวิจัยชีวิตของสาขาวิชาในสังคมได้
4. สมาชิกทุกคนในสังคมควรเตรียมพร้อมเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และควรร่วมกันหาแนวทางให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี
5. ปัจจัยสำคัญที่สุดของการพัฒนาสังคม คือ การศึกษา สังคมจึงควรหันมาสนับสนุนการศึกษาให้ เป็นไปอย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับลักษณะสังคม
6. สถาบันสังคม เกิดจากวิธีการรวมกลุ่มในสังคมอย่างมีระบบระเบียบ
7. สถาบันสังคม มีอิทธิพลต่อสังคมทั้งในด้านเป็นปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การพัฒนาสังคมและอื่น ๆ
8. ธรรมชาติคืออย่างหนึ่งของสังคม ได้แก่ การเกิดปัญหาต่าง ๆ ในสังคม หน้าที่ของสมาชิกสังคม คือ การพยายามร่วมกันขจัดปัญหานั้น ๆ แสวงหาแนวทางควบคุม ป้องกันมิให้เกิดปัญหาต่อไปในอนาคต
9. สาเหตุของปัญหาสังคมอาจมาจากหลายอย่างเกี่ยวของสัมพันธ์กัน การแก้ปัญหาที่ถูกต้องจึงได้แก่ การวิเคราะห์หาสาเหตุต่าง ๆ เหล่านั้นก่อนแล้วจึงพิจารณาหาวิธีการกำจัดสาเหตุนั้น
10. สวัสดิภาพสังคม เป็นบริการหรือเอกชนจัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่มีปัญหาในด้านต่าง ๆ จึงจัดได้ว่าเป็นวิธีการแก้ปัญหาสังคมได้วิธีหนึ่ง

กระบวนการเรียนการสอน จัดแบ่งการเรียนการสอนออกเป็น 6 ขั้นตอน ตามแนวการเรียน การสอนแบบรูปแบบการซักถาม เพื่อยืนยันความคิดเห็น ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนจาก บางส่วนของการใช้ความคิดเชิงอุปนัยและการใช้กลุ่มสืบสวนโดยใช้กระบวนการประชาธิปไตย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้สอนเสนอสภาพการณ์ที่เป็นจริงในสังคมปัจจุบัน ซึ่งมีลักษณะเป็นปัญหา หรือเป็นข้อขัดแย้งในสังคม เพื่อให้ผู้เรียนร่วมกันพิจารณา

ขั้นตอนที่ 2 ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันศึกษาและวิเคราะห์ข้อดี ข้อไม่ดี ของปัญหาที่ ชั้นเรียนเลือกขึ้นมาพิจารณา และร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุของปัญหานั้น เพื่อนิยามลักษณะของ ปัญหาที่จะศึกษาให้ชัดเจน

ขั้นตอนที่ 3 แบ่งกลุ่มผู้เรียนตามลักษณะความคิดเห็น และการยึดถือค่านิยม แล้ว กำหนดบทบาทและหน้าที่ของแต่ละคนให้ชัดเจน

ขั้นตอนที่ 4 สืบรวจปัญหาข้อโต้แย้ง เพื่อแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากค่านิยมหรือ จากข้อคิดเห็นอื่น ๆ

ขั้นตอนที่ 5 ให้ผู้เรียนพิสูจน์ค่านิยมและข้อเท็จจริงในตัวปัญหานั้น โดยหาเหตุผล ประกอบ

ขั้นตอนที่ 6 ทดสอบอีกครั้งหนึ่งว่านักศึกษามีความคิดและค่านิยมที่ตรงกับบทบาทและ กลุ่มที่ตนเข้า ไปมีบทบาทนั้นหรือไม่

แผนการสอนเรื่อง กระบวนการพัฒนาสังคม

สัปดาห์ที่	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการสอน	การประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน
1	1. เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ความคิดและกล้าแสดงออกตลอดจนเป็นการฝึกกระบวนการกระบวนการวิเคราะห์และการสรุปผลการวิเคราะห์จากข้อเท็จจริง	ใช้รูปแบบการสอนแบบการซักถามเพื่อยืนยันความคิดและการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบบรรยายประกอบการอภิปรายซักถามและฝึกกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล ดังนี้ <u>ขั้นที่ 1</u> การเสนอสภาพการณ์ที่เป็นจริงของสังคม 1. ผู้สอนระดมสมองจากผู้เรียน ให้ผู้เรียนช่วยกันบอกปัญหาสังคมที่มีอยู่ในสังคมไทยปัจจุบัน หากผู้เรียนคิดไม่ได้ ผู้สอนอาจช่วยแนะแนวทางโดยการพูดถึงข่าวสำคัญ ๆ ในปัจจุบัน เช่น การไหลมา ของคนงานไทยในสิงคโปร์ การทำลายหรือบุกรุกป่าสงวน ภาพของสตรีไทยในทรนขณะชาวต่างชาติ เป็นต้น 2. ผู้สอนหยิบยกตัวอย่างจากปัญหาที่เกิดจากการระดมสมองมา 1 ปัญหา เพื่อใช้เป็นหัวข้อในการศึกษาและวิเคราะห์ขั้นต่อไป (ในแผนการสอนนี้ขอยกตัวอย่างปัญหา โสภณ)	1. ข่าวจากหนังสือพิมพ์ที่แสดงสภาพปัญหาสังคม เช่น ข่าวปัญหาการทำลายป่าสงวน	1. พิจารณาจากความสนใจในการร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน	1. ช่วยให้ผู้เรียนได้สำรวจตนเองว่ามีความสนใจต่อสภาพสังคมของตนหรือไม่ เพียงใด

ปีการศึกษา	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการสอน	การประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน
		<u>ขั้นที่ 2</u> การวิเคราะห์ข้อดีและข้อด้อยของปัญหา 1. ผู้สอนแจกตารางแสดงภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีอาชีพโตแปดสิบให้นักศึกษาวิเคราะห์โดยศึกษาข้อมูลจากตารางภายในเวลา 5 นาที แล้วสรุปหาข้อเท็จจริงจากตารางที่ศึกษาได้ผลดังนี้ - อายุของกลุ่มตัวอย่าง 22 - 45 ปี - การศึกษา ป.2 - ม.ศ.3 - ภูมิลำเนาเดิม ภาคกลาง 2 คน ภาคเหนือ 4 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 คน - อาชีพบิดา มารดา ทำสวน ทำนา ทำไร่ รับจ้างและรับราชการ	2. ตารางแสดงภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างประกอบอาชีพโตแปดสิบ	2. พิจารณาจากความสามารถในการวิเคราะห์และสรุปข้อเท็จจริงที่ได้จากการวิเคราะห์	2. ช่วยให้ผู้เรียนเป็นคนช่างสังเกต มีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงและมีความสามารถในการสรุปผลที่ได้จากการสังเกตและการวิเคราะห์

สปีดคาเฟ่	จุดประสงค์ การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการสอน	การประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน
	2. เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสำรวจค่านิยมของตน	2. ให้ผู้เรียนสรุปสาเหตุของภาวะประกอบอาชีพโสเภณีของกลุ่มตัวอย่าง - ความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่ดี ขาดความอบอุ่น - ขาดการศึกษา - ปัญหาทางเศรษฐกิจ - ค่านิยมของตนในภูมิลำเนา <u>ขั้นที่ 3</u> การแสดงความคิดเห็นตามค่านิยมของตนและการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของนักศึกษาแต่ละคน 1. ผู้สอนกล่าว โยงให้เจ็ดถึงปัญหาโสเภณีว่าเป็นปัญหาที่มีมานานแล้ว และเป็นข้อขัดแย้งอย่างหนึ่งให้สังคมปัจจุบันว่าควรจะปล่อยให้โสเภณีต่อไปหรือไม่ ดังนั้นขอให้ผู้เรียนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า "ควรปล่อยให้โสเภณีต่อไปหรือไม่" ต่อจากนั้นแบ่งผู้เรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เห็นว่า		3. พิจารณาจากความสามารถในการแสดงสาเหตุและผลของการวิเคราะห์ข้อเท็จจริง 4. พิจารณาจากเหตุผลที่แสดงออกเพื่อประกอบการชั่งกาน	3. ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะ การคิดอย่างมีเหตุผล สามารถเข้าใจในข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุและเป็นผลของปัญหาสังคม 4. ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล

สัปดาห์ที่	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการสอน	การประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน
		ควรปล่อยให้มือต่อไป ทั่วกลุ่มที่เห็นว่าไม่ควรมืออีกต่อไป แล้วให้แต่ละกลุ่มแยกกันอภิปรายเหตุผล เพื่อสนับสนุนความเห็นของตนใช้เวลาประมาณ 5 นาที <u>ขั้นที่ 4</u> การสำรวจปัญหาข้อโต้แย้ง 1. ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มพิจารณาเหตุผลของตนแล้วช่วยกันแยกข้อเท็จจริง ออกจากข้อคิดเห็นหรือค่านิยม <u>ข้อเท็จจริง</u> เช่น (1) อาชีพโสเภณีเป็นอาชีพที่ผิดกฎหมาย (2) อาชีพโสเภณีเป็นอาชีพที่เป็นพาหะของโรคติดต่อ เช่น เอชไอ วีเอช (3) อาชีพโสเภณีช่วยลดปัญหาอาชญากรรมทางเพศ (4) อาชีพโสเภณีเป็นอาชีพที่มีมานานจนยากที่จะแก้ไข		5.พิจารณาจากความสามารถในการวิเคราะห์หากค่านิยมและข้อโต้แย้งกับข้อเท็จจริง	5. ช่วยให้ผู้เรียนได้สำรวจความรู้ความเข้าใจของตนในเรื่องข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็น กับค่านิยม

สัปดาห์ที่	จุดประสงค์ การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการสอน	การประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน
		<u>ข้อคิดเห็นและคำนิยาม (ด้านบวก)</u> (1) อาชีพโสเภณีเป็นอาชีพที่สุจริต (2) อาชีพโสเภณีเป็นอาชีพที่หาเงินได้ง่าย ไม่ต้อง ทรากตรา (3) อาชีพโสเภณีเป็นอาชีพที่ได้แต่งตัวสวยงาม ฯลฯ <u>ข้อคิดเห็นและคำนิยาม (ด้านลบ)</u> (1) อาชีพโสเภณีเป็นเครื่องหยกการกดขี่ทางเพศ (2) อาชีพโสเภณีเป็นอาชีพที่สังคมรังเกียจ (3) อาชีพโสเภณีเป็นที่มาของแหล่งอาชญากรรมอื่น ๆ (4) อาชีพโสเภณี คือ ความ<u>คอย</u>พัฒนาของสังคม			

สัปดาห์ที่	จุดประสงค์ การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการสอน	การประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะเกิดกับผู้เรียน
	3. เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีระบบ และมีกระบวนการในการศึกษาคนควาเพื่อสนับสนุนความคิดของตน	<u>ขั้นที่ 5</u> การพิสูจน์ค่านิยมและข้อเท็จจริง 1. ผู้สอนยกสถานการณ์การสร้างชิ้นใหญ่ผู้เรียนตัดสินใจ เช่น - สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปอย่างกระชั้นชิด เช่น ลูกวาทภัย อัคคีภัย ครอบครัวล้มจม ผู้เรียนยังไม่มีงานทำ เงินขาดมือ และมีคนมาติดต่อให้ไปค้าประเวณีเป็นครั้งคราว โดยใลลาตอบแทนสูง จะทำหรือไม่ เพราะอะไร - ในฐานะที่เพื่อน ๆ มีเงินใช้ไม่พอและเราปรารถนาจะมีเงินใช้เช่นนี้บ้าง แต่ไม่ต้องการรับกวนทางาน จะทำอย่างไร - ถ้าบังเอิญต้องประกอบอาชีพค้าประเวณีคิดว่าควรเปิดเผยตัวเองหรือไม่ - ถ้ามีญาติพี่น้องประกอบอาชีพค้าประเวณี จะรู้สึกอย่างไร	3. แนวทางการตั้งคำถามและการสร้างกรณีศึกษาเพื่อเรียกผู้เรียน	4. พิจารณาจากเหตุผลที่แสดงประกอบการชี้คัดค้าน	6. ผู้เรียนมีความสามารถในการสวมบทบาทผู้อื่นทำให้เป็นคนมีจิตใจกว้าง มีความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น และรู้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

สัปดาห์ที่	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	สื่อการสอน	การประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน
		- มีความเห็นอย่างไร กับการจัดทะเบียนโสเภณี ฯลฯ <u>ขั้นที่ 6</u> ทดสอบค่านิยมของผู้เรียน 1. ให้ผู้เรียนตัดสินใจเลือกอีกครั้งหนึ่งว่าควรซื้ออาชีพโสเภณีต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุใด 2. ให้ผู้เรียนวิเคราะห์และประเมินค่านิยมที่แท้จริงของตนว่าแท้จริงแล้วผู้เรียนมีค่านิยมต่ออาชีพโสเภณีอย่างไร <u>สรุปบทเรียน</u> 1. ผู้สอนให้ผู้เรียนร่วมกันสรุปว่า ปัญหาโสเภณีที่เกิดขึ้นนั้นมีสาเหตุมาจากอะไรบ้าง และแต่ละสาเหตุนั้นเกี่ยวข้องกับสถาบันใดในสังคมบ้าง แต่ละสถาบันจะเข้ามาเกี่ยวข้องในการลดหรือแก้ปัญหาได้อย่างไร		5. พิจารณาจากความสามารถในการเชื่อมโยงเนื้อหาความรู้	7. ผู้เรียนได้หันมาความรู้ความสามารถในการสัมพันธ์เนื้อหาความรู้ สามารถเชื่อมโยงและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและผลที่เกิดจากปัญหานั้น ๆ

ปีการศึกษา	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการสอน	การประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน
		2. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปข้อสถาบันอังคตที่สำคัญในสังคมไทยและแบ่งกลุ่มผู้เรียน เพื่อแยกกันศึกษารายละเอียดของแต่ละสถาบันตามแนวทางการศึกษาแบบการใช้กลุ่มสืบสวน โดยใช้กระบวนการประชาธิปไตย			
2	1. เพื่อพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่มใหม่ประสิทธิภาพ	ให้ผู้เรียนแยกย้ายกันศึกษา เรื่องสถาบันสังคมตามหัวข้อต่อไปนี้ - องค์ประกอบ - บทบาท ภาระหน้าที่ - อิทธิพลที่มีต่อสังคม	1. เอกสาร หนังสือ ตำรา ที่เกี่ยวข้อง 2. วิชยากร	1. พิจารณาจาก ผลงาน 2. พิจารณาจาก ความร่วมมือในการทำงาน	1. สามารถหัดแยกทักษะการทำงานกลุ่มใหม่ประสิทธิภาพ และเข้าใจบทบาทของตน และของสมาชิกอื่น ๆ ในกลุ่ม

ลำดับที่	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการสอน	การประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน
4	เพื่อจุดประสงค์การเรียนรู้ข้อที่ 6,7,8,9	1. ผู้สอนระดมสมองผู้เรียนเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง ทฤษฎีสัจคม สถาบันสังคม ปัญหาสังคม ศักยภาพสังคม และ การบวนการพัฒนาสังคม 2. ผู้สอนให้ผู้เรียนสรุปจากความสัมพันธ์ทั้งหมดที่ผู้เรียนเกิดขึ้นมาได้นั้น ผู้เรียนอาจจะมองเห็นหรือไม่ว่าสาเหตุของการเกิดปัญหาสังคมนั้นมาจากอะไรบ้าง และเราจะหาวิธีแก้ปัญหานั้นได้อย่างไร ให้ผู้เรียนเขียนสรุปความคิดของตนพร้อมทั้งให้เหตุผล (คนละ 10 นาที) 3. ผู้สอนให้ผู้เรียนคิดย้อนไปถึงชั่วโมงก่อน ๆ และเลือกปัญหาสังคมที่ตนสนใจมาประมาณ 5 - 6 ปัญหา แล้วคัดเหลือ 3 ปัญหา จากนั้นให้ผู้เรียนเลือกเข้ากลุ่มปัญหาที่ตนสนใจมากที่สุด โดยจำกัดกลุ่มสนใจกลุ่มละ 6 - 7 คน ถ้ากลุ่มใดมีผู้สนใจมาก ให้ผู้เรียนเลือกเข้ากลุ่มที่ตนสนใจรองลงมา		1. พิจารณาจากความสามารถในการนำความรู้ด้านเนื้อหามาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา 2. พิจารณาจากความสนใจและความร่วมมือในการทำงาน	1. <u>ด้านเนื้อหา</u> ได้เนื้อหาข้อที่ 4,5,6 2. <u>ด้านทักษะ</u> ได้พัฒนาทักษะข้อที่ 1,2 3. <u>ด้านเจตคติ</u> ได้พัฒนาเจตคติข้อที่ 1,2 4. <u>ด้านมนุษยสัมพันธ์</u> ได้มนุษยสัมพันธ์ข้อที่ 8,9,10

สัปดาห์ที่	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการสอน	การประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน
		4. ให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดว่า จะแก้ปัญหาและหาแนวทางการควบคุมไฟไหม้เกิดปัญหานั้นได้อย่างไร แล้ววางแผนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง และเตรียมเสนอแผนที่เกิดขึ้นในคราวต่อไป			
5	สรุปจุดประสงค์ข้อ 1-9	1. ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเสนอแผนการแก้ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น โดยเลือกใช้วิธีการเสนอ 2. ศึกษารูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การเสนอสถานการณ์จำลอง เป็นต้น ให้เวลาแต่ละกลุ่มเสนอผลงานกลุ่มละ 20 - 25 นาทีต่อจากนั้นเป็นการอภิปรายเพิ่มเติม 3. สรุปเนื้อหาตอนที่ 2 กระบวนการพัฒนาสังคม โดยผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันทบทวนมโนทัศน์ที่สำคัญ ๆ ของแต่ละหัวข้อ		1. พิจารณาจาก การวางแผนงาน 2. พิจารณาจาก ประสิทธิภาพของกลุ่มทำงาน 3. พิจารณาจาก ความสามัคคีในการสวมบทบาท	1. <u>คานเนอเทค</u> ได้สรุปเนื้อหาตั้งแต่หัวข้อที่ 1 - 6 2. <u>คานทักษะ</u> ได้พัฒนาทักษะข้อ 1,2 3. <u>คานเจตคติ</u> ได้พัฒนาเจตคติข้อ 1,2 4. <u>มโนทัศน์</u> ได้สรุปมโนทัศน์ตั้งแต่ข้อ 1 - 10

0.๑๑

ตารางที่ ๕ แคลคลักษณะภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง

ชื่อ	อายุ ปี	การ ศึกษา	ภูมิลำเนา เดิม	อาชีพบิดา มารดา	อาชีพก่อน ค้าประเวณี	สถานภาพ สมรส	ความสัมพันธ์ ในครอบครัว	อายุเมื่อเริ่ม ค้าประเวณี	อายุเมื่อเริ่ม ค้าประเวณี จนถึงปัจจุบัน
มาลัย	๔๔	ป.๒	ฉะเชิงเทรา	ทำนา	แม่บ้าน	หย่าร้าง*	สามีทอดทิ้ง	๒๔	๒๑
แก้ว	๓๐	ม.ศ.๓	เชียงใหม่	รับจ้าง	แม่บ้าน	หย่าร้าง*	สามีชอบทุบตี	๒๐	๑๐
คารา	๒๕	ป.๔	ขอนแก่น	รับจ้าง	รับจ้างร้าน เลริมลวย	โสด	พ่อแม่ชอบทุบตี	๑๕	๑๐
มาลี	๒๑	ป.๒	จันทบุรี	ทำสวน	พนักงานเสิร์ฟ	โสด	พ่อแม่ชอบทุบตี	๑๖	๔
ด้อย	๒๒	ป.๔	พะเยา	ทำนา	ทำนา	โสด	ธรรมดา	๑๗	๔
คิม	๒๔	-	เชียงราย	ทำไร่	แม่บ้าน	หย่าร้าง*	สามีมีภรรยาใหม่	๒๐	๔
จัน	๒๒	ม.ศ.๒	นครสวรรค์	รับราชการ	นักเรียน	โสด	พ่อแม่เข้มงวด เพราะเคยคิดฆ่า เสพติด	๑๔	๔
เอื้อง	๒๒	ม.ศ.๒	แพร่	รับราชการ	นักเรียน	โสด	พ่อแม่ปฏิเสธ เพราะการมีความ สัมพันธ์ทางเพศ	๑๖	๖

หย่าร้าง* ในที่นี้หมายถึง การแยกกันอยู่ เนื่องจากไม่ได้มีการจดทะเบียนสมรส จึงไม่ต้องจดทะเบียนหย่า เมื่อแยกกัน

แผนที่ 4 เรื่อง สังคมไทยในอนาคต

เวลาสอน 4 สัปดาห์ (8 คาบ)

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความคิด ความเข้าใจ และความสามารถ
ในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

ด้านความรู้ ความคิดและความเข้าใจ

1. สามารถประมวลสิ่งที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าความรู้มา เป็นพื้นฐานในการแสดง
ทรรศนะของตนในเรื่องลักษณะสังคมไทยในปัจจุบันและอนาคตที่สมาชิกในสังคมพึงปรารถนา
2. สามารถใช้ความรู้ความเข้าใจจากการศึกษาเรื่องลักษณะสังคมไทยและกระบวนการ
พัฒนาสังคมเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ลักษณะสังคมไทยที่น่าจะเป็นในอนาคต
3. สามารถบอกถึงบทบาทและภาระหน้าที่ของสมาชิกที่ดีในสังคมโดยบ้างมีเหตุผล

ด้านทักษะ

1. สามารถพัฒนาการคิดแบบต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าความรู้
และทำนาย ลักษณะของสังคมไทยในอนาคต

ด้านเจตคติ

1. มีความพึงพอใจต่อการ เป็นสมาชิกของสังคมไทย
2. เข้มแข็งและสำนึกในความรับผิดชอบบทบาทหน้าที่และภาระของตนในฐานะที่เป็น
สมาชิกหน่วยหนึ่งของสังคม

เนื้อหา

1. ลักษณะสังคมไทยในอนาคต ในด้านต่าง ๆ คือ
 - 1.1 การเปลี่ยนแปลงในระบอบการเมือง
 - 1.1.1 การเมืองและการปกครอง
 - 1.1.2 รัฐบาลและระบอบราชการ
 - 1.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

- 1.2 การเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจ
 - 1.2.1 นโยบายการห้ามนาเศรษฐกิจ
 - 1.2.2 การผลิต
 - 1.2.3 การกระจายและการบริโภค
 - 1.3 การเปลี่ยนแปลงในด้านการศึกษา
 - 1.3.1 การศึกษาในแง่ของปัจจัยผลักดันที่สำคัญ ที่ทำให้เกิดการพัฒนาในแง่ของระบบสังคมวัฒนธรรม
 - 1.3.2 การศึกษาในแง่ของผลจากการพัฒนาการเมืองและเศรษฐกิจ
 - 1.4 การเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์ทางสังคม
 - 1.4.1 ระบบโครงสร้างทางสังคม
 - 1.4.2 ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างชนชั้น
 - 1.4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างบุรุษและสตรี
 - 1.4.4 ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว
 - 1.5 ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน
 - 1.6 สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์
 - 1.7 การสื่อสารคมนาคมและคอมพิวเตอร์
 - 1.8 กำนินยม วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของไทย
 - 1.9 ประชากร
2. ทางเลือกที่สำคัญในอนาคตของไทย
 - 2.1 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสังคม
 - 2.2 ทางเลือกที่สำคัญในอนาคตของไทย
 - 2.2.1 แนวทางประชาธิปไตยแบบทุนนิยม
 - 2.2.2 แนวทางสังคมนิยมเผด็จการ
 3. บทบาทภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกที่ดีในสังคม

มโนทัศน์

1. เนื่องจากสภาพสังคมไทยในปัจจุบันกำลังมีความเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน เช่น ด้านโครงสร้างของสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา ฯลฯ ผลจากความเปลี่ยนแปลงนี้จะมีผลอย่างยิ่งต่อภาพรวมของลักษณะสังคมไทยในอนาคตที่จะมีลักษณะผิดแปลกไปจากสังคมไทยในอดีตและปัจจุบัน

2. การทำนายลักษณะสังคมไทยในอนาคต จะต้องพิจารณาจากโครงสร้างพื้นฐาน 9 ด้าน ได้แก่ (1) ระบบการเมือง (2) ระบบเศรษฐกิจ (3) การศึกษา (4) ระบบความสัมพันธ์ทางสังคม (5) ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน (6) สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ (7) การสื่อสารคมนาคมและคอมพิวเตอร์ (8) ค่านิยมวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของไทย และ (9) ประชากร

3. แนวทางใหม่ ๆ ที่สมาชิกในสังคมไทยจะเลือกตัดสินใจ นำมาใช้เป็นรูปแบบของสังคมไทยนั้น มีแนวโน้มเป็น 2 แนวทางที่สำคัญ ได้แก่ รูปแบบตามแนวทางประชาธิปไตยแบบทุนนิยม และรูปแบบตามแนวทางแบบสังคมนิยมเผด็จการ

4. สังคมไทยจะมีลักษณะเป็นสังคมที่ได้อิทธิพลกับการที่สมาชิกแต่ละหน่วยในสังคมมีส่วนร่วมในบทบาท ภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของตนต่อสังคม

กระบวนการเรียนการสอน รูปแบบหลักที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้แก่ รูปแบบการสอนแบบการใช้ความคิดเชิงอุปนัย และแทรกกิจกรรมการเรียนการสอนแบบการห้ระมาความคิดเชิงสร้างสรรค์และบทบาทสมมติ กระบวนการเรียนการสอนในแบบนี้ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาทักษะการกำหนดมโนทัศน์ โดยผู้สอนตั้งคำถามให้ผู้เรียนคิดเพื่อรวบรวมความคิดออกมาเป็นมโนทัศน์ที่ชัดเจน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาทักษะการตีความข้อมูล โดยผู้สอนพยายามป้อนคำถามต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาทักษะการประยุกต์หลักการ โดยแยกเป็นขั้นตอนย่อย ๆ

ดังนี้

- 3.1 ผู้สอนบอกลำถามให้ผู้เรียนหาคำตอบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต
เพื่อตั้งเป็นสมมติฐานในการคิด
- 3.2 ผู้เรียนพยายามหาเหตุผลสนับสนุนข้อสมมติฐาน
- 3.3 ผู้เรียนพิสูจน์สมมติฐานที่ตั้งขึ้น

ลำดับที่	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการสอน	การประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน
1	1. เพื่อเป็นการพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน	ใช้รูปแบบการสอนแบบการใช้เวลาว่างคิด เปรียบเทียบและแทรกกิจกรรมการเรียนการสอนแบบการเพิ่มพูนความคิดเชิงสร้างสรรค์และบทบาทสมมติ ดังนี้ <u>ขั้นที่ 1</u> การพัฒนาทักษะการกำหนดมโนทัศน์ 1. ผู้สอนตั้งคำถามถามผู้เรียนว่าถ้าจะให้ผู้เรียนวาดภาพเมืองไทยในอีก 30 ปีข้างหน้า ผู้เรียนจะวาดภาพเมืองไทยออกมาในลักษณะใด โดยผู้สอนพยายามแนะแนวและสรุปให้ผู้เรียนได้กล่าวถึงลักษณะความเปลี่ยนแปลงใน 9 ด้าน คือ ระบบการเมือง ระบบเศรษฐกิจ ระบบการศึกษา ระบบความสัมพันธ์ในสังคม ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศน์ การสื่อสาร คอมพิวเตอร์และคอมพิวเตอร์ กำนายมวิวัฒธรรมและเอกลักษณ์ของไทยและประชากร	1. เอกสารประกอบการสอนตอนที่ 3 เรื่อง สังคมไทยในอนาคต	1. พิจารณาจากแนวความคิดเชิงสร้างสรรค์ที่ผู้เรียนแสดงออกตามผลงานการเขียน	1. <u>ด้านเนื้อหา</u> ได้ภาพรวมของเนื้อหาเรื่องลักษณะสังคมไทยในอนาคต 2. <u>ด้านทักษะ</u> ได้พัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษากันหาทฤษฎีความรู้และทำนายลักษณะสังคมไทยในอนาคตได้

สัปดาห์	จุดประสงค์ การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการสอน	การประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน
		2. ผู้สอนให้ผู้เรียนเขียนเรียงความประมาณ 10 บรรทัด แสดงจินตนาการของแต่ละคนในหัวข้อ "เมืองไทยใน 3 ทศวรรษหน้า" โดยเลือกใช้ลักษณะความเปลี่ยนแปลงของสังคมด้านใดด้านหนึ่งเป็นหลักในการจินตนาการ <u>ขั้นที่ 2</u> การห้แนะห้แนะการที่ความขอมูล 1. ผู้สอนสุ่มงานเขียนของผู้เรียนมาประมาณ 2 - 3 ชิ้น เพื่ออ่านให้เพื่อน ๆ ฟัง และถามว่างานที่เขียนมานั้นมีเหตุผลรองรับจินตนาการหรือไม่ ถ้ามีมีอย่างไร ถ้าไม่มีเพราะเหตุใด 2. ผู้สอนถามผู้เรียนว่าเพราะเหตุใดจึงจินตนาการภาพเมืองไทยเช่นนั้น เพื่อหาแนวทางไปสู่การสรุปว่าสิ่งใดก็ตามที่เกิดขึ้นในอนาคต ย่อมมีพื้นฐานซึ่งสรุปผลได้จากปัจจุบัน	2. ผลงาน การเขียน เรียงความ ของผู้เรียน		3. <u>ด้านเจตคติ</u> ใฝ่แสดงออก ถึงความรู้สึกที่มีต่อสภาพสังคม ของตนในอนาคต

สัปดาห์ที่	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการสอน	การประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน
	จุดประสงค์การเรียนรู้ด้านความรู้ ความคิดและความเข้าใจ ข้อที่ 1,2 ด้านทักษะ ข้อที่ 1	และอดีต ดังนั้นผลจากการจินตนาการภาพเมืองไทยในอนาคตก็เกิดจากการที่ผู้เรียนได้เห็นลักษณะในปัจจุบัน และได้ศึกษาลักษณะสังคมในอดีตมาแล้ว <u>ขั้นที่ 3</u> การพัฒนาทักษะการประยุกต์หลักการ 1. ผู้สอนให้ผู้เรียนลองจินตนาการไปถึงสังคมไทยในอดีตว่าส่งผลมาถึงลักษณะสังคมไทยในปัจจุบันได้อย่างไร และลักษณะสังคมไทยปัจจุบันจะมีผลให้ลักษณะสังคมไทยในอีก 10 ปีข้างหน้าเป็นอย่างไร โดยให้ผู้เรียนทดลองตั้งสมมติฐานของตนขึ้นมา 2. ผู้สอนให้ผู้เรียนวางแผนการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อใช้เป็นเหตุผลสนับสนุนข้อสมมติฐานที่ตั้งขึ้น และหาข้อสรุปเพื่อพิสูจน์สมมติฐานที่ตั้งขึ้นนั้น	2. เอกสารประกอบการสอนตอนที่ 3 เรื่องทางเลือกในอนาคตของสังคมไทย	2. พิจารณาจากทักษะการค้นคว้าหาความรู้เพื่อพิสูจน์สมมติฐาน	4. ได้นโยบายข้อที่ 1 และข้อที่ 2 5. ไคม์ในหัตถ์ข้อที่ 1,2 และ 3 6. ได้ทักษะข้อที่ 1

สัปดาห์	จุดประสงค์ การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการสอน	การประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น
2	ด้านความรู้ ข้อที่ 1,2 ด้านทักษะ ข้อที่ 1	ให้ผู้เรียนแยกย้ายกันไปหาข้อมูลเพื่อพิสูจน์สมมติฐานและเขียน รายงานส่ง	1.หนังสือ เอกสาร รายงาน การวิจัย 2.วิทยากร	1.พิจารณาจาก วิธีการศึกษา กันควาหา ความรู้	1. มีทักษะกระบวนการ ทางวิทยาศาสตร์ 2. เกิดนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เริ่ม ชอบศึกษาค้นคว้าหา ความรู้
3	ด้านความรู้ ข้อที่ 1-3 ด้านทักษะ ข้อที่ 1 ด้านเจตคติ ข้อที่ 1-2	ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันวางแผนการแสดงผลบทบาทสมมติเรื่อง (1) ลักษณะสังคมไทยในอนาคต (2) ทางเลือกที่สำคัญของ สังคมไทย (3) บทบาทหน้าที่และภาระของสมาชิกที่ดีในสังคม ผู้สอนแบ่งผู้เรียนออกเป็น 3 กลุ่มตามหัวข้อข้างตน ให้แต่ละกลุ่มวางแผนตามขั้นตอนการสอนบทบาทสมมติ	1.คู่มือการ ใช้หลักสูตร การจัด กิจกรรม การเรียนรู้ การสอนแบบ การแต่ง บทบาทสมมติ	1.พิจารณาจาก การให้ความ ร่วมมือในกลุ่ม 2.พิจารณาจาก แนวความคิดที่ แสดงออก	1. ได้นโยบายทั้ง 3 หัวข้อ 2. ได้นโยบายข้อ 1-4 3. ได้จุดประสงค์ทุกข้อ

ไปคาท	จุดประสงค์ การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการสอน	การประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน
4	เพื่อให้ผู้เรียน ได้แสดงออก ถึงความรู ความสามารถ ทั้งด้านเนื้อหา วิชาและทักษะ การสวม บทบาท	ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มแสดงบทบาทสมมติ กลุ่มละ 20 นาที ต่อจากนั้นเป็นการอภิปรายและสรุปบทเรียน	1. ผู้เรียน	1. พิจารณาจาก การสวมบทบาท ในการแสดง 2. พิจารณาจาก ความคิดในการ อภิปราย	1. ผู้เรียนได้มีโอกาส แสดงออกและได้เรียนรู้ ถึงบทบาทที่แตกต่างกัน ออกไปของสมาชิกแต่ละหน่วย ในสังคมทำให้มีใจกว้าง ยอมรับความแตกต่างของ บุคคลอื่น 2. เป็นผู้มีเหตุผลในการ แสดงความคิด

แผนที่ 5 การสรุปบทเรียนเรื่องสังคมไทยร่วมสมัย

ลำดับตอนที่	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการสอน	การประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน
1	1. เพื่อทบทวนความรู้ความเข้าใจกระบวนการคิดในการศึกษาเรื่องสังคมไทยร่วมสมัย 2. เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์และวัดเจตคติต่อวิชาสังคมไทยร่วมสมัย	1. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันทบทวนมโนทัศน์และเนื้อหาที่เป็นประเด็นสำคัญของทุกหัวข้อ โดยวิธีซักถามและสรุป (30 นาที) 2. ใญ่ผู้เรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์และวัดเจตคติ (60 นาที)	1. แผ่นใสสรุปหัวข้อสำคัญและมโนทัศน์ต่าง ๆ 2. เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ 3. แบบวัดความรู้ความเข้าใจเรื่องสังคมไทยร่วมสมัย	1. ทิศารณาจากคะแนนรายบุคคล 2. ทิศารณาจากคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนทั้งกลุ่ม	1. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนการเรียน 2. ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีขึ้นกว่าก่อนเข้าเรียน

สัปดาห์ที่	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการสอน	การประเมินผล	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน
	3. เพื่อประเมินผลการจัดการเรียนการสอน	3. ใหญ่เรียนประเมินผลการจัดการเรียนการสอน (10 นาที)	4. แบบวัดเจตคติต่อสังคมไทยร่วมสมัย	5. แบบประเมินผลการจัดการเรียนการสอน	

ภาคผนวก

ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมไทยร่วมสมัย

ในระดับอุดมศึกษา

1. แผนการสอนที่กำหนดไว้ 5 แผนข้างต้นนั้น เป็นแผนการสอนเสนอแนะที่ผ่านการทดลองและปรากฏผลว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์และเจตคติต่อวิชาสังคมไทยร่วมสมัยสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง อย่างไรก็ตามหากผู้สอนจะนำไปใช้จริงก็อาจจะพิจารณาปรับเปลี่ยนขั้นตอน หรือสื่อการสอนให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียนในแต่ละครั้งได้ เพราะแผนการสอนสร้างขึ้นสำหรับกลุ่มผู้เรียนประมาณ 25 - 30 คน
2. หัวข้อของเนื้อหาในแต่ละตอนนั้น ผู้สอนอาจพิจารณาปรับใช้สลับกันไปตามความเหมาะสม ไม่จำเป็นต้องดำเนินไปตามลำดับเนื้อหาในเอกสารการสอน เช่น อาจนำหัวข้อเรื่องสถาบันสังคมมาพูดถึงในตอนที่ 1 ลักษณะสังคมไทย
3. การสอนแบบการใช้กลุ่มสับสวมนั้น อาจมีวิธีการจัดกลุ่มผู้ศึกษาได้หลายวิธี เช่น ให้ผู้เรียนเลือกเข้ากลุ่มตามหัวข้อที่สนใจมากที่สุด หรือในลำดับถัดมา ถ้าสมาชิกในกลุ่มนั้นมีจำนวนมากเกินไป หรือผู้สอนอาจพิจารณาจากพื้นฐานด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน เช่น ความสามารถ มนุษยสัมพันธ์ แล้วผู้สอนพิจารณาจัดกลุ่มให้
4. การเสนอรายงานของกลุ่มสับสวมนั้น ไม่ควรให้ผู้ใดผู้หนึ่งรับผิดชอบหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งเท่านั้น แต่ควรให้ทุกคนรับผิดชอบร่วมกัน มีความรู้เสมอกันในทุกหัวข้อที่ทางกลุ่มศึกษา ซึ่งผู้สอนจะประเมินได้ด้วยการสุ่ม ผู้เสนอรายงานในทันทีทันใด แต่ทั้งนี้ผู้สอนต้องชี้แจงวิธีการล่วงหน้า
5. การสอนแบบการซักถามเพื่อยืนยันความคิด หัวใจสำคัญอยู่ที่วิธีการตั้งคำถามของผู้สอนที่จะกระตุ้นความคิด และตะลอมให้เขาจุดหรือเขาประเด็นสำคัญ ดังนั้นผู้สอนจึงควรฝึกทักษะการตั้งคำถามที่เฉียบคม และฝึกทักษะการสรุปเขาสู่ประเด็นเพื่อโยงไปสู่ประเด็นอื่น ๆ ที่สัมพันธ์เกี่ยวของกัน

6. การสอนแบบชักจูงเพื่อยืนยันความคิดนั้น ไม่จำเป็นว่าผู้ตั้งคำถามจะต้องเป็นผู้สอนเท่านั้น หากผู้เรียนมีความสามารถพอผู้สอนอาจมอบหมายให้ผู้เรียนทำหน้าที่เป็นผู้ชักจูงได้

7. การสอนแบบการใช้ความคิดเชิงอุปนัย หัวใจสำคัญอยู่ที่การประมวลความรู้ของผู้เรียนเพื่อตั้งเป็นคำถามถามผู้สอน ผู้สอนจะต้องไม่ลืมว่าคำถามของผู้เรียนเป็นได้เพียงคำถามที่ต้องการคำตอบประเภทใช่หรือไม่ใช่เท่านั้น หากผู้สอนพอจะรอจนทำให้กระบวนการคิดของผู้เรียนไม่บรรลุจุดประสงค์

8. การสอนแบบการพัฒนาความคิดเชิงสร้างสรรค์ มีวิธีการสอนโดยการใช้อุปมาซึ่งมีทั้งอุปมาโดยตรง โดยความรู้สึก และโดยการเปรียบเทียบความที่ลักษณะตรงกันข้าม วิธีการสอนนี้จะดำเนินไปได้ดีถ้าผู้สอนจะมีสื่อในการกระตุ้นความคิดผู้เรียน เช่น ภาพ ทุนจำลองของจริง หรือตุ๊กตาที่มีลักษณะขวนจน

9. การสอนแบบบทบาทสมมติ การสอนนี้จะดำเนินไปได้ดีหรือไม่อยู่ที่ความรัดกุมของการวางแผนในขั้นตอนต่าง ๆ ความกล้าแสดงออกของผู้เรียนและสื่อการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความประสงค์ที่จะติดต่อ

10. การศึกษาคนควาเพื่อหาความรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวกระบวนการทางสังคมนั้น อาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น การศึกษาจากเอกสาร จากตำรา จากสื่อมวลชน ประเภทต่าง ๆ จากการซักถามบุคคลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา การสัมภาษณ์ การรวมกิจกรรมของชุมชนแล้วสรุปผลจากการสังเกต เป็นต้น

11. หัวข้อเรื่องบทบาท การแนะนำและความรับผิดชอบของสมาชิกในสังคมนั้นไม่ปรากฏเนื้อหาในเอกสารประกอบการสอนแห่งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สอนและผู้เรียนได้ร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี

หมวด ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามนักศึกษา

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หมายความว่า เป็นจริง
เกี่ยวกับตัวท่านและเขียนในหว่างที่เว้นไว้ให้

1. สถานศึกษา.....
2. กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่.....คณะ.....
3. เคยศึกษาวิชาที่เกี่ยวข้องกับสังคมไทย ในหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปหรือไม่
 เคย ไม่เคย
4. ถ้าเคยศึกษาวิชาที่เกี่ยวข้องกับสังคมไทย วิชาที่เคยศึกษาคือ
.....
5. เพศ หญิง ชาย

ตอนที่ 2 ความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพสังคมไทยในปัจจุบันและแนวโน้ม
ที่น่าจะเป็นในอีกประมาณ 10 ปีข้างหน้า

คำชี้แจง ท่านคิดว่าสภาพสังคมไทยในปัจจุบันและสภาพที่น่าจะเป็นไปได้ของสังคมไทย
ภายในอีก 10 ปีข้างหน้าควรจะเป็นอย่างไร โปรดขีดเครื่องหมาย ✓
ลงในช่อง หมายความว่า ตรงกับความคิดของท่าน (ในแต่ละข้อ
ท่านสามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ และหากท่านมีความคิดเห็นอื่นนอกเหนือ
ไปจากข้อความที่ปรากฏ โปรดเขียนแสดงความคิดเห็นของท่านในช่องว่างที่
เว้นไว้ให้)

1. ท่านคิดว่าสังคมไทยในปัจจุบัน มีอุดมการณ์หรือไม่
 ไม่มี
 มี

ถ้าท่านตอบว่าไม่มี โปรดตอบคำถามในข้อ 2 ถ้าท่านตอบว่ามีโปรดตอบคำถามในข้อ 3

2. สังคมไทยควรสร้างอุดมการณ์ขึ้นมาหรือไม่

- ควร
- ไม่ควร

3. ท่านคิดว่าอุดมการณ์ของสังคมไทยมีลักษณะเป็นอย่างไร

- เป็นอุดมการณ์ศักดิ์สิทธิ์ คือมีการแข่งขันกันในระดับกันเองในสังคม
- เป็นอุดมการณ์กึ่งศักดิ์สิทธิ์ กึ่งทุนนิยม คือยังมีความมั่งคั่งและยอมรับในเรื่องของ
- ชนชั้นวรรณะไปพร้อม ๆ กับเริ่มยอมรับความเสมอภาคและความสามารถของบุคคล
- เป็นอุดมการณ์ประชาธิปไตย คือ เน้นเรื่องชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และรัฐธรรมนูญ
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....
-

4. ท่านคิดว่าสังคมไทยในปัจจุบันและในอนาคตควรยึดมั่นอุดมการณ์ในด้านใดบ้าง

- เคารพและดำรงไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และเอกลักษณ์ของความเป็นไทย
- ให้น้ำหนักและสร้างสรรคสถาบันทางการเมืองของประเทศให้เป็นประชาธิปไตยที่มั่นคง มีความรับผิดชอบต่อประชาชนอย่างแท้จริง
- ปรับปรุงระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เป็นระบบเศรษฐกิจผสมที่มีความมั่นคง ยุติธรรม มีประสิทธิภาพเพื่อใ้ประชาชนอยู่ดีมีสุขและได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- ยกระดับสังคมและวัฒนธรรมของประเทศใ้ประชาชนมีชีวิตที่เรียบง่าย
- ชยันท์แห่งเข็ญ มีคุณธรรมและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
- ปรับปรุงระบบบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นประชาธิปไตยที่มีความสะอาด ยุติธรรมและรับใช้ประชาชนโดยแท้จริง
- อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

5. ท่านคิดว่าข้อใดแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของสังคมไทยปัจจุบันและอนาคต

- จรรยาภักดีและเทิดทูนพระมหากษัตริย์และราชบัลลังก์
- การรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- การยึดเหนี่ยวสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- การยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- การมีคุณธรรม
- การยึดมั่นในศาสนา
- การมีความกตัญญูทวดต่อผู้มีพระคุณและชาติบ้านเมือง
- การรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม
- อื่น ๆ (โปรดระบุ)

6. ท่านคิดว่าข้อใดเป็นปัจจัยหรือเป็นสาเหตุให้เกิดผลกระทบต่อลักษณะสังคมไทยในปัจจุบัน

- นโยบายการปกครองประเทศของรัฐบาล
- ภาวะเศรษฐกิจ
- ระบบการจัดการศึกษา
- การเมืองภายในประเทศ
- การเมืองระหว่างประเทศ
- ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- ความเจริญก้าวหน้าทางการติดต่อสื่อสาร
- อื่น ๆ (โปรดระบุ)

7. ท่านคิดว่าปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบันเกี่ยวข้องกับเรื่องใดบ้าง

- การอยู่ดีกินดีของประชาชน
- การว่างงาน
- การจัดการศึกษาไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชน
- การรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ
- การสร้างเสริมจริยธรรมและคุณธรรม
- การอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากร

- การสงวนรักษาวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาติ
- การให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชน
- อื่น ๆ (โปรดระบุ)

8. ท่านคิดว่าวิธีใดที่จะนำภาษีแก้มือเท้าส่งกรมอย่างได้ผล

- ศึกษาและวิเคราะห์สภาพพื้นฐานของสังคมไทยปัจจุบันให้เข้าใจองแท้ไปพร้อม ๆ กับสภาพปัญหาแล้วพยายามหาวิธีการแก้ไขที่สาเหตุของปัญหาเป็นเบื้องต้น
- รับทราบแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างรีบด่วนก่อนแล้วจึงค่อยศึกษาหาสาเหตุและวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหานั้นในอนาคตเป็นลำดับต่อไป
- พยายามศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาของจนในอดีตเพื่อนำมาประยุกต์ใช้เป็นตัวอย่างการแก้ปัญหาในปัจจุบัน
- อื่น ๆ (โปรดระบุ)

9. ท่านพอใจกับสภาพสังคมไทยปัจจุบันหรือไม่ อย่างไร

- พอใจ เพราะ.....
- ไม่พอใจ เพราะ.....

10. นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาควรมีบทบาทด้านการเมืองของประเทศอย่างไรบ้าง

- เป็นกลุ่มผู้ชี้แนะทางการเมืองให้แก่ประชาชนทั่วไป
- เป็นกลุ่มควบคุมกลไกการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย
- เป็นพลังของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล
- เป็นพลังของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน
- อื่น ๆ (โปรดระบุ)

11. นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาควรมีบทบาทด้านเศรษฐกิจของประเทศอย่างไรบ้าง

- เป็นกลุ่มผู้บริโภคที่ประหยัด
- เป็นผู้นำในการบริโภคสินค้าที่ผลิตในประเทศ

- เป็นผู้ติดตามศึกษาและวิเคราะห์ความเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ
- อื่น ๆ (โปรดระบุ)

12. นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาควรมหาบัณฑิตของชาติอย่างไรบ้าง

- เป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่ประชาชนส่วนรวมในสังคม
- เป็นกลุ่มผู้นำในการติดตามความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- เป็นกลุ่มผู้นำในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม
- เป็นผู้ระเบียบวินัย เคารพกฎหมายและหลักการของสังคม
- อื่น ๆ (โปรดระบุ)

13. นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาควรมหาบัณฑิตสาขาอย่างไรบ้าง

- เป็นผู้นำด้านกิจกรรมทางศาสนา
- เป็นผู้ยึดมั่นในศีลธรรม จริยธรรม
- เป็นผู้เตือนสติศาสนิกชนให้แก่งสังคม
- อื่น ๆ (โปรดระบุ)

14. นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาควรมหาบัณฑิตวัฒนธรรมนิยมอย่างไรบ้าง

- เป็นผู้นำด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมนิยมนิยม
- เป็นกลุ่มผู้นำในการพัฒนาและสร้างสรรค์วัฒนธรรมนิยมนิยม
- เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน
- เป็นผู้รักษาและสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมนิยมนิยม
- อื่น ๆ (โปรดระบุ)

ตอนที่ 3 ความต้องการและความคาดหวังของนักศึกษาที่คาดหวังว่าจะได้รับการศึกษารายวิชาสังคมไทยร่วมสมัย

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความข้างล่างต่อไปนี้ว่าตรงกับความต้องการและความคาดหวังของท่านในระดับใด แล้วเขียนเครื่องหมาย ล้อมรอบหมายเลข 1 2 3 4 และ 5 โดยกำหนดให้

- เลข 1 แทน ความต้องการและความคาดหวังน้อยที่สุด
 เลข 2 แทน ความต้องการและความคาดหวังน้อย
 เลข 3 แทน ความต้องการและความคาดหวังปานกลาง
 เลข 4 แทน ความต้องการและความคาดหวังมาก
 เลข 5 แทน ความต้องการและความคาดหวังมากที่สุด

ข้อที่	ข้อความ	ระดับคะแนน
	จากการศึกษารายวิชาสังคมไทยร่วมสมัย ท่านต้องการและคาดหวังว่า	
1.	รายวิชามีจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและปฏิบัติได้จริง	1 2 3 4 5
2.	ท่านจะสามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ได้จริง	1 2 3 4 5
3.	เนื้อหาวิชาที่ปรากฏในหลักสูตร ช่วยให้เข้าใจ โครงสร้างของสังคมไทยได้และถูกต้อง	1 2 3 4 5
4.	เนื้อหาสาระที่ศึกษาช่วยให้เข้าใจและภาคภูมิใจในสิ่งต่าง ๆ ที่ประกอบกันขึ้นเป็นเอกลักษณ์ของชาติ	1 2 3 4 5
5.	ท่านจะสามารถวิเคราะห์หรือประกอบหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อ โครงสร้างสังคมไทย ทั้งในด้านการเมือง การปกครอง การศึกษา เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การสื่อสาร ฯลฯ	1 2 3 4 5

ข้อที่	ข้อความ	ระดับคะแนน				
6.	ผลจากการศึกษาจะช่วยให้อ่านเข้าใจและมีสำนึกใน ความรับผิดชอบ บทบาทหน้าที่และภาระของตนในฐานะ ที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคม	1	2	3	4	5
7.	ท่านจะสามารถนำความรู้ที่ใดไปเป็นพื้นฐานในการคิด ไตร่ตรองอย่างมีเหตุผลในการที่จะแก้ปัญหาสังคมและ พัฒนาสังคม	1	2	3	4	5
8.	ท่านจะมีความรู้พื้นฐานที่ช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมของบุคคล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในสังคม	1	2	3	4	5
9.	ท่านจะมีความมั่นใจและความกล้าที่จะแสดงออกและต่อสู้ เพื่อสิ่งที่ถูกต้องในสังคม	1	2	3	4	5
10.	ท่านจะมีใจกว้าง ยอมรับและสนับสนุนความคิดเห็น วิธีการ และความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ ที่แปลกใหม่ออกไป ในสังคม	1	2	3	4	5

ข้อที่	ข้อความ	ระดับคะแนน				
<u>วัตถุประสงค์รายวิชา</u>						
1.	ให้รู้ประวัติความเป็นมาและที่มาของการของสังคมไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน	1	2	3	4	5
2.	ให้ เกิดความเข้าใจและภูมิใจในเอกลักษณ์ของสังคมไทย	1	2	3	4	5
3.	ให้ทราบปัจจัยและผลกระทบต่าง ๆ ที่มีต่อสังคมไทยและต่อภาวะเหตุการณ์ในปัจจุบัน	1	2	3	4	5
4.	ให้ เรียนรู้วิชาการแก้ปัญหา ของคนในอดีต เพื่อนำมาวิเคราะห์และหาวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับสังคมไทยปัจจุบัน	1	2	3	4	5
5.	ให้มีการ เรียนรู้และหาวิธีการศึกษาที่ถูกต้อง เพื่อนำวิธีการศึกษานั้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง	1	2	3	4	5
6.	เพื่อให้ เกิดเจตคติที่ดีต่อการ เป็นสมาชิกของสังคมไทยรวมสมัย	1	2	3	4	5
<u>เนื้อหา</u>						
1.	ประวัติความเป็นมาของสังคมไทยตั้งแต่เริ่มปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน	1	2	3	4	5
2.	ลักษณะสังคมไทยในแง่ของพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย เศรษฐกิจการเมืองและการปกครอง	1	2	3	4	5
3.	ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย	1	2	3	4	5

ข้อที่	ข้อความ	ระดับคะแนน				
4.	ผลการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในทุกด้าน	1	2	3	4	5
5.	วิธีการแก้ปัญหาของคนในสังคมไทยในอดีต ถึงปัจจุบัน	1	2	3	4	5
6.	กระบวนการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและการนำ กระบวนการเหล่านั้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง	1	2	3	4	5
7.	การแสวงหาวิธีการที่ดีและเหมาะสมเพื่อพัฒนา สังคมไทยร่วมสมัย	1	2	3	4	5
<u>กิจกรรมการเรียนการสอน</u>						
1.	การบรรยายและซักถาม	1	2	3	4	5
2.	การอภิปรายและซักถาม	1	2	3	4	5
3.	การสืบสวนสอบสวน	1	2	3	4	5
4.	การรวมกิจกรรมชุมชน	1	2	3	4	5
5.	การศึกษาตนเองเป็นกลุ่ม	1	2	3	4	5
6.	การซักถามเพื่อยืนยันความคิดเห็น	1	2	3	4	5
7.	บทบาทสมมติ	1	2	3	4	5
8.	การพัฒนาความคิดเชิงสร้างสรรค์	1	2	3	4	5
9.	การคิดเชิงอุปนัย	1	2	3	4	5
<u>สื่อการเรียนการสอน</u>						
1.	เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ - แผ่นโปร่งใส	1	2	3	4	5
2.	สไลด์	1	2	3	4	5
3.	แผ่นภูมิ	1	2	3	4	5

ข้อที่	ข้อความ	ระดับคะแนน				
4.	วิดีโอ	1	2	3	4	5
5.	ภาพยนตร์	1	2	3	4	5
6.	ตัวอย่างกรณีศึกษา	1	2	3	4	5
<u>แนวการประเมินผล</u>						
1.	การทำรายงานเดี่ยว	1	2	3	4	5
2.	การทำรายงานกลุ่ม	1	2	3	4	5
3.	การสอบกลางภาค	1	2	3	4	5
4.	การสอบปลายภาค	1	2	3	4	5
5.	การทำกรณีศึกษา เหตุการณ์ ปัญหาและแนวทาง โซมมาสังคม	1	2	3	4	5
6.	การแสดงออกในชั้นเรียน	1	2	3	4	5
7.	การมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม	1	2	3	4	5

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมของครูตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนแสดงข้อคิดเห็นเพิ่มเติมของท่านในช่องว่างข้างล่างตามหัวข้อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาสังคมไทยร่วมสมัย

- วัตถุประสงค์.....
.....
.....

1. การใช้หลักสูตร ก่อนที่จะดำเนินการเรียนการสอน ท่านได้ปฏิบัติตรงกับข้อใดบ้าง
- ท่านได้ชี้แจงและบอกให้นักศึกษารู้และเข้าใจจุดมุ่งหมายของรายวิชาอย่างชัดเจน ก่อนที่จะดำเนินการเรียนการสอน
 - ท่านได้อธิบายให้นักศึกษาทราบถึงความสำคัญและขอบเขตของรายวิชา
 - ท่านได้บอกขอบเขตและหัวข้อสำคัญของเนื้อหาวิชาที่สอนทั้งหมด
 - ท่านได้ชี้แจงวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของรายวิชา
 - ท่านได้บอกแนวทางการวัดและประเมินผลของรายวิชาตลอดภาคการศึกษา
 - ท่านได้บอกรายชื่อหนังสือที่ใช้เป็นตำราหรือเป็นหนังสือหลักของรายวิชา
 - ท่านได้ระบุรายชื่อหนังสือและเอกสารอื่น ๆ ที่เห็นว่าควรเป็นหนังสือและเอกสารอ่านประกอบในการศึกษารายวิชา
 - อื่น ๆ (โปรดระบุ)

2. กิจกรรมการเรียนการสอน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ท่านได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับสังคมไทยอย่างไรบ้าง

- อาจารย์ผู้สอนบรรยาย
- เชิญวิทยากรบรรยาย
- นักศึกษาทำรายงานกลุ่ม
- นักศึกษาทำรายงานเดี่ยว
- นักศึกษาค้นคว้าตามหัวข้อที่ตกลงกันในชั้นเรียน
- นักศึกษาค้นคว้าตามหัวข้อที่อาจารย์เป็นผู้กำหนดให้
- นักศึกษามองอภิปรายซักถามในชั้นเรียน
- หากกรณีศึกษาจากการเก็บข้อมูลจากชุมชนและสังคม
- การศึกษานอกสถานที่
- การใช้ชุดการสอน
- การใช้สถานการณ์จำลองและเกม
- ให้นักศึกษาค้นคว้าแบบวิทยาศาสตร์หรือการแก้ปัญหา
- การใบ้บทบาทสมมติ
- การจัดนิทรรศการ
- อื่น ๆ (โปรดระบุ)

3. สื่อการสอน ท่านได้ใช้สื่อการสอนในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับ
สังคมไทยประเภทใดบ้าง

- รูปภาพ
- แผนภูมิ
- เครื่องบันทึกเสียง
- วีดีโอ
- สไลด์
- फिल्मสตริป
- เครื่องฉายข้ามศีรษะ - แผ่นใส
- ภาพยนตร์
- หุ่นจำลอง
- ของจริง
- สิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ
- อื่น ๆ (โปรดระบุ)

4. การวัดและประเมินผล

ก) ท่านได้จัดและประเมินผลผู้เรียนรายวิชาสังคมไทยอย่างไรบ้าง

- ใ้ทำแบบฝึกหัด
- มอบหมายงานใ้ทำเป็นโครงงาน
- ทำรายงานกลุ่ม
- ทำรายงานเดี่ยว
- สังเกตพฤติกรรมในห้องเรียน
- สังเกตพฤติกรรมนอกห้องเรียน (ทัศนศึกษา)
- การแสดงออกขณะอภิปราย
- การเข้าห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ
- การทดสอบย่อยประจำเดือน
- การทดสอบโดยไม่มีกลางหน้า
- การทดสอบกลางภาค
- อื่น ๆ (โปรดระบุ)

- ข) แบบทดสอบที่ท่านใช้ในการวัดและประเมินผลรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับสังคมวิทยา
- ขอสอบแบบอัตนัยล้วน ๆ
 - ขอสอบแบบปรนัยล้วน ๆ
 - ขอสอบแบบอัตนัยและปรนัยปนกัน
- ค) ในการทดสอบรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับสังคมไทย ท่านได้วัดความสามารถของนักศึกษาในค่านิยมใดบ้าง
- ความรู้ความจำ
 - ความเข้าใจ
 - ความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง
 - ความสามารถในการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล
 - อื่น ๆ (โปรดระบุ)
- ง) ในการทดสอบรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับสังคมไทยแต่ละครั้ง มีจำนวนนักศึกษาที่ไม่สามารถผ่านการทดสอบประเภทใดบ้าง.....
- จ) ท่านได้ดำเนินการอย่างไรกับนักศึกษาที่ไม่สามารถผ่านการทดสอบรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับสังคมไทย
- ใหลงทะเบียนเรียนใหม่
 - ให้มีการสอบซ่อม
 - มอบหมายงานให้ทำเพิ่มเติม
 - อื่น ๆ (โปรดระบุ)
5. ปัจจัยและอุปสรรค ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับสังคมไทย
- ท่านมีปัญหากและอุปสรรคค่านิยมใดบ้าง
- นักศึกษามีจำนวนมากเกินไป
 - เนื้อหาวิชามีมากเกินไป
 - การติดต่อประสานงานในการนำนักศึกษา ไปทัศนศึกษา ไม่สะดวก
 - เอกสารและตำราฯ ไม่เพียงพอกับจำนวนนักศึกษา
 - อื่น ๆ (โปรดระบุ)

6. สิ่งที่ท่านพอใจในการสอนวิชานี้.....
.....

7. สิ่งที่ท่านไม่พอใจในการสอนวิชานี้.....
.....

3. แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญทางสังคมไทย

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดกรอกข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านในทิวากที่กำหนดให้

1. ชื่อ.....
2. อายุ.....ปี
3. ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน.....
4. ผลงานและประสบการณ์ด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับสังคมไทย
.....
.....
.....
.....

ตอนที่ 2 ทัศนคติของท่านที่มีต่อสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน

คำชี้แจง โปรดแสดงทัศนคติของท่านที่มีต่อสภาพสังคมไทยในปัจจุบันในด้านต่าง ๆ และ
สภาพปัญหาที่สืบเนื่องจากด้านนั้น ๆ ตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหานั้นที่ท่านคิดว่า
น่าจะนำไปใช้ได้อย่างจริงจัง

สภาสังคม	สภาผู้พิทักษ์	แนวทางแก้ไขปัญหา
1. ประชากกร		
2. ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน		
3. การศึกษา		
4. การเมือง การปกครอง		
5. เศรษฐกิจ		

สภาพสังคม	สภาพปัญหา	แนวทางแก้ไขปัญห
6. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี		
7. การสื่อสารคมนาคม		
8. สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์		
9. โครงสร้างทางสังคม - ความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้น - ความสัมพันธ์ระหว่างบูรณะและสตรี - ความสัมพันธ์ในครอบครัว		

สภาพสังคม	สภาพปัญหา	แนวทางแก้ไขปัญห
10. ศาสนา		
11. ศิลปวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของไทย		
12. อื่น ๆ (โปรดระบุ)		

ตอนที่ 3 ภาระของงานที่มอบให้ต่อสภาสังคมไทยในอนาคต (10 ปีข้างหน้า)

คำชี้แจง โปรดแสดงภาระของงานที่มอบให้ต่อสภาสังคมไทยในอนาคตในด้านต่าง ๆ และสภาพปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นโดยคาดว่าน่าจะนำไปใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้จริง

สภาสังคม	สภาพปัญหา	แนวทางการแก้ไขปัญหา
1. ประชากร		
2. ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน		
3. การศึกษา		

สภาพสังคม	สภาพปัญหา	แนวทางการแก้ไขปัญห
4. การเมืองการปกครอง		
5. เศรษฐกิจ		
6. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี		
7. การสื่อสารคมนาคม		

สภาพสังคม	สภาพปัญหา	แนวทางการแก้ไขโดยทศ
8. สิ่งแวดล้อมและชุมชน		
9. โครงสร้างทางสังคม - ความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้น - ความสัมพันธ์ระหว่างบุรุษและสตรี - ความสัมพันธ์ในครอบครัว		

สภาสังคม	สภาปัญหา	แนวทางการแก้ไขปัญห ^บ
10. ทาสนา		
11. ศิลปวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของไทย		
12. อื่น ๆ (โปรดระบุ)		

4. แบบสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนวิชาที่เกี่ยวข้องกับสังคมไทย

ตอนที่ 1

ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อ.....

คุณวุฒิ.....

ตำแหน่งทางวิชาการ.....

ประสบการณ์การสอนระดับอุดมศึกษา.....

ตอนที่ 2

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรวิชาสังคมไทยร่วมสมัยใน ระดับอุดมศึกษา
ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของเนื้อหาวิชา
2. เนื้อหาวิชา
3. วิธีสอนและการใช้สื่อการสอน
4. วิธีการวัดและประเมินผล
5. โครงสร้างการจัดหลักสูตร
6. คุณลักษณะของผู้สอน
7. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะใหม่ ๆ

7. การที่ลักษณะนิสัยของคนในแต่ละภาคของประเทศไทยแตกต่างกันไปมีผลส่วนหนึ่งมาจากเหตุใด
- ความแตกต่างกันของลักษณะภูมิประเทศ
 - ความแตกต่างกันของลักษณะภูมิอากาศ
 - ความแตกต่างกันของวัฒนธรรมท้องถิ่น
 - ความแตกต่างกันทางเชื้อชาติของชนพื้นเมืองในแต่ละภาค
8. สังคมไทยในอดีตมีลักษณะสังคมแบบใด
- แบบเกษตรกรรม
 - แบบกึ่งอุตสาหกรรม
 - แบบอุตสาหกรรม
 - แบบเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
9. ลักษณะข้อใดเป็นลักษณะของสังคมชนบท
- มีการแบ่งแยกชนชั้นทางสังคมชัดเจน
 - แต่ละครอบครัวในสังคมจะแยกกันอยู่อย่างโดดเดี่ยว
 - ความสัมพันธ์ของคนในสังคมเป็นไปอย่างใกล้ชิดและเป็นกันเอง
 - มีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในสังคมอย่างแน่นอน
10. คนในสังคมชนบทใช้มาตรฐานค่านิยมใดตัดสินค่าความดีของคน
- ศาสนา
 - ฐานะทางสังคม
 - ฐานะทางเศรษฐกิจ
 - ฐานะทางการศึกษา
11. คุณสมบัติในข้อใดที่ละทิ้งการพิจารณาเป็นลำดับแรกสุดในการจัดระเบียบชนชั้นหรือสถานภาพของคนในสังคมเมือง
- ฐานะทางเศรษฐกิจ
 - ฐานะทางสังคม
 - ฐานะทางการเมือง
 - คุณธรรม

18. ข้อใด เป็นค่านิยมที่สำคัญของ องค์กรไทย
- ก. ความมั่นใจ
 - ข. ความระมัดระวังวินัย
 - ค. ความเสมอภาคของ องค์กรในสังคม
 - ง. ความจงรักภักดีต่อ องค์กร มหา ชาติ

19. ข้อใด เป็นค่านิยมพื้นฐานของ สังคมไทยในปัจจุบัน
- ก. การประหยัดและออม
 - ข. การเคารพผู้อาวุโส
 - ค. ความเป็นสุร
 - ง. การบำเพ็ญกุศล

20. ข้อใด มีอิทธิพลที่สำคัญของ วัฒนธรรม
- ก. วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ เกิดจากการ เรียนรู้
 - ข. วัฒนธรรม กับการ เปลี่ยนแปลง และปรับปรุง
 - ค. วัฒนธรรม เป็น เครื่อง สรรพ ระ เนิยบ แลสังคมนมนุษย์
 - ง. วัฒนธรรม เกิดจากการ รับรู้ รวบรวมกันทาง สังคม

21. การอนุรักษ์หรือพัฒนาวัฒนธรรมจะ องค์กรใด เป็นหลัก
- ก. สภาพแวดล้อม
 - ข. ความเปลี่ยนแปลงของ สังคม
 - ค. ความเปลี่ยนแปลงทาง ค่านิยม
 - ง. ความสำคัญต่อ การ ดำรง ชีวิตของ กลุ่มชน ใน สังคมนั้น ๆ

22. ข้อใด เป็นสาเหตุสำคัญของการ เกิดปัญหาทาง วัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน
- ก. การรับอิทธิพลวัฒนธรรมทาง ตะวันตกอย่างรวดเร็ว
 - ข. ความแตกต่าง ระหว่าง วัฒนธรรม เมือง และ วัฒนธรรม ท้องถิ่น
 - ค. การขาดเอกลักษณ์ทาง วัฒนธรรมไทย
 - ง. ความขัดแย้ง ระหว่าง วัฒนธรรมเก่า และ วัฒนธรรมใหม่

23. ข้อใด ให้ความหมายของ คำว่า สังคมวิทยา ได้ถูกต้องที่สุด
- ก. ใดแก่วิชาที่ เกี่ยวข้องกับ เรื่อง ของ สังคมมนุษย์ ในทุกด้าน
 - ข. ใดแก่วิธีการ ศึกษา ค้นคว้าหา ความรู้ อย่าง มีหลักการ ใน เรื่อง ของ องค์กร และ สังคม
 - ค. ใดแก่วิธีการ ศึกษา อย่าง เป็นระบบ เกี่ยวกับ สังคม และความสัมพันธ์ต่าง ๆ ใน สังคม
 - ง. ใดแก่วิชาที่ เกี่ยวข้องกับ เรื่อง ของ องค์บุคคล และการปะทะสัมพันธ์ ระหว่าง กัน

6. แบบวัดเจตคติต่อสังคมไทยร่วมสมัย

คำชี้แจง

แบบวัดนี้มุ่งถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อเรื่องต่าง ๆ ในสังคมไทยร่วมสมัย โดยถามเป็นข้อ ๆ ในการตอบคำถามแต่ละข้อ โปรดตอบตามความคิดเห็นที่แท้จริงของนักศึกษา โดยไม่ต้องคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ที่มีมาก่อนจะตอบแบบวัดนี้ เนื่องจากคำตอบเหล่านี้ไม่มีค่าว่าถูกหรือผิด ดังนั้นคำตอบที่ถูกในกรณีนี้ คือ คำตอบที่ตรงกับความรู้สึกและความคิดเห็นที่แท้จริงของนักศึกษา คำตอบที่ได้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการจัดการศึกษาวิชาสังคมไทยร่วมสมัยต่อไป

วิธีตอบแบบวัด

ในแบบวัดแต่ละข้อจะมีข้อความให้นักศึกษาอ่าน เมื่ออ่านแล้วให้เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นและความรู้สึกของนักศึกษามากที่สุด ทั้งนี้โดยกำหนดให้

เลข 1	แทน	ความคิดเห็นและความรู้สึกน้อยที่สุด
เลข 2	แทน	ความคิดเห็นและความรู้สึกน้อย
เลข 3	แทน	ความคิดเห็นและความรู้สึกปานกลาง
เลข 4	แทน	ความคิดเห็นและความรู้สึกมาก
เลข 5	แทน	ความคิดเห็นและความรู้สึกมากที่สุด

ลำดับที่	ข้อความ	5	4	3	2	1
1.	การสร้างอุดมการณ์ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคมไทยเป็นสิ่งจำเป็น					
2.	ลักษณะอุดมการณ์ของสังคมไทยปัจจุบันเป็นอุดมการณ์ที่ศักดิ์สิทธิ์ กึ่งทุนนิยม คือยังมีการนับถือและยอมรับในเรื่องของชนชั้นวรรณะไปพร้อม ๆ กับเริ่มยอมรับความเสมอภาคและความสามารถของบุคคล					
3.	อุดมการณ์ที่เหมาะสมกับสังคมไทยปัจจุบันควรมีลักษณะเป็นอุดมการณ์ประชาธิปไตย คือ เน้นเรื่องชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และรัฐธรรมนูญ					
4.	สังคมไทยในปัจจุบันและในอนาคตควรมุ่งมั่นในอุดมการณ์ด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้ 4.1 เติบโตและดำรงไว้ซึ่ง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเอกลักษณ์ของความเป็นไทย 4.2 พัฒนาและสร้างสรรค์สถาบันทางการเมืองของประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่มีคนมีความรับผิดชอบต่อประชาชนอย่างแท้จริง 4.3 ปรับปรุงระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นระบบเศรษฐกิจผสมที่มีความมั่นคง ยุติธรรม มีประสิทธิภาพเพื่อให้ประชาชนอยู่ดีมีสุข และได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน					

ลำดับที่	ข้อความ	5	4	3	2	1
5.	4.4 ยกระดับสังคมและวัฒนธรรมของประเทศให้ประชาชนมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ชยันต์เห็นใจ มีคุณธรรมและมีความรับผิดชอบต่องาน 4.5 ปรับปรุงระบบบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นประชาธิปไตยที่มีความสะอาด ยุติธรรม และรับใช้ประชาชนโดยแท้จริง เอกลักษณ์ของสังคมไทยในปัจจุบันและอนาคตควรมีลักษณะดังนี้ 5.1 จงรักภักดีและเทิดทูนพระมหากษัตริย์และราชบัลลังก์ 5.2 การรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ 5.3 การยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย 5.4 การมีคุณธรรม จริยธรรม 5.5 การยึดมั่นในศาสนา 5.6 การมีความกตัญญูแก่เวทียุมีพระคุณและชาติบ้านเมือง					
6.	สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยมีผลมาจากสิ่งต่อไปนี้ 6.1 ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี					

ลำดับที่	ข้อความ	5	4	3	2	1
	6.2 การมุ่งผลิตสินค้าภาคเกษตรกรรม เพื่อป้อนโรงงานอุตสาหกรรม 6.3 การถือสิทธิทางการเมืองตกอยู่ใน กำมือของคนกลุ่มเล็ก ๆ 6.4 ความเจริญก้าวหน้าทางการติดต่อ สื่อสาร การคมนาคม 6.5 การที่จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น 6.6 การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทาง กายภาพ เช่น น้ำท่วม แผ่นดินไหว ฯลฯ 6.7 การที่การสาธารณสุขเจริญและ พัฒนามากขึ้น 6.8 การที่ประชาชนได้รับโอกาสทาง การศึกษามากขึ้นและทั่วถึงขึ้น 6.9 การกระจายรายได้และความ แตกต่างทางเศรษฐกิจของประชากร 6.10 การที่ระบบนิเวศน์เปลี่ยนแปลงไป จากเดิม เช่น ภาวะมลพิษ การรวมกลุ่มของ ประชาคม ฯลฯ 6.11 การที่วัฒนธรรมการบริโภคแพร่ กว้าง เข้าไปในทุกสังคมด้วยอิทธิพลของการโฆษณา สินค้าและการบริการ 6.12 การที่วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม และขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในสังคม เปลี่ยนไป					

ลำดับที่	ข้อความ	5	4	3	2	1
7.	6.13 การที่รัฐบาลส่งเสริมให้มีบทบาทและมีวิสัยทัศน์ต่อสังคมและบุคคลในสังคม 6.14 การลงทุนของนักลงทุนข้ามชาติ 6.15 การนำหลักการเมืองและระบอบการปกครองแบบทุนนิยมเข้ามาใช้ สภาพการณ์และปัญหาต่าง ๆ ต่อไปนี้ เป็นสาเหตุของปัญหาในสังคมไทยมากน้อยเพียงใด 7.1 ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของรายได้ประชาชาติ 7.2 ประชากรที่อยู่ในวัยศึกษายังขาดโอกาสที่เท่าเทียมกันทางการศึกษา 7.3 ประชากรในสังคมส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาในโรงเรียน 7.4 หลักสูตร การศึกษาในระดับต่าง ๆ มิได้ออกมาช่วยให้เป็นประโยชน์และสามารถนำไปใช้ได้อย่างแท้จริงในการดำรงอยู่ในสังคม 7.5 ประชากรในสังคมถูกมองมาไทยริโภคสินค้าและรับบริการบริการที่ไม่จำเป็นด้วยอิทธิพลของสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ 7.6 ประชาชนเกือบทุกกลุ่มทุกระดับในสังคมลุ่มหลงในการพนัน 7.7 มีปัญหาอาชญากรรมเกิดขึ้นมากในสังคม (จนเกิดความเคยชิน) และเห็นว่าเรื่องรุนแรงนั้นเป็นเรื่องปกติธรรมดา					

ลำดับที่	ข้อความ	5	4	3	2	1
	7.8 กระแสอิทธิพลทางวัฒนธรรมแบบตะวันตกไหลบ่าเข้ามาสู่สังคมไทยอย่างรวดเร็วและมากเกินไปจนกลายเป็น 7.9 ประชาชนมีค่านิยมมุ่งเพื่อเอาใจแบบวัฒนธรรมการบริโภคกันมากขึ้น เช่น มีไนท์คลับ หองอาหาร ภัตตาคารอบอบนวด ฯลฯ อย่างแพร่หลาย 7.10 ประชาชนมองไม่เห็นภัยของยาเสพติดประเภทไม่ติดกฎหมาย เช่น สุรา บุหรี่ เครื่องดื่มชูกำลัง ฯลฯ ทำให้เกิดความนิยมและค่านิยมที่ผิด ๆ เกี่ยวกับยาเสพติดเหล่านี้ 7.11 มีการลักลอบผลิตและจำหน่ายยาเสพติดประเภทผิดกฎหมายอยู่ทั่วไปในสังคม เช่น เฮโรอีน มอร์ฟิน ผีน เป็นต้น 7.12 เข้ามองเห็นไปทาสีงเสียดัดแบบอื่น ๆ ซึ่งแต่เดิมสังคมมิได้ถือว่าเป็นยาเสพติด เช่น กาว ทินเนอร์ และสารระเหยต่าง ๆ เป็นต้น 7.13 การขายตัวของหญิงบริการทั้งประเภทสมัครใจและถูกบังคับ ซึ่งทำให้ปริมาณโสเภณีในประเทศไทยมีจำนวนถึงประมาณ 5 แสนคน 7.14 การแพร่กระจายของเชื้อเอดส์ในสังคมซึ่งยังไม่สามารถปราบปรามหรือควบคุมได้					

ลำดับที่	ข้อความ	5	4	3	2	1
	7.15 การบุกรุกทำลายป่าไม้ของชาวบ้าน และนายทุน เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว 7.16 การฉ้อราษฎร์บังหลวงที่เกิดขึ้น ทั้งในวงการเมืองและวงการราชการซึ่งไม่สามารถปราบปรามให้หมดสิ้นไปได้ 7.17 การเอารัดเอาเปรียบของบุคคล และกลุ่มชนในสังคมด้วยวิธีการต่าง ๆ ในทางเศรษฐกิจ 7.18 ปัญหาการจราจรในเมืองหลวงและเมืองใหญ่ทำให้เกิดภาวะมลพิษและการสูญเสียทรัพยากรน้ำมัน ตลอดจนการเสียเวลาในเชิงธุรกิจและภาวะเครียดในอารมณ์ 7.19 ปัญหามัทธิไศยทางการเมืองการจรรยาที่ทำลายทรัพย์สินและชีวิตของประชากรที่เป็นสาเหตุอันค้ำหนักของการเสียชีวิตของผู้คนในสังคมปัจจุบัน 7.20 ปัญหาการแทรกแซงในทางการเมืองควยระบอบอันไม่ชอบธรรม เช่น ความพยายามที่จะมีการยึดอำนาจหรือทำการปฏิวัติรัฐประหาร เป็นต้น 7.21 ปัญหาการแทรกแซงทางการเมืองจากต่างชาติ เช่น พรรคคอมมิวนิสต์ ขบวนการโจรก่อการร้าย เป็นต้น					

ลำดับที่	ข้อความ	5	4	3	2	1
	7.22 ปัญหาทัศนคติความเชื่อในทางศาสนาที่ ทำให้บุคคลในสังคมเกิดความสับสนและแบ่งกลุ่ม แบ่งหมู่เหล่าทำให้เกิดการแตกสามัคคีในสังคม เช่น การก่อตั้งลัทธิ นิกาย และสำนักใหม่ ๆ เป็นต้น 7.23 ปัญหาในเรื่องจริยธรรมของคนใน สังคมซึ่งลดคนยอลง ดอยลงจากเดิม 7.24 ปัญหาผลกระทบที่เกิดจากความเจริญ ก้าวหน้าในระบบการผลิตทางการเกษตรกรรม เช่น ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาสารพิษตกค้าง ปัญหาการเกิดโรคระบาดในพืชและสัตว์ ฯลฯ 7.25 ปัญหาเรื่องการค้าการประกันสังคม ให้แก่ผู้เจ็บป่วยชรา หรือทุพพลภาพ 7.26 ปัญหาเรื่องการใช้แรงงานเด็กใน สถานประกอบการอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และธุรกิจต่าง ๆ 7.27 ปัญหาเรื่องการอพยพโยกย้ายที่อยู่ ของประชากรจากภูมิภาคต่าง ๆ เข้ามายังแออัด อยู่ในเมืองหลวง 7.28 ปัญหาในเรื่องความแตกต่างทาง ฐานะเศรษฐกิจของกลุ่มชนในสังคม 7.29 ปัญหาเรื่องประชากรขาดแคลนที่อยู่อาศัย					

ลำดับที่	ข้อความ	5	4	3	2	1
8.	7.30 ปัญหาเรื่องภัยธรรมชาติซึ่งเกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี เช่น น้ำท่วม ภัย ความหนาวจัด ฯลฯ 7.31 ปัญหาการหาร่างที่ใหม่สถิติสูงขึ้น 7.32 ปัญหาการทุจริตา ณาจารย์ บั้งกับ ถอลวงและโหรวงหญิง 7.33 ปัญหาการทุจริตแรงงานและการเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้างโดยที่กฎหมายไม่สามารถให้ความคุ้มครองได้ 7.34 ปัญหาในเรื่องสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนถูกกดขี่ ข่มขู่และปิดกั้นทั้งจากโดยอำนาจรัฐและจากกลุ่มบุคคล นักศึกษาคควรมีบทบาทและการ ำหน้าที่ในฐานะสมาชิกของสังคมดังนี้ 8.1 เป็นผู้ควบคุมกลไกการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย 8.2 เป็นผู้ชี้แนะทางการเมืองแก่ประชาชนทั่วไป 8.3 เป็นกลุ่มผู้บริโภคที่ประหยัด 8.4 เป็นผู้นำในการบริโภคสินค้าที่ผลิตในประเทศ 8.5 เป็นผู้ติดตามศึกษาและวิเคราะห์ความเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจภายในประเทศและต่างประเทศ					

ลำดับที่	ข้อความ	5	4	3	2	1
	8.6 เป็นผู้ที่ศรัทธาในเป้าหมายร่วมกัน ในสังคม 8.7 เป็นผู้นำในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม 8.8 เป็นผู้ริเริ่มเขียนวินัย การประพฤติปฏิบัติ และหลักการของสังคม 8.9 เป็นผู้มีความดีในศีลธรรม จริยธรรม 8.10 เป็นผู้นำด้านกิจกรรมทางศาสนา 8.11 เป็นผู้รักษาและสืบทอดมรดกทาง วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี 8.12 เป็นผู้นำในการพัฒนาและสร้างสรรค์ วัฒนธรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี ที่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน					

หลักสูตรวิชาสังคมไทยร่วมสมัยในระดับอุดมศึกษา

หลักการและเหตุผล

สังคมไทยปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้โดยมีสาเหตุที่สำคัญมาจากการที่รัฐบาลได้กำหนดวิสัยทัศน์พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ. 2500 จนกระทั่งปัจจุบันกำลังอยู่ในช่วงสุดท้ายของแผนพัฒนา ฯ ระยะที่ 6 ยิ่งในขณะกำลังมีการขยายตัวทางภาคอุตสาหกรรมทั้งจากภายนอกประเทศและภายในประเทศ ทำให้เกิดเป็นแรงผลักดันที่จะทำให้ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงบทบาทตนเองจากประเทศเกษตรกรรมเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตประจำวันของคนในสังคมอยู่ไม่น้อย ที่เห็นได้อย่างชัดเจนมากคือการที่คนในสังคมไทยต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจากสังคมแบบเกษตรกรรมซึ่งมีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนมาเป็นวิถีชีวิตในสังคมแบบอุตสาหกรรมซึ่งมีความเป็นอยู่ที่ยากซับซ้อนมากขึ้น จึงเป็นความจำเป็นอย่างหนึ่งของคนในสังคมจะต้องเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงและปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นเพราะผลพวงจากเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ

จากผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของนักศึกษาในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยและจากทรรศนะของอาจารย์ผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญทางสังคมไทยตลอดจนผลจากการศึกษาความช้อมูลด้านสังคมไทยจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของหอจะสรุปประเด็นต่าง ๆ ที่ควรศึกษา 3 ประเด็นด้วยกัน คือ

1. ลักษณะสังคมไทย

ประเทศไทยมีเอกราชอันยาวนานทำให้คนในสังคมมีความคิดสร้างสรรค์ที่จะเสริมสร้างสิ่งต่าง ๆ อันแสดงออกถึงความละเอียดอ่อน ประณีตและลึกซึ้งในกานจริยธรรม ศีลธรรมและศิลปวิทยาการต่าง ๆ อีกทั้งรู้จักเลือกรับเอาความเจริญจากต่าง ๆ ของต่างชาติมาประยุกต์ใช้ในอดีตสังคมไทยมีลักษณะ เป็นสังคมชนบทคือผูกพันในสังคมรู้จักประนีประนอมและประสานประโยชน์

ตลอดจนมีจิตใจกว้างขวางเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเมตตากรุณา มีความเป็นมิตรและมีความนิยมทาน
 จิตใจมากกว่าวัตถุ แต่ในปัจจุบันลักษณะของสังคมไทยส่วนหนึ่งได้เปลี่ยนจากลักษณะสังคมชนบทมา
 เป็นสังคมที่มีลักษณะของสังคมเมืองซึ่งมีวัตถุขีตยุงยากและซับซ้อนขึ้นกว่าเดิมตลอดจนคนในสังคมเริ่ม
 เปลี่ยนไปมีค่านิยมทางค่านิยมมากกว่าค่านิยมจิตใจ ทั้งนี้ควยสาเหตุหลายประการ สาเหตุสำคัญ
 ประการหนึ่งได้แก่ความไม่เสมอภาคในการพัฒนาส่วนต่าง ๆ ของสังคม สังคมใดที่ได้รับการพัฒนา
 ความวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากกว่าก็จะกลายสภาพจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมืองอย่างเห็นได้ชัด
 จึงสรุปได้ว่าลักษณะสังคมไทยในปัจจุบันแยกได้เป็นสังคมเมืองและสังคมชนบทซึ่งมีความแตกต่างกัน
 อย่างชัดเจน

นอกเหนือจากความแตกต่างระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบทแล้ว ด้านเอกลักษณ์
 และอุดมการณ์ของสังคมไทยในปัจจุบันก็ยังไม่ชัดเจนพอที่จะบ่งบอกลักษณะเฉพาะของสังคมไทยร่วมสมัย
 ได้ จึงน่าที่จะเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ศึกษา ค้นคว้าและวิเคราะห์หาเอกลักษณ์และอุดมการณ์ของชาติ
 เพื่อเป็นแนวทางไปสู่การสรุปลักษณะเฉพาะของสังคมไทยอันเป็นที่ปรารถนาของสมาชิกในสังคม
 ต่อไป

2. กระบวนการพัฒนาสังคม

สังคมไทยเป็นสังคมหนึ่งพัฒนาไปตามลักษณะโครงสร้างและตามปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ
 ในสังคม การมีความรู้พื้นฐานเรื่องทฤษฎีสังคม สถาบันสังคมและกระบวนการพัฒนาสังคมจึงเป็นสิ่ง
 จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับนักศึกษา นอกเหนือจากความรู้พื้นฐานดังกล่าวข้างต้นแล้ว สิ่งทีนักศึกษาควร
 ต้องเรียนรู้เรื่องหนึ่ง ได้แก่ ปัญหาสังคมและวิวัฒนาการ เพราะปัญหาสังคมเป็นสิ่งที่มักจะเกิดควบคู่
 กันไปกับการพัฒนาสังคมอย่างหลีกเลี่ยงได้ยากและในภาวะปัจจุบันซึ่งไทยต้องติดตอสัมพันธ์กับต่าง
 ประเทศทำให้สังคมไทยมีความเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน เช่น ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้าน
 การศึกษาและด้านโครงสร้างของสังคม เป็นต้น ในด้านโครงสร้างของสังคมนั้นมีความเปลี่ยนแปลง
 อย่างชัดเจนมากเพราะต้องปรับเปลี่ยนจากลักษณะสังคมแบบเกษตรกรรมไปสู่ลักษณะสังคมแบบ
 อุตสาหกรรม ความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่นปัญหา
 ประชากรว่างงาน ปัญหาทางการจัดการศึกษา เป็นต้น หากสมาชิกในสังคมเพิกเฉยไม่ยอมรับรู้

และไม่รวมม็อกกันแก้ไขปัญหาค้าง ๆ ที่เกิดขึ้น สังคมไทยจะไม่สามารถพัฒนาไปตามเป้าหมายที่วางไว้ได้ วิธีการหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาค้าง ๆ เหล่านี้ก็คือ การเปิดโอกาสให้สมาชิกในสังคมได้ เข้ามามีส่วนรบบริหารปัญหาค้าง ๆ ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความรู้อย่างเข้าใจจนสามารถปรับตนเอง และสามารถปรับสภาพสังคม รู้จักวิธีการแก้ปัญหาค้างสังคมและนำสังคมไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้นการจัดให้การศึกษาซึ่งเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของสังคมได้ศึกษา ค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ในสังคมของตน เพื่อสรุปหาสาเหตุและผลที่เกิดขึ้นจึง เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาและช่วยเสริมสร้างเจตคติที่ดีตลอดจนเป็นการปลูกสำนึกแห่งความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคมได้

3. สังคมไทยในอนาคต

เนื่องจากสังคมไทยในปัจจุบันกำลังมีความเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้านดังได้กล่าวมาข้างต้นและผลจากความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะมีอิทธิพลมากต่อภาพรวมของลักษณะสังคมไทยในอนาคตด้วยเหตุนี้นักวิชาการด้านสังคมไทยจึงได้ทำนายลักษณะสังคมไทยในอนาคตโดยพิจารณาจากผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ จากลักษณะโครงสร้างพื้นฐานของสังคมอันได้แก่ (1) ระบบการเมือง (2) ระบบเศรษฐกิจ (3) การศึกษา (4) ระบบความสัมพันธ์ทางสังคม (5) ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน (6) สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ (7) การสื่อสารคมนาคมและคอมพิวเตอร์ (8) ค่านิยม วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของไทย (9) ประชากร

การทำนายลักษณะในอนาคตของสังคมไทยนั้นจะช่วยให้ได้ทราบแนวโน้มของสังคมว่าจะเป็นไปในลักษณะใด หากมีแนวโน้มในทางที่ไม่ดี ผู้แทนหาที่รับผิดชอบจะได้เร่งมือป้องกันและหาวิธีแก้ปัญหาเสียแต่เนิ่น ๆ วิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้สังคมไทยในอนาคตเป็นสังคมที่ดีและเป็นแหล่งปรารภของสมาชิกคือการปลูกฝังให้สมาชิกแต่ละหน่วยในสังคมได้มีสำนึกในบทบาท ภาระหน้าที่และมีความรับผิดชอบต่อสังคมซึ่งทำได้โดยการให้การศึกษารวมถึงการศึกษาอย่างถูกต้องแก่สมาชิกเหล่านั้น

จากประเด็นต่าง ๆ ข้าง 3 ประเด็นดังกล่าวพอจะสรุปได้ว่าภาพอนาคตสังคมไทยรวมสมัยให้เป็นสังคมที่ดีและเป็นแหล่งปรารภของสมาชิกในสังคมนี้ ๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ประชาชนทุกคนในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของสังคมมีความรู้ ความเข้าใจในความเปลี่ยนแปลงในปัญหาค้าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมของตนเพื่อที่จะได้นำความรู้ความเข้าใจนั้น ๆ มาใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาสังคม

สาเหตุของปัญหาและแสดงความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหาได้

5. มีความรู้และความเข้าใจเรื่องทฤษฎีสังคมจนสามารถวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างทฤษฎีสังคมจุลภาคและทฤษฎีสังคมมหภาคได้

6. สามารถนำความรู้และความเข้าใจทางพื้นฐานสังคมมาวิเคราะห์องค์ประกอบหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย

7. มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องของกระบวนการพัฒนาสังคม สามารถวิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญของกระบวนการพัฒนาสังคมและนำความรู้ขึ้นมาวิเคราะห์พัฒนาการของสังคมไทยได้

8. มีความรู้ความเข้าใจในสถาบันสังคมโดยทั่วไปและสามารถนำความรู้ขึ้นมาเป็นพื้นฐานวิเคราะห์บทบาทและภาระหน้าที่ของสถาบันสังคมของไทยที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยปัจจุบัน

9. สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคม กระบวนการพัฒนาสังคมและสถาบันสังคมได้

10. มีความรู้ความเข้าใจเรื่องของปัญหาสังคมและสามารถนำความรู้ขึ้นมาวิเคราะห์ลักษณะปัญหาสังคมไทยในปัจจุบันได้

11. สามารถวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาสังคมไทยตลอดจนเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาต่าง ๆ และหาวิธีควบคุมป้องกันมิให้เกิดปัญหาต่อไปในอนาคต

12. สามารถวิเคราะห์บทบาท ภาระหน้าที่ของสมาชิกที่ดีในสังคมได้อย่างมีเหตุผลตลอดจนมีความรู้ความเข้าใจและมีสำนึกในความรับผิดชอบบทบาทภาระหน้าที่ของตนที่พึงต่อสังคม

13. มีความพึงพอใจและมีเจตคติที่ดีในการเป็นสมาชิกหน่วยหนึ่งของสังคมไทย

14. สามารถเรียนรู้วิธีการศึกษา ค้นคว้าความรู้ เรื่องต่าง ๆ ของสังคมไทยด้วยตนเอง

15. สามารถประมวลสิ่งที่ได้จากการศึกษาหาความรู้มาเป็นพื้นฐานในการแสดงทรรศนะของตนในเรื่องของลักษณะสังคมไทยในปัจจุบันและอนาคตที่สมาชิกในสังคมไทยพึงปรารถนา

16. สามารถบูรณาการความรู้ต่าง ๆ ที่ได้ศึกษามาแล้วเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ลักษณะสังคมไทยที่น่าจะเป็นในอนาคต

17. สามารถศึกษา ค้นคว้าและวิเคราะห์หรือความรู้จากแหล่งต่าง ๆ อย่างมีกระบวนการ
18. สามารถนำกระบวนการการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ในห้องเรียนไปประยุกต์ใช้กับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นได้ในชีวิตจริง

เนื้อหาและประ สบการณ์

เนื้อหาวิชาสังคมไทยรวมสมัยแยกเป็น 3 หัวข้อ คือ

1. ลักษณะสังคมไทย
2. กระบวนการพัฒนาสังคม
3. สังคมไทยในอนาคต

แต่ละหัวข้อประกอบด้วยรายละเอียดของเนื้อหา ดังนี้

1. ลักษณะสังคมไทย

1.1 ประวัติความเป็นมาของสังคมไทยตั้งแต่เริ่มปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน

1.1.1 ประวัติความเป็นมาของสังคมไทย

1.1.2 ลักษณะและโครงสร้างที่สำคัญของสังคมไทย

- ลักษณะภูมิศาสตร์และประชากร
- โครงสร้างของสังคมไทย
- สภาพเศรษฐกิจของสังคมไทย

1.1.3 แนวคิดหรืออุดมการณ์ที่สำคัญของสังคมไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

1.1.4 ค่านิยมและวัฒนธรรมไทย

2. กระบวนการพัฒนาสังคม

2.1 ทฤษฎีสังคม

2.1.1 ความรู้พื้นฐานทางสังคมวิทยา

2.1.2 ทฤษฎีสังคม

- ทฤษฎีสังคมวิทยาแบบจุลภาค
- ทฤษฎีสังคมวิทยาแบบมหภาค

2.1.3 กรอบงานการพัฒนาสังคม

- การเปลี่ยนแปลงทางสังคม
- กรอบงานการพัฒนาสังคม

2.1.4 สถาบันสังคม

2.1.5 ปัญหาสังคมไทยและสวัสดิการสังคม

2.1.6 แนวทางการแก้ปัญหาและการควบคุมป้องกันมิให้เกิดปัญหาสังคมไทยในอนาคต

3. สังคมไทยในอนาคต

3.1 ลักษณะสังคมไทยในอนาคต

3.1.1 การเปลี่ยนแปลงในระบบการเมือง

- การเมืองและการปกครอง
- รัฐบาลและระบอบราชการ
- ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

3.1.2 การเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจ

- นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ
- การผลิต
- การกระจายและการบริโภค

3.1.3 การเปลี่ยนแปลงในด้านการศึกษา

- การศึกษาในแง่ของปัจจัยผลักดันที่สำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาด้านของ

ระบบสังคมวัฒนธรรม

- การศึกษาในแง่ของผลจากการพัฒนาการเมืองและเศรษฐกิจ

3.1.4 การเปลี่ยนแปลงในระบอบความสัมพันธ์ทางสังคม

- ระบบโครงสร้างทางสังคม
- ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างชนชั้น
- ความสัมพันธ์ระหว่างบุรุษและสตรี
- ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

3.1.5 ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน

3.1.6 สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ

3.1.7 การสื่อสาร คมนาคม และคอมพิวเตอร์

3.1.8 ค่านิยม วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของไทย

3.1.9 ประชากร

3.2 ทางเลือกที่สำคัญในอนาคตของไทย

3.2.1 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสังคม

3.2.2 ทางเลือกที่สำคัญในอนาคตของไทย

- แนวทางประชาธิปไตยแบบทุนนิยม
- แนวทางสังคมนิยมเผด็จการ

3.3 บทบาท ภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกที่ดีในสังคม

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมไทยร่วมสมัยบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมและสอดคล้องจึงควร เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นกระบวนการต่าง ๆ ในการเรียนรู้ เพื่อช่วยให้ผู้เรียน เกิดประสบการณ์ตรง จากการพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง รูปแบบการสอนที่สามารถใช้กิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายข้างต้น ได้แก่

1. รูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบสวนโดยใช้กระบวนการประชาธิปไตย (Group

Investigation : Democratic Process as a Source)

หลักการพื้นฐาน

รูปแบบการเรียนการสอนแบบกลุ่มสืบสวนได้นำหลักการพื้นฐานจากแนวคิดที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ว่า ในการจัดการเรียนการสอนนั้น ควรจัดสภาพของสถานที่เรียนให้เป็นแบบจำลองประชาธิปไตย โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนารอบสังคมนั้นแบบจำลอง จากประสบการณ์ต่าง ๆ ในสถานที่เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ไปตามลำดับจนสามารถที่จะประยุกต์ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เพื่อปรับปรุงสังคมของตนให้ดีขึ้น การเรียนการสอนด้วยรูปแบบนี้จะ เป็นวิธีการที่ดีที่สุดที่จะเตรียมผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยต่อไปได้

ดังนั้นหลักการพื้นฐานของการจัดการเรียนการสอนรูปแบบนี้คือ การรวมเอากระบวนการของหลักสูตรประชาธิปไตยเข้ากับกระบวนการในการแสวงหาความรู้ โดยพยายามสร้างสถานการณ์การเรียนจากประสบการณ์ซึ่งสามารถถ่ายโอนไปในสถานการณ์จริงของชีวิต

มโนทัศน์พื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนแบบกลุ่มสืบสวน

แยกเป็น 3 ประการ คือ การสืบสวนสอบสวน (Inquiry) ความรู้ (Knowledge) และพลวัตของกลุ่มการเรียนรู้ (Dynamic of Learning Group)

1. การสืบสวนสอบสวน จะเกิดขึ้นได้ เมื่อผู้เรียนเกิดความสนใจหรือเกิดความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งและมีความต้องการหรือมีแรงจูงใจที่จะศึกษาค้นคว้าในเรื่องนั้น
 2. ความรู้ ได้แก่การประยุกต์หลักการจากประสบการณ์เดิมมาใช้ในประสบการณ์ปัจจุบัน
- ดังนั้นพัฒนาการของความรูจึงได้แก่จุดมุ่งหมายของการสืบสวน

การศึกษาด้วยวิธีการใช้กลุ่มสืบสวนนั้น นอกเหนือจากการประยุกต์ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์แล้วยังเป็นการจำลองสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ของกลุ่มผู้เรียน เพราะการสืบสวนจะก่อให้เกิดอารมณ์อันเนื่องจากการพยายามค้นหาในสิ่งที่ตนสงสัย วิธีการเรียนการสอนแบบนี้เนื้อหาวิชาอาจไม่สำคัญเท่ากับการฝึกให้ผู้เรียนมีความนับถือตนเอง ความมีเสรีภาพ การรวมกลุ่มกันเพื่อแสวงหาความรู้ที่ตนสงสัย

3. ลักษณะของกลุ่มที่ก่อให้เกิดพลังในการเรียนรู้ จำนวนสมาชิกกลุ่มที่เหมาะสมควรมีประมาณ 10–15 คน เพราะจำนวนขนาดนี้จะทำให้เกิดปฏิริยาอย่างหลากหลาย และพอเหมาะกับการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม นอกจากนี้ควรเลือกกลุ่มสมาชิกที่มีค่านิยมคล้ายคลึงกัน เพื่อช่วยให้ง่ายต่อการสื่อความหมาย แต่ในขณะเดียวกันก็ควรมีความแตกต่างกันบ้างในทางความคิดเห็น เพื่อที่จะทำให้เกิดทางเลือกหลาย ๆ ทาง

ลำดับขั้นของการสอนแบบกลุ่มสืบสวน

แยกเป็น 6 ลำดับขั้น ดังนี้

- ขั้นที่ 1 การเสนอสถานการณ์ที่น่าสนใจเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดปฏิริยา สถานการณ์นี้อาจเกิดขึ้นจากการวางแผนล่วงหน้าของผู้สอนหรืออาจเกิดขึ้นเองโดยไม่ได้วางแผน
- ขั้นที่ 2 การสำรวจปฏิริยาที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ผู้สอนสังเกตความแตกต่างระหว่างปฏิริยาของผู้เรียนแต่ละคน และพยายามดึงความสนใจของผู้เรียนไปที่ความแตกต่างนั้นเพื่อสำรวจความรู้สึกของผู้เรียน
- ขั้นที่ 3 การกำหนดและจัดระบบงานที่ศึกษา ได้แก่ การกำหนดปัญหา บทบาทและการทำงาน โดยผู้สอนเป็นผู้แนะนำให้ผู้เรียนกำหนดปัญหาและระบบงานต่าง ๆ ด้วยตนเอง
- ขั้นที่ 4 ผู้เรียนแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มแยกย้ายกันทำงานที่ได้รับมอบหมายและรายงานผลให้กลุ่มใหญ่ทราบ
- ขั้นที่ 5 ประเมินผลการศึกษา แต่ละกลุ่มจะเป็นผลที่ได้จากการศึกษาว่าเป็นไปตามจุดประสงค์หรือไม่ พร้อมทั้งวิเคราะห์ความก้าวหน้าและกระบวนการทำงาน
- ขั้นที่ 6 การเวียนกลับกิจกรรม ในการเสนอผลการศึกษาอาจมีปัญหาคือใหม่ที่เกิดขึ้นจากการสืบสวนครั้งแรกได้ หากสมาชิกในกลุ่มสนใจที่จะศึกษาก็สามารถเริ่มต้นศึกษาปัญหานั้นได้ โดยเริ่มจากขั้นที่ 1 ถึงขั้นที่ 5 อีกครั้ง

บรรยากาศการเรียนการสอนและบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

บรรยากาศการเรียนการสอนแบบกลุ่มสืบสวนนี้ จะมีลักษณะเป็นประชาธิปไตย การตัดสินใจต้องมีพัฒนาการมาจากประสบการณ์กลุ่ม โดยมีขอบเขตและสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน ผู้สอนและผู้เรียนมีสถานภาพที่เท่าเทียมกัน แต่บทบาทต่างกันไปดังนี้

1. บทบาทของผู้สอน แยกได้เป็น 3 บทบาทคือ

1.1 เป็นผู้ให้แนวทาง ให้คำแนะนำ เพื่อให้กิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ในบทบาทนี้ผู้สอนจะต้องมีหน้าที่ในการแก้ปัญหา คือ พิจารณาว่าปัญหาที่เสนอขึ้นมาในห้องเรียนคืออะไร มีปัจจัยอะไรบ้าง หน้าที่ในการจัดการกลุ่ม ได้แก่ การพิจารณาความต้องการของกลุ่มว่าต้องการข้อมูลอะไรบ้าง และจะได้อะไรบ้าง และจะได้อะไรบ้างเกี่ยวกับหน้าที่ในการวิเคราะห์ธรรมชาติของผู้เรียน พิจารณาว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความรู้สึกอย่างไรต่อข้อสรุปที่ได้

1.2 เป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้สอนจะเป็นผู้ประสานงานและคอยให้ความสะดวกแก่ผู้เรียน เพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในห้องเรียนเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่าและมีความหมายต่อผู้เรียน

1.3 เป็นผู้วิจารณ์ เมื่อการเรียนการสอนดำเนินไปถึงขั้นสุดท้ายแล้ว ผู้สอนจะเป็นผู้วิจารณ์กิจกรรมในแต่ละขั้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นข้อดี ข้อบกพร่อง อันจะเป็นแนวทางไปสู่การปรับปรุงแก้ไขในคราวต่อไป

2. บทบาทของผู้เรียน มีดังนี้

2.1 วิเคราะห์ปัญหาที่จะสืบสวน

2.2 วิเคราะห์บทบาทต่าง ๆ ที่ผู้เรียนแต่ละคนจะสวม

2.3 เป็นผู้สวมบทบาทต่าง ๆ ตามที่กลุ่มกำหนด

2.4 ศึกษาคนกว่า สืบสวนด้วยตนเอง

2.5 วิเคราะห์ประเมินประสิทธิภาพกระบวนการกลุ่มของตน

แหล่งวิทยาการและสื่อสนับสนุนการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนแบบกลุ่มสืบสวนจะได้ผลดีถ้าสถาบันการศึกษาที่มีห้องสมุดชั้นดี ซึ่งมีสื่อหลากหลายชนิดในการให้ข้อมูลและข้อคิดเห็น ตลอดจนมีหน่วยงานที่ให้ความสะดวกในการจัดหาความรู้นอกสถาบัน

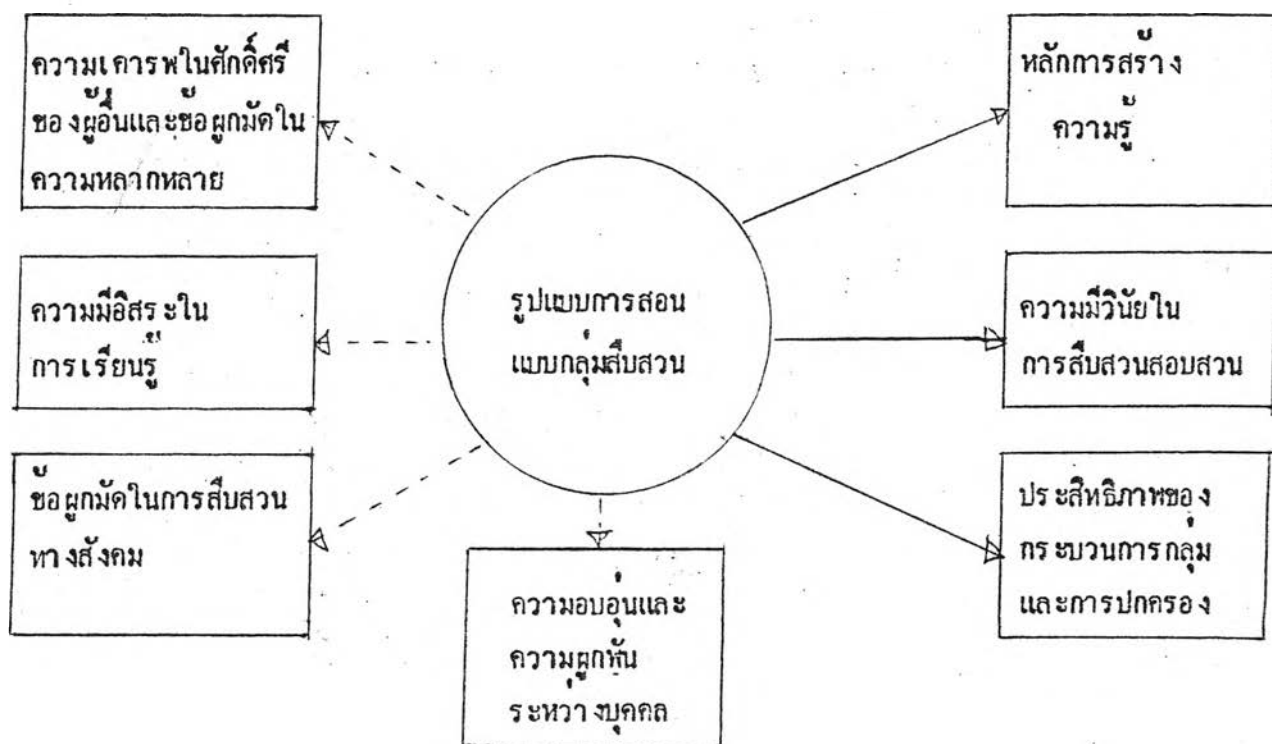
ผลที่เกิดขึ้นและการนำไปใช้

รูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบสวนเป็นการ ผสมผสานจุดมุ่งหมายในการ เสาะแสวงหาความรู้กับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและฝึกการเรียนรู้ โดยการ ใช้กระบวนการทางสังคม เนื่องจากรูปแบบการสอนมีวิธีสอนที่เน้นให้ครูเรียน เกิดความรู้จากการสังเกตและการตั้งปัญหา ตลอดจนแสวงหาการแก้ปัญหาด้วยตนเองมากกว่าความรู้ที่ผู้สอนกำหนดและจัด ระเบียบไว้ล่วงหน้า ดังนั้นการสอนแบบนี้จึงก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสอน เพื่อก่อให้เกิดข้อความรู้พร้อมกับประสบการณ์ที่เกิดจากกระบวนการทางสังคม คือ การปลูกฝังให้ครูเรียนเกิดความอบอุ่นและความไว้วางใจในกลุ่มบุคคล มีความเคารพในกฎ กติกาและนโยบายที่ตกลงร่วมกัน มีความเคารพในศักดิ์ศรีของผู้อื่นและ เกิดการเรียนรู้ โดยอิสระ

แบบจำลองการ แสดงผลที่ เกิดขึ้นจากการ เรียนการสอนและผล ในด้าน การปลูกฝังอบรมจากการใช้

รูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบสวน (จาก Bruce Joyce and Marsha Weil.

Models of Teaching. 3rd ed. Prentice-Hall International, Inc., 1986, p. 237).

_____ ผลที่ เกิดจากการ เรียนการสอน
 - - - - - ผล ในด้าน การปลูกฝังอบรมซึ่งจะ เกิดในอนาคต

2. รูปแบบการสอนแบบการซักถามเพื่อยืนยันความคิดเห็น : การกระจ่างปัญหาสังคม

(Jurisprudential Inquiry : Clarifying Public Issues)

หลักการพื้นฐาน

รูปแบบการเรียนการสอนแบบการซักถามเพื่อยืนยันความคิดเห็นนี้ เกิดจากการที่ โดนัล คลิฟเวอร์ (Donal Cliver) และ เจมส์ พี เชฟเวอร์ (James P. Shaver) ได้พยายามคิดค้นหาวิธีสอนเพื่อใช้สอนวิชาสังคมศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนรู้จักรวบรวมปัญหาและข้อเท็จจริงในสังคม วิเคราะห์ทางเลือกต่าง ๆ ซึ่งเป็นการเรียนวิชาสังคมศึกษาในระดับสูง

หลักการพื้นฐานของรูปแบบการเรียนการสอนนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อว่าคุณสมบัติของงานเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ในสังคม ย่อมแตกต่างกันไปตามค่านิยมที่แต่ละคนยึดถือและตามข้อขัดแย้งในตนเอง ดังนั้นเมื่อมีปัญหาก่เกิดขึ้น สังคมจึงต้องการให้สมาชิกในสังคมได้หันมาปรึกษาหารือและร่วมมือกันแก้ปัญหา

มโนทัศน์พื้นฐานของรูปแบบการสอนแบบซักถามเพื่อยืนยันความคิดเห็น

มโนทัศน์พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสอนนี้ประกอบด้วย 5 มโนทัศน์ คือ

1. การสนทนาแบบโสกราตีส (Socratic Dialogue) เป็นวิธีการที่ผู้สอนใหญ่เรียนแต่ละคนได้แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นปัญหาหรือวินิจฉัยค่านิยม โดยผู้สอนจะนำข้อวินิจฉัยของผู้เรียนไปเปรียบเทียบกับทุกสถานการณ์เพื่อทดสอบความมั่นคงในความเห็นของผู้เรียน
2. เหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม (Public Policy Issue) เป็นวิธีการสังเคราะห์ข้อขัดแย้งหรือปัญหาของสังคมในแง่การตัดสินใจหรือเลือกทำ โดยการใช้คำถามที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจหรือการเลือกนั้น เช่น "ควรยกเลิกมหรสพโดยการประหารชีวิตหรือไม่"
3. กรอบของค่านิยม (A Framework of Value) เป็นมโนทัศน์หลักที่รัฐหรือกลุ่มชนใช้เพื่อตัดสินใจนโยบายและการตัดสินใจต่าง ๆ ในสังคม ทั้งนี้โดยยึดหลักจริยธรรมและหลักนิติศาสตร์ รวมทั้งค่านิยมของสังคมเป็นกรอบในการตัดสินใจ

4. การให้คำจำกัดความของค่านิยมและข้อเท็จจริงของปัญหา (Definitional Value, and Factual Problem) ข้อโต้แย้งในเรื่องต่าง ๆ มักจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับ คำจำกัดความของค่านิยมและข้อเท็จจริงของปัญหา การแก้ปัญหานั้นคือ พยายามไขค่าง่าย ๆ ในการให้คำจำกัดความค่านิยมและควรพิจารณาว่าการเลือกรับสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้น เพราะเหตุใด ส่วนในข้อเท็จจริงของปัญหาขึ้นอยู่กับ การหาหลักฐานมาสนับสนุนให้ เห็นจริง ได้หรือไม่

5. การตัดสินใจเลือกค่านิยม (Balancing Value, The Best Policy Stances) การตัดสินใจครั้งสุดท้ายควรยึดหลักการ ประนีประนอมและทางเลือกที่ดีที่สุด เพราะนโยบายบางอย่าง เราไม่สามารถจะรับได้ทั้งหมด เนื่องจากข้อจำกัดของแต่ละคนแต่ละสถานการณ์

ลำดับขั้นของการสอนแบบชักจูงเพื่อยืนยันความคิด

รูปแบบการสอนมีลำดับขั้นการสอน 2 ขั้นตอนใหญ่ ๆ แยกเป็นขั้นการวิเคราะห์และ การโต้แย้ง และแต่ละขั้นแยกเป็นขั้นตอนละเอียดรวม 6 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นการวิเคราะห์	1. การเสนอเรื่องราว
	2. การกำหนดเรื่องราว
	3. การสวมบทบาท
ขั้นโต้แย้ง	4. การสำรวจบทบาทของตนเอง
	5. การจัดระเบียบและคุณภาพของบทบาท
	6. การทดสอบข้อสันนิษฐานจากข้อเท็จจริง คำจำกัดความและผลที่กิดตามมา

ขั้นที่ 1 การเสนอเรื่องราว ได้แก่ การที่ผู้สอนเสนอเรื่องราวหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ ความขัดแย้งในสังคม เพื่อให้ผู้เรียนทบทวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวหรือสถานการณ์นั้น ๆ

ขั้นที่ 2 การกำหนดเรื่องราว ผู้เรียนวิเคราะห์เรื่องราวและบอกค่านิยมที่ปรากฏในเรื่องราวนั้น พยายามหาข้อโต้แย้งระหว่างค่านิยมต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 การสวมบทบาท หลังจากได้ผ่านการวิเคราะห์ในขั้นที่ 2 มาแล้วเรื่องราวนั้น ๆ เกิดขึ้น เพราะเหตุใด มีใครทำอะไรบ้าง ผู้เรียนจะวิเคราะห์หาโครงสร้างของเรื่องและหาผู้เกี่ยวข้อง เพื่อสวมบทบาทนั้น ๆ ในการสวมบทบาทผู้เรียนจะต้องพยายามทำความเข้าใจกับบทบาทของตน เช่น ถ้าสวมบทบาทเป็นผู้บริหาร โรงเรียน ก็จะต้องพยายามชี้แจงว่าเหตุใดจึงไม่แสดงงบประมาณ การบริหาร โรงเรียนให้นักเรียนทุกคนทราบ

ขั้นที่ 4 การสำรวจบทบาทตนเอง ผู้สอนจะเป็นผู้สำรวจบทบาทของผู้เรียน โดยการตั้งคำถามต่าง ๆ เพื่อค้นหาความหมายที่แท้จริงของผู้เรียน คำถามจะมีลักษณะการถามใหม่อกจุกที่คำถามนั้น ๆ ถูกละเมิด ใหม่อกความขัดแย้งในคำถามเหล่านั้น โดยการเปรียบเทียบหรือการถามใหม่อกผลที่พึงประสงค์ไม่พึงประสงค์ หรือให้ผู้เรียนพยายามกำหนดคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามทรรศนะของผู้เรียน

ขั้นที่ 5 การจัดระเบียบคุณภาพของบทบาท ผู้สอนให้ผู้เรียนเน้นย้ำบทบาทของตน เพื่อแสดงความมั่นคงในคำถามที่แต่ละคนยึดถือ

ขั้นที่ 6 การทดสอบข้อสันนิษฐานจากข้อเท็จจริง ทั้งผู้สอนและผู้เรียนต้องพยายามหาข้อเท็จจริงที่เชื่อถือได้ ใ้มาสันนิษฐานข้อสันนิษฐานและตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ตลอดจนทำนายผลที่เกิดตามมา

ในขั้นที่ 4-5 เป็นการพิสูจน์ปฏิบัติการและคำถามที่แท้จริงของผู้เรียน ผู้สอนจึงต้องตั้งคำถามที่มีลักษณะใหม่เรียนใ้มีการคิดอย่างต่อเนื่องและมีเหตุผลตามหลักตรรกวิทยา ดังนั้นผู้สอนจึงต้องระวังไม่ใช่คำถามที่ผู้เรียนรู้สึกว่าถูกคุกคาม หรือจำเป็นต้องตอบเพื่อเอาใจผู้สอน

บรรยากาศการเรียนการสอนและบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

เนื่องจากรูปแบบการสอนนี้เป็นรูปแบบที่ต่ออาจอาศัยความสามารถของผู้เรียนในการที่จะวิเคราะห์เรื่องราวและสวมบทบาท ดังนั้นในขั้นแรก ๆ ของการสอน ผู้สอนจะเป็นผู้มีบทบาทมาก ในการนำขั้น ผู้สอนจะต้องเป็นผู้ควบคุมและนำกิจกรรมตลอดจนเป็นผู้ชี้แนะวิธีการเรียนรู้ บทบาทที่สำคัญของผู้สอน คือ การป้อนคำถามประเภทต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนยืนยันความสม่ำเสมอในความคิดเห็นของแต่ละคน และได้สำรวจคำถามที่แท้จริงของตนโดยวิธีการเปรียบเทียบและการเสนอสถานการณ์ในรูปแบบต่าง ๆ จนผู้เรียนเกิดความกระจ่างในความคิดของตน

บทบาทของผู้เรียนจะเริ่มขึ้นด้วยการเป็นผู้ถามในลำดับแรก จนกระทั่งเริ่มเกิดความเข้าใจในวิธีการเรียนการสอนและเริ่มมั่นใจในบทบาทของตน ต่อไปผู้เรียนอาจเป็นผู้นำอภิปรายในชั้นเรียนแทนผู้สอนได้

แหล่งวิทยาการและสื่อสนับสนุนการเรียนการสอน

สื่อที่สำคัญที่สุดได้แก่ เอกสารและข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหา หรือสถานการณ์ผู้สอนนำเสนอ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนและเพื่อกระตุ้นความคิดของผู้เรียน

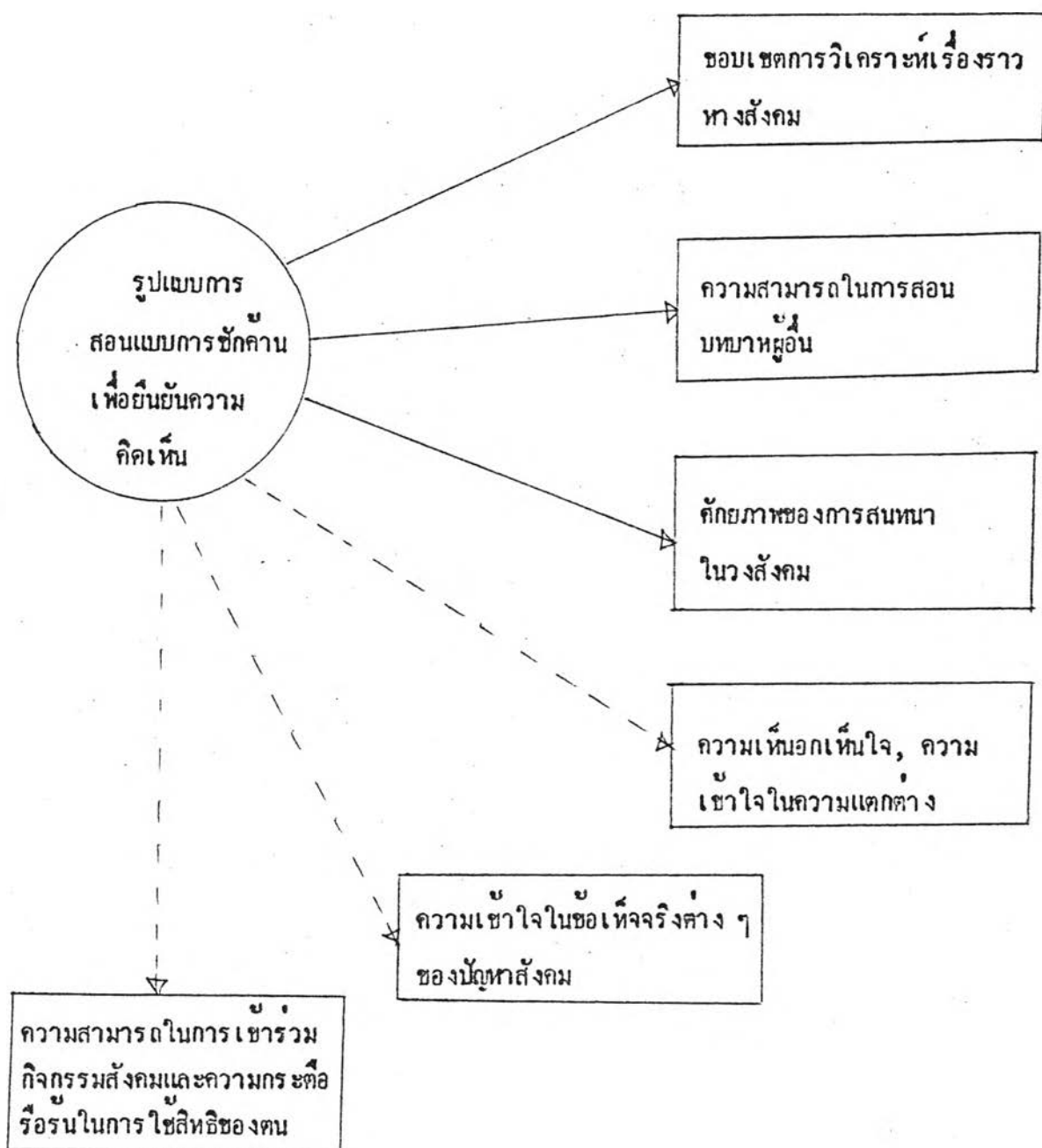
ผลที่เกิดขึ้นและการนำไปใช้

รูปแบบการสอนนี้เหมาะกับการสอนวิชาความรู้ทางสังคมศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมปลายขึ้นไป โดยเน้นดำเนินการบวนการที่ผู้เรียนจะจัดการกับปัญหาสังคมและการตรวจสอบค่านิยมที่แต่ละคนยึดถือในการสอนผู้สอนควรใช้วิธีการแบ่งกลุ่มย่อยกลุ่มละ 4-5 คน เพื่อฝึกการโต้แย้งด้วยเหตุผลและข้อสรุป ควรให้เวลาผู้เรียนในการหาข้อมูลฝึกความกล้าในการโต้แย้งและฝึกคิดตามแนวคิดของตนเอง ดังนั้นในแต่ละลำดับขั้นจึงควรดำเนินไปอย่างช้า ๆ และเป็นธรรมชาติโดยเริ่มจากเรื่องง่าย ๆ ธรรมดา ๆ ที่เป็นประสบการณ์ตรงของผู้เรียนก่อนแล้วจึงค่อยเพิ่มความยากและซับซ้อนขึ้นเรื่อย ๆ จนในที่สุดผู้เรียนสามารถตัดสินใจเรื่องราวต่าง ๆ ในสังคมได้โดยคำนึงถึงค่านิยมของตนเองและของสังคม และสามารถนำกระบวนการเหล่านี้ออกไปใช้ได้ในชีวิตจริง

แบบจำลองการแสดงผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนและผลในด้านการปลูกฝังอบรมจากการใช้รูปแบบการสอนแบบการซักถามเพื่อยืนยันความคิดเห็น

(Bruce Joyce and Marsha Weil, p. 273)

_____ การเรียนการสอน
 - - - - - การปลูกฝังอบรม

3. รูปแบบการสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ เพื่อศึกษาพฤติกรรมและค่านิยมของสังคม

(Role-Playing : Studying Social Behavior and Values)

หลักการพื้นฐาน

รูปแบบการสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ เพื่อศึกษาพฤติกรรมและค่านิยมของสังคม เป็นแบบจำลองวิธีสอน ซึ่งเฟนนี (Fannie) และ จอร์จ ชฟเทล (George Shafstel) คิดขึ้น โดยมีพื้นฐานจากการศึกษาค้นคว้าชีวิตส่วนตัวและชีวิตสังคม รูปแบบการสอนนี้จะช่วยให้ผู้เรียนใคร่รูว่าสังคมมีความหมายต่อชีวิตของแต่ละคนอย่างไร และช่วยให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตได้ด้วยการช่วยเหลือของกลุ่มในค่านิยมของชีวิตสังคม การแสดงบทบาทสมมติจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนใคร่รวมวิเคราะห์สภาพและสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่ระหว่างบุคคล นอกจากนี้ยังใคร่รวมกันพัฒนาวิถีทางตามระบอบประชาธิปไตยที่เหมาะสมเพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้ด้วย

มโนทัศน์พื้นฐานของรูปแบบการสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ เพื่อศึกษาพฤติกรรมและค่านิยมของสังคม

มโนทัศน์พื้นฐานของรูปแบบการสอนนี้ประกอบด้วยมโนทัศน์ 4 ด้าน คือ

1. การแสดงบทบาทสมมติเป็นการแก้ปัญหาด้วยการแสดงออกหรือการสวมบทบาท (action) อันประกอบด้วย การบรรยายสถานการณ์ การแสดงบทบาทและการอภิปราย
2. ผู้เรียนแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้แสดงบทบาทและกลุ่มผู้สังเกต
3. หัวใจของการแสดงบทบาทสมมติ คือ การมีความรู้สึกร่วมทั้งของผู้แสดงบทบาทและผู้สังเกต รวมทั้งความต้องการที่จะเข้าใจและช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น
4. จุดมุ่งหมายสำคัญของรูปแบบการสอนนี้ ประกอบด้วย การให้ผู้เรียนใคร่สำรวจความรู้สึกของตนเอง เข้าใจเจตคติ ค่านิยมและการรับรู้ของตน พัฒนาทักษะและเจตคติในการแก้ปัญหาและเพื่อให้ผู้เรียนใคร่สำรวจเนื้อหาวิชาด้วยวิธีการต่าง ๆ

ลำดับชั้นการสอน

ประกอบด้วยชั้นการสอน 9 ชั้น คือ

ขั้นที่ 1 การนำเสนอปัญหา ก่อนเสนอปัญหาผู้สอนจะต้องพยายามสร้างบรรยากาศการยอมรับ โดยให้ผู้เรียนยอมรับว่าเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นทุกคนจะลองเรียนรู้วิธีแก้ไขปัญหา ต่อจากนั้นจำเป็นต้องเสนอปัญหาซึ่งอาจเป็นปัญหาที่ผู้สอนหรือผู้เรียนยกขึ้นมาก็ได้และอาจเป็นปัญหาที่คิดขึ้นเองหรือเกิดขึ้นจริงในสังคมก็ได้เช่นกัน และจบลงด้วยการตั้งคำถามเพื่อชักนำให้ผู้เรียนได้คิดและคาดคะเนถึงตอนจบของปัญหา

ขั้นที่ 2 การเลือกผู้แสดงบทบาทสมมติ ทั้งผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันบรรยายตัวละครต่าง ๆ ในเรื่องว่ามีลักษณะอย่างไร รู้สึกอย่างไรและอาจจะทำอะไร ต่อจากนั้นให้ผู้เรียนอาสาสมัครแสดงบทบาทต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 การจัดเตรียมการแสดง ผู้แสดงบทบาทกำหนดฉากการแสดงอย่างคร่าว ๆ ผู้สอนอาจช่วยได้โดยการตั้งคำถามเกี่ยวกับการแสดงที่จะเกิดขึ้นและอาจมีการจัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับการแสดงในขั้นนี้

ขั้นที่ 4 การเตรียมผู้สังเกตการแสดง ผู้สอนมอบหมายงานให้ผู้สังเกต เช่น ประเมินสภาพความเป็นจริงของการแสดง แสดงความคิดเห็นต่อลำดับเหตุการณ์และผลจากเหตุการณ์นั้น ๆ ของผู้แสดง คนหาว่าผู้แสดงมีจุดประสงค์อะไร เหตุการณ์ใดช่วยและไม่ช่วยให้บรรลุจุดประสงค์และมีการเลือกอะไรบางอย่างในการตัดสินใจ

ขั้นที่ 5 การแสดงบทบาทสมมติครั้งที่ 1 ควรให้ดำเนินไปอย่างเป็นธรรมชาติที่สุด ใช้เวลาสั้น และดำเนินไปจนกระทั่งเหตุการณ์ที่ผู้แสดงเลือกแสดงปรากฏให้เห็นเด่นชัดหรือเมื่อเหตุการณ์แสดงให้เห็นถึงธรรมชาติของนักแสดงบทบาทนั้น

ขั้นที่ 6 การอภิปรายและประเมินผล อาจเน้นที่การตีความในลักษณะต่าง ๆ กันของการแสดงผลของเหตุการณ์และแรงจูงใจของผู้แสดงบทบาท อาจมีการอภิปรายถึงทางเลือกอื่น ๆ ที่จะเป็นการเตรียมการสำหรับการแสดงบทบาทครั้งที่ 2 ได้

ขั้นที่ 7 การแสดงบทบาทสมมติครั้งที่ 2 อาจเปลี่ยนตัวผู้แสดงบทบาท ควรสำรวจเหตุและผลอื่น ๆ ที่น่าจะเป็นไปได้ หรืออาจดูว่าเมื่อเหตุการณ์เปลี่ยนไปจะเกิดผลอะไรขึ้น เป็นต้น

ขั้นที่ 8 การอภิปรายและประเมินผล ผู้สอนควรพยายามชักนำให้ผู้เรียนใช้วิธีแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ในชีวิตจริง โดยตั้งคำถามตามผู้เรียนว่าวิธีแก้ปัญหานั้นจะเกิดขึ้นได้จริงหรือไม่

ขั้นที่ 9 การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุปย่อไป ผู้สอนควรพยายามชักนำการอภิปรายให้โยงไปสู่การสรุปย่อไปเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหาและผลที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้แนวทางดังกล่าวและต้องพยายามเชื่อมโยงสถานการณ์ที่เป็นปัญหากับประสบการณ์จริงของผู้เรียน

บรรยากาศการเรียนการสอนและบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

บรรยากาศโดยทั่วไปของการเรียนการสอนค่อนข้างเป็นรูปธรรม จะเริ่มต้นโดยผู้สอนเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นผู้นำเข้าสู่กิจกรรมและแนะแนวทางการดำเนินกิจกรรมขั้นต่อ ๆ ไปแก่ผู้เรียน ต่อจากนั้นเมื่อผู้เรียนเริ่มเข้าใจแล้ว ผู้เรียนจะเป็นผู้สานต่อกิจกรรม

บทบาทที่สำคัญของผู้สอนมี 5 ประการ คือ (1) ผู้สอนจะต้องยอมรับปฏิกิริยาและการเสนอแนะของผู้เรียนโดยเฉพาะความคิดเห็นและอารมณ์ทุกอย่าง (2) ผู้สอนต้องกระตุ้นผู้เรียนทุกวิถีทางที่จะสามารถช่วยให้เกิดการค้นพบแง่มุมต่าง ๆ ของปัญหา (3) ผู้สอนมีหน้าที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนได้แสดงทรรศนะและอารมณ์อันแท้จริงของตนที่มีต่อปัญหาที่กำลังเผชิญ เพื่อจะได้สังเกตปฏิกิริยาต่าง ๆ (4) ผู้สอนต้องช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจว่าการแสดงบทบาทสมมติในแต่ละบทบาทนั้นอาจแสดงได้หลายแง่หลายมุม และผลจากการแสดงออกที่ต่างกันจะช่วยให้หาข้อสรุปได้ต่างกันไปด้วย (5) ผู้สอนต้องสรุปให้ผู้เรียนเข้าใจว่าวิธีการแก้ปัญหานั้นอาจทำได้หลายทางและอาจไม่มีทางใดทางหนึ่งที่ถูกต้องแน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ที่จะต้องประเมินวิธีการแก้ปัญหาแต่ละปัญหา

ส่วนบทบาทของผู้เรียนนั้น ได้แก่ เป็นผู้วิเคราะห์ปัญหา ผู้สวมบทบาท ผู้สังเกตการแสดง และเป็นผู้อภิปรายเพื่อสรุปวิธีแก้ปัญหาในที่สุด

แหล่งวิทยาการและสื่อสนับสนุนการเรียนการสอน

แหล่งวิทยาการและสื่อที่สำคัญที่สุดของรูปแบบการสอนนี้ ได้แก่ สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาที่น่าสนใจ ซึ่งอาจได้มาจากรูปแบบที่หลากหลาย เช่น จากภาพยนตร์ นวนิยายเรื่องสั้น ข่าวจากหนังสือพิมพ์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีเอกสารอื่น ๆ ประกอบ เช่น เอกสารบรรยาย ความรู้สึกของผู้แสดงบทบาท แบบฟอร์มสำหรับบันทึกการสังเกตการแสดง ฯลฯ

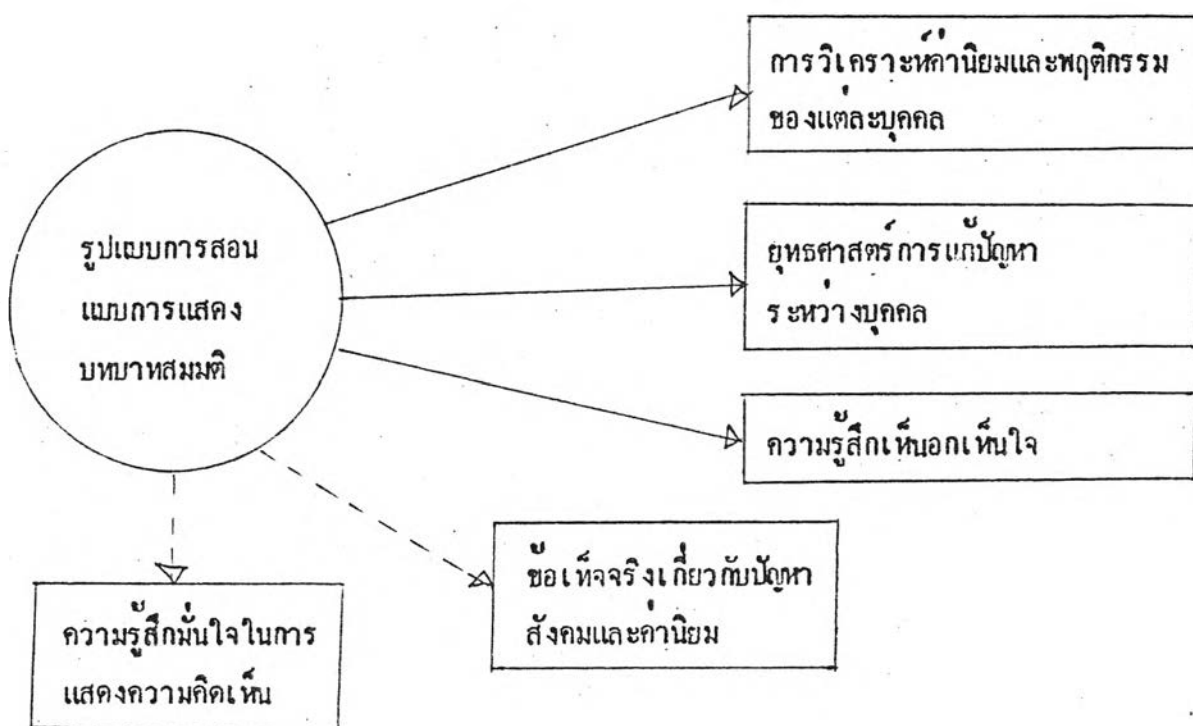
ผลที่เกิดขึ้นและการนำไปใช้

รูปแบบการสอนนี้สามารถนำไปใช้กับจุดประสงค์ทางการศึกษาได้หลายอย่าง เพราะนอกจากจะพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการยอมรับความคิดเห็นและความรู้สึกของตนเอง และผู้อื่นแล้ว ผู้เรียนยังได้เรียนรู้พฤติกรรมใหม่ ๆ ที่จะนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและทำให้ทักษะการแก้ปัญหาของผู้เรียนดีขึ้นด้วย

แบบจำลองแสดงผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนและผลในด้านการศึกษาที่ปลูกฝังอบรมจากการใช้วิธีสอน

แบบแสดงบทบาทสมมติ

(Bruce Joyce and Marsha Weil, p. 256)

———— การเรียนการสอน
- - - - - การปลูกฝังอบรม

4. รูปแบบการสอนแบบการใช้ความคิดเชิงอุปนัย : การเก็บรวบรวม การจัดกลุ่ม และการจัดกระทำข้อมูล (Inductive Thinking : Collecting, Organizing and Manipulating Data)

หลักการพื้นฐาน

รูปแบบการสอนแบบการใช้ความคิดเชิงอุปนัย ได้แก่ การสอนให้คิดหรือรูปแบบการสอนวิธีคิด ซึ่งเป็นผลงานของทาบา (Hilda Taba) โดยทาบาได้คิดวิธีการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการเลือกสรรข้อมูลของผู้เรียนซึ่งพัฒนามาจากหลักสูตรสังคมศึกษา

ทาบาได้วิเคราะห์กระบวนการคิดจากพื้นฐานทางจิตวิทยาและตรรกวิทยา และสรุปผลการวิเคราะห์หากระบวนการคิดพื้นฐานทางจิตวิทยาและเป็นเนื้อหาทางจิตวิทยา แต่ผลผลิตและเนื้อหาที่ได้จากการคิดนั้นเกี่ยวข้องกับแนวคิดและการประเมินค่าซึ่งใช้กฎเกณฑ์ทางตรรกวิทยาดังนั้นจึงสรุปได้ว่า

1. สามารถสอนให้ เกิดวิธีการคิดได้
2. การคิดเป็นกิจกรรมที่ เกิดขึ้นระหว่างบุคคลกับข้อมูลที่บุคคลได้รับ
3. กระบวนการคิดเป็นกระบวนการที่มีวิวัฒนาการมาอย่างมีกฎเกณฑ์ตามลำดับ

มโนทัศน์พื้นฐานของรูปแบบการสอนแบบการใช้ความคิดเชิงอุปนัย

มโนทัศน์พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสอนนี้มีอยู่ 3 มโนทัศน์ คือ

1. การกำหนดมโนทัศน์ (Concept Formation) ได้แก่ การแยกแยะและแจกแจงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา การจัดกลุ่มข้อมูลและการจัดประเภทของกลุ่มข้อมูล
2. การตีความข้อมูล (Interpretation of Data) ได้แก่ กิจกรรมทางสมองที่เกี่ยวข้องกับการแปลผล การอ้างอิงและการสรุปความ
3. การประยุกต์หลักการ ได้แก่ การนำหลักการที่เกิดขึ้นแล้ว ไปประยุกต์ใช้กับปรากฏการณ์ใหม่

ลำดับชั้นการสอน

การสอนให้ เกิดความคิด เชิงอุปนัยนั้น แยกออกได้เป็นชั้นการพัฒนาทักษะต่าง ๆ 3 ชั้น ตามมโนทัศน์พื้นฐานดังนี้

ชั้นที่ 1 การสอนเพื่อพัฒนาทักษะการกำหนดมโนทัศน์ ผู้สอนใช้วิธีการตั้งคำถามเพื่อดึงความคิด ผู้เรียน โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนพยายามขยายมโนทัศน์จากข้อมูลด้วยการจัดกลุ่มข้อมูล ซึ่งเป็นกระบวนการทางสมอง ดังนั้นคำถามที่ใช้จะต้องชัดเจนรัดกุมไม่เป็นหลายนัย

ชั้นที่ 2 การสอนเพื่อพัฒนาทักษะการตีความข้อมูล ผู้สอนใช้วิธีการตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนคิด โดยอาศัยการบูรณาการลักษณะเฉพาะของข้อมูล มีการอธิบายหัวข้อต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจ ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของข้อมูล การอ้างอิงข้อมูลซึ่งต้องใช้เหตุและผล ทั้งนี้ผู้เรียนอาจใช้ ข้อมูลหรือความรู้เดิมมาอ้างอิงด้วยก็ได้ และผู้สอนจะช่วยให้ผู้เรียนนำข้อมูลที่ถูกต้องมาใช้ได้ โดยการตั้งคำถามช่วย

ชั้นที่ 3 การสอนเพื่อพัฒนาทักษะการประยุกต์หลักการแยกได้เป็น 3 ขั้นตอนย่อย ๆ คือ

- 3.1 ผู้สอนใช้คำถามเพื่อให้ผู้เรียนทำนายผลที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต หรือเพื่ออธิบายข้อมูล หรือเพื่อตั้งสมมติฐาน

- 3.2 ผู้เรียนพยายามอธิบายหรือหาเหตุผลมาสนับสนุนคำทำนายหรือสมมติฐาน

- 3.3 ผู้เรียนพิสูจน์หรือทดสอบคำทำนายหรือสมมติฐานนั้น

ทั้งนี้ผู้เรียนจะต้องนำหลักการและข้อเท็จจริงมาอภิปรายปรากฏการณ์ที่ไม่รู้มาก่อน หรือเพื่อทำนายและอธิบายข้อมูลให้สมบูรณ์มากขึ้นหรือเพื่อพิสูจน์คำทำนายและตรวจสอบความเป็นไปได้

บรรยากาศการเรียนการสอนและบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

บรรยากาศการเรียนการสอนของรูปแบบการสอนนี้จะมีลักษณะผสมผสานระหว่างการดำเนินกิจกรรมของผู้สอนและผู้เรียน โดยทั่วไปผู้สอนมักจะเป็นผู้เริ่มลำดับชั้นการสอนและความคุ้นเคยในการเรียนการสอนดำเนินไปตามกระบวนการ แต่การฝึกการคิด การทำนาย การตั้งสมมติฐาน เป็นบทบาทของผู้เรียน บทบาทของผู้สอนจึงเป็นผู้ตั้งคำถามเพื่อตั้งความคิดของผู้เรียนและคอยตรวจสอบความพร้อมของผู้เรียนในการเริ่มทำกิจกรรมทางความรู้ชั้นต่อ ๆ ไป ตลอดจนคอยประสานความรู้หรือประสบการณ์ใหม่ เข้ากับความรู้อุปสรรคเดิมของผู้เรียน

แหล่งวิทยาการและสื่อสนับสนุนการเรียนการสอน

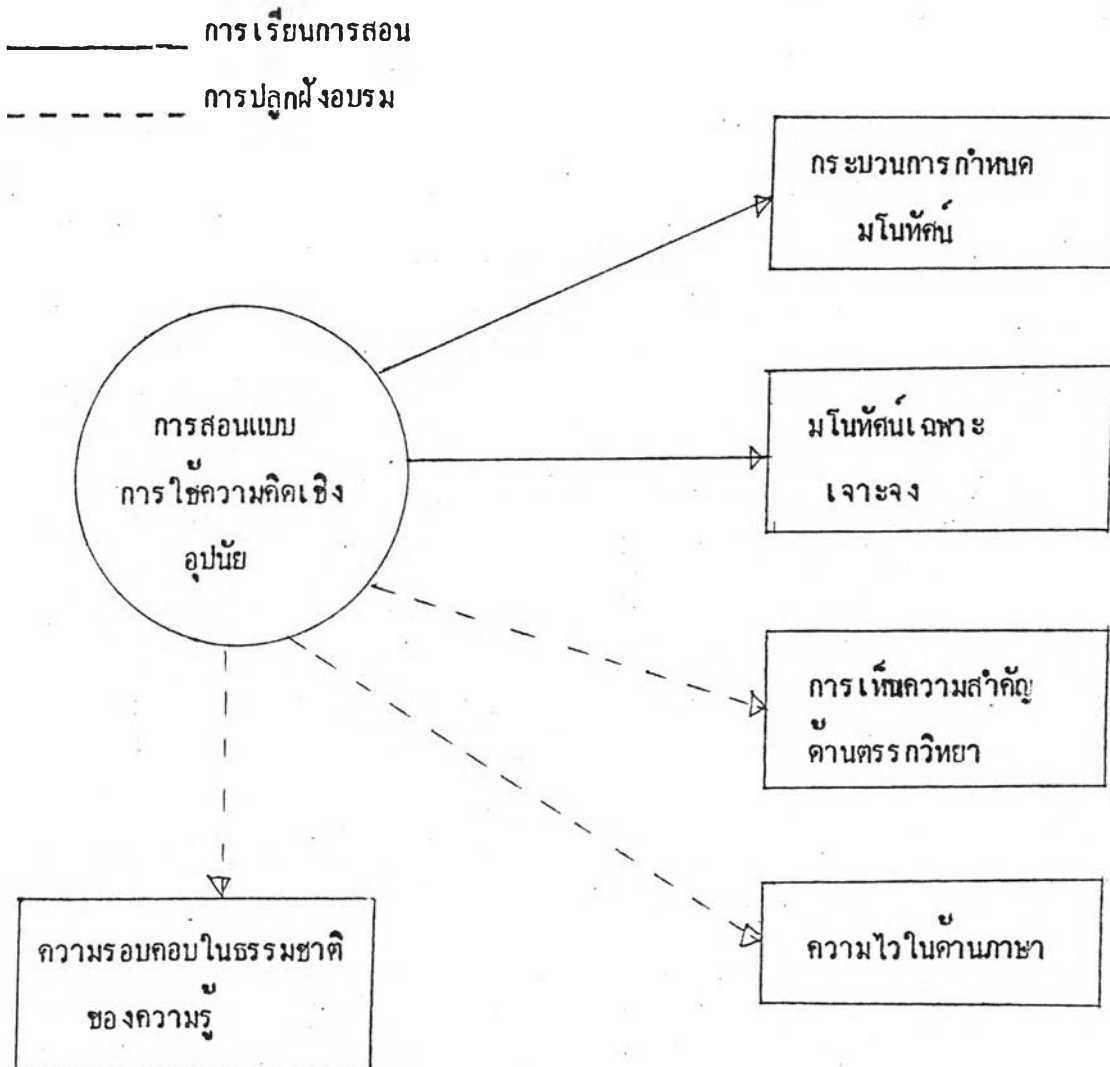
การฝึกกระบวนการคิดเชิงอุปนัยจะประสบผลสำเร็จ ถ้าหากว่าผู้สอนจัดหาและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในการเรียนรู้แต่ละครั้งไว้อย่างกว้างขวางและเป็นระบบ นอกจากนั้นผู้สอนยังจะต้องช่วยและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักกระบวนการในการจัดกระทำข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อฝึกศักยภาพในดานนี้ต่อไปด้วย

ผลที่เกิดขึ้นและการนำไปใช้

รูปแบบการสอนนี้จะใช้ได้กับผู้เรียนวัยเรียนมากกว่าวัยก่อนเรียน และหลักสูตรที่นำมาใช้ต้องมีข้อมูลเพียงพอต่อการวิเคราะห์และสังเคราะห์ นอกจากนั้นผู้สอนต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนตามลักษณะของการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น (active learning) ด้วย จึงจะช่วยให้รูปแบบการสอนนี้ได้ผลตรงตามจุดมุ่งหมาย

แบบจำลองการแสดงผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนและผลในด้านการปลูกฝังอบรมจากการใช้รูปแบบการสอนแบบการใช้ความคิดเชิงอุปนัย

(Bruce Joyce and Marsha Weil, p. 54)

5. รูปแบบการสอนแบบการฝึกการ ขบวนการสืบสวนสอบสวน : จากข้อเท็จจริง ไปสู่ทฤษฎี

(Inquiry Training: From Facts to Theories)

หลักการพื้นฐาน

รูปแบบการสอนแบบการฝึกการ ขบวนการสืบสวนสอบสวน เริ่มขึ้นจากความเชื่อในเรื่องพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคนว่า ผู้เรียนทุกคนย่อมมีความกระหายที่จะพัฒนาและฝึกการ ขบวนการสืบสวนสอบสวนอย่างมีระบบ เพื่อเสาะแสวงหาความรู้ต่าง ๆ ดังนั้นจุดประสงค์ทั่วไปของ ขบวนการฝึกการสืบสวนสอบสวนคือ การช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิดและทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นด้วยการตั้งคำถามและค้นหาคำตอบเพื่อสนองความกระหายใกรูของของตน

จากความเชื่อดังกล่าว ซัชแมน (Suchman) จึงได้พยายามคิดหาวิธีการที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างอิสระ โดยตั้งทฤษฎีการ เรียนรู้แบบการฝึกการ ขบวนการสืบสวนสอบสวน ดังนี้

1. การสืบสวนสอบสวนจะเกิดขึ้นตามธรรมชาติ เมื่อผู้เรียนเกิดความฉงนในเรื่องราวหรือสถานการณ์ต่าง ๆ
2. ผู้เรียนย่อมมีความปรารถนาที่จะเรียนรู้กระบวนการการคิดใดหากได้รับการกระตุ้น
3. ยุทธศาสตร์ใหม่ ๆ สามารถสอนได้โดยตรง และสามารถสอนเสริมจากพื้นความรู้เดิม
4. การสืบสวนสอบสวนด้วยวิธีการต่าง ๆ หลายวิธีจะช่วยเสริมความสามารถในวิธีการคิด ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ธรรมชาติของความรู้และพอใจที่จะเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอย่างไม่สิ้นสุด

มโนทัศน์พื้นฐานของรูปแบบการสอนแบบการฝึกการ ขบวนการสืบสวนสอบสวน

มโนทัศน์ของรูปแบบการสอนนี้มี 3 มโนทัศน์ คือ

1. ธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์คือ ความปรารถนาที่จะสืบสวนเพื่อเสาะแสวงหาความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ
2. การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ที่จะเสาะแสวงหาความรู้และประสบการณ์ใหม่ทำได้โดยการให้ปัญหาหรือสถานการณ์แปลกใหม่ที่ชวนฉงนสงสัย หรือถกเถียงไม่คาดฝัน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะสืบสวนหาความรู้มาตอบข้อสงสัยนั้น

3. วิธีการหนึ่งในการเสาะแสวงหาความรู้ ได้แก่ การตั้งคำถามตามผู้สอนหรือผู้เรียน เพราะคำถามแต่ละคำถามของผู้เรียนจะแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการรวบรวมความรู้ เพื่อสร้างมโนทัศน์ การตั้งสมมติฐานและการทดสอบสมมติฐาน เพื่อสรุปขอความรู้ที่ผู้เรียนสืบสวนได้ด้วยตนเอง

ลำดับชั้นการสอน

รูปแบบการสอนนี้แยกลำดับชั้นการสอน 5 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 1 การเผชิญกับปัญหาที่นำเจตนาสงสัย ผู้สอนเริ่มการสอนด้วยการเสนอสถานการณ์ที่เป็นปัญหา และอธิบายกระบวนการ การสืบสวนสอบสวน อันใดแก่ จุดมุ่งหมายและกระบวนการของคำถามประเภทตอบรับหรือตอบปฏิเสธ

ชั้นที่ 2 การรวบรวมข้อมูล ในขั้นนี้ผู้เรียนจะพยายามรวบรวมข้อมูลจากจุดมุ่งหมาย จากเงื่อนไขต่าง ๆ และจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นของสถานการณ์ที่เป็นปัญหา เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการสืบสวนหาความรู้ ข้อมูลนี้อาจได้จากการสังเกตหรือจากประสบการณ์

ชั้นที่ 3 การรวบรวมข้อมูลเพื่อการทดสอบ ในขั้นนี้ผู้เรียนจะวิเคราะห์ข้อมูลในชั้นที่ 1 และแสวงหาลักษณะข้อมูลที่เหมือนและต่างกัน เพื่อใช้เป็นข้อสังเกตและข้อสรุปอันจะนำไปสู่การตั้งสมมติฐานและการทดสอบต่อไป

ชั้นที่ 4 การประมวลผลความคิดเพื่อให้อธิบาย ผู้เรียนจะต้องพยายามสร้างกฎและประมวลคำอธิบายจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ในชั้นที่ 2-3 เพื่อตอบหรืออธิบายสถานการณ์ที่เป็นปัญหาหรือทดสอบสมมติฐานที่ตั้งขึ้น

ชั้นที่ 5 การวิเคราะห์กระบวนการสืบสวนสอบสวน ได้แก่การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์กระบวนการและกลวิธีในการสืบสวนของแต่ละคน และกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ค้นหาวิธีการที่น่าพึงพอใจขึ้นกว่าเดิม

บรรยากาศการเรียนการสอนและบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

ตั้งแต่การสอนชั้นที่ 1-3 ผู้สอนจะเป็นผู้บทบาทมากในการควบคุมชั้นเรียนให้ดำเนินไปตามจุดประสงค์ที่วางไว้ โดยเฉพาะในระหว่างชั้นที่ 2 ผู้สอนจะต้องมีหน้าที่ช่วยเหลือให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมเพื่อเสาะแสวงหาความรู้ ต้องคอยควบคุมให้คำถามของผู้เรียนเป็นคำถามประเภทตอบรับหรือปฏิเสธ และถ้าจำเป็นผู้สอนอาจต้องให้รายละเอียดใหม่ๆ หรืออาจตั้งคำถามที่เหมาะสมเพื่อเป็นการเน้นตัวปัญหาให้ชัดเจน สรุปได้ว่าหน้าที่ที่สำคัญของผู้สอนตั้งแต่ชั้นที่ 1-5 คือการพยายามควบคุมกระบวนการมีส่วนร่วมให้ดำเนินไปตามขั้นตอนและต้องพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดค้นแสวงหาความรู้ด้วยตัวของเขาเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

สำหรับผู้เรียนนั้นมีหน้าที่ในการเสาะแสวงหาความรู้ตามการสอบถามข้อมูล การอภิปรายในระหว่างกลุ่มผู้เรียนหรืออภิปรายกับผู้สอน การรวบรวมข้อมูลเพื่อตั้งข้อสมมติฐานและการทดสอบข้อมูลจนได้ผลสรุปของความรู้ในที่สุด

บรรยากาศในห้องเรียนจึงมีลักษณะอบอุ่น มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกต่าง ๆ อาจมีการทำงานเป็นกลุ่มโดยมีสื่อช่วย เช่น ภาพ ภาพยนตร์ บัตรคำ บัตรความรู้ ฯลฯ

แหล่งวิทยาการและสื่อสนับสนุนการเรียนการสอน

สื่อที่จะช่วยให้การเรียนการสอนแบบนี้ดำเนินไปด้วยดี ได้แก่ ชุดวัสดุอุปกรณ์ และสื่อการสอนแบบต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ข้อมูลแก่ผู้เรียนเพื่อการค้นคว้าหาคำตอบ นอกจากสื่อพวกวัสดุต่าง ๆ แล้ว แหล่งข้อมูลอื่น ๆ ได้แก่ ผู้สอนที่เข้าใจกระบวนการทางการคิด และยุทธศาสตร์ของกระบวนการมีส่วนร่วม ตลอดจนวิทยากรผู้มีความรู้ในปัญหานั้น ๆ

ผลที่เกิดขึ้นและการนำไปใช้

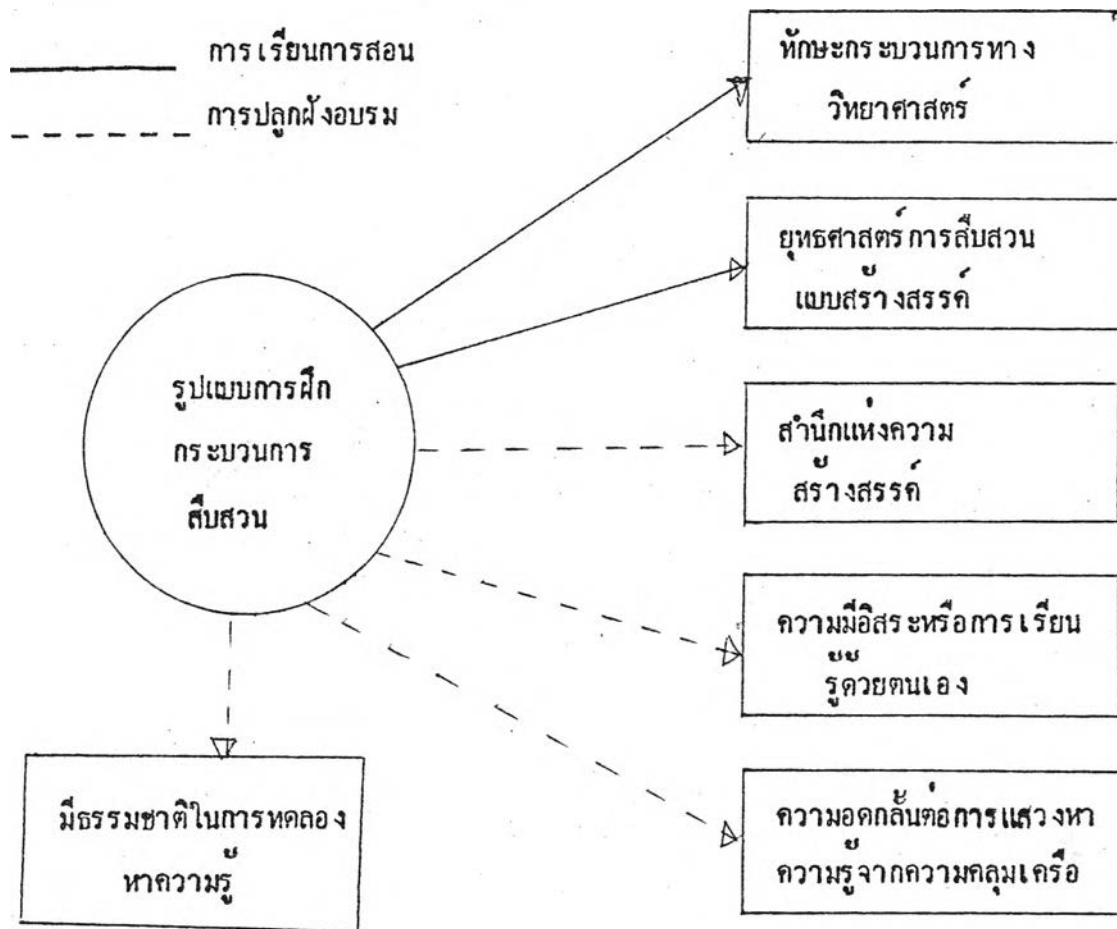
แนวกระบวนการมีส่วนร่วมจะพัฒนามาจากสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ แต่กระบวนการนี้ก็สามารถนำมาใช้ได้กับทุกสาขาวิชา ทุกหัวข้อซึ่งสามารถจะสร้างสถานการณ์ที่ชวนสงสัยและน่าจะมีกสืบเสาะหาคำตอบ เช่น ในการเรียนการสอนวิชาวรรณคดี อาจใช้สิ่งเราประเภทนวนิยายชาดภูมิกรรม เรื่องลึกลับผจญภัย หรือนวนิยายเชิงวิทยาศาสตร์ บทความประเภทต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

ในระหว่างดำเนินการสอน ผู้สอนจะเป็นผู้ให้ปัญหาแก่ผู้เรียนและจัดเตรียมเอกสารที่เป็นรายละเอียดในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหานั้น ๆ ไว้สำหรับตนเอง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตอบคำถามผู้เรียน

รูปแบบการสอนนี้ เหมาะกับผู้เรียนทุกระดับ ขึ้นอยู่กับวิธีการ เสนอปัญหาและสถานการณ์ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนเท่านั้น

แบบจำลองการแสดงผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนและผลในด้านการปลูกฝังอบรมจากการใช้รูปแบบการสอนแบบการฝึกกระบวนการสืบสวนสอบสวน

(Bruce Joyce and Marsha Weil, p. 68)

6. รูปแบบการสอนแบบการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Synectics : Enhancing Creative Thought)

หลักการพื้นฐาน

รูปแบบการสอนแบบการคิดเชิงสร้างสรรค์เกิดขึ้นจากแนวคิด 4 ประการ ของ วิลเลียม เจ.เจ. กอร์ดอน (William J.J. Gordon) ได้แก่

1. ความคิดสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมสำคัญในชีวิตประจำวันที่จะช่วยให้คนเรามองสิ่งต่าง ๆ ในแง่มุมที่กว้างขึ้น
2. กระบวนการสร้างสรรค์ไม่ใช่เรื่องลึกลับแต่เป็นสิ่งที่สามารถอธิบายและฝึกฝนได้
3. กระบวนการสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางสติปัญญา จึงสามารถใช้ได้กับงานทุกสาขาไม่ว่าจะเป็นงานด้านศิลปะ วิทยาศาสตร์ หรือวิศวกรรม
4. ความคิดสร้างสรรค์ที่ควรเป็นความคิดที่เกิดจากประสบการณ์ของเอกลักษณ์คนมากกว่าเกิดจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่ม

มโนทัศน์พื้นฐานของรูปแบบการสอนแบบการคิดเชิงสร้างสรรค์

รูปแบบการสอนนี้มีมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 มโนทัศน์ คือ

1. การพัฒนาศักยภาพของการคิดเชิงสร้างสรรค์ ทำได้โดยการพยายามดึงและกระตุ้นกระบวนการสร้างสรรค์จากจิตใต้สำนึกของแต่ละคน
2. กระบวนการทางอารมณ์และการไม่ยึดมั่นในหลักการเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เพราะสองสิ่งนี้จะช่วยให้เรามองสิ่งต่าง ๆ ได้กว้างและแปลกใหม่ขึ้นกว่าเดิม
3. การวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ด้วยกระบวนการทางอารมณ์ และการไม่ยึดมั่นในหลักการ จะช่วยสร้างสรรค์โครงสร้างใหม่ ๆ ได้มากขึ้น เพราะเป็นความคิดที่เกิดจากความเข้าใจและเกิดจากสามัญสำนึกมากกว่ากฎเกณฑ์

วิธีสอนการคิดเชิงสร้างสรรค์

จากมโนทัศน์พื้นฐานที่เน้นกระบวนการทางอารมณ์และการไม่ยึดมั่นในหลักการและเหตุผล เพื่อการสร้างสรรค์ กอร์ดอนได้เสนอกิจกรรมการฝึกความคิดเชิงสร้างสรรค์ด้วยการเปรียบเทียบ ซึ่งแยกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การเปรียบเทียบโดยตรง (Direct Analogies) เช่น
 - อะไรเบาและอ่อนนุ่มกว่ากันระหว่างการกระชากับชนนกก
 - สิ่งที่มีชีวิตอะไรซึ่งมีลักษณะเหมือนผลส้ม
2. การเปรียบเทียบโดยการแสดงความรู้สึกส่วนตัว (Personal Analogies)

เช่น

- ถ้าเป็นเมฆ เธอจะลอยลอยไปที่ใด
- ลองสมมติตัวเองให้เป็นหนังสือเล่มโปรด เธอจะรู้สึกอย่างไร
- ลองบอกความปรารถนาในชีวิตมาสัก 3 อย่าง

3. การเปรียบเทียบโดยใช้ลักษณะความขัดแย้ง (Compressed Conflicts)

เช่น

- คอมพิวเตอร์ ซื่อ และ ก้าวร้าว ได้อย่างไร
- เครื่องจักรประเภทใดที่ มี ลักษณะ อิมเมียม และ บ่งตั้ง

ลำดับขั้นการสอน

ขั้นการสอนตามรูปแบบความคิดเชิงสร้างสรรค์แยกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบที่สร้างขึ้นจากความคุ้นเคย โน้ตค้นเคิมหรือแนวคิดเคิมเพื่อสร้างสรรค์

งานใหม่

2. รูปแบบที่เสนอแนวคิดแปลกใหม่เพื่อพัฒนาแนวคิดขั้นใหม่ที่มีความหมาย หรือเป็นการมองสิ่งหรือจักและคุ้นเคยมาก่อนในแนวใหม่เพื่อสร้างมโนทัศน์ที่แปลกใหม่ออกไป

ลำดับขั้นการสอนแบบที่ 1 รูปแบบการสร้างสรรค์สิ่งใหม่

มีลำดับขั้นการสอน 6 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 การบรรยายหรือเสนอเงื่อนไขต่าง ๆ ผู้สอนมอบให้ผู้เรียนอธิบายสถานการณ์ที่ผู้เรียนพบเห็นขณะนั้น

ขั้นที่ 2 การเปรียบเทียบโดยตรง ผู้เรียนเปรียบเทียบสถานการณ์ที่เห็นกับสิ่งต่าง ๆ อย่างตรงไปตรงมา และอาจอธิบายเพิ่มเติม

ชั้นที่ 3 การเปรียบเทียบโดยการแสดงความรู้สึกและความเห็นส่วนตัว ผู้เรียนเลือกข้อเปรียบเทียบบางข้อจากชั้นที่ 2 เพื่อนำมาแสดงความรู้สึกและความเห็นต่อสิ่งนั้น

ชั้นที่ 4 การเปรียบเทียบโดยใช้ลักษณะขัดแย้ง ผู้เรียนเลือกคำที่โหดร้ายเปรียบเทียบจากสถานการณ์ชั้นที่ 2-3 ซึ่งมีลักษณะขัดแย้งกันมาเข้าคู่กันเพื่อเปรียบเทียบ

ชั้นที่ 5 การเปรียบเทียบโดยตรง ผู้เรียนนำ คำหรือข้อความที่มีลักษณะขัดแย้งในชั้นที่ 4 มาเปรียบเทียบโดยตรง

ชั้นที่ 6 ทดสอบซ้ำคำที่เลือกมาเปรียบเทียบ ผู้สอนให้ผู้เรียนย้อนกลับไปพิจารณาการเปรียบเทียบหรือพิจารณาสภาพการตั้งแต่นั้นที่ 1 ถึงชั้นที่ 5 เพื่อรวบรวมประสบการณ์จากชั้นต่าง ๆ มาสร้างสรรคผลงานใหม่ควาวิธีการที่ผู้เรียนคิดขึ้น เช่น อาจนำคำหรือข้อความบางคำมาเป็นคำสำคัญในการเขียนเรื่องความสั้น ๆ เป็นต้น

ลำดับชั้นการสอนแบบที่ 2 รูปแบบการสร้างสรรคความแปลกใหม่จากแนวคิดเดิม แยกชั้นการสอนได้เป็น 7 ชั้น คือ

ชั้นที่ 1 การป้อนข้อมูลที่คุ้นเคย ผู้สอนให้รายละเอียดของข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้เรียนคุ้นเคยควาวิธีการหรือหัวข้อที่แปลกใหม่ออกไป

ชั้นที่ 2 การเปรียบเทียบโดยตรง ผู้สอนแนะวิธีการเปรียบเทียบโดยตรงและให้ผู้เรียนฝึกเปรียบเทียบ

ชั้นที่ 3 การเปรียบเทียบโดยการแสดงความรู้สึกหรือความเห็นส่วนตัว ผู้เรียนนำการเปรียบเทียบโดยตรงมาแสดงความรู้สึกหรือความเห็นส่วนตัว

ชั้นที่ 4 เปรียบเทียบโดยใช้ข้อมูลจากชั้นที่ 1 และชั้นที่ 2 ให้ผู้เรียนวิเคราะห์และอธิบายจุดที่เหมือนกันระหว่างสื่อใหม่ที่รับกับการเปรียบเทียบโดยตรง

ขั้นที่ 5 อธิบายความแตกต่างและความบกพร่อง ผู้เรียนพิจารณาว่าในขั้นที่ 4 นั้น มีการเปรียบเทียบใดที่ไม่เหมาะสม

ขั้นที่ 6 การค้นหา ผู้เรียนย้อนกลับไปพิจารณาหัวข้อในตอนเริ่มต้นและอธิบายด้วยภาษาของตนเอง

ขั้นที่ 7 สรุปการเปรียบเทียบ ผู้เรียนพิจารณาการเปรียบเทียบโดยตรงของตนเองในขั้นที่ 6 และขั้นอื่น ๆ แล้ววิเคราะห์หาความเหมือนหรือความต่าง

บรรยากาศการเรียนการสอนและบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

บรรยากาศโดยทั่วไปมีลักษณะของชั้นเรียนที่อบอุ่นและมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น โดยผู้เรียนมีอิสระที่จะเสนอความเห็นและอภิปรายสิ่งที่ตนคิดได้อย่างอิสระ ในขณะที่ผู้สอนเป็นผู้ช่วย กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์และเกิดกระบวนการทางอารมณ์ที่มีปฏิสัมพันธ์กับเรา บทบาทที่สำคัญของผู้สอนคือการพยายามยอมรับความคิดเห็นของผู้เรียน จัดกลุ่มความคิดและคอยทบทวน ความก้าวหน้าในกิจกรรมการเรียนการสอนและพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงของผู้เรียน

แหล่งวิทยาการและสื่อสนับสนุนการเรียนการสอน

สิ่งที่ผู้เรียนต้องการมากที่สุดในการเรียนตามรูปแบบนี้คือ ศักยภาพของผู้นำกิจกรรม เพื่อกระบวนการคิดเชิงสร้างสรรค์และกรณีศึกษาค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการ ซึ่งสามารถสร้างแบบจำลองต่าง ๆ จากการแปลปัญหาหรือสถานการณ์ที่ได้รับการกระตุ้นให้เป็นรูปธรรม ห้องเรียนซึ่งมีที่แสดงผลงานและมีสิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

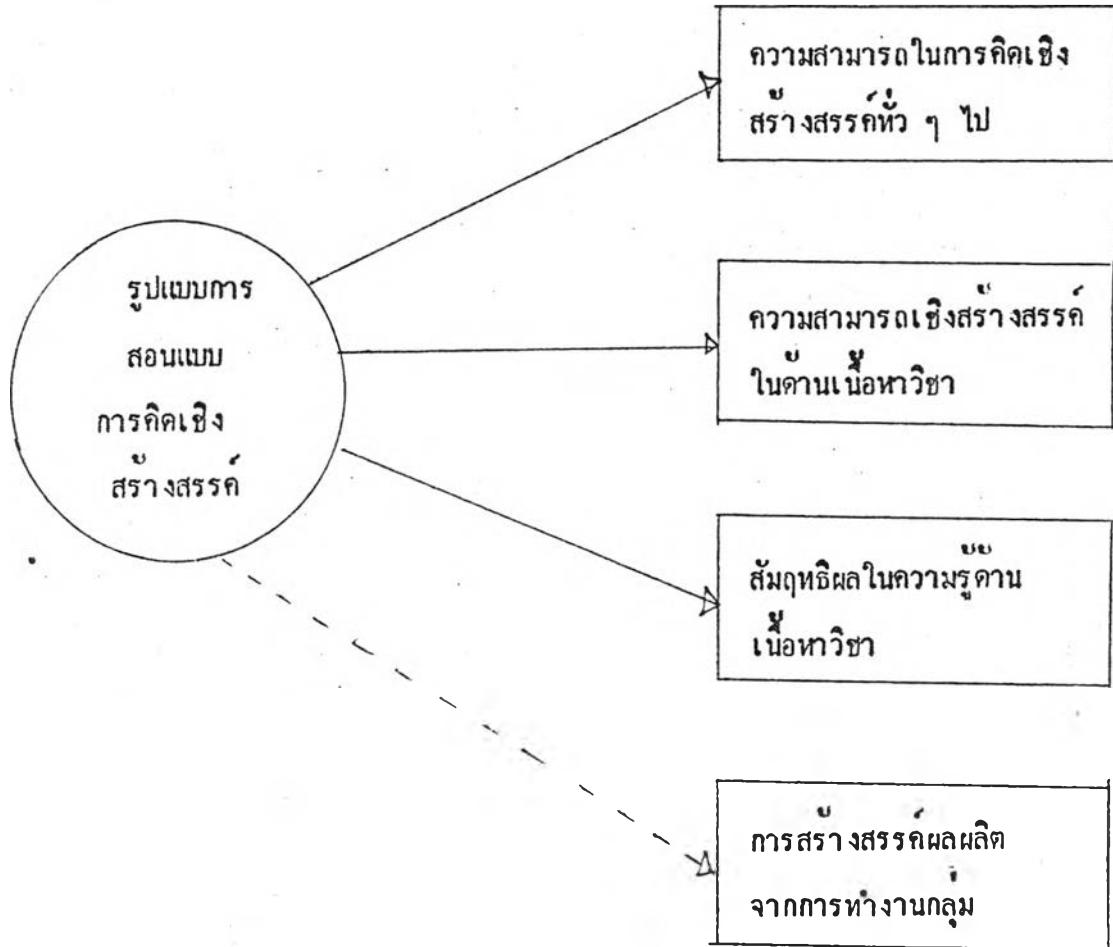
กลุ่มผู้เรียนที่มีขนาดเล็กจะได้ผลมากกว่าผู้เรียนกลุ่มย่อย

ผลที่เกิดขึ้นและการนำไปใช้

รูปแบบการสอนนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับการเรียนทุกสาขาวิชา เช่น การเขียนเชิงสร้างสรรค์ การค้นหาปัญหาสังคม การแก้ปัญหา การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และการออกแบบ การขยายโลกทรรศน์ ฯลฯ

แบบจำลองการแสดงผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนและผลในด้าน การปลูกฝังอบรมจากการใช้
รูปแบบการสอนแบบการคิดเชิงสร้างสรรค์

(Bruce Joyce and Marsha Weil, p. 181)

———— การเรียนการสอน
- - - - - การปลูกฝังอบรม

การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาสังคมไทยร่วมสมัย ควรพิจารณาให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาในหลักสูตร กล่าวคือ ควรมีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความรู้ความเข้าใจ ได้แก่ การวัดและประเมินผลผู้เรียนในส่วนที่เกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจทั่วไป ไปจนถึงเนื้อหา ความสามารถในการอธิบายโน้ตค้นต่าง ๆ ที่ปรากฏในเนื้อหา ตลอดจนความสามารถในการเชื่อมโยงมโนทัศน์ทั้งหลายในเนื้อหาเข้าด้วยกันได้อย่างถูกต้อง
2. ด้านทักษะ ได้แก่ การวัดและประเมินผลผู้เรียนในส่วนที่เกี่ยวกับทักษะการใช้กระบวนการการเรียนรู้แบบต่าง ๆ ในการศึกษา ค้นคว้า ความรู้ และความสามารถในการประยุกต์ใช้กระบวนการ การเรียนรู้ในชีวิตจริง
3. ด้านเจตคติ ได้แก่ การวัดและประเมินผลผู้เรียนในด้านความคิดและความรู้สึกที่มีต่อสภาพการณ์ต่าง ๆ เช่น สภาพสังคมไทยร่วมสมัย สภาพการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น

วิธีการวัดและประเมินผล

วิธีการวัดและประเมินผลอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น

- การทดสอบด้วยข้อเขียน เป็นการวัดความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นของผู้เรียนด้วยแบบทดสอบที่สร้างขึ้น ซึ่งอาจเป็นแบบทดสอบประเภทอัตนัย ประเภทปรนัย หรือแบบผสม
- การซักถาม เป็นการวัดและประเมินผลความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นระหว่างการเรียนการสอน หรือ เมื่อจบการสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ด้วยการใช้คำถามประเภทต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายและตามเนื้อหาที่ต้องการจะวัด
- การสอบปากเปล่า เป็นการวัดและประเมินผลความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นในเรื่องที่สอน ตลอดจนทักษะต่าง ๆ ด้วยคำถามประเภทต่าง ๆ เช่นเดียวกับการวัดผลด้วยการซักถาม

- การตรวจผลงานภาคปฏิบัติ เป็นการวัดความรู้ความสามารถในการนำความรู้ความเข้าใจตามเนื้อหาวิชา ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติจริง การวัดและประเมินทักษะการฝึกปฏิบัติ ทั้งในลักษณะงานเดี่ยวและงานกลุ่ม โดยการใช้อุปกรณ์ตรวจสอบ หรือการกำหนดเกณฑ์ในการวัดซึ่งพิจารณาจากผลสำเร็จของงาน กระบวนการทำงาน และเจตคติในการปฏิบัติงาน

- การสังเกตพฤติกรรม เป็นการสังเกตและตรวจสอบพฤติกรรมที่แสดงออกในสถานต่าง ๆ อาจทำได้ระหว่างการเรียนการสอน การทำกิจกรรมทั้งในและนอกชั้นเรียน วิธีการสังเกตผู้สอนอาจทำรายการสังเกตโดยการแจกจ่ายละเอียดของพฤติกรรมที่ต้องการวัด หรืออาจทำบันทึกการสังเกตพฤติกรรมโดยทั่วไปก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายและกิจกรรมที่ต้องการสังเกต

ระยะเวลาในการวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนที่ดีและตรงตามหลักการนั้นควรกระทำอย่างสม่ำเสมอ เช่น วัดผลการเรียนการสอนหลังจากจบการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง หรือในแต่ละเรื่อง หรือในแต่ละกระบวนการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายและการวางแผนล่วงหน้าของผู้สอน ดังนั้นระยะเวลาการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาสังคมไทยร่วมสมัยจึงควรทำเป็นระยะ ๆ ตลอดภาคการศึกษา

คำชี้แจง

แบบประเมินเอกสารหลักสูตรรายวิชาสังคมไทยร่วมสมัย ในระดับอุดมศึกษา ครอบคลุมหัวข้อที่ต้องการประเมิน 5 หัวข้อ คอยกัน คือ

1. หลักการและเหตุผลของหลักสูตร
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. เนื้อหาและประสบการณ์
4. กิจกรรมการเรียนการสอน
5. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

แบบประเมินผลนี้เป็นแบบจกอันดับคุณภาพ ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึงหลักสูตรนี้ได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้มากที่สุด
- 4 หมายถึงหลักสูตรนี้ได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้มาก
- 3 หมายถึงหลักสูตรนี้ได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ปานกลาง
- 2 หมายถึงหลักสูตรนี้ได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้น้อย
- 1 หมายถึงหลักสูตรนี้ได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้น้อยที่สุด

เมื่อท่านพิจารณาเอกสารหลักสูตรฉบับนี้แล้ว โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน และถ้าท่านมีความเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม โปรดเขียนลงในช่องว่างท้ายหัวข้อการประเมินแต่ละหัวข้อ เพื่อผู้วิจัยจะได้นำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพสูงขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างยิ่งในความร่วมมือของท่านครั้งนี้

จิตรลดา สุวัติกุล.

8. แบบประเมินเอกสารหลักสูตรวิชาสังคมไทยร่วมสมัย ในระดับอุดมศึกษา

1. หลักการและเหตุผลของหลักสูตร

- 1.1 บรรยายสภาพปัญหาซึ่งเป็นพื้นฐานหลักสูตรได้ชัดเจนและครอบคลุม
- 1.2 สรุประเด็นสำคัญที่ควรศึกษาได้ชัดเจนและสอดคล้องกับสภาพปัญหา
- 1.3 กล่าวถึงความจำเป็นของหลักสูตรได้อย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล
- 1.4 ยกเหตุผลสนับสนุนความจำเป็นของหลักสูตรได้อย่างเหมาะสม
- 1.5 การเขียนหลักการและเหตุผลสามารถเสนอภาพรวมของหลักสูตรได้ชัดเจน

5	4	3	2	1

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

- 2.1 จุดมุ่งหมายทั่วไป
 - 2.1.1 สอดคล้องกับหลักการและเหตุผลของหลักสูตร
 - 2.1.2 ครอบคลุมความคาดหวังในการพัฒนาการทุกด้านของผู้เรียน
 - 2.1.3 สนองต่อสภาพสังคมไทยร่วมสมัย
 - 2.1.4 สามารถปฏิบัติให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ได้จริง

5	4	3	2	1

2.2 จุดมุ่งหมายเฉพาะ

- 2.2.1 สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทั่วไป
- 2.2.2 สนองต่อจุดมุ่งหมายทั่วไปได้ครบถ้วน
- 2.2.3 ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทั้งด้านความรู้
ความเข้าใจ ทักษะและเจตคติ
- 2.2.4 ระบุพฤติกรรมของผู้เรียนได้ชัดเจน สะทวักต่อการ
ประเมินผล
- 2.2.5 สามารถนำไปใช้ให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้จริงทุกข้อ

5	4	3	2	1

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

3. เนื้อหาและประสบการณ์

- 3.1 สอดคล้องและสนองต่อจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- 3.2 ครอบคลุมสาระที่ควรรู้เกี่ยวกับสังคมไทยร่วมสมัย
- 3.3 การจัดลำดับเนื้อหาเหมาะสมและมีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง
- 3.4 เหมาะสมกับวัยและระดับการศึกษาของผู้เรียน
- 3.5 เป็นเนื้อหาที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงของผู้เรียน

5	4	3	2	1

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

4.3 รูปแบบการสอนแบบแสดงบทบาทสมมติเพื่อศึกษาพฤติกรรม
และค่านิยมของสังคม

- 4.3.1 เหมาะสมและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาของ
หลักสูตร
- 4.3.2 แสดงให้เห็นภาพรวมของการจัดการเรียนการสอนได้
ชัดเจนพอที่จะนำไปปฏิบัติจริงได้
- 4.3.3 อธิบายหลักการพื้นฐานได้ชัดเจนเข้าใจง่าย
- 4.3.4 สรุปมโนทัศน์พื้นฐานได้ชัดเจน เข้าใจง่าย
- 4.3.5 อธิบายลำดับขั้นการสอนได้ชัดเจน สามารถนำไป
ประยุกต์ใช้ได้โดยง่าย
- 4.3.6 สรุปบรรยากาศการเรียนการสอนและบทบาทของ
ผู้สอนและผู้เรียนได้ชัดเจน
- 4.3.7 บอกแหล่งวิทยากรและสื่อสนับสนุนการเรียนการสอน
ได้ชัดเจน

5	4	3	2	1

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

4.4 รูปแบบการสอนแบบการใช้ความคิดเชิงอุปนัย

- 4.4.1 เหมาะสมและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาของ
หลักสูตร
- 4.4.2 แสดงให้เห็นภาพรวมของการจัดการเรียนการสอนได้
ชัดเจนพอที่จะนำไปปฏิบัติจริงได้
- 4.4.3 อธิบายหลักการพื้นฐานได้ชัดเจน เข้าใจง่าย
- 4.4.4 สรุปมโนทัศน์พื้นฐานได้ชัดเจน เข้าใจง่าย
- 4.4.5 อธิบายลำดับขั้นการสอนได้ชัดเจน สามารถนำไป
ประยุกต์ใช้ได้โดยง่าย

5	4	3	2	1

4.4.6 สรุปรายภาคการเรียนการสอนและบทบาทของ
ผู้สอนและผู้เรียนได้ชัดเจน

4.4.7 บอกแหล่งวิทยาการและสื่อสนับสนุนการเรียนการสอน
ได้ชัดเจน

5	4	3	2	1

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....
.....

4.5 รูปแบบการสอนแบบการฝึกกระบวนการสืบสวนสอบสวน

4.5.1 เหมาะสมและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาของ
หลักสูตร

4.5.2 แสดงให้เห็นภาพรวมของการจัดการเรียนการสอนได้
ชัดเจนพอที่จะนำไปปฏิบัติจริงได้

4.5.3 อธิบายหลักการพื้นฐานได้ชัดเจน เข้าใจง่าย

4.5.4 สรุปรวมโน้ตพื้นฐานได้ชัดเจน เข้าใจง่าย

4.5.5 อธิบายลำดับขั้นการสอนได้ชัดเจน สามารถนำไป
ประยุกต์ใช้ได้โดยง่าย

4.5.6 สรุปรายภาคการเรียนการสอนและบทบาทของ
ผู้สอนและผู้เรียนได้ชัดเจน

4.5.7 บอกแหล่งวิทยาการและสื่อสนับสนุนการเรียนการสอน
ได้ชัดเจน

5	4	3	2	1

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....
.....

4.6 รูปแบบการสอนแบบการคิดเชิงสร้างสรรค์

- 4.6.1 เหมาะสมและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาของหลักสูตร
- 4.6.2 แสดงให้เห็นภาพรวมของการจัดการเรียนการสอนได้ชัดเจน
พอที่จะนำไปปฏิบัติจริงได้
- 4.6.3 อธิบายหลักการพื้นฐานได้ชัดเจน เข้าใจง่าย
- 4.6.4 สรุปมโนทัศน์พื้นฐานได้ชัดเจน เข้าใจง่าย
- 4.6.5 อธิบายลำดับขั้นการสอนได้ชัดเจน สามารถนำไปประยุกต์
ใช้ได้โดยง่าย
- 4.6.6 สรุปบรรยากาศการเรียนการสอนและบทบาทของผู้สอนและ
ผู้เรียนได้ชัดเจน
- 4.6.7 บอกแหล่งวิทยาการและสื่อสนับสนุนการเรียนการสอนได้
ชัดเจน

5	4	3	2	1

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

5. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

- 5.1 เสนอแนะแนวทางการวัดและประเมินผลได้สอดคล้อง
กับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- 5.2 เสนอแนะวิธีการวัดและประเมินผลได้อย่างชัดเจน
- 5.3 เสนอแนะการใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผลได้สอดคล้อง
กับวิธีการวัดและประเมินผล
- 5.4 เสนอแนะภาพรวมของการวัดและประเมินผลได้ชัดเจน
เข้าใจง่าย สามารถปฏิบัติได้จริง

5	4	3	2	1

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

ประวัติผู้เขียน

นางสาวจิตรลดา สุวัตติกุล เกิดวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2494 ที่อำเภอ
ยะหา จังหวัดยะลา สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (เกียรตินิยมอันดับสอง) สาขามัธยม
ศึกษา จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2515 ครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการสอนภาษาไทย จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2517
เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เมื่อ พ.ศ. 2527 ปัจจุบันรับราชการที่คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม